

ספר

שיחות מוהר"א"ש

חלק ג'

אשר נשמעו מפי הרב החסיד האמתני וכו', איש האשכולות,
שהכל בו וכו', רא"ש חברתנו חסידי ברסלב,
מחבר ספר שפת הנחל – פרוש וביאור על כל הספר הקדוש
והנזרא "לקוטי מוהר"ן", וספרי שו"ת "אשר בנחל",
ועוד ספרים רבים ונכבדים, הבנויים ומיסדים על פי דברי רבנו
הקדוש והנזרא, אור הגנוז והצפון, בוצינא קדישא, בוצינא
עילאה, אדוננו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב זכותו יגן עלינו

ועל פי דברי תלמידו, מורנו הנאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אנים ליה,

רבי נתן מברסלב זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תנ"ך ומאמרי חכמינו ז"ל הקדושים מנזרא
ומדרשים, והוזהר הקדוש, וכתבי האריז"ל, וספרי תלמידי
הבעל שם טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו,
וספרי צדיקים המקבלים מהור דור.

כל אלה לקטו וסדרו והיו לאחדים בידי הצעיר באלפי
ישר'אלי

הובא לדפוס על ידי קרן "והאמת והשלוש אהבו"
שנת ה'תשפ חסידי ברסלב עיר הקדש ירושלים תובב"א

את ספרי רבי נחמן מברסלב זי"ע ותלמידיו הקדושים בולל
ספרי מוהרא"ש, "הצדיק מיבנאל" ניתן להשיג במקומות
הבאים:

**הפצה ראשית - קרן "והאמת והשלוש אהבו"
חדש!!! אפשרות משלוחים לכל רחבי הארץ והעולם**
055-678-3366

בני ברק: 054-847-1400

פרדס ב"ז: 058-320-4865

אלעד: 055-678-3366

אשקלון: 054-743-4456

נתיבות: 052-735-4403

אשדוד: 052-761-8316

קרית גת: 054-848-2279

רמת השרון: 058-691-3314

שדרות: 055-938-5500

בית אל: 052-786-5978

מזפנה יריחו: 052-786-5978

יד בנימין (מחוז דרום): 050-868-4153

מגדל העמק: 058-477-9804

שבי שומרון: 052-956-7899

**מי שמעוניין להפיץ ספרי
ברסלב ונפרסם את פרטיו
בספרים הבאים
יער אתנו קשר
בפלאפון:
055-678-3366**

יבנאל:

(אפשרות למשלוחים לכל רחבי הארץ)

חנות נצני הקודש: 054-228-7882

קרן גר להצדיק: 058-588-8148

ירושלים:

סנהדריה / פסנת זאב / רמת שלמה / בר
אילן:

053-4158646

גבעת שאול: 058-691-3315

צמת בר אילן חנות "ספר הספרים"

הר נוף: 058-326-0155

רמות: 054-586-3486

מאה שערים: 055-678-3366

חנות ברסלב מתחת ל"שול"

חנות עין יעקב

תל אביב: 053-311-1711

פתח תקוה: 055-678-3366

ביתר עלית:

גבעה א': 052-766-7226

גבעה ב': 053-316-8148

OVADIA YOSSEF

RISHON LEZION

AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף

הראשון לציון

ונשיא מועצת חכמי התורה

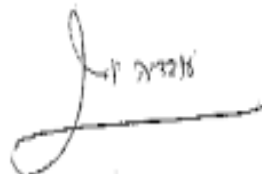
JERUSALEM

ירושלים

הסכמה

הובאו לפני הספרים היקרים "תוך תנח"ל" ו"שיחות מוהרא"ש" ליקוט מדרשותיו של ידידנו היקר רב הפעלים לתורה ולתעודה, אוצר כלי חמדה, יראת ה' היא אוצרו ועליו יציץ נורו, דורש טוב לעמו, זוכה ומזכה את הרבים, חבו ממתקים וכולו מחמדים, תהלתו בקהל חסידים, כש"ת הרב הצדיק האדמו"ר מוהרא"ש שיק שליט"א אשר בדרשותיו הרבים ברחבי הארץ ובערוצי הרדיו התורניים, מקרב רבות את אחינו בני ישראל לאבינו שבשמים, והכל ערוך ומסודר בחכמה ובתבונה, וכטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

יהו רצון שחפץ ה' בידו יצלח, והיה ה' עמו להמשיך בפעולותיו הבהירות, לקרב רחוקים וללמד קרובים, לחזק ידים רפות ולאמץ ברכים כושלות, ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, בבריאות איתנה ובנהורא מעלייא, לאורך ימים ושנות חיים, שובע שמחות וכל טוב.

לקוט מספרי מוהרא"ש על מעלת ספר שיחות מוהרא"ש

מוהרא"ש ז"ל מזרז על הדפסת ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פג מכתב י"ח רכא) וז"ל:
'מה עם המשלוח של הספרים? והאם כבר התחלתם בהדפסת
"שיחות מוהרא"ש"? כי ... גרו יאיר, יש לו כבר מוכן חלק ח'
וחלק ט', וכל מה שירצו לשבור אותי, יותר ספרים יצאו לאור
בעזרתו יתברך, וכן עכשו הוא גומר את "תוך הנחל" ויקרא, עד
כאן לשונו.

השארת דעת מוהרא"ש בעולם על ידי ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פו מכתב י"ט קסד) וזה
לשונו: 'וכן כל חלקי "שיחות מוהרא"ש" שהדפסת עד עכשו,
יצאו כל כף יפה, ממש לא יאומן כי יספר, ואני אסיר תודה
לידידי רבי ... גרו יאיר, שלקט וסדר עד עכשו כל אלו החלקים,
דבורים ושיחות וסיפורים יקרים, שאמרתי ודברתי בכל עת
מצוא, אשר אני מקוה להקדוש ברוך הוא, שעל ידי שיחות אלו
יקים אצלי דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן ז): זהו
עיקר השלמות, שתשאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות
בשהנשמה עולה למעלה וכו', וכשימלאו ימיו ויגיע זמן
הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכנים בחברו, ויהא נחשב
כאלו הוא ממש קים בזה העולם וכו', עין שם; ועל ידי השיחות

האלו יקיים זאת בשלמות, כי סוף כל סוף כף דברתי וכף ספרתי,
עד כאן לשונו.

מוהרא"ש מחנך ללמוד ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קלג מכתב לב תקעא) וזה
לשונו: 'נא ונא ראה לדבק את עצמך לאין סוף ברוך הוא, והיום
אשר נמצא כבר בעולם "שיחות מוהרא"ש", אתה כבר לא צריך
את אף אחד, והלואי שפשאני הייתי בחור צעיר, שיהיו לי את
השיחות האלה, אז לא הייתי צריך את אף אחד בעולם, ולכן
תעין בהם, כי זה כתבו כפה תלמידים מה ששמעו ממני, ואף
שעל פי רוב לא יצא לי לעבור עליהם, אבל חזקה שיצא מתחת
ידם דבר נאה, עד כאן לשונו.

צריך לתפל סיפורי צדיקים ב"שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קח מכתב כה תג) וזה
לשונו: 'מה אומר לך, ידידי היקר! אתה לא יכול לתאר איך אני
מעריך אותך, בזה שאתה מחנך את הילדים באמונה פשוטה בו
יתברך, כי אין עוד מעלה יותר גדולה מזה, שמחנכים ילדים
קטנים לאמונה ברוחה ומזוככת בו יתברך, כי מה ישאר מאתנו,
הנה אנחנו פה והנה אנחנו יוצאים מפה וכו', ואל נא נחיה
באשליות וכו', באילו נחיה לעולם וכו', כי כתוב (בראשית ג,
יט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", ואת זה צריך להחזיר
בילדים קטנים, באופן שיהיה להם ישוב הדעת.

ומאד מאד אני נהנה שאתה מחזיר בהם יראת שמים, כי סוף
כל סוף רק זה מה שישאר מהם, ורק זה ילוה אותם.

וְלִבְּנֵי רְאֵה לְסֵפֶר לָהֶם סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְזֶה מְאֹד יוֹעִיל לָהֶם לְהִתְקַרְבוֹת אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי כִּף אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהַעֲקָר אֵיךְ שֶׁהוּא זָכָה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיָּה רַק עַל יְדֵי סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלִבְּנֵי רְאֵה גַם אֶתְּהָ לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵים סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְתַתְּבַל אוֹתָם עִם הַשִּׁיחוֹת שֶׁדַּבַּרְתִּי בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנִים, וְנִדְפְּסוּ כְּכַר י"ב חֻלְקִים "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש", וְאֲנִי מְקַנְהָ לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁעֲכָשׁוּ יַדְפִּיסוּ סֵפֶר סִפּוּרִים, וְזֶה יוֹעִיל מְאֹד לְיַלְדֵים, כִּי הַעֲקָר לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵים אֲמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֲמוּנַת חֲכָמִים, וְכִּף נִצִּיל אֶת יַלְדֵינוּ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

הַנּוֹד הַבְּנוֹת עַל פִּי הַיְסוּדוֹת שֶׁבְּסֵפֶר "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש"

הִנֵּה כְּתוּב בְּסֵפֶר "אֲשֶׁר בְּנַחֲל" (חֻלְקֵי קִי מִכְּתָב כַּה תִּשְׁפַּב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'נָא וְנָא רְאֵי לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִיָּנִי אוֹפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְשִׂיחָה לְךָ בְּטַחֲוֹן עֲצָמִי, וְאֵל תִּפְתְּרֵי מֵאֵף אֶחָד, כִּי גְדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וּבְיָדָיו לֹא יַעֲזוּב אוֹתֵנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת מְאֹד מְאֹד חֲזָקִים בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט בְּחַיִּים, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲתָנוּ עוֹבְרוֹת כָּל כִּף הַרְבֵּה צְרוּת, וְכָל כִּף הַרְבֵּה יִסּוּרִים וּמְרִירוֹת וְהִרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁיִּכּוֹלִים לְהִתְפּוֹצֵץ מְרֹב צַעַר, וּמָה יִשְׁאַר מֵאֲתָנוּ? רַק הַדְּבֹרֵי הָאֲמוּנָה שֶׁאֲנַחְנוּ מְכַנְיָסִים בְּבְנוֹת, לְהַנּוֹד אוֹתָן עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וְאֲמוּנַת חֲכָמִים, כְּפִי שֶׁמוּבָא בְּשִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש'.

וְכֵן כְּתוּב (שֵׁם מִכְּתָב כַּה תִּשְׁצַח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'מָה אוֹמֵר לְךָ! אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִחַנּוּךְ הַבְּנוֹת עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וּבְצַנִּיעוּת, וּבְדַרְךְ אֶרֶץ, וְלְהַחֲדִיר בְּהֵן אֲמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֶת תְּמִשִּׁיכֵי לְדַבֵּר אֶתְּן בְּכָל יוֹם, וְלִסְפֵּר לָהֵן סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלִלְמוֹד אֶתְּן אֶת הַלְמוּדִים שֶׁצְרִיכִים לְלַמּוֹד – הַלְכוּת, וְהַל"ט מְלָאכּוֹת, וְשֶׁאֵר לִימוּדֵי קוֹדֶשׁ, וְלִבְנוֹת אוֹתָן בְּבְטַחֲוֹן עֲצָמִי, כִּי הֵן

האמהות העתידות, ואל תסתכלי על שום בריה שבְעוֹלָם, ואל תחליש דעתך כלל, העקר שיהיו דבורים עם ודאות, ואת כל החמר תוציאי מהשיחות שדברתי זה ימים ושנים, וכבר מדפסים בי"ב פרכים "שיחות מוהרא"ש".

ובן כתוב בספר "אוצר חנוך הילדים" (קונטרס "עזר למחנכות" עמוד שיב) וזה לשונו: 'ובן ספר "שיחות מוהרא"ש" תלוי במורות, אם הן חזקות בזה – אשריהן שתלמדנה את זאת עם התלמידות, השיחות הן החמאה, הלחם צריך להיות: הלכה, תפלה, פרשת השבוע, נביא, מאמרי חכמינו הקדושים, ומלבד זאת ללמוד עמהן ספר המדות ושיחות מוהרא"ש, ולמעשה כל הלמוד צריך להיות מתובל עם שיחות מוהרא"ש, היינו כפי האמור לעיל הכל סובב על קוטב אמונת חכמים, וממילא תקלטנה התלמידות את כל הלמודים עם יסודות של אמונת חכמים ושיחות מוהרא"ש וכו'", עד כאן לשונו.

נשות כולל "גם" תלמדנה הרבה ספר "שיחות מוהרא"ש" הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קמב מכתב לה תיד) וזה לשונו: 'אני רוצה מאד מאד, שכל אשה צעירה שרוצה להכנס לכולל "גם" – שתכנס, והסדר הוא, שכל יום תגידו ספר תהלים, היינו יש חמשה ימים בשבוע בכולל, ובכל יום תגידו ספר אחר, כי התהלים גם כן נחלק לחמשה ספרים, ובן ביום שני וביום חמישי יבוא הרב ... גרו יאיר, וילמד אתכן הלכות, ובן תלמדו הרבה "שיחות מוהרא"ש", ותלמדו העקר הלכות לשון הרע, לשמור מאד לא לדבר אחת על השנייה, ולהרבות האהבה בין נשי אנשי שלומנו, והעקר תשמחנה ביחד, ותתחזקנה באמונת חכמים, והקדוש ברוך הוא יעזור, ששזכה להמתיק מעלינו את כל הדינים, עד כאן לשונו.

הנה כתוב בשיחות מוהרא"ש (חלק ו עמודים שיא - שיג) וזה לשונו: 'פעם היה אחד יושב וכותב את השיחות הקדושות שזכה לשמוע מפיו מוהרא"ש זכרונו לברכה, ופתאום הגיע מוהרא"ש זכרונו לברכה, והתחיל להסתכל בחלק מהדפים שכתב, ושבח מאד את מעשה ידיו, וחזק אותו הרבה בענין זה, ואמר לו אז, שעוד יבוא זמן שיעשו השיחות האלו פעולה גדולה מאד בעולם, כי רואים בחוש, שכל מי שיש לו איזו התעוררות ותשוקה לעבודת השם יתברך, הוא מתעורר ומתלהב מאד מכל ספור ושיחה שרק שומע מאנשי שלומנו היקרים שהיו בכל הדורות, ובפרט בני הנעורים בלטה נפשם ורוחם ממש לזה, כידוע למי שבקי קצת בטיב בני הנעורים, ולכן יש בזה זכוי הרבים לדורי דורות, ואין לשער ולתאר כלל את גודל מעלת הענין הזה.

ואז שאל מוהרא"ש זכרונו לברכה את האיש הנ"ל, אם הוא זוכר את תורת רבנו זכרונו לברכה בלקוטי מוהר"ן חלק א, סימן ד, ולא הבין האיש את פוננת מוהרא"ש זכרונו לברכה בענין זה, וחזר ופרש לו מוהרא"ש ז"ל, היינו מה שרבנו ז"ל מזכיר בענין מדת הבטול והענוה, שהאדם צריך לזכות לבטול כל הרגשותיו וחומריותו, עד שלא תבוא לו איזו גדלות והתפארות כשהוא שומע את שבחיו, וכמו שמצינו אצל משה רבנו עליו השלום, שראה כתוב בתורה: "וידבר הוי"ה אל משה לאמר", "ויאמר הוי"ה אל משה לאמר", וכן ישראל קוראים בכל יום בתורה שבחיו של משה, והוא בעצמו מספר להם שבחיו, ולא היתה לו שום התפארות וגדלות מזה, וכמו שכתוב (במדבר יב, ג): "והאיש משה עניו מאד" וכו' (עין שם בדברי רבנו ז"ל), ורמז לו מוהרא"ש ז"ל בזה, שעקר עבודתו של האדם, שיוזכה להגיע

להשגה כזאת של ביטול ישותו וחומריותו, עד שלא יהיה אכפת לו כלל בשפותבים שבחיו וגדלתו וכן שיחותיו ודבוריו, ויהיה נדמה לו כאלו מדברים מאיש אחר לגמרי, כי אין זה עושה עליו שום רושם כלל וכלל.

ובשנים הקודמות, לפני שיצא לאור ספרי "שיחות מוהרא"ש", כשהיו אנשי שלומנו מבקשים ומתחננים לפניו שירשה להם מוהרא"ש ז"ל להדפיס ספר שיחות ממנו, היה מתחמק מהם בענותנותו הגדולה ואומר: 'שהלא האדם צריך לפחד באימת מות פן יגיע לו איזה הרהור של גאווה וישות כשמדברים בשבחו ובגדלתו, ויש בזה סכנה גדולה, ולכן לא רצה אז להסכים לזה, אבל לאחד מאנשי שלומנו המתיק טעמו ונמוקו האמיתי, שאין זה בשביל סבה זו, כי כבר נשבר לבו בקרבו לגמרי מרוב המחלוקת והבזיונות ושפיכות הדמים שיש עליו מבית ומבחוץ כל השנים, רק עיקר טעמו, מחמת שמפחד שיתחילו בני אדם לעקב אחריו ולהסתכל על כל תנועה ותנועה שלו, וזה אינו רוצה כלל, כי עיקר הצלחתו היא בזה שהוא נסתר ונעלם מבני אדם לגמרי, אבל אחר קצת זמן החליט בדעתו שלא לחוש גם לזה, כי הבין שהתועלת והפעלה של השיחות והספורים שמספרים ממנו, היא מרובה הרבה מההפסד שיגיע לו מזה, ולכן לבסוף הרשה לאנשי שלומנו לסדרם לדפוס.

וגם בזה היה ספור מיוחד, כי ספר מוהרא"ש ז"ל, שבא אליו רבנו ז"ל בחלום, ושאל אותו: 'למה אינכם מדפיסים ספר "שיחות מוהרא"ש", הלוא הרבה אנשים מחיים את עצמם בזה מאד מאד... ומאז נתעורר מוהרא"ש ז"ל ליתן רשות לסדר השיחות שלו לדפוס, ונעשתה מזה התעוררות גדולה בעולם (ודרך אנב, היה אז ספק בין אנשי שלומנו אם לקרוא לספר "שיחות הרא"ש"

או "שיחות מוהרא"ש", ואמר מוהרא"ש ז"ל, שבחלום הנ"ל דקדק רבנו ז"ל לומר "שיחות מוהרא"ש" וכן נקרא שמו בישראל, עד כאן לשונו.

יש לסמוך על ספרי "שיחות מוהרא"ש" ו"תוך הנחל"
הנה כתוב ב"שאלות ותשובות בתסידות פרסלב" (חלק כא
מכתב ב תרפ) וזה לשונו:

שאלה:

מאת טליה: שלום לצדיק. לאחרונה מפרסמים בשמכם דברים שאמרתם על כל מיני אנשים. האם אפשר לסמוך על מי שאומר שהוא שמע את הדבורים בעצמו ולהעביר אותם הלאה?

תשובה:

בעזרת השם יתברך, יום חמישי לסדר עקב, י"ח אב ה'תשע"ג.
שלום רב אל טליה תחיה לנכון קבלתי את מכתבך:

את צריכה לדעת שמה שכותבים בשמי וזה לא מובא בספרי שכתבתי – אין לזה שחר וכו'. אומרים בשמי הרבה דברים שלא היו ולא נבראו וכו', וכותבים בשמי הרבה שקרים וכו', ולכן צריכים מאד מאד להזהר לא לקבל מאף אחד שום דבורים שלא ראו בכתבי היד שלי או בספרי שהדפסתי, מלבד כמה תלמידים שהם כותבים את כל השיחות שלי שמודפסות בספרי "שיחות מוהרא"ש", וכן מה שכותבים את התורות שאני דורש ברבים בשם "תוך הנחל" – על זה יש לסמוך, אבל שאר מודעות וכו' או קטעים שכותבים או מדפיסים בשמי כאילו שאני כתבתי וכאלו שאני אמרתי את זה – הכל שקר וכזב וכו' וכו'.

ובכלל צריכים לדעת, שאני אף פעם לא מדבר מאחרים וזה כלל לא מענין אותי וכו', ולא יכולים לדעת מה שקורה עם הזולת וזה לא צריך לענין אף אחד וכו', אף אחד הוא לא השומר של

הקדוש ברוך הוא וכו', עניננו זה רק לחזור בתשובה ולתקן את מעשינו ולא לדבר מאחרים.
רבנו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן פג) שזה יצר הרע גדול לומר "צדיק זה נאה, צדיק זה לא נאה" וכו' וכו', ולכן אשרי מי שלא מתערב בעסקים של אחרים וכו' ולא מדבר מאחרים וכו' כי עבור זה יש לנו את הפס"ד-מ"ם הרשע שעוסק לעשות פרודים בנשמות ישראל, כי כל כוח הטומאה שלו זה רק "הפרד ומשל". אנחנו תלמידי רבנו ז"ל צריכים להתזיק את עצמנו ביחד באהבה גדולה מאד, ואיש את רעהו יאמר חזק, ולא יגיד פשטים או סברות על הזולת וכו', אם הוא גדול וכו' או אם הוא קטן וכו', הלואי שנתקן את עצמנו.

המאחל לך ברכה והצלחה מן השמים, עד כאן לשונו.

הַקְדָּמָה

אָמַר הַמְחַבֵּר וְהַמְסַדֵּר אֶת הַחֲבוּר הַנִּפְלָא הַזֶּה, בְּסֵפֶר זֶה יִבְאֲרוּ וְיִסּוּפְרוּ
בְּמִה וּבְמִה שִׁיחֹת קִדְּשׁ וְחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה יִקְרִים, סְפּוּרִים נוֹרָאִים וְנִפְלְאִים,
אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, שְׂזַכְּנוּ לְשִׁמוּעַ וּלְרֵאוֹת מִחַיֵּי רֵאשִׁינוּ, הֶרֶב הַחֲסִיד
מוֹהֲרָא"ש, זָכַר צְדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא,

הַמְמַשִּׁיךְ וְהַמְּנַלֵּה וְהַמְּפָרְסֵם בְּדוֹר הַזֶּה אֶת אוֹרוֹ הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן שֶׁל בּוֹצִינָא
קְדִישָׁא, בּוֹצִינָא עֲלָאָה, אֲדוּנְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבִּינוּ, הַגָּאוֹן, הַקְּדוֹשׁ, אִישׁ
הָאֱלֹקִים רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלֵב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, וְכֹל הַמּוֹבָא בְּסֵפֶר זֶה,
זְכִיתִי בְּעֲצְמִי לְרֵאוֹת וּלְשִׁמְעַ וּלְחַקוֹק עַל פְּנֵי הַכְּתָב, לְמַעַן יַעֲמֹד יָמִים
רַבִּים.

וַיְהִי לְזַכְרוֹן לְחַבְרִים, אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַקְּדוֹשִׁים, חֲסִידֵי בְּרֶסְלֵב,
וּבְעֵינֵיהֶם יִרְאוּ, וּבְלִבָּבְכֶם יִבְנוּ אֶת חֲשִׁיבוֹת הָאוֹצֵר הַזֶּה, אֲשֶׁר הוּא מְלֵא
הַתְּעוֹרְרוֹת וְהַתְּחִזְקוֹת גְּדוֹלָה לְכָל אָדָם, בְּכָל זְמַן, בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל דְּרָגָה
וְדְרָגָה, וְכוּלָם נוֹבְעִים מִהֵאֵי נַחְלָא עֲמִיקָא וּשְׁמִירָא, דְּבְרֵי תוֹרָתוֹ שֶׁל
מוֹהֲרָא"ש וְצוֹקְלֵל"ה, אֲשֶׁר שָׁח עִמָּנוּ, וְאֲשֶׁר נֶאֱרַע עִמּוֹ בְּכָל מִינֵי זְמָנִים
וְעַתּוֹתֵי רְצוֹן, וְהַכֵּל קֶשֶׁר וְשִׁלְב אֶל תּוֹרַת רַבֵּנוּ ז"ל, כִּדִּי לְהַכְנִים בְּנוֹ עוֹצֵם
עֲרִבוֹת, יְדִידוֹת, נוֹעַם, אוֹר, זִיו שְׂכִינְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַדְרִיךְ אוֹתָנוּ בְּדֶרֶךְ
הַשֵּׁם, לְחֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ אוֹר אֱמוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ,
וּלְהַדְבִּיקָנוּ בְּשׁוֹרְשֵׁנוּ.

וּסְדֵרְתִי אֶת הַסֵּפֶר בְּסֵדֶר אֱל"ף בִּי"ת כֹּל שִׁיחָה וְסֵפֶר וּמֵאֲרַע הַשִּׁיבְד לְזוֹה,
וְאֵנִי בְּטוֹחַ, שְׂכַל מִי שִׁיסְתַּבֵּל בָּהֶם בְּעֵין אֱמִתִּית, יִמְשִׁיךְ עַל עֲצְמוֹ עֲרִבוֹת
וְנֵעַם צוּף דְּבִשׁ, מְתִיקוֹת עֲצוּמָה, כְּאֵלוֹ שְׁמַעִם מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ בְּעֲצָמוֹ, וַיִּזְכֶּה
לְאֲשֶׁר אֱמִיתִי וְנִצְחִי, לְאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן, שֶׁעָלִיו
נְאֻמָּה: עֵין ל'א ר'אָתָה אֱלֹקִים ז'וֹלְתָךְ י'עֲשֶׂה (ישעיהו סד, ג), וַיִּזְכֶּה לְגֵאֲלָה
שְׁלִמְיָה אֱמֵן וְאֱמֵן!

הַתְּנִצְלוֹת

לְהוֹי יְדוּעַ, כִּי אֵינָה דוֹמָה רְאִיָּה לְשִׁמְיָעָה, וְאֵינָה דוֹמָה שְׁמִיעָה לְקְרִיאָה, כִּי בְּכָל פֶּעַם יוֹרֶדֶת מְדַרְגָּה, וּבִפְרָטִיּוֹת הַשִּׁיחוֹת וְהַסְּפוּרִים וְהַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים הַמוֹכָאִים בְּסֵפֶר זֶה, אֵי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר וּלְתַאֵר כָּלֵל אֶת כָּל הַמַּעֲמָד הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא וְהַסְּפוּרִים שֶׁהָיוּ בְּכָל שִׁיחָה קְדוּשָׁה, כִּי דִרְכוֹ שֶׁל מוֹהֲרָא"ש ז"ל לְהַאֲרִיךְ הַרְבֵּה בְּדַבְּרוֹ מְאֹד, וְכָל שִׁיחָה מִתְאַרְכֶּת הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁעַל־פִּי רֹב קָשָׁה וְכָבֵד עָלַי לְכַתֵּב אֶת כָּל הַשִּׁיחָה, כִּי הִיָּה צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה גְּלִיוֹנוֹת, וּבִפְרָטִיּוֹת הַסְּפוּרִים וְהַסְּבוּבִים שִׁמְחָה יִצְאָה כָּל שִׁיחָה, זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר וּלְרַשֵּׁם עַל פְּנֵי הַכְּתָב כָּלֵל.

וְכֵן אֵי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר בְּכַתֵּב אֶת גּוֹדֵל הַדְּבָקוֹת וְהַשְּׁגָת הָאֱלֻקוֹת שֶׁהַרְגִּישׁוּ אֲזוּ בְּשַׁעַר שְׂדֵדֵר וְסֵפֶר, כִּי כָּל מִינֵי חַן שֶׁל אֱמֶת וּדְבָקוֹת וּגְלוּי אֱלֻקוֹת, רְאוּ וְהַרְגִּישׁוּ אֶצְלוֹ, וְהָיָה מִמֶּשׁ בְּפוּל הַבְּחִירָה, בְּפוּל הַיִּשּׁוּת לְגַמְרֵי, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים שִׁכַּחְנוּ אִם אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְגַמְרֵי בְּזֶה הָעוֹלָם, מְרֹב הַחַיּוֹת וְהַנְּעָם וְהַשְּׁבֵת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהַכְּנִים בָּנוּ עַל־יָדֵי כָּל סְפוּר וְשִׁיחָה, וְרָאוּ אֶצְלוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים כְּחֵד מְקַמְאֵי, וְהַכָּל בְּתַמִּימוֹת וּבִפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, שֶׁהַסְּתִיר אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי הַסְּתִירוֹת וּבִפְשִׁטוֹת עֲצוּמָה.

וּבְעֵינַי הַסְּתִירָה בְּהַנְּהִיגָה פְּשוּטָה, מוֹהֲרָא"ש ז"ל חֲדוּשׁ נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, כִּי מִלְּבַד הַמַּחְלָקָת וְהַהַסְּתִירָה שִׁישׁ עָלָיו, שְׂזָה מְכַסֶּה וּמַסְּתִיר אוֹתוֹ, נוֹסֵף לְזוֹת הוּא בְּעֲצָמוֹ מַסְּתִיר וּמְכַסֶּה אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי כְּפוּיִם וְהַסְּתִירוֹת, וְהַעֲקָר – אֵיךְ יְכוּלִים לְרַאוֹת זֹאת? עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי הַרְבִּים, שֶׁקָּרַב אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁאֲזוּ מִן הַסְּתוּם מְבִינִים עַל הַגְּלוּי, כְּעֵין שֶׁפָּרַשׁ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי מוֹהֲרָ"ן חֵלֶק א', סִימָן ק"ט). אֲשֶׁר מֵהַצְּדִיק בְּעֲצָמוֹ אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל כָּלֵל, כִּי הוּא כְּמִשְׁלַח הַחוּתִם, שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְקְרוֹא בּוֹ כִּי הוּא הַפּוּךְ, רַק עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי, שְׂרוּאִים שֶׁהֵם אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה, אֲזוּ יוֹדְעִים מַעֲלַת הַצְּדִיק וְכוּ', עֵין שֵׁם.

כְּמוֹ-כֵן הוּא אֶצְל מוֹהֲרָא"ש ז"ל, אֲשֶׁר כָּל תַּלְמִיד שֶׁנִּתְקַרַב עַל יָדוֹ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, הוּא בְּעֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה חֲדוּשׁ נִפְלָא, בְּקִי נִפְלָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְכֵן מִטִּיל בְּכָל חֵלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּמִתְמִיד בְּתַפְלָה וּבְהַתְּבוּדָה, וּמִזְהָ

יכולים להבין מרחוק את מעלת הצדיק בעצמו, והחוש מעיד את גדל
עצם גדלת מעלתו, כי רואים את אנשיו ומקרבו שקרב אל דעת רבנו
ז"ל, שלקטן ולפחות יש דבורים כאלו באמונה ובגלוי אלקות, אשר
מתאימים רק לצדיקים מהימים הקדמונים, כמו תלמידי הפעל-שם טוב
הקדוש והמגיד, זכרונם לברכה.

ואף שממנו אין רואים שום דבר, אך מתלמידיו רואים נוראות נפלאות,
כי מי שרק שמע בפעל את השיחות הקדושות המובאות בספר זה,
נתעורר בל-כך אליו יתברך בתשוקה עצומה, עד שלבו בוער אליו
יתברך, ומתמיד בתורה ובתפלה ובתבודדות, ומרבה לדבר דבורי
אמונה וגלוי אלקותו יתברך עם כל חבריו וידידיו, כאשר ידוע ומפרסם
זאת בעולם.

ועל-כן כל הקורא ומעיין בספר הקדוש הזה, ידון אותי לכף זכות,

אם לא ירדתי לעמק בוננתו הקדושה, כי אפילו זה המעט, היה קשה וכבד
עלי לכתוב, וכמה יגיעות וטרחות יגעתי וטרחתי, להביא את כל זאת על
פני הכתב, כי בשעה שמוהרא"ש ז"ל מדבר אפילו במילי דעלמא, וכל
שכן בעבודת השם יתברך, נדמה כאילו שומעים קול מהשמים מממש,
ושכינה מדברת מתוך גרונו, וכל שיחה ודבור יוצא באש מממש,
בהתלהבות עצומה ובישוב הדעת נפלא.

אשרי מי שעמד במחיצתו, ואשרי מי ששמע דבורים אלו, ואז יעיד
בעצמו, כי לא הגזמתי שום גזמה, אדרבה, כל מה שכתבתי הוא כטיפה
מן הים מממש, כפי אריכות וצחנות לשונו, שדבר עמנו.

על-כל-פנים, גם על המעט הזה עלינו לתת תודה והודאה להשם יתברך,
שזכיתי להעלותו על הכתב, והשם יתברך יעורר לבנו על-ידי הדבורים
והשיחות הקדושות האלו, ונזכה לשוב בתשובה אמתית אליו יתברך,
אשר רק בשביל זה מוהרא"ש הקדוש ז"ל מרבה לדבר כל אלו הדבורים
והשיחות היקרות, כדי שנזכה להתעלות באמונה הקדושה, ובגלוי
אלקותו יתברך, ונזכה להיות כרצונו יתברך וכרצון צדיקיו הקדושים.
וכשם שתדונו אותי לכף זכות, כך ידון אתכם המקום ברוך הוא תמיד
לכף זכות.

ספר

שיחות מוהרא"ש

חלק ג'

אמונה

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר שאיפת ועבודת האדם משך כל ימי חייו צריך להיות — להשלים את עצמו במדת האמונה הקדושה, ולהעלות את עצמו תמיד מדרגה לדרגה בהשגת האמונה הקדושה, ועל-ידי-זה יהיה נשלם ממילא עם כל ההשגות הקדושות שרק יש בעולם.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי מי שיש לו אמונה ברוחה ומזככת בו יתברך, ממילא יש לו הכל, כי כל המדות הרעות והתאוות הרעות נופלות, נתבטלות ונתרחקות ממנו מפני האמונה הקדושה, כי מי שמאמין שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, לא יעשה שום מציאות מאשה או מכסף או מאכילה, וכן לא יכעס ולא יתגאה וכו', על שום ברירה שבעולם, כי הלא הכל הוא רק אלקות, ומה שיהי לעשות מציאות מדבר אחר, וכפי שהאדם מזכך ומצחצח עצמו במדת האמונה הקדושה, כן נתמעטות ונתבטלות אצלו כל המדות והתאוות הרעות שבעולם, והוא נכלל לגמרי בו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו מה שמבאר בזהר הקדוש (קדושים

פ"ד), ומובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ל"ו): כד תזי רבי שמעון נשי שפירין, אמר: "אל תפנו אל האלילים", (כשראה רבי שמעון נשים יפות, אמר לתלמידיו: אל תפנו אחר עבודה זרה), ולכאורה איזו שיכות יש בין זה לזה? אלא התרוץ הוא פנ"ל: שמי שעושה איזו מציאות מאשה או מתאוה אחרת, הרי הוא עושה עבודה זרה, רחמנא לצלן פי אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ואיך שיך לעשות מציאות מדבר אחר, וכשיזכר האדם את זאת תמיד — שבאמת הכל הוא רק עצם עצמיות אלקותו יתברך, אז ממילא יפלו ויתבטלו ממנו כל התאוות והמדות הרעות מעצמן.

והיתה דרכו של מוהרא"ש נ"י, לחזר על פתגם זה תמיד לפני אנשי שלומנו היקרים: "תדעו, אם יש אמונה — יש הכל, ואם אין אמונה — אין כלום".

ואמר מוהרא"ש נ"י, שתמיד היו וכן, ברוך השם, עדין יש צדיקים הרבה בעולם, וכל אחד לקח לעצמו מדה ותאוה אחרת לעבד עליה: זה לקח לעצמו לעבד על תאות אכילה, לשבר אותה לגמרי, וזה לקח לעצמו העבודה של שמירת העינים, וצדיק אחר לקח לעצמו שמירת הדבור וכו', וכל ימי חייהם יש להם בלבולים וחלישות הדעת, כי פאן בטעות אכל יותר מפדי צרכו וכו', וכאן בעל פרחו ראה מה שלא רצה וכו', וכאן בלי לחשב מקדם פלט מפיו מה שלא היה צריך וכו', וכן צדיק שעובד תמיד על מדת הענוה, פתאום נתנו לו כבוד גדול, וכבדו אותו לישב למעלה בראש השלחן וכדומה, זה מבלבל אותו לגמרי, ומחליש את דעתו מאד וכו', אבל תדעו שכל הבלבולים האלו הם רק מחמת חסרון האמונה הקדושה וכשיש מעוט אמונה, אזי צריכים עבודות קשות (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פ"ו), אבל כשיש אמונה כראוי, אז מה שיך להתבלבל, אכל הוא גם-כן אלקות, ויכולים לעבד בו את השם יתברך עם סעדה שלמה כמו סעדת שלמה המלך בשעתו, וליחד יחודים קדושים על כל כף וכף, ואשה היא גם-כן אלקות, ואסור

להתבלבל ממנה, וכל שכן שלא לעשות ממנה איזה מציאות וכו', וכן הדבור והמחשבה צריכים להיות מקשרים אליו יתברך תמיד, ואם בטעות דבר או חשב האדם מה שלא היה צריך, תכף ומיד יתודה לפניו יתברך, ויבקש ממנו מחילה, וימשיך בעבודתו, ולא יתבלבל עוד מזה כלל, וכן בענין ענוה, מה אכפת לך אם אומרים לך לישב למעלה או למטה, אותו השם יתברך שנמצא למטה נמצא למעלה, וכן להפוך, ומה שיהי להתגאות בזה, הלא האדם אינו תופס שום מקום כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרק מי שזוכה לאמונה קדושה כזאת הוא זוכה לחיות חיים טובים ונצחיים באמת, כי אז הוא תמיד בישוב הדעת אמתית, ושום דבר שבעולם אינו יכול לבלבל אותו.

ופעם התבטא מוהרא"ש נ"י לפנינו, ואמר: "תדעו שמשך כל מי ושנותי אני עובד ומתיגע על נקדה זאת — לעלות מעלה מעלה במדת האמונה הקדושה, ובזה כבר נכלל הכל".

והיתה דרכו להתלוצץ מאד מהמתנגדים שלו, שאינם מתביישים לומר עליו ועל הרב החסיד רבי יצחק ברייטער, השם ינקם דמו, שטות גדולה מאד, שהם לקחו רק כוס אחת מכל עניני רבנו ז"ל, הינו כוס של אמונה, ולא דברים אחרים, והתפלא מוהרא"ש נ"י על זה מאד, ותמה, ואמר: איך לא תהיה להם בוששה להגיד שטות כזו, הנוגעת ממש לכפירות ואפיקורסות, רחמנא לצלן כי הלא העקר שבעקרם הוא רק האמונה בו יתברך, וכמו שאמר רבנו ז"ל בעצמו (עין שיחות הר"ן, סימן ל"ג), שהעולם חושבים שאמונה היא דבר קטן, אבל אצלי העקר הוא אמונה, עין שם, וכל יסוד התורה הקדושה והמצוות הם אמונה, כמו שאמר דוד המלך, עליו השלום (תהלים קי"ט): "כל מצוותיך אמונה", ואיך לא התביישו לצים, קלים וריקים להגיד דבר כזה, אתמהה.

ופעם עמד מוהרא"ש נ"י בחוץ עם אנשי שלומנו היקרים, ענה

ואמר להם: בדורותינו אלה העקר הוא רק האמונה הקדושה, ורק על-ידי אמונה פשוטה יכולים לעבר על הכל, ובלעדיה תדעו שאין שום עצה אחרת, ואפילו בענין תאוות נאוף, שנתפשטה מאד בדורות הללו, רחמנא לצלן אין שום עצה אחרת, רק אמונה פשוטה וחקקה בו יתברך — לידע ולהאמין שהכל הוא רק עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, ואז שום דבר שבעולם כבר לא יבלבל אותו, ויהיה נדמה לו כלם כמו העצים והאילנות הצומחים מן האדמה (והראיה בידו הקדושה על העצים שצמחו שם בסמוך).

ופעם נסעתי עם מוהרא"ש נ"י בדרך, והצרכנו לעשות איזו תחנה במקום שהיה שם פנדק ומסעדה, וכמוכן היתה שם תערכת ופריצות וכו', וכשנכנסנו ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: "תדע, שאין שום דבר שבעולם, שיכול לשמר את האדם מפל רע, כי אם מדת האמונה הקדושה, ומי שיש לו אמונה, הוא צוחק מהכל, ושום דבר אינו עושה אצלו רשם", ואמר מוהרא"ש נ"י דבר זה בפשיטות ובתמימות, ובחן אמתי כזה, עד שממש היה מרגש בחוש, איך שהכל רק אלקות גמור, ולא היה שם שום דבר גשמי כלל.

ומי שמטה אָזְנוֹ הֵיטֵב לְשִׁיחוֹת מוהֲרָא"ש נ"י, וְגַם הוֹגָה בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, הוּא יוֹדֵעַ הֵיטֵב, שְׁאִין אֵף שִׁיחָה וְדַבּוּר שְׁלוֹ שְׁלֵא יִהְיֶה הַקֵּטֵב שְׁלֵה גְלוּי אָמוּנָתוֹ יִתְבַּרֵךְ — לִידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהוֹדֵעַ, שְׁאִין שׁוּם מְצִיאוֹת בְּלַעֲדֵי יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, רַק פֵּעַם מוהֲרָא"ש נ"י מְלַבִּישׁ אֶת זֶה בְּסִפּוֹר אֵיזָה מַעֲשֶׂה אוּ בְּשִׁיחַת חֲלִין, וּפֵעַם עַל-יְדֵי אֲמִירַת תּוֹרָה, וּפֵעַם עַל-יְדֵי אֵיזָה סִפּוֹר וְקִנְטֵרֵס אוּ מִכְתָּב, אֲבָל בְּכָל דָּבָר הַנִּקְדָּה הַפְּנִימִית הִיא רַק נִקְדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, שְׁבִזָּה כָּבֵר נִכְלָל הַכֵּל.

ופעם היה מוהרא"ש נ"י מטיל בחוץ עם אנשי שלומנו כדרךכו, ועבר על ידם איזה גוי חגר ברגל אחת, סוּחַב אֶת עֲצָמוֹ עַל הַסְּמוּכוֹת שֶׁל עֵץ שְׁלוֹ, אִז עָנָה וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו:

"האם אתם זוכרים את המשנה בשבת (פרק ו'): הקטע יוצא בקב שלו? הפרוש הוא כך: קטע הוא איש חסר רגלים, ורבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן י') על הפסוק "רגלי עמדה במישור" שעקר העמדת הרגלים הוא האמונה הקדושה, הפוך מה שכתוב אצל אסף, "כמעט נטיו רגלי" על שהשיאו לבו למינות, עין שם; נמצא שעקר הרגלים הוא האמונה הקדושה, וזהו "הקטע" הינו מי שנחסרת לו אמונתו "יוצא בק"ב שלו" — הינו עקר ישועתו ויציאה מצרתו הוא רק לחזור להגדיל ולחזק אמונתו בו יתברך, כי ק"ב בגימטריה אמונ"ה, ורק זה יכול לסמך אותו מנפילתו, וזהו רגלי עמדה ב'מישור ראשי תבות ע'ר"ב וראשי תבות ר'ע"ב, הינו מי שנתחשוף אצלו אורו יתברך בבחינת "ערב" ולילה, וגם הוא "רעב" וצמא לכל טוב, מחמת חסרון אמונתו, אז עקר עצתו הוא רק חזיק האמונה הקדושה, ולקרב עצמו אל הצדיקי אמת, שמגלים ומפרסמים אמונתו יתברך בעולם, ומלמדים לכלם את העצות והדרכים שיכולים לזכות על ידם לאמונה ברוחה ומזככת בו יתברך, אשרי הזוכה להתקרב אליהם, ואז טוב לו בזה ובבא לנצח.

* * * * *

אמת

מוהרא"ש נ"י אמר, שכדי שהאדם יזכה לעמד על האמת לאמתה, דהינו, שיזכה להתקרב לצדיק אמתו שיכול לקרב אותו להשם יתברך באמת, על זה צריכים לבכות ולבקש הרבה מהשם יתברך, שינחהו בדרך האמת לאמתה, ולא יטעה את עצמו כלל, כי בעוונותינו הרבים כבר נתקיימה במלואה נבואת חכמינו הקדושים (סנהדרין צ"ז): ותהי האמת נעדרת, מלמד שהאמת נעשה עדרים עדרים, וכל אחד אומר שרק אצלו האמת, ולכן אין לנו על מי להשען, כי אם על אבינו שבשמים (סוטה מ"ט), שייבקש ויתחנן האדם תמיד לפניו יתברך, שיוליכהו בדרך האמת לאמתה, ואז

בנדאי סוף כל סוף יזכה למצא האמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו הקדושים היו רגילים תמיד להתפלל תפלה זאת — שהשם יתברך יוליכם בדרך האמת לאמתה, ופעם שמע את אחד מאנשי שלומנו שהוסיף ואמר: רבנו של עולם, תנחני בדרך האמת לאמתה, אבל עם האמת שלך (מיט דיין אמת), כי האמת של בשר ודם תמיד יכול להיות מערב בה איזה משהו של שקר, אבל האמת של השם יתברך, היא בנדאי רק האמת לאמתה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאחד מן התנאים של האמת הוא — שלא יכריח האדם את האמת שלו על אחרים, דהינו אפלו אם האדם יודע היטב, שהאמת אתו לא יכריח אנשים אחרים להודות באמת שלו, כי זה כבר שקר — כשרוצה להשתלט על אחרים, כי האדם צריך להיות בטל ומבטל להשם יתברך, שהוא עצם האמת, והשם הטוב בעיניו יעשה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאמת כזו, שאחד רוצה לכפות על השני, נקרא "רוסישע אמת" (אמת רוסיית), שהאמת שלהם היתה, שכל העם היו מכרחים לקבל שיטתם, שזו היתה כל שיטת הקומוניסטים, ימח שמם, שהכריחו את הכל לקבל דרך החיים שלהם, וגם היהודים, שבעוונותינו הרבים נתפסו ברשתם, והלכו בשיטתם, קראו לעתון שלהם "אמת" ("עמעס"), וכן החילונים הכופרים, רחמנא לצלן בארץ ישראל, קוראים למפלגתם "אמת"... ובאמת אפלו מי שברור לו כבר, שהאמת אתו, צריך למסר עצמו להשם יתברך, שהוא יתברך יגלה את האמת לכל, אבל פשהאדם בעצמו רוצה להכריח אנשים להסכים לאמת שלו, זהו כבר שקר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבעוונותינו הרבים גם בין אנשי שלומנו נתפשטה "האמת הרוסיית" הזו, שאחד רוצה להשתלט על השני, ואומר שרק אצלו מנח האור של רבנו ז"ל, ואחרים מכרחים

להודות לו, ואם לאו, אומרים שהם לא מחסידי ברסלב וכו', ואין לך שקר גדול מזה, כי כל האור של רבנו ז"ל הוא להאיר את אורו יתברך בכל העולם כלו, כל אחד כפי בחינתו, ואיך שיך, שאחד יכריח את דעתו על השני, הלא זה תכלית הישות והגאות.

וספר מוהרא"ש נ"י, שכבר התבטא הרב הקדוש רבי אברהם בן רבי נחמן, וזכרנו לברכה, דבר כזה על שני עובדי השם שהיו באומן: הרב החסיד רבי שמשון, והרב החסיד רבי געציל, שהיה ביניהם איזה סכסוך, וכל אחד מהם התפלל שהשני יקבל את דעתם, ויתבטל אליו, ואמר עליהם הרב הקדוש רבי אברהם בן רבי נחמן ז"ל, שלשניהם אין התבודדות, וכשתמהו אנשי שלומנו על זה, כי הלא היו עובדי השם גדולים עד מאד, אז הסביר רבי אברהם ז"ל, ואמר, שהתבודדות אמיתית צריכה להביא את האדם אל בטול כזה אליו יתברך, עד שלא ירצה האדם שום שליטה או ממשלה על השני, וכל רצונו וכסופו יהיה רק להתבטל ולהכלל בו יתברך, ואם אחד מתפלל, שהשני יתבטל אליו, זהו סימן שאין ההתבודדות שלו כראוי כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אבל מה יכולים לעשות, כי גם כשכבר נמצאים בחדרו הקדוש של רבנו ז"ל, צריכים סיעתא דשמיא גדולה לזכות לאמת לאמתה של רבנו ז"ל, כי לאו כל סוגי האמת שוים, אנחנו רואים שיש בין אנשי שלומנו כאלו שחושבים זאת לעבודה גדולה — להדפיס מכתבים (שנכתבו על ידי אנשי שלומנו משנים קודמות), שאחד כותב לחברו: "היום הבצל דבר חטף אותי, ולא קמתי לזמן תפלה", "היום באו החברים לעורר אותי לחצות ולא קמתי" וכו', ומתפעלים מזה, ואומרים: "איזו אמת כתובה במכתבים אלו!" ועל מכתבים שמגלים את אמתת מציאותו יתברך על כל פרט ופרט, עליהם אומרים שזהו דמיונות וכו'...

וצחק מוהרא"ש נ"י ואמר (בלשון תמיהה): זה נקרא אמת?

אמת הוא רק דבר אחד, הינו השם יתברך, ואני צריך להתקרב אליו, ומה יש לי עם אחרים, וכי אני צריך חברים לעורר אותי וכו'?! אני צריך למצא הנקדה, ולהוציא אותה מהכח אל הפעל עד הסוף, כי זהו אמת' — ראש, תוף, סוף (הינו אל"ף — ראש האותיות, ומם באמצע, ותי"ו בסוף), ואסור לי להתפעל משום ברירה שבעולם, כשאני חושב שכונתי להשם יתברך.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: יש גם אלו שאומרים עלי, שאין זה הדרך של רבנו ז"ל שיהיה אחד כל-כף בטוח בעצמו ולא יתפעל מאף אחד, כי הלא צריכים לב נשבר ולגנת הרבה (אסאף צו קרעכצין), כמו שידוע שזו עבודה גדולה בין אלו שקוראים עצמם על שם אנשי שלומנו — לגנת הרבה: אוי אוי וכו', ובפרט באמצע התפלה בבית הכנסת (וחקה אותם אז מוהרא"ש נ"י איך דרכם תמיד לגנת בקול גדול), והם אומרים שזהו לב נשבר אמת... וזהו הדרך האמתית של רבנו ז"ל... וצחק מוהרא"ש נ"י ואמר, שאל תחשבו רגע אחד שגניחות אלו מלב נשבר הם, כי זה רק יאוש בעלמא, כי רק השם יתברך יודע מי שיש לו לב נשבר באמת או לא, וכן מי הוא תמיד בוכה בינו לבין השם יתברך, כשאין אף אחד רואה אותו, ושלמות האמת היא, שבנקדת עבודתו צריך האדם להיות חזק ובטוח מאד, ולא יפחד משום ברירה שבעולם, וזה נקרא האמת לאמתה.

וסים מוהרא"ש נ"י אבל אנתנו צריכים לחזר למה שהתחלנו, שאין עצה בעולם, רק לבקש תמיד מהשם יתברך שהוא יוליכנו בדרך האמת לאמתה, ואז בודאי סוף כל סוף ילך לבטח דרכו, ויזכה לראות את האמת.

* * * * *

אהבת ישראל

מוהרא"ש נ"י אמר שאהבת ישראל צריכה להיות מצד הנשמה, שהנשמה שלי צריכה לאהב את הנשמה של כל אחד ואחד מישראל, ואהבה כזאת נקראת אהבה שאינה תלויה בדבר, ולא תתבטל לעולם, (כדאימתא במסכת אבות פ"ק ה'), כי הנשמה מצד רוחניותה תמיד מחפשת ומבקשת הטוב של כלל נשמות ישראל, אבל כשהאהבה היא מצד הגוף, שהגוף שלי אוהב את הגוף של חברי, זה נקרא אהבה התלויה בדבר, כי תכף-ומיד שלא יהיה נראה בעיני הגוף של חברי או שלא אקבל ממנו את הנאת הגוף, שהיה מקדם, אזי תכף-ומיד תתבטל האהבה בינינו, וזהו סימן שלא היתה האהבה כראוי מלכתחלה, כי אלו היתה האהבה מצד הנשמה, לא היה בזה שום נגיעה עצמית, כי אין הנשמה שלי צריכה איזו תועלת מהנשמה של חברי, רק אני דורש שלומי וטובתו תמיד איך אני יכול לעזור לו לקרב אותו להשם יתברך, ואהבה כזאת לא תתבטל לעולם.

מוהרא"ש נ"י אמר, שהסימן אם יש לאדם אהבת ישראל אמיתית — אם הוא יכול להרגיש את צרת חברו כמו הצרה שלו, ויחשב ויתבונן כל מיני עצות ומחשבות איך להציל ולעזור לחברו ולא יניח אותו לפל כ"ל, בדיוק כמו שלא היה מניח להפיל ולעזוב את עצמו, זו נקראת אהבת ישראל אמיתית.

ואמר פעם מוהרא"ש נ"י, שעל שם זה נקראים עם ישראל "יהודים", על שם יהודה, שהוא הציל את יוסף הצדיק מן המיתה (עין מדרש רבה, פרשת ויחי — שיטה חדשה, פרשה ב'), שזהו הסמל של איש יהודי — שהוא תמיד רוצה לעזור לשני ולהציל אותו מכל רע.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמ"י שאומר שאינו יכול לעזור לשני, זהו אינו אמת, וכמו שאמר הבעל-שם-טוב, זכותו יגן עלינו, שאין דבר

כֹּזֵה, שְׂאִינוּ יְכוּל, "רַק שְׂאִינוּ רוֹצֵה", וְכֵן הוּא בְּאֵהֶבֶת יִשְׂרָאֵל, שְׂאִין דְּבַר כֹּזֵה שְׂאִינוּ יְכוּל לַעְזֹר לְשֹׁנֵי, רַק שְׂאִינוּ רוֹצֵה, כִּי בְּוֹדָאֵי אִם הִיְתָה זֹאת הַצָּרָה שְׁלוֹ, הִיְתָה עוֹשֶׂה כָּל דְּבַר שְׁבַעוּלָם לְהַצִּיל עַצְמוּ מִמְּנָה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁעָקַר הָאֵהֶבֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת — לְזִכּוֹת אוֹתוֹ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, וּלְהָאִיר בּוֹ אֶת הָאִמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, וְאִזּוּ מִמִּילָא יִוָּשַׁע עִם כָּל מַה שְׁצָרִיךְ, כִּי כְּשֶׁנִּתְקַן בְּרוּחַנִיּוֹת, נִתְקַן בְּגַשְׁמִיּוֹת (עֵין לְקוּטִי"מֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִימָן י"ד), וְלִכֵּן כָּל מַה שְׂמֵאִירִים בּוֹ יוֹתֵר אֱלֻקוֹת, זוֹהֵי הַהַצָּלָה וְהַעֲזָרָה הַכִּי גְדוּלָה, שְׂיִכּוּלִים לַעְזֹר לוֹ, וְהַעֲקָר שְׂתַחַקֵּק בְּדַעְתָּךְ אֶת אֵהֶבֶת נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהוּא חֶלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וְכָל תְּשׁוּקָתְךָ וּמַחְשַׁבְתְּךָ תִּהְיֶה רַק לְהַחְזִיר אוֹתוֹ לְאָבִיו שְׁבַשְׁמִים, וְלֹא יִהְיֶה בְּדַעְתְּךָ אֵיזָה נְגִיעוֹת עַצְמִיּוֹת, הֵינּוּ שְׂיִתְקַרֵּב אֵלֶיךָ דִּיקָא, וְיִהְיֶה מִן כַּת הַחֲסִידִים שְׁלָךְ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, וּמִכָּל שְׁכָן שְׂיִתֵּן לְךָ כֶּסֶף וְכוּ', רַק הַעֲקָר שְׂיִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִהְיֶה עַצְמָאֵי, עַד שְׁגַם הוּא יִלָּךְ וְיִקְרַב אַחֲרֵים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֵן הִלָּאָה, וְזֶהוּ נִקְרָא אֵהֶבֶת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית.

וְהִיָּה מוֹהֲרָא"ש נ"י מִתְלוֹצֵץ מֵאלוֹ שְׂמִפְאָרִים עַצְמָם בְּעִבּוּדָה זֹאת שֶׁל אֵהֶבֶת יִשְׂרָאֵל, וְתַכְף-וּמִיד שְׂמִתּוּדָעִים שְׂאִין הָאָדָם מַעֲנִין לְהַתְקַרֵּב לְשִׁטָּה וְלְחֲסִידוֹת שְׁלֵהֶם הֵם זוֹרְקִים אוֹתוֹ בְּשִׁמְיֵי יָדִים, כִּי אֵיזוֹ אֵהֶבֶת יִשְׂרָאֵל הִיא זוֹ?! הֲלֹא הַעֲקָר שְׂיִהְיֶה הָאָדָם הַזֶּה אִישׁ כְּשֶׁר בְּאֲמַת, וּמַה אֲכַפֶּת לְךָ אִם הוּא נִשְׂאָר אֲצִלְךָ אוֹ אֲצֵל אַחֲרֵים.

(וּמִי שֶׁהוּא מְפִיר קָצַת אֶת הַתְּנַהֲגוֹת מוֹהֲרָא"ש נ"י עִם אַנְשִׁים, יוֹדֵעַ הֵיטֵב, שְׁכָּל שְׂאִיפַת חַיָּיו וּמִגְמַת נַפְשׁוֹ הִיא תָּמִיד רַק לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְשֹׁנֵי, וְכִשְׂאֲחָד מְסַפֵּר לוֹ אֵיזוֹ צָרָה וּבְעֵינָה, חָס וְשְׁלוֹם, הוּא חוֹשֵׁב וּמִתְבּוֹנֵן בְּזֶה בְּדִיוֹק כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה הַצָּרָה שְׁלוֹ, וּמִמֶּשׁ יְכוּלִים לְרְאוֹת אֵיךְ שֶׁהוּא מְחַפֵּשׁ כָּל מִינֵי עֲצוֹת וּדְרָכִים לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם הַזֶּה מִצָּרָתוֹ, וְלֹא יְנוּחַ וְלֹא יִשְׁקֹט, עַד שְׂיִמְצִיא לוֹ אֵיזוֹ רְנוּחָה, וּבִפְרָט

שְׁתַּמִּיד וְנַחַם אוֹתוֹ בְּדַבְּוּרֵי נַחֲוּמִים וְחִזּוּק אַמוּנָה, עַד שִׁירְגִישׁ הַשְּׁנִי, שֶׁהַכֹּל הוּא יַד הַשָּׁם, וּמִמֵּילָא יִתְרַחֵב לוֹ בְּצַרְתּוֹ).

וְאָמַר פַּעַם מוֹהֲרָא"ש נ"י: "תִּדְעוּ נְאֻמָּה, שֶׁבְּכֹל פַּעַם שֶׁאֲנִי מִסְתַּפֵּל עַל בֶּן-אָדָם, עֵקֶר מִחֲשַׁבְתִּי הוּא אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל עֲכָשׁוֹ לְקַשֵּׁר אֶת הָאִישׁ הַזֶּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שֶׁאֲפֹלוּ רָגַע אַחַד יִחַשֵׁב מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְכָל דַּבְּוּרֵי וְעַסְקֵי עִמּוֹ סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל קֶטֶב זֶה — שֶׁאֲזַכֶּה לְהַכְנִיס בּוֹ אִיזוֹ מִחֲשָׁבָה וּדְבָקוּת בּוֹ יִתְבָּרֵךְ."

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁעֵקֶר הַטַּעַם לָמָּה הַכְּנִיס עֲצָמוֹ כָּל-כָּף בְּעַסְק הַרְבִּים, וּבִפְרָט בְּהַדְפָּסַת סִפְרֵי רַבְּנוּ ו"ל, הוּא רַק מִחֲמַת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, כִּי רָצָה שְׁגָם יְהוּדֵי שְׁנֵי יְהִנָּה מִהָאֹר הַגְּנוּז שֶׁל רַבְּנוּ ו"ל, כְּמוֹ שֶׁנִּהְיָה הוּא, וּמִחֲמַת שְׁבִימֵי הַתְּקַרְכוּתוֹ בָּא לוֹ בְּקַשֵּׁי גְדוֹל לְהַשִּׁיג כָּל סֵפֶר וְסֵפֶר מִסִּפְרֵי רַבְּנוּ ו"ל, לְכֵן קִבֵּל עַל עֲצָמוֹ, שֶׁיִּמְסֹר נַפְשׁוֹ בְּעַבּוֹר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַמְצִיא לָהֶם בְּקִלּוֹת כָּל סִפְרֵי רַבְּנוּ ו"ל, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בֵּית יְהוּדֵי בְּכֹל הָעוֹלָם כְּלוּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִמְצָא בּוֹ כְּמָה מִסִּפְרֵי רַבְּנוּ ו"ל, (וּבְרוּךְ הַשָּׁם, חַפֵּץ הַשָּׁם בְּיָדוֹ הַצְּלִיחַ, שֶׁלֹּאט לֹאט מִתְקַיֶּמֶת מִחֲשַׁבְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ הַקְדוּשׁ, וְכַמְעַט אֵין בֵּית בִּישְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ מִסִּפְרֵי רַבְּנוּ ו"ל, כְּמִפְרָסָם כָּל זֹאת הַיֵּטֵב).

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: "לְכֵן כָּל מִי שֶׁאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל נוֹגַעַת לְלִבּוֹ, יִרְאֶה לְהַפִּיץ אֹר וּרְבּוּנוּ ו"ל בְּעוֹלָם בְּכֹל אַפֵּן שֶׁרַק יָכוֹל, כִּי הָאֹר שֶׁל רַבְּנוּ ו"ל מְכַנִּיס בְּאָדָם אַמוּנָה חֲזָקָה וּבְרוּרָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִמֵּילָא יִקְבֵּל כָּל מִינֵי עֲצוֹת וּדְרָכִים לְצִאת מִצַּרְתּוֹ, וְאִם זְכִיתָ לְהַצִּיל יְהוּדֵי, זְכִיתָ לְהַצִּיל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (סִנְהֶדְרִין לו:). כָּל הַמְקִיִּים נִפְשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּאֵלוֹ קִיָּם עוֹלָם מְלֹא, וְסוּף כָּל סוּף עַל-יְדֵי-זֶה תְּבוֹא הַגְּאֻלָּה.

אכילה

מוהרא"ש נ"י אמר, שכמו שהאדם צריך לדקדק בעניני האכילה, שיהיו המאכלים בתכלית הכשרות, כן צריך לדקדק שיהיו המאכלים בתכלית הבריאות, דהינו שלא יאכל האדם שום מאכל שיכול לגרם לו איזה הנזק אחר-כך, חס ושלום, וידקדק מאד, שיהיו המאכלים טריים כראוי ולא מקלקלים, כי יכול לגרם לעצמו קלקול, חס ושלום, שיהיה כבר קשה לתקן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש טבע ונחלי רע אצל מקצת בני-אדם, שפשהם מתאווים לאכל איזה דבר מאכל, לא יסתכלו כלל אם המאכל הוא טרי או אם יגרם להם איזה הנזק, רק תכף-וימיד הם חוטפים ואוכלים, ובעבור הנאה מעטת של דקה קלה, הם מקלקלים את בריאות גופם, ומקבלים אחר-כך יסורים וכאבים כאלו, ורחמנא לצלן, עד שאי אפשר להם להכניס שום דבר מאכל לתוך פיהם, ורחמנא לצלן, והכל מחמת התאוה המדמה שלהם — לחטוף כל דבר שרק ערב לחיך, ולא להסתפל כלל על התוצאות של זה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהענין הזה, שכוח מאד אצל בחורים צעירים, שהם מרגלים מימי קטנותם לאכל כל דבר שערב לחיך, ומחמת זה גורמים לעצמם אחר-כך כל מיני בעיות ויסורים, שהיו בנקל יכולים להנצל מהם, אם היו מדקדקים קצת מה הם משימים לתוך פיהם, דהינו — הן שיהיה טרי והן שלא יהיה מאיזה מין המזיק וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש תאוה עצומה לכמה בני-אדם לאכל דברים חריפים מאד, אשר זהו ממש סם המות, כי אחר-כך זה שורף את בני המעים, ורחמנא לצלן, ופעם מצא בחור אחד, שהיה יושב ואוכל צנצנת של פלפלים חריפים, והקפיד עליו מאד, ואמר לו, שהוא מאבד את עצמו לדעת ממש, וכן היה, שלא גמלט מיסורים וכאבים גדולים, מחמת כסילות התנהגותו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהנראה, שקשה מאד להסביר דבר זה לצעירים, כי הם חומדים כל מה שעניניהם רואות, רק כשמגיעים כבר לגיל הארבעים "ובן ארבעים לבניה", אז כבר מבינים היטב, שאסור לשחק עם הגוף, כי יש דבר שיזיק לו מאד, ולמה להכניס עצמם בבצרות בלתי נצרכות.

(ודקדוק וזהירות מוהרא"ש נ"י בעצמו בענין זה הוא להפליא, כי לא יכניס לפיו שום דבר מאכל כלשהו, אם יש לו איזה ספק ספקא, שאינו טרי מאה אחוז, ובפרט כשאוכל מחוץ לביתו, ומתאכסן אצל אחרים, הוא נזהר בזה בתכלית הזהירות, ולפעמים לא יאכל כל הסעדה, רק חלה ולחם פשוט עם קצת שתיה, הכל כדי להיות נשמר מכל דבר המזיק).

ומוהרא"ש נ"י הנה אומר תמיד, שכל מאכל שהוא יותר פשוט, הוא יותר טוב, הינו כשאין מוסיפים בו כל מיני תערובות שונות ותמציות מלאכותיות וכו' וכו', ובפרט עגות שונות שמשמים בהן כל מיני סוגי קרם וכו', הם ממש סם המות, וראוי לאדם להתרחק מהם לגמרי.

ואמר פעם, שהמבשלים חושבים, שלהיות מבשל טוב, צריכים לעשות כל מיני מאכלים משנים ומוזרים... וזהו הסימן של מבשל ממחה, ובינתים האמת היא בדיוק ההפך, שהמבשל הכי טוב הוא מי שעושה את המאכלים הפשוטים ביותר, ומדקדק שיהיו כל המאכלים בריאים וטריים.

(וזכורתני כשהיה מוהרא"ש נ"י בכבודו ובעצמו מבשל לכבוד האורחים שבאו לישבתנו הקדושה לשבת-קדש, היה נזהר ומדקדק מאד שיהיה כל דבר טרי מאה אחוז, והיה מריח וחוזר ומריח כל דבר אם אין לו איזה ריח פגום, ואם היה לו איזה ספק וחשש זרק אותו מיד לאשפה, וכשהיה מבשל, היה בשולו בתכלית הפשיטות, הדגים והמרק והעופות והטשאלנט, הכל פשוט בלי הוספות

תבלינים משנים או שומן וכיוצא בזה, וכשהיה רואה איזה שומן דבוק לחתיכת עוף וכיוצא בזה, היה מחזיק את זה תחת זרם המים זמן ארוך, עד שירד כל שמץ ומשהו של שומן, וגם היתה דרכו לא לשים הרבה מלח בשום מאכל, והיה אומר, שמלח תמיד יכולים להוסיף אחר-כך מי שרוצה, כי בדרך כלל מלח אינו דבר בריא).

(אגב היה רצונו של מוהרא"ש נ"י, שכל בחור ואברך ילמד איך לבשל, כי זה נצרך מאד, לפעמים כשאין האשה יכולה להכין המאכלים, או כשאינה בבית וכיוצא בזה, שלא יהיה האדם נאבד בעצמו, ותכף-ומיד יהיה יכול לתת עצה לנפשו).

וכמה מתלמידי היכל הקדוש זכו ללמד חכמת הבשול בערבי שבתות האלו, כשעמדו על יד מוהרא"ש נ"י בשעה שהכין את המאכלים בשביל האורחים לשבת-קדש, וגם שמעו ממנו אז שיחות נפלאות ורמזים נוראים בכמה מיני ענינים וכו', ובמשך הזמן כשילמדו את החכמה בעצמם, כבר לא הניחו למוהרא"ש נ"י לעסק בזה, והם הכינו את הכל במקומו).

ומאיך גיסא היה מוהרא"ש נ"י מאד מתלוצץ מאלו שמדקדקים יותר מדי, ומכניסים עצמם בשגעון של צמחונות ומאכלים טבעיים וכו', והיה אומר שאסור לאדם להיות יותר חכם מן התורה הקדושה, ואם התורה מתיירה את אכילת בהמה ועוף ולחם ומיני מזון וכו', אסור להתחכם יותר, ודבר זה נכלל בגדר של חמרות יתרות, והוא רק מחלת העצבים ושגעון בעלמא.

ופעם היה תלמיד ביישיבה הקדושה, שהכניס עצמו בשגעון זה, עד שמצא אותו פעם מוהרא"ש נ"י אוכל עשבים ממש, וטען שזה טוב ובריא וכו', ובינתים הפיר עליו מוהרא"ש נ"י שהוא נעשה צנום מאד מאד, עד שעצמותיו היו נראים דרך בשרו, והוכיח אותו מוהרא"ש נ"י מאד מאד, והזהיר אותו, שיעזב את דרכו הרעה, כי יחלה מאד מזה, וברוך השם, ציית את מוהרא"ש נ"י ונסע לארץ

ישראל, וכשחזר, כבר לא הכיר אותו מוהרא"ש נ"י, כי נהפך לאיש
בריא וחזק כאחד האדם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכלל הדבר הוא, שלא יעשה האדם
מציאות מן האכילה, רק כשיתנו לו לאכל, יבדק אם זה בריא וטרי,
ואם הכל על נכון, יאכל בשמחה, ולא יעשה יותר עסק מכל
המאכלים, ולא ידקדק הרבה, ולא יכניס ראשו באכל כדרך ועבתן
וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו פרוש שיחת רבנו ז"ל:
פארבענדעווען מיט'ן עסין איז תאות אכילה", (לעשות עסק מן
האכילה, זהו תאות האכילה), הינו להגיד שמאכל זה אני אוהב...
ומאכל זה אני אוהב... זה כבר תאות האכילה, כי הוא עושה
מציאות מן האכילה, שזהו עקר פגם התאוה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם נכנס אחד מאנשי שלומנו לאיזו
מסעדה, ושאל אותו בעל הבית: "מה אתה אוהב...?" (הינו איזה
מאכל), וענה לו האיש מאנשי שלומנו בתמימות גדולה: "אני אוהב
את השם יתברך, ומה שיש לכם לתת לאכל תנו בבקשה..." כי
במאכלים אין שייך לאיש כשר לומר שהוא אוהב מאכל זה או זה...
רק מה שנותנים אוכלים, והעקר שלא לעשות מזה עסק.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף פעם בחייו לא צוה בביתו מה
שיתנו לו לאכל, רק מה שהכינו בני ביתו, אכל בלי דקדוקים ובלי
עסקים, וככה האדם מוסר את עצמו לגמרי להשם יתברך, ומה
שהוא צריך לאכל, כבר יזמן לו השם יתברך וינהיגהו בדרך האמת
תמיד.

אַבְדָּה

מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, סגלה למצא אבדה, כשנאבד לו איזה דבר — שינדר שבעים ושמים פרוטות לצדקת רבי מאיר בעל הנס, ויאמר שלש פעמים: "אלהא דמאיר ענני, אלהא דמאיר ענני, אלהא דמאיר ענני, רבנו של עולם, נאבד ממני חפץ (פלוני), ואיני יכול למצא אותו, אנא עשה למען רבי מאיר בעל הנס, שנדרתי צדקה בעבורו, שאזכה למצא את החפץ", ואמר שסגלה זו בדוקה ומנסה, והוא תמיד משתמש בזה ומוצא את האבדה.

פעם אחת בליל שבת-קדש, כשעשה מוהרא"ש נ"י סעדת שבע ברכות בעבור בתו וחתנו שיחיו, הלכה זוגתי לטל ידיה קדם הסעדה, והורידה מאצבעה טבעת היהלום שהיתה לה אז על אצבעה ונטלה, ובין כך אכלה, ואחר ברכת המזון ראתה שאין לה הטבעת על אצבעה, ומאד הצטערה, כי זה היה שנה הרבה כסף, כמה אלפי דולר, וחפשה בכל הדירה של מוהרא"ש נ"י, ולא מצאה, וכן שפכה את כל הזבל על גיר פלסטיק וחטטה בין כל הזבל, ולא מצאה, והיה לכלנו צער גדול, וכשמוהרא"ש נ"י נכנס לחדר, וראה איך שהיא מחטטת בין הזבל, שאלה מה היא מחפשת? ואז השיבה, שאבדה את הטבעת עם היהלום שלה, ומאד הצטער מוהרא"ש נ"י, ואמר לעצמו איך יקרה בעת שמחתו מקרה כזה? והתחיל גם הוא לחפש, ולא מצא, ואז נדר שבעים ושנים דולר לצדקת רבי מאיר בעל הנס, ובקש מהשם יתברך, שלא תתערב שמחתו באבדת זלתו, ואחר-כך שאל אותה איפה ישבה בשעת האכילה, והראתה לו, ותכף-ומיד התחיל מוהרא"ש נ"י להסתכל על הרצפה תחת הכסא, ומצא שם הטבעת, וכל הענין היה פלא גדול.

פעם אחת בא אליו בחור מתלמידי היכל-הקדש, והיה מאד שבור ומבלבל, שאבד חפץ יקר מאד, והיה צריך את זה לאותו

היום, והיה מאד מבהל מרב פחד, ונגש אל מוהרא"ש נ"י, וספר לו בפחי נפש: "מה אעשה עכשו, שנאבד לי דבר יקר כזה?" אז אמר לו מוהרא"ש נ"י, שגם הוא אבד אתמול דבר יקר מאד, ולא אבד את עצמו, רק התחיל לחפש פעם אחת ושניה, והיה בטוח כבר שנאבד לחלוטין, והתחיל לחפש בשוב הדעת פעם שלישית ומצאו, ועל-כן "לך לחפש גם אתה בשוב הדעת, ותמצא את זה", ענה ואמר הבחור: "כבר נדרתי שבעים ושנים פרוטות לצדקת רבי מאיר בעל הנס, כמו שאתם אומרים תמיד, ובקשתי מהשם יתברך, ולא מצאתיו", אז ענה לו מוהרא"ש נ"י: "אם נדרת לצדקת רבי מאיר בעל הנס, בודאי תמצאנו", והלה נתעקש, ואמר שהפך את כל החדר, ואינו יכול למצא אותו.

אז ספר מוהרא"ש נ"י, שפעם היה רבי יצחק בן מוהרנ"ת ו"ל אצל אביו בעיר ברסלב, ואבד שם המעות של הדאר, והצטער מאד מאד, וחפש ולא מצא, וגדל צערו אז ביותר, כי היה הפסד גדול מאד, ענה ואמר לו מוהרנ"ת ו"ל: אל תדאג, רבי נחמן טולטשינער ו"ל יצא לחוץ לחפש, וימצאנו, וכן היה שרבי נחמן טולטשינער ו"ל יצא וחפש, ומצא בין האשפה, והחזיה את כלם, ואמרו על זה אנשי שלומנו: באמת היתה בזה ברכת מוהרנ"ת ו"ל, שהבטיח שימצאנו, אף הסבה היתה על-ידי רבי נחמן, שהיה בשוב הדעת גדול, ועל-ידי ישוב הדעת יכולים להצליח בכל דבר, כי הדרך שכשאדם בצער ובעגמת נפש, הוא מבהל ומבלבל מאד, אף בנחת ובשוב הדעת הולך לו בדרך אחרת לגמרי, וסיים מוהרא"ש נ"י: "לך בחזרה, ותתחיל לחפש בשוב הדעת, ואז תמצאנו", וכן עשה, והלך ולא לקח הרבה זמן ובא בחזרה בבשורה, שמצא את זה, ויהי הדבר לפלא, (והבינו אז, שהכל היה מחמת ברכת מוהרא"ש נ"י שילך וימצאנו).

ועוד מעין זה ראינו בעינינו, שפעם אחת בתפלת שחרית אחר שמוהרא"ש נ"י אמר כבר "ברוך שאמר", ירד אליו בחור אחד מן

התלמידים, ואמר למוהרא"ש נ"י, שהוא אינו מוצא בשום אופן את המשקפים שלו, (וזה היה נחוץ לו מאד, מפני שהיה לו מספר גבה, וכמעט שלא ראה איפה שהולך בלי המשקפים), וספר שהניחם סמוך למטתו, והפך את כל החדר, ועדין לא מצאם, וגם עוד כמה בחורים שעזרו לו לחפש העלו חרס בידם... ותכף-ומיד רמו לו מוהרא"ש נ"י, שיביא עט וחתוכת נייר, ותכף הביא לו, ורשם מוהרא"ש נ"י בכתב ידו הקדושה בזה הלשון: "תנודר שבעים ושמים פרוטות לצדקה לכבוד רבי מאיר בעל הגס, ותראה נפלאות", ומסר להבחור את הפתק, ותכף המשיך בתפלתו, והלה פמוכן קים תכף-ומיד, ועשה הנודר, והכניס הצדקה בקפת הישיבה, וכשחזר לחדרו, הזיו איזו שקית נילון מהרצפה, ותכף מצא משקפיו, והיה הדבר לפלא.

* * * * *

בטחון

מוהרא"ש נ"י מרבה לדבר עמנו כמה וכמה פעמים, איך שאסור לבטח ולסמך על טובת שום בן אדם, כי "שוא תשועת אדם" כתיב (תהלים ס'), ועל-פירב האדם בוטח וסומך על טובת חברו, ולבסוף מגיעה לו אכזבה גדולה, כי היום הבטיח לך כך וכך וכו', ומחר הוא מהפך את הקערה על פיה וכו', והוא הראש והראשון לקבר אותך, ועל-פן האדם צריך לשים בטחונו ושברו רק על השם יתברך, ואם יהיה איזה בן-אדם שליח טוב ממנו יתברך לעזור לו — מה טוב ומה נעים, אבל לבטח ולסמך לכתחלה על חברו, זה אסור בהחלט.

וקשה לתאר בכתב, איך שמוהרא"ש נ"י היה תמיד מזהיר וחוזר ומזהיר אותנו על ענין זה, והיה אומר לנו תמיד, שזהו כולל ועקר גדול למי שרוצה לעבר את החיים בשלום — שישים כל

בטחוננו רק בו יתברך, ולא על שום ברירה שבעולם, ואז אף פעם לא יהיו לו שום אכזבות, ותמיד יהיה שמח בחלקו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן ראשי התבות של ש"א ת'שועת אדם הם בדיוק כמו ראשי התבות של א'דני ש'פתי ת'פתח, כי כל מה שהאדם מכיר שתשועת בן-אדם היא רק ש"א ושקר, כן יפתח את פיו ושפתיו לדבר עמו יתברך, ולבקש רק ממנו כל צרכיו וחסרונותיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכלל זה הוא בכל הענינים, ובפרט בענינים הנוגעים לממון — שהאדם אסור לו לשם ממונו בבטחון של בשר ודם, כי הממון של יהודי צריך שמירה גדולה מאד כמו בבת עינו, כמו שאמר רבנו ז"ל, ואיך ישחק האדם עם כל ממונו לשם אותו בבטחון של בשר ודם, שכן יום וכן לילה יכול לאבד לה את הכל, ואחר-כך יבקש ממך מחילה...

והיה אז ספור עם אחד מאנשי שלומנו מארץ ישראל, שהיתה דרכו לצאת לחוץ לארץ בכל שנה לאסף קצת כסף על פרנסת ביתו, ולבסוף אחרי כמה שנים גם חסד סכום כסף של חמשת אלפים דולר, ופעם בחזרתו לביתו נגש אליו איש אחד, והציע לו, שיפקיד אצלו כל רכושו, והוא ישלם לו סכום הגון של רבית [בדרך התר עסקא פמוכז] בכל חודש, והבטיח לו רוחים הגונים מאד, והאיש הנ"ל שמח כעל כל הון למצא מציאה כזו, ותכף-ומיד הפקיד אצלו כל חסכונו, וכן הגדיל שמחתו ביותר, כשקבל בשני החדשים הראשונים סכום הגון של רבית, אבל לא עבר החדש השלישי, והנ"ל פשט את הרגל, ונשאר האיש מאנשי שלומנו הנ"ל ריק וחסר מכל וכל.

וכששמע מוהרא"ש נ"י כל הספור, ענה ואמר לנו: זהו בדיוק מה שאני תמיד מזהיר אתכם, שאסור לבטח בשום בשר ודם, ובפרט בעניני ממון, ואיך יהיה האדם טפש כל-כך לקחת את כל

הונו שְׁעַבַד וַיִּגַע עָלָיו בְּכָל כַּחוֹתָיו, וְלָשִׁים אוֹתוֹ בְּבִטּוּחַ שֶׁל בָּשָׂר וְדָם, שְׂרוּצָה לְשַׁחַק עִמּוֹ!?

וְאָמַר לָנוּ מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁבַל נַחֲשֵׁב, שֶׁזֶהוּ מְקַרָּה בּוֹדֵד, רַק זֶהוּ מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם — שְׁבִינֵי־אָדָם לּוֹקְחִים כָּל רְכוּשָׁם, וּמְכַנְיָסִים אוֹתוֹ בְּבִטּוּחַ שֶׁל בָּשָׂר וְדָם עִם הַבְּטָחָה שֶׁל אַחוּזִים גְּדוּלִים שֶׁל רַבִּית, וּכְשֶׁהֲחַכְּם כָּבֵד מֵצֵא הַרְבֵּה טַפְשִׁים כְּאֵלוֹ... לְצִיַּת אוֹתוֹ, אֲזִי הוּא בּוֹרַח עִם הַכֹּל, וּמְכַרְיֵז שְׁפִשֵׁט אֶת הַרְגָּל, וְאִין לָהֶם עָלָיו כְּלוּם.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהוּא מְכִיר כַּמָּה בְּנֵי־אָדָם (גַּם רַבָּנִים בְּתוֹכָם), שֶׁקָּבְלוּ הַתְּקַפּוֹת לֵב, רַחֲמָנָא לְצַלְן כְּשִׁשְׁמְעוּ בְּשׁוֹרָה כְּזוֹתָא, שְׂאֲבָדוּ כָּל רְכוּשָׁם, וְגַם יֵשׁ כַּמָּה שְׂמֵתוֹ מַחֲמַת זֶה, רַחֲמָנָא לְצַלְן, וְהַכֹּל מַחֲמַת טַפְשׁוֹת וּכְסִילוֹת דְּעַתָּם, שֶׁבְּנֶגַל הָיוּ יְכוּלִים לְהַזְהֵר מִזֶּה, וְלַעֲשׂוֹת עֲסָקִים מְצַלִּיחִים עִם כְּסָפָם.

וּפַעַם הַתְּבַטָּא מוֹהֲרָא"ש נ"י עַל זֶה וְאָמַר: לָמָּה יִהְיֶה הָאָדָם יוֹתֵר חָכֵם מִהַבְּנֵי? אִם הַבְּנֵי נוֹתֵן כֶּף וְכֶף אַחוּזִים, אִיךָ יִרְהִיב אִישׁ פְּרִטִי לְתַת יוֹתֵר אַחוּזִים מִזֶּה, הֲלֹא זֶה כָּבֵד מְרִיחַ מְעַסְקִים בִּישׁוּן, וְלָמָּה יִכְנִיס הָאָדָם אֶת עֲצָמוֹ בְּסַפְנוֹת כְּאֵלוֹ!?

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁעַסְקִים כְּאֵלוֹ הֵם בְּדִיוֹק כְּמוֹ עֵסֶק הַגּוֹרְלוֹת וּמִשְׁחָקֵי הַקְּלָפִים, שֶׁבְּתַחֲלָה בְּעַלֵּי הָעֵסֶק נוֹתְנִים לְאָדָם לְהַרְוִיחַ כַּמָּה רְוִיחִים קְטַנִּים, וְכֶף בּוֹנִים וּמְגַדִּילִים אֶת הַבְּטָחוֹן שֶׁלוֹ, וְאוֹמְרִים לוֹ: תִּרְאֶה אִיךָ יֵשׁ לָךְ מִזֶּל וְהַצְלָחָה, וְאַתָּה מְרוֹיחַ בְּכָל פַּעַם כֶּסֶף, בּוֹא וְתִשְׁקִיעַ סְכוּם הַגּוֹן בְּיוֹתֵר, וְתַרְוִיחַ כְּפָל כְּפָלִים וְכוּ', וּמִי שֶׁהוּא טַפֵּשׁ וּכְסִיל, מְצִיַּת אוֹתָם, וּמִשְׁקִיעַ סְכוּם גְּדוּל מְאֹד, וְתַכְּף־וּמִיד מְאֹבֵד אֶת הַכֹּל...

וְעַל־פִּירֵב לֹא דִי בְּזָה, רַק אוֹמְרִים לוֹ: אַל תִּתְנַאֵשׁ כָּלָל, כִּי כֶּף הוּא מְנַהֵג הָעוֹלָם, פַּעַם מְרוֹיחִים וּפַעַם מְאֹבְדִים, בּוֹא וְתַנְסֶה עוֹר פַּעַם, וְתִרְאֶה אִם אִין הַדְּבָר כֶּף, וְהִלָּה הוֹלֵךְ בְּטַפְשׁוֹתוֹ לְלוֹוֹת

כֶּסֶף (כי כבר אין לו פרוטה מהאֲבֹדֶן הַנִּלְ), ומתחיל עוד פעם עם השקעות קטנות, ונותנין לו פעם שניה להרויח כנ"ל (כי הכל הולך בגנבה ובערמה פידוע למי שבקי בזה), עד שהוא בא עם הלואה עצומה, ומשקיע אותה שם, וכהרף עין מאבד את הכל, ועכשו נוסף לכל צרותיו הוא בעל חוב גדול, וצריך לברח מביתו מפחד בעלי החובות.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: ובינתים כבר הגיע מלאך המות, והוא כבר שוכב בבית החיים, וכדאיתא בתקוני זהר (תקון ג' מהתקונים האחרונים, ומוכא בדברי רבנו ז"ל, לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן כ"ג): חזית בהון בעתרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת לון בעלמא דאתי וכו', (הכסף משחק בהם בעולם הזה, ואחר-כך הורג אותם בעולם הבא), ולכן שומר נפשו יתרחק מדברים כאלו ומכיוצא בהם, וישים כל שברו ובטחונו רק עליו יתברך, ואז טוב לו לעד ולנצח נצחים.

* * * * *

בטול זמן

מוהרא"ש נ"י תמיד מזהיר את אנשי שלומנו היקרים תלמידיו, האברכים והבחורים, שישמרו את עצמם מאד מאד מבטול זמן, ואמר, כי אין לה עוד דבר יקר כמו הזמן, אשר אי אפשר לקנותו בשום ממון שבעולם, ואם האדם היה יודע מעלת הזמן, ואיך שבכל רגע ורגע האדם מת, היה נזהר מאד מאד על זמנו היקר ולא היה מבטלו.

ואמר: מילא בחור צעיר, אין לו שום טרדות, והוא יכול להשלים את עצמו בתכלית השלמות, אם רק ינצל את זמנו היקר, ולא יבטל את זמנו בשום פנים ואופן, רק יתמיד בלמוד התורה הקדושה, וירבה בשיחה ובתפלה אליו יתברך, ויתמיד בקיום

המצוות — לגלות ולפרסם את אמתת מציאותו יתברך על-פי הדרך שגלה לנו רבנו ז"ל, שאז בודאי יצליח, אלא אפלו אברך, שהוא עסוק בפרנסה, אם רק היה יודע איך לנצל את זמנו היקר, וקובע לעצמו עתים בתורה, היה יכול להשלים את עצמו מאד מאד.

ותמיד חוזר מוהרא"ש נ"י על דברי רבנו איש האלקים החתם סופר, זכר צדיק לברכה, שאמר, שנעשה "גדול", רק על-ידי כמה רגעים, וכשתלמידיו התפלאו, ותמהו — מה רבם אומר? אזי ענה ואמר להם: אלו הרגעים שבדרך כלל בחורים מבטלים, אלו הרגעים דיקא שמרתי, ועל-ידי-זה, הינו על-ידי אלו הרגעים נעשיתי "גדול", וסים מוהרא"ש נ"י, שבאמת אם יראה האדם כמה הוא מבטל, לפעמים הרבה יותר מ כמה רגעים, ולפעמים שעות על גבי שעות, ואלו היה נזהר מאד מאד, היה יכול להשלים את עצמו בתכלית השלמות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, פי בימי נעוריו, כשהיה בחור צעיר, וזכה להתקרב לרבנו ז"ל, אז שמר מאד מאד על זמנו היקר, והתמיד מאד מאד בתורה הקדושה, וממש כמעט לא פסק פומיה מגירסא, ובפרטיות "לקוטי-הלכות", שזה היה החיות שלו, והיה חוזר על זה פעמים אין מספר, ובכל פעם היה אצלו חדשות לגמרי, ובשעה ששאר הבחורים הלכו לבלות את זמנם בדרך בחורים וכו', לשחק או לדבר וכו', אזי היה הוא בורח ומתחבא באיזה מרתף או על גג הישיבה, והיה מתבודד עצמו אז עמו יתברך הרבה מאד מאד, ושמר על הזמן.

ובאמת אין לך יום ואין לך שעה ואין לך רגע, כשעובר מוהרא"ש נ"י בין הבחורים והאברכים, ורואה אותם מדברים וכו', שלא יעורר אותם על בטול זמן, ואומר בקול התעוררות גדולה מאד מאד: "נו! נו! חבל על הזמן! חבל על הזמן! חבל על הזמן! חבל על הזמן! מדוע אתם מבטלים את הזמן? או לומדים, או מתפללים,

או מקימים מצוות, או ישנים, או אוכלים, אבל לא מבטלים את הזמן היקר, עליכם לדעת, כי יבוא היום, שתצטרכו לתן דין וחשבון על כל יום ועל כל שעה ועל כל רגע שבלידתם, על-כן ראו לא לבטל את הזמן", והוא תמיד מקפיד על דבר זה מאד מאד.

מוהרא"ש נ"י אמר, שאפלו בפרנסה, כאשר האדם זוכה לנצל את זמנו היקר, הוא יכול להעשות עשיר גדול, כי גם בגשמיות עקר העשירות באה על-ידי שמירת הזמן, וכשאדם יקר לו זמנו, והוא שומר את זמנו מאד מאד, אזי במקום לפטפט דברים בטלים, הוא עוסק בעסקי פרנסה, והקדוש-ברוך-הוא מצליח את דרכו, כי גם בפרנסה, לזכות לשפע ולעשירות אי אפשר, רק על-ידי ששומרים את הזמן היקר, כי כל אלו המבטלים את זמנם בפטפוטי דברים בטלים, והולכים ומסתובבים כבטלנים, הם בסופו של דבר נשארים עניים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אף שבאמת העשירות והעניות באים מיד הקדוש-ברוך-הוא, ואין זה תלוי ביד האדם כלל, עם כל זאת, האדם יש לו בחירה להמשיך על עצמו העשירות והשפע, או לגרש ממנו העשירות והשפע, כי מאתו יתברך לא תצא הרעות, והוא יתברך רוצה לעזור לכל אחד ואחד, אז אם האדם שומר את זמנו, אזי כשמשיעים לו שפע, הוא תכף-ומיד מוכן ומזמן לקבלו, אבל אם הוא מבטל את זמנו, אזי כשבא לו השפע, והוא נמצא מדבר דברים בטלים ושיחות של מה בכך, ומבלה את זמנו, אזי נשפך השפע, ולא בא אליו כלל, כי הכלל והעקר הוא — שמירת הזמן; אשרי מי שזוכה לשמר את זמנו, ואינו מבטלו כלל.

* * * * *

בחירה

מוהרא"ש נ"י דבר הרבה פעמים על עצם פליאת כח הבחירה

שֵׁשׁ לְאָדָם, שְׁמֵשׁ בֶּן יוֹם וּבֶן לַיְלָה יְכוּל לְהִתְהַפֵּף לְאָדָם אַחַר לְגַמְרֵי — הֵן לְטוֹב וְהֵן לְהַפּוֹף, וּמִחֲמַת זֶה אֵין הָאָדָם בְּטוֹחַ בְּעַצְמוֹ אֶפְלוֹ שְׁעָה אַחַת, כִּי עֲכָשׁוּ הוּא מִתְלַהֵב בְּהִתְלַהֲבוֹת נִפְלְאוֹה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וּלְצַדִּיקֵי הָאֲמִתִּים, וּזְמַן קָצֵר אַחֲר־כֵּן בָּא חֲבֵרוֹ, וּמְבַלְבֵּל אֶת מַחוֹ, וּמְקַרֵּר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְהֵנָּה הוּא כֶּבֶר מְדַבֵּר נֶגְדַּ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְצַדִּיקֵי הָאֲמִת, וְחֲמָנָא לְצֻלָּן, בְּלִי שׁוּם בּוֹשָׁה כָּלֵל.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, שְׁעַקֵּר כַּח הַבְּחִירָה שֵׁיף רַק כָּל זְמַן שְׂאִין הָאָדָם מְרַגִּישׁ אֵיךְ שְׁכָל חַיּוּתוֹ הוּא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ וּמֵהַצַּדִּיק הָאֲמִת, אֲזִי עֲדִין יְכוּל לְהִיּוֹת לוֹ אֵיזוֹ סִפְקוֹת וּבִלְבוּלִים וְכוּ', אֲבָל תַּכְף־וּמִיד כְּשֶׁהָאָדָם מְרַגִּישׁ, שְׁכָל חַיּוּתוֹ הוּא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְכָל הִתְקַרְבוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הִיא רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֲמִת, אֲזִי כֶּבֶר אֵין שֵׁיף אֶצְלוֹ בְּחִירָה, כִּי מֵה שֵׁיף בְּחִירָה עַל עַקֵּר חַיּוּתוֹ, הֵרִי זֶה כְּדִגְמַת הַשׁוֹאֵל אֶת חֲבֵרוֹ, אִם הוּא רוֹצֵה עֲכָשׁוּ לְנִשְׁמַ אֲוִיר, וְכִי יֵשׁ בְּחִירָה עַל זֶה, הֲלֹא אִם לֹא יִנְשֵׁם אֲוִיר — יָמוּת, וְכֵן הוּא בְּהִתְקַרְבוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כְּשֶׁאָדָם מְרַגִּישׁ שְׁזָהוּ כָּל חַיּוּתוֹ וְתַכְלִיתוֹ, וּמְרַגִּישׁ הַיֵּטֵב, שְׂרַק הַצַּדִּיק הַזֶּה מְקַרֵּב אוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, אֲזִי אֶצְלוֹ כֶּבֶר אֵין שֵׁיף בְּחִירָה, וְלֹא יִתְבַלְבֵּל מֵאַף בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, שְׁזָהוּ מֵה שְׂאֵמְרוֹ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (אֲבוֹת פָּרָק ב'): אֵל תֵּאֱמִין בְּעַצְמָךְ עַד יוֹם מוֹתְךָ, שְׁכָל זְמַן שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב, שֵׁישׁ לוֹ אֵיזוֹ חַיּוּת וּמְצִיאוֹת מְצַד גְּשַׁמִּיּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, אֲזִי אֵינוֹ בְּטוֹחַ בְּעַצְמוֹ אֶפְלוֹ שְׁעָה אַחַת, אֲבָל תַּכְף־וּמִיד כְּשֶׁהָאָדָם מִמִּית אֶת עַצְמוֹ מִגְּשַׁמִּיּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיוֹדֵעַ הַיֵּטֵב, שְׁכָל חַיּוּתוֹ הוּא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ וּמֵהַצַּדִּיק הָאֲמִת, אֲזִי הוּא כְּמוֹ מִי שְׁנַעֲשָׂה שְׁכֵן לְעַפְרָ בְּחַיָּו (עֵין סוּטָה ה'), וְתַמִּיד מְצִיר לְפָנָי עֵינָיו אֶת יוֹם מוֹתוֹ, שְׂיִזְכֶּה לְהַפְלִיל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִישׁ כְּזֶה כֶּבֶר בְּטוֹחַ, שְׂיִשְׂאָר דְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ עַד הַסּוּף.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, לְכֵן כְּתוּב אֶצֶל יִצְחָק אָבִינוּ גַם בְּחַיִּים

חיותו: אלקי יצחק, אף-על-פי שאין השם יתברך מיחד שמו על החיים, אבל מחמת שהיה עור, ועור נחשב כמת, לכן יחד השם יתברך שמו עליו (כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה, מדרש תולדות), והינו גם-כן פנאמר למעלה, שזהו מדרגת הצדיקים, שהם בבחינת סומים ועורים לגשמיות העולם הזה, ותמיד רואים לפני עיניהם רק עצמיות חיות אלקותו יתברך, וצדיקים כאלו הם כבר בטוחים בעצמם, והשם יתברך תמיד מיחד שמו עליהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אבל אף-על-פי-כן כח הבחירה גדול מאד, ורב בני-אדם אינם יודעים איך להשתמש בו, וכשמגיע לאחד איזו הארה מלמעלה והתנוצצות של מחין דגדלות, במקום להשתמש עם הארה זו לברח להשם יתברך בתורה ובתפלה, ולבקש ממנו יתברך, שיריח לו תמיד, ושאף פעם לא ישכח אותו, במקום זה הוא הולך ואומר מוסר לחברו — למה אינו בוער להשם יתברך, ולמה אינו מתנהג כראוי וכו', ומחליש את דעתו, וגדל הפליאה הוא מאד, שלא יעבר יום או יומיים, והוא בעצמו מתקורר לגמרי, ועושה מעשים הרבה יותר גרועים מחברו.

ופעם שמע מוהרא"ש נ"י איך שאחד אמר מוסר לאיש אחד מאנשי שלומנו — למה בא מאחר לתפלה, ולמה קם כל-כף מאחר, הלא בגללו אין מנין וכו', ואין זו דרך וכו', וצריכים לילך לישן מקדם וכו' וכו', והלה שתק ולא ענה לו שום דבר, כי כן היה האמת, שהיה הולך לישן מאחר מאד, אבל היה לו חשבון על זה, כי היה עוסק בתורה ובתפלה שעות הרבה בלילה, אבל שתק, ולא ענה לו שום דבר כדרך אנשי שלומנו האמתיים, ולא עברו שני ימים, ופתאם בא בעל המוסר הנ"ל לבית הפנסת כבר סמוך לחצות היום, שבדחק היה לו זמן להתפלל תפלת שחרית, אפלו בדיעבד, ולא פעם אחת רק כמה פעמים אחר-כך אחר את זמן התפלה מאד, וכשראה זאת מוהרא"ש נ"י התפעל מאד, ואמר לי: "ראה גדל כח הבחירה, שכאן האדם בוער מאד, ואומר מוסר לחברו וכו', וכאן

כבר נתקרה בעצמו לגמרי".

ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שבכלל אין הדרך של רבנו ז"ל לומר מוסר לחברו, ולמצא בו חסרונות, כי מי שמסתכל על חברו למצא בו חסרונות, זהו סימן שאין לו התבודדות, ואינו מסתכל על עצמו (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ס"ז), כי חסרונות צריכים לחפש בעצמו ולתקן אותם, אבל את חברו צריכים לדון לכף זכות, ולמצא בו נקודות טובות, ולחזק ולהגביה אותו.

ואמר מוהרא"ש נ"י פעם בדרך למוד זכות, שבאמת מפאת גדל כח הבחירה אי אפשר לשום מלאך ושום שרף לקטרג על עם ישראל, כי בשלמא אם היה כח הבחירה מתחזה על מחצה והינו שכח הרע היה גדול כמו כח הטוב, אזי היה שיה איזו טענה וקטרוג, אבל הלא כח הרע הוא תשעים ותשעה אחוזים נגד רק אחוז אחד של טוב, ואיך יש איזו טענה על יהודי שמתגבר עליו הרע כמו שמתגבר.

וספר מוהרא"ש נ"י איך שפעם מצא רבי נחמן טולטשינער ז"ל את מוהרנ"ת ז"ל, שיושב ובוכה מאד, ושאל אותו — למה הוא בוכה כל-כף, ענה ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל: "איך לא אבכה, שמסרו לבצע דבר כחות עצומים כאלו"...

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצדיק אחד התבטא פעם ואמר: "בשלמא אם היה ה'ראשית חכמה" ברחוב, והתאוות היו בארון הספרים, אז היה שיה בחירה, אבל כש"הראשית חכמה" הוא בארון הספרים, והתאוות הם ברחוב, אם-כן איך שיה כבר בחירה?!..."

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: אבל אף-על-פי-כן הוא פליאה נשגבה מאד, איך כשאדם כבר מקרב לרבנו ז"ל, וכבר יודע מטוב אמתי ונצחי פנה, ואף-על-פי-כן יכול לבוא איזה רשע וגס רוח, שראשו מלא צואה (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס"א) וכיוצא

לבלבל את מחו, ולהגיד לו שאין זו דרך וכו', ולא כף אמר רבנו ז"ל וכו' וכו', והאדם כבר נתפתה ומצית אותו, ואיך יעמדו פטפוטי דברים של רשע וגס רוח נגד אורות נשגבות כאלו?! הלא זה מפלאי פלאות הבריאה, שכמעט אי אפשר להבין אותם, ואף-על-פי-כן אנחנו רואים, בעוונותינו הרבים, מעשים כאלו תמיד, וצריכים לבקש הרבה רחמים ממנו יתברך, שאף אחד לא יהיה יכול לבלבל לו את המוח, ולרחק אותו מהקדוש-ברוך-הוא ומהצדיק האמת.

(ומי שהסתובב בהיכל הקדש סמוך למוהרא"ש נ"י, ראה זאת פעמים רבות, איך שנתקרכו הרבה בחורים ואברכים, והתחילו לבער מאד מאד להשם יתברך, ואחר-כך בא איזה רשע ובעל גאווה, וקרר אותם עם הרעל שלו, ונתרחקו מעבודת השם יתברך מכל וכל.)

והיתה דרכו של מוהרא"ש נ"י לתמה ולומר: הלא גם לי היתה תמיד בחירה ונסיונות גדולים להתרחק מרבנו ז"ל, אבל זאת ידעתי — שבלי רבנו ז"ל, אין לי שום חיות, ותמיד נזכרתי איך הייתי נראה בלי רבנו ז"ל, ואז כבר לא היתה לי שום בחירה ונסיון, רק אדרבה נתחזקתי לגלות ולפרסם דעת רבנו ז"ל עוד יותר בעולם.

ופעם נסעתי עם מוהרא"ש נ"י בדרך, ועברה על ידינו ברחוב מכונית עם משדרי רמקול המכריזים ומעוררים בני-אדם לילך לבחירות, ולבחר בעד פלוני ופלוני, ולא עבר זמן, ובאה עוד מכונית עם משדרי רמקול, ומעוררים לבחר לצד שכנגד וכו', ענה ואמר לי מוהרא"ש נ"י: תדע שפכה בדיוק הוא אצל כל אדם, יש בפנימיות הלב שני משדרי רמקול, אחד מצד היצר הטוב ואחד מצד היצר הרע, היצר הטוב מכריז ומעורר את האדם תמיד, שיתקרב להשם יתברך ולצדיקי אמת, ושיבחר רק בטוב ובחיים תמיד, אבל הרמקול מצד היצר הרע מקרר את האדם תמיד עם כל

מיני דמיונות של הבל, ומבטיח לו גם-כֵּן שִׁיהִיו לוֹ כֵּל מִיְּנֵי טוֹבוֹת
אִם יִבְחַר בּוֹ (בְּדִיוֹק כְּמוֹ אֵלּוּ שְׂרָצִים לְבַחִירוֹת), וְרַק הַמְּשָׁכִיל
בְּאֵמֶת יָכוֹל לְהַבְחִין בֵּין שְׁנֵי הַרְמָקוּלִים הָאֵלּוּ, וְלִבְחַר בַּחַיִּים
הַטּוֹבִים וְהַנְּצַחִים.

* * * * *

בְּחֹר

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׁבֹאֲפֵן וּבְצוּרָה שְׁבַחֹר מְתַנְהַג בְּשָׁנוֹת
בְּחֵרוֹתוֹ, כִּף בְּדִיוֹק יִתְנַהַג אַחֲרֵי תְּתוּנְתּוֹ, וְלֹא יִשְׁתַּנֵּה כִּהוּא זֶה, כִּי
הָאֲרַבַּע שְׁעוֹת שֶׁל הַחֲפָה וְסֻעֲדַת הַתְּתוּנָה לֹא יִשְׁנוּ אוֹתוֹ בְּשׁוֹם
פְּנִים... וְאַחֲר־כֵּן הוּא שָׁב לְהִיֹּת אוֹתוֹ אָדָם שֶׁהִיָּה קֵדָם, וְלִכֵּן
הַבְּחֹר הַמְּשָׁכִיל, שְׁעִינִיו בְּרֹאשׁוֹ, יִרְאֶה לְהַקְדִּים לְהַשְׁלִים עֲצָמוֹ
בְּשָׁנוֹת בְּחֵרוֹתוֹ בְּכֹל מֵה שְׂרַק יָכוֹל, כְּדֵי שְׁאַחַר תְּתוּנְתּוֹ יִהִיו לוֹ
הַקְּדָמוֹת תְּזָקוֹת לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים בְּשָׁלוֹם, וְלִזְכוּת אֵל מֵה שְׂצָרִיף
לִזְכוּת בְּזֵה הָעוֹלָם.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שְׁטָעוֹת וְדַמְיוֹן זֶה שְׁכִיחַ מְאֹד בֵּין בְּנֵי
הַנְּעוּרִים, שְׁכֹל שָׁנוֹת בְּחֵרוֹתָם הֵם רַק מְחַכִּים וּמְצַפִּים לְיוֹם תְּתוּנָתָם,
וְנִדְמָה לָהֶם, שְׂאֵז יִתְהַפְּכוּ לְאִישׁ אַחַר לְגַמְרִי, וּמִזֵּה בָּא מֵה שֶׁהֵם
דוֹחֲקִים אֶת הַשְּׁעָה מְאֹד לְמַצָּא אֶת זְוִיגָם, וְרָצִים אֵל כֵּל מִיְּנֵי
שְׂדַכְנִים וְשְׂדַכְנִיּוֹת וְכוּ', שְׁיַעֲשׂוּ מִשְׁהוֹ בְּשִׁבְלֵם, וּבִינְתִים הֵם
מְאֻבְדִּים בִּידֵיהֶם אֶת יְפֵי הַדֶּר שָׁנוֹת בְּחֵרוֹתָם, שֶׁהִיוּ יְכוֹלִים לְהַשְׁלִים
אֶת עֲצָמָם בְּשָׁלְמוֹת נוֹרָאָה מְאֹד לְפָנָי שִׁיְהִיָּה עַל רִיחִים עַל צְוֹאֲרָם.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שְׁבּוֹדָאֵי בְּלִי שׁוֹם סָפֵק אֵין צַעַר בְּעוֹלָם
כְּצַעְרוֹ שֶׁל בְּחֹר, כִּי הוּא פִּלְג גּוֹפָא, וְהַנְּסִיווֹנוֹת מְתַגְבְּרִים עָלָיו כְּמוֹ
שְׂמִתְגְּבְּרִים, אָבֵל אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּחֹר צָרִיף לְהַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוֹת,
וְאָסוּר לוֹ לִפְלַל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל בְּאַף רַגַע, כִּי בּוֹדָאֵי כְּשִׁיגִיעַ הַיּוֹם וְהַשְּׁעָה
וְהַרְגַע, שְׁנַגְזֹר בְּשָׁמִים שְׁיִמְצָא אֶת זְוִיגוֹ, בּוֹא יָבוֹא וְלֹא יֵאחַר, וְשׁוֹם

דבר שבעולם לא יהיה יכול למנע אותו.

אבל העקר הוא, שבזמן החפוי וההמתנה לא יהיה בטלן, ויחטף בכל יום הרבה נקודות טובות של תורה ותפלה וגמילות חסדים, הינו שילך ויפרסם דעת הצדיק בכל העולם כלו, וכשבחור מבלה שנותיו בדברים אלו, אז ילך תחת החפה במח ובישוב הדעת אחר לגמרי, וגם אחר תתונתו ימשיך בעבודתו, ויוסיף אמץ וכחות בעבודת השם יתברך מיום ליום.

אבל אם בשנות בחורו ילך בשרירות לבו, ויתנהג כפרא אדם וכו', אזי גם אחרי תתונתו לא ישתנה כלל, ואז יתחילו עמו בעיות רציניות, כי מקדם היה כצפור דרור, שיכול לפרח לכל מקום שרוצה, לעשות כל הישר בעיניו, אבל אחר-כך כשצריך להיות משעבד לביתו, וגם להתנהג בדרך ארץ ובמדות טובות כלפי אשתו וכו', והוא לא היה רגיל לזה כלל, אז יתחילו הבעיות, וצריך כבר זכיה גדולה שיחזיק אצלו השלום-בית, ושישאיר בקשר החתון.

ומוהרא"ש נ"י היה רגיל מאד להזהיר את הבחורים על זאת, וכשראה איזה בחור, שמתנהג קצת בדרך פראות וכו', היה מוכיח אותו בתוכחות מגלות, והיה אומר לו: אל תחשב לרגע שתשתנה אחרי התונה, כי ככה יהיה אז, בדיוק כמו עכשו, וכמו שעכשו אתה פרא אדם, ואתה רב ומתקוטט עם אנשים, ככה בדיוק יהיה עם אשתך, אבל היא לא תסבל הרבה ממך, ואחר קצת זמן תברח לעצמה, ואתה תאבד הכל.

ופעם מצא מוהרא"ש נ"י בחור אחד, שהיתה דרכו מקדם ללמד בישיבה, והיה מתמיד בתורה, ופתאם נפל בדעתו פחד של שטות, שלא יהיה לו כסף להתחתן ולקנות דירה וכו', ועזב את הישיבה, והלך לאסף כסף כל היום רוב הלילה, וכמעט עזב את התורה לגמרי, ומצא אותו מוהרא"ש נ"י, ובקש ממנו שייעזב את דרכו הרעה והשטות הזו, ושיחזר לישיבה, ואמר לו: הלא אתה

עדין בחור צעיר, ואתה יכול להשלים את עצמך בלמוד התורה הקדושה ומדות טובות, ומכסף אין לך לפחד כלל, כי כסף ביד השם יתברך, והוא ימלא לך כל חסרונך, וכסף תוכל לרפוש בכל זמן, אבל למוד התורה הקדושה ומדות טובות, אם לא תשלים עצמך בהם עכשו, הרי אחר-כך כבר לא יועיל לך שום דבר, וכבר ראינו חכמים כאלו, שעזבו את הישיבה, ונכנסו בתאות ממון, ואחר-כך התחנתו, ולא היה להם שלום-בית (מחמת שלא השלימו עצמם בישיבה בהקדמות הראויות ובמדות טובות), ולבסוף נתגרשו והניחו כל ממונם על קרן הצבי, בכדי שיפטרנו מנשותיהם בגט פטורין, ואם-כן מה אתה חושב להרויח בזה שתסתובב בכל הרחובות לחפש כמה דולרים?! הלא לא תרויח כלום, ועוד אתה מספן את עצמך בסכנת דרכים, כי היום כל הדרךים בחזקת ספנה בגשמיות וספנה ברוחניות, ובפרט כי הלכלוך והזהמה נתרבו היום מאד בכל הרחובות, ומה כבר יעשה הבן שלא יחטא וכו' וכו', וככה הרבה מוהרא"ש נ"י לדבר על לבו דבורי תשובה והתעוררות, עד שעשה אצלו רשם; וכמה פעמים התפאר מוהרא"ש נ"י בפנינו, שעוד לא היה בעולם מי שמבין בחורים פמזהו. ופעם התבטא, שהנשמה שלו ירדה לזה העולם בפרטיות לעזר לבחורים נשברים ונדכאים, ולעשות מהם חדושים נפלאים, וכמו שזכינו לראות במו עינינו, איך שהמון בחורים נעשו חדושים נפלאים על ידו, ועוד אלפים ורבבות החיו ומחיים את עצמם עם ספריו הקדושים בכל קצוי תבל.

ופעם אמר בדרך צחות, שהענין של רבנו ז"ל הוא ראש השנה, ושל מוהרנ"ת ז"ל הוא יום הכפורים, ושל הרמב"ם הוא בחורים, ובניחוד צרוף ר' ב"י (ראש השנה, יום הכפורים, בחורים), כי זהו התגלות של הר'אש בני ישראל, והכל הוא בכחו של רבנו ז"ל. (ובפעם אחרת אמר, שענינו הוא סכות, הינו להפך את כל הפסלת — גרן ויקב, אל הסכך של הסכה הקדושה, והינו הך, כי זה היה עקר

העבודה שלו עם בחורים).

ופעם בא בחור מבגר (בגיל הארבעים) למוהרא"ש נ"י, ואמר לו, שעל-ידי שו"ה אחת שמצא באחד מן הספרים שלו חזר בתשובה, ונהפך לאיש אחר לגמרי, ותכף-ומיד אמר לו מוהרא"ש נ"י: "אני אגיד לך איזו שו"ה..." ואמר לו מה שמבאר בספר הקדוש "ארך אפים": ש"אין צער בעולם כצערן של בחור", ואמר הבחור הנ"ל, שכן הוא בדיוק ממש, "ועל-ידי שמצאתי אחד בעולם, שמבין את צער הבחור, אמרתי, שאני מכרח לחזור בתשובה..."

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזו זכיה מיחדת מן השמים, שהאדם אף פעם לא ישפח שהוא בעצמו היה פעם בחור, כי על-פי-רב תכף-ומיד כשהאדם מתחתן, הוא שוכח לגמרי שהיה פעם בחור, ומכל שכן שכבר אינו מבין בחור ומה שעובר עליו, אבל אני אף פעם לא שכחתי שהייתי בחור, ולכן אני מבין היטב היטב צערן של בחור, אולם אני גם יודע שבחור יכול להעשות חדוש נפלא, ולהשלים עצמו מאד מאד, כמו שברוך השם אני בעצמי עשיתי כשהייתי בחור, ולא הטעיתי את עצמי כלל, ובליתי את שנות בחרותי בטוב ובנעימים, ואף-על-פי שבגיל שמונה עשרה הייתי בטוח שאתחתן תכף, אבל מאת השם היתה זאת, שלא התחתנתי עד גיל עשרים ושנים, ולא נפלתי בדעתי, רק בכיתי לפניו יתברך בכל יום ויום, וחטפתי המון נקודות טובות של תורה ותפלה, לכן אני גם יודע הכחות של בחורים, ומחמת זה אני מוסר את נפשי לדבר ולהתכתב עמם, ולקרבם להשם יתברך, והשם יתברך יעזר לי, שאזכה לקרב את כל בחורי ישראל אליו יתברך באמת.

בין הזמנים

מוהרא"ש נ"י דבר פעם מענין המשג של "בין הזמנים" השגור בפני העולם, ובפרט בין בני הישיבה, הינו שיש להם כמה זמנים בשנה, שיש להם חפש וחרות מהשעבודים הנורמליים שלהם, והם משתמשים בזמנים אלו, להסיר קצת העל הכבד, שיש עליהם מפל השעורים והסדרים המחייבים של כל השנה, וממשיכים אז קצת יותר בתענוגים ובלוי הזמן עם דברים לא כל-כך חשובים וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל זה הבל ודמיון גדול, כי מי שהוא קבוע בעבודת השם יתברך, אין שייך אצלו "בין הזמנים" כלל, כי כל יום וכל שעה וכל רגע צריך להיות דבר חדש לגמרי, וצריכים לנצל אותו עם טוב אמתי ונצחי, ומה הבל יש בין אמצע החורף לבין אמצע הקיץ או בזמני החגים והמועדים, הלא כל יום ויום הוא מתנה גמורה ממנו יתברך, וצריכים למלא אותו עם כל מיני נקודות טובות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאדרבה, אנשי שלומנו האמתיים, ובפרט בחורי חמד, שהיו מקרבים באמת לרבנו ז"ל, היו מוצלים הזמן הנקרא בפני העולם "בין הזמנים" לזמן מיוחד ומיעד לעבודת השם יתברך ביותר, כי אז לא היה עליהם העל והשעבוד של הישיבה והכולל וכו', ולכן היו יכולים להרבות ביותר בשעורים הקבועים פסדרן פדעת רבנו ז"ל, וברבוי התבודדות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדיקא באלו הזמנים שבני העולם מתרשלים מלמוד התורה הקדושה ומעבודת השם יתברך, האדם יכול להשלים עצמו מאד מאד, והם זמנים מסגלים ביותר לקרב עצמו להשם יתברך, כי אז השכינה הקדושה מתפשטת קן ומקום לנוח, כי אין הרבה בעולם, שעוסקים בתקונה אז, ומי שזוכה לאזר את מתניו, ולעסק בעבודת השם יתברך אז, הוא זוכה לקבלה ולעשות קן בשבילה.

ואמר מוהרא"ש נ"י בשם ה"חפץ חיים", שהוא קרא לזמנים אלו בשם "מת מצנה", שאין לו מי שיטפל בו, ומי שבא וזוכה בו, שָׁכְרוּ הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, וכִּידוּעַ מְעַלְתַּת מִצְוֹת קְבוּרַת הַמֵּת, מִצְנָה שְׂדוּחָה הַרְבֵּה מִצְוֹת שְׁבִתוּחָה, כְּמוֹ-כֵן הוּא בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה — דִּיקָא מִי שְׁלוּמַד בְּזִמְנִים אֵלּוּ, שְׁאִין אַחֲרִים לוֹמְדִים, שְׁכְרוּ גְדוֹל בְּשָׁמַיִם עַד מְאֹד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שֶׁבְּכָל־זִמְנִים אֵלּוּ גַם-כֵּן עָרְבִי וּמוֹצְאֵי שְׁבִתוֹת וְחֲגִים וְכֵן חַל הַמוֹעֵד, שֶׁהֵם זִמְנִים, שָׂרֵב בְּגֵי-אָדָם טְרוּדִים וְעִסּוּקִים בְּעִסְקִים שׁוֹנִים, וְכֵן בְּשְׁבִתוֹת וְחֲגִים עֲצָמָם, שָׂרֵב בְּגֵי-אָדָם אִינֵם מוֹצְאִים זְמַן לְלַמֵּד הַרְבֵּה, וְלַעֲסֹק בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל מִי שֶׁעִינֵי שָׁכַל לוֹ, גַּם בְּאֵלּוּ הַזִּמְנִים יִמְצָא זִמְנִים פְּנוּיִים לְחֻטָּף הַרְבֵּה נִקְדוֹת טוֹבוֹת, וְלֹא יִתֵּן לָהֶם לַעֲבֹר לְבִטְלָה בְּלֹא כְּלוּם.

וספר מוהרא"ש נ"י, שֶׁאֲצֵל מוֹהַרְנ"ת ז"ל הָיָה הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ מִנְּחָ וּפְתוּחַ עַל שְׁלַחְנוּ כָּל עָרֵב יוֹם הַכַּפּוּרִים, וְכָל יוֹם הַפּוּרִים (יָמִים שְׁבִנֵי-אָדָם עַל-פִּירֵי לֹא חוֹשְׁבִים מִלְּמוּד), וְכָל רִגַע פְּנוּי שֶׁהָיָה לוֹ, אֲזִי הָיָה רֵץ וְחוֹטֵף כְּמָה הַלְכוֹת, וּבְסוּף הַיּוֹם רָאָה, שְׁנֹצְטְבְּרוּ אֲצֵלוֹ הַרְבֵּה דְפִים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: וּבְאֵמַת רַק פַּעַם אַחַת יֵשׁ אֲצֵלְנוּ "בֵּין הַזִּמְנִים", וְזֶהוּ: "בֵּין מֵיתָה לְקְבוּרָה", כִּי אֲזִי לְפָנַי שְׁנִקְבַר הָאָדָם, אִין נִשְׁמַתוֹ עוֹלָה עֲדִין לְמִקוּמָה, וְאֲזִי יֵשׁ לְאָדָם יְשׁוּב הַדַּעַת גְּדוֹל וְחִשְׁבוֹן הַנַּפֶּשׁ, עַל כָּל מָה שֶׁעָשָׂה בְּמִשְׁךְ שְׁנוֹת חַיָּו, וְעוֹבֵר לְפָנָי מִחֲשַׁבְתּוֹ כָּל מָה שֶׁעָבַר עָלָיו מִיְלֻדוֹתָו עַד זְקֻנּוֹתָו, וְרוֹאֶה כָּל זֶה כְּמוֹ דֶרֶךְ חֵלוֹן, וּמִתְחַרֵּט אֲזִי מְאֹד עַל מָה שֶׁבָּלָה יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו בְּהֶבֶל וְרִיק, וּמִמָּשׁ רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ כָּל מָה שֶׁנַּעֲשָׂה סְבִיבוֹ, הִינּוּ אִיךָ שְׁבִנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ צוֹעְקִים וּבוֹכִים עָלָיו, וְהוּא מְפִיר אִיךָ שֶׁהִכַּל הָיָה רַק דְּמִיּוֹן גְּדוֹל, וְחָבַל לוֹ מְאֹד עַל שְׁלֵא הַשְּׁלִים עֲצָמוֹ בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת כְּרִאוּי, וְהִצְעַר שְׁלוֹ אִי אֶפְשָׁר לְתַאֵר וּלְשַׁעַר כָּלֵל, כִּי אֲזִי הִיא הַפַּעַם

הראשונה שיש לו קצת ישוב הדעת להבין, מהו התכלית של כל העולם הזה וכו', וכן אמר רבנו ז"ל פעם אחת (עין חיי מוהר"ן, סימן שנ"ד, דפוס חדש): "כשתשכבו עם הרגלים אל הדלת, אז תדעו אם הייתם מקרבים אלי, כי אם הייתם מקרבים אלי באמת, לא הייתה דרגה בעולם, שלא הייתי מביא אתכם אליה"; הרי רואים, שאז היא הפעם הראשונה, שיש לאדם הישוב הדעת האמתי, ומי שהיה בטלן, ולא השלים עצמו בחיים חיותו כראוי, אז יש לו צער ובושה נוראה מאד, ולכן מובא, שצריכים למהר הקבורה מאד מאד, כי עד סתימת הגולל, אי אפשר לנשמה לעלות למקומה, והצער הוא גדול מאד.

אבל מי שלא היה בטלן בעודו בחיים חיותו, ושמר על הזמן מאד מאד, וכל יום ויום היה אצלו קרן נפלאה, וחסף בו נקודות טובות, אז כשמגיע אותו "בין הזמנים", הוא מרחיק את עצמו מאד מאד, ופיו ממש מלא שחוק ושמחה, בבחינת (משלי ל"א): "עז והדר לבושה, ותשחק ליום אחרון", ותשחק דיקא, כי השמחה אצלו גדולה מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו מה שבקש מוהר"ן ז"ל מאנשי שלומנו, שרוצה ללון עוד לילה אחד בזה העולם אחר הסתלקותו, (פידוע שמטעם זה לא קברו אותו ביום הסתלקותו בערב שבת קדש, פרשת ויגש תר"ה, כי באמת היה סמוך כבר לכניסת השבת, אבל היו יכולים להספיק לקבר אותו אם היו מוזהרים, אבל מכיון ששמעו ממנו הדבור הנ"ל, לכן הניחו אותו בחדרו עד מוצאי שבת קדש, ואז קברו אותו), כי רצה להתישב אז מה"בין הזמנים" הזה, שהיה יכול להסתכל על כל ענינו בעין אמיתית, ולסדר היטב היטב את הדין וחשבון של כל שנותיו, וכן הוא אצל כל אחד ואחד, ראוי לו להתישב מאד על כל מה שעשה כל ימי חייו, למען יזכה לטוב אמתי ונצחי, ואז כשיבוא היום והשעה, שיעטרך לחזר לביתו הנצחי, ילך בשמחה עם מזודות שלמות של כל רכושו שרכש לעצמו בזה העולם.

גלוי אלקות

פעם דבר מוהרא"ש נ"י שיחה נפלאה מענין גלוי אלקותו ותברך, ואיך שכל אחד ואחד מישראל יכול לזכות לכל המדרגות והאורות העליונים המובאים בספרים הקדושים, וענה ואמר בזה הלשון: "וויי איז דער מענטש אז מען געבט עם אין די האנט אזעלכע אורות און ער איז זיי מאבד בידיים" (וי הוא לאדם שנותנין לו בידו אורות כאלו, והוא מאבד אותם בידיים).

ופרש מוהרא"ש נ"י שיחתו הקדושה, כי לכל אדם נותנין בידו אורות עליונים ונשגבים עד אין שעור, עין לא ראתה וכו', רק על-פי-רב האדם מאבד אותם בידיים ממש, מחמת רב כסילותו וקטנות מחו, מחמת שאינו מאמין, שגם על ידו ועל-ידי הגרוע ביותר והפחות שישראל נעשים כל התקונים הנפלאים שבכל העולמות, המובאים בספרים הקדושים, כמו על-ידי הכי גדולים בישראל בדיוק, ומזה בא, שמתרשל מקיום הרבה מצוות פשוטות, ואפלו באלה שהוא מקים, אינו מחיה את עצמו בהם כלל.

ולקח מוהרא"ש נ"י אז לדגמא, מה שדרך העולם לחטף את התפלה מאד במוצאי שבת-קדש, ובפרט סוף התפלה, הינו "ויהי נעם" ו"אתה קדוש" וכו', ואומרים זאת במהירות גדולה מאד, וכך מה שהשליח-צבור חוטף את זה יותר מהר, ואומר כבר קדיש ועלינו וכו', הוא יותר חשוב אצל העולם, (כידוע כל זה בין אנשי העולם), ובינתים אין אף אחד שם לב, שדיקא בתפלת ערבית של מוצאי שבת-קדש ממתיקים הדינים והענשים הקשים והמרים של הגיהנם, רחמנא לצלן, וכמוכא בשלחן ערוך (ארח חיים, סימן רצ"ג), שלכן מאריכין באמירת "והוא רחום" וכו', כדי להוסיף מחל על הקדש, ולהמתיק את הדינים (עין שם בשערי תשובה).

[ואגב אמר אז מוהרא"ש נ"י, שמאריכין באמירת תבת "והוא"

דיקא, וממשיכין אותה, כדי לאומרה שלש פעמים, כי שלש פעמים
 "והוא" גימטריה "דן", ועל-ידי-זה ממתיקין את הדין].

וכן מובא (בשערי תשובה שם), שלומר "ברכו" במוצאי שבת-
 קדש באריכות ובנעימה, הוא סגלה בדוקה ומנסה להצלחה בכל
 השבוע, עין שם.

ואמר עוד מוהרא"ש נ"י, שדיקא בסוף התפלה, באמירת "ויהי
 נעם" וכו', האדם ממשיך על עצמו כל הנעם והשפע של
 השבת-קדש על כל ימי השבוע, ובאמירת "יושב בסתר" הוא מכניע
 ומבטל כל הקלפות והסטרא אחרא, [וכמבאר כל זאת בפרי עץ
 חיים בפונות], וכן בהבדלה על היין ממשיכין על עצמם את האור
 של הארבעה עולמות: אצילות, בריאה, יצירה ועשייה, על-ידי
 אמירת הארבע ברכות של הבדלה (יין, בשמים, מאור והמבדיל).
 ובכל ברכה מכונים ליחוד אחד מארבעת השמות: ע"ב, ס"ג, מ"ה,
 ב"ן (עין כל זה בסדור האר"י ז"ל), ועל-ידי כל זה ממשיכין את
 האור הגדול של שבת-קדש לששת ימי המעשה, ואנשי העולם,
 מחמת רב כסילותם וטפשותם, חוטפים כל זאת, ואינם חולמים
 מדברים כאלו כלל, הינו משמות ועולמות רוחניות חיות אלקותו
 יתברך, וגם משיבים ואומרים — שמה יש להם עם כל הדברים
 האלו, הלא הם אנשים פשוטים מאד, ואיזו חשיבות יש כבר
 למעלה מתפלותיהם וממעשיהם הפשוטים?! ומחמת קטנות מחם
 וענותנותם הפסולה, הם מתרחקים ממנו יתברך, ואינם מקימים את
 המצוות בשמחה ובחיות כלל, מה שבאמת זהו עקר שלמות
 הקדשה שבכל העולמות — כשאדם מקים את המצוה בשמחה
 ובחיות, וכמו שמבאר בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כ"ד, עין
 שם.

ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שבשלמא באמצע השבוע לפעמים יש
 לאדם תרוץ, שהוא ממהר מאד בתפלה, כי הוא צריך לילך לעבודה

להרויח פרנסתו וכו', מה שבאמת גם זה אינו תרוץ כלל, כי אם היה האדם מתפלל במתינות ובנעימה, היה ממשיך על עצמו שפע כפול לכל היום כלו, אבל במוצאי שבת-קדש איזה תרוץ יש לאדם לחטף התפלה, הלא ממילא אין לו מה לעשות, ולמה למהר לגיהנום במהירות גדולה כזו? ...!

ולקח מוהרא"ש נ"י עוד הגמא מסוף תפלת שחרית בכל בקר, שדרך העולם גם-כן לחטף שם את הכל כלאחר יד, ובינתיים אינם יודעים שמבאר בכתבי האר"י ז"ל, שדיקא בסוף התפלה — מאשרי, ובא לציון, השיר של יום, ואין כאלקינו וכו', ממשיכין השפע של הארבעה עולמות עד העולם הגשמי הזה, ועל-ידי-זה יהיה לאדם שפע ברכה והצלחה לכל היום כלו, והבעל דבר יודע את זאת, ולכן הוא מצוי מאד אז לבלבל את האדם עם כל מיני טרדות ובלבולים, והכל כדי שיחטף הכל בלי פונה.

וכן דבר אז ממצות ספירת העמר, שהיא מצוה קדושה ונוראה עד מאד, מה שאין לשער כלל (וכמבאר בכונות האר"י ז"ל), ורב העולם חוטפים את זה כלאחר יד בלי פונה כלל.

וסים מוהרא"ש נ"י: על-כן יזהר וידקדק האדם מאד מאד בכל מצוה ומצוה ובכל תפלה ותפלה, לעשות ולהתפלל אותה בשמחה עצומה מאד, וידע ויזכר שזהו כל רכושו והונו בעלמא הדין ובעלמא דאחי, וישפיל ויבין, שכל ההשפעות והתקונים נעשים בכל העולמות על-ידי האיש הפשוט שבפשוטים בדיוק כמו הגדול שבגדולים ממש, והחלוק היחיד הוא רק — שהצדיק הוא מכיר כל הנ"ל, והוא יודע שכל התקונים האלו נעשים ונארגים על ידו, ולכן הוא מחיה את עצמו בהם עד אין סוף ושעור, והוא תמיד בשמחה עצומה על נעם חלקו, ועל-ידי-זה הוא זוכה לעלות מדרגה לדרגה, עד שזוכה להשיג את האור האין סוף, שהוא למעלה מנפשין ריחין ונשמתין, בבחינת מטי ולא מטי (כמבאר כל זה

בתורה כ"ד הנ"ל), מה שאין כן האיש הפשוט הוא אינו חושב מכל זה, ואינו מחיה את עצמו עם כל זה כלל, ומחמת זה נשאר בשטיותיו, והוא תמיד שרוי בעצבות ובשברון רוח.

על-כך האיש המשפיל על דברינו אלה, ורוצה לחיות חיים טובים ונצחיים עוד בזה העולם, ולהרגיש את טעם הגן-עדן כאן ממש, יכניס בדעתו אמונה פשוטה בו יתברך, ויחיה את עצמו בכל מצוה שהוא זוכה לחטוף בזה העולם, וידע ויבין איך שהיא גם-כן חשובה מאד מאד בעיניו יתברך, וכאן במקום שהוא נמצא, יהיה איפה שיהיה, שם גם-כן נמצא אלקותו יתברך, בכחינת "זקפא לאצבעתה, ואמר: הלא", (הינו מה שהשיב רבי יהושע בן חנניא להסבי דבי אתונה, כששאל אותו היכן הוא אמצעותא דעלמא, שהוא מקום גלוי אלקותו יתברך (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כ"ד), וזקף אצבעו ואמר — "כאן" (עין בכורות ח':), הינו באותו מקום שהאדם עומד, משם יכול לדבק עצמו אליו יתברך, ולחיות בנעם זיו השכינה המאירה בכל הארץ, עין לא ראתה אלקים ולתף יעשה וכו'.

* * * * *

גמרא

מוהרא"ש נ"י אמר שאין בני-אדם יכולים לתאר ולשער את גדל מעלת נפלאות למוד הגמרא הקדושה בתמימות ובפשטות גדולה, כי למוד גמרא מוכן מאד מאד את הנפש מכל מיני חלדה שנדבק בה, ומטהר אותה, ומקשרה אליו יתברך.

ואמר, שבני-אדם רצים לחפש סודות התורה וכו', ובאמת בתוך הגמרא גנוז ונסתר כל מיני חכמות ורזי דרזין, סתרי נסתרות, כי בתוך הדינים של דומים וכו' — החופר בור ברשות הרבים וכו', וצומח וכו' — הנוטע אילן וכו', וחי וכו' — הפל שוחטים וכו',

ומדבר וכו' — המקדש את האשה וכו', בכל הלכה ובכל סגיא ושקלא וטריא ומחלקת וחלוקי דעות שיש בין התנאים והאמוראים, גנוזים סתרי נסתרות — למה זה אומר הלכה כך, וזה אומר הלכה כך וכו', כי כל אחד מדבר משרשו ואחיותו בעולמות העליונים, כאשר גלה האיש האלקי נורא מאד רבי שמשון מאוסטרופוליא, זכרונו לברכה, בהרבה מאמרי חכמינו הקדושים (כמובא בגלוי שלו, שגלה בהגדה של פסח, למה רבי עקיבא אמר שקבלו המצרים כך וכך מכות וכו', וכן רבי יוסי הגלילי וכו', ורבי אליעזר וכו', וגלה שם נוראות נפלאות בכל פרט ופרט עין שם), ודבר זה שיך לכל הגמרא בכלליות, יש בה אלקות נסתרת עד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י: העולם אומרים, שהזהר הוא נסתר והגמרא היא נגלה, ואני אומר בדיוק ההפוך: הזהר הוא נגלה — ששם גלוי אלקותו יתברך, והגמרא היא נסתר — כי שם גנוז ונעלם האלקות, ומי שמחפש בתוך הגמרא את האלקות, ימצא רזי וסתרי נסתרות פלאי פלאות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שנה גם מה שבהר הקדוש מרגל הלשון: תא חזי — שמראה לך עין בעין גלוי אלקותו יתברך בלי לבושים וכו', וגמרא היא נסתר, בבחינת תא שמע (ועין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כ"ב, שנשמע הוא בחינת נסתר), כי בגמרא נעלם ונסתר אלקותו יתברך בגשמיות העולם הזה — דומם, צומח, חי, מדבר וכנ"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהבעל-דבר מניח את האדם ללמד הכל, אבל רק לא גמרא, כי הוא מאד מאד מפתח מלמוד גמרא, כי תלמוד גימטריה שמה של הקלפה ליליית, ובתלמוד תלמוד מבטלים ומכניעים אותה לגמרי (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רי"ד), ועל-כן היא בעצמה אינה מניחה ללמוד גמרא.

מוהרא"ש נ"י אמר: כל דף גמרא, שזוכים ללמד בזה העולם,

ומכל שכן, מי שזוכה לחדש בה ולהוציא את ההלכה מהדף הזה, זה זכוף הנפש נורא מאד והצלחת הנפש.

ותמיד מעורר ומזרז מוהרא"ש נ"י ללמד הרבה גמרא, ואומר: כדאי לעשות כמה שעורים בגמרא, העקר שיהיה ראשו ורבו בגמרא, אשרי לו!

* * * * *

גלגל

מוהרא"ש נ"י אמר: כל העולם הזה הוא כמו גלגל החזור, הינו מה שהאדם עושה לאחר, מקבל חזרה, וזה אשר תבת "גלגל" — ראשי תבות ג'ם ל'ך ג'ם ל'י. הינו מה שאני עושה לך, יחזר גם לי, ולא אוכל להנצל מזה, ועל-כן אשרי מי שאינו עושה שום רע לשום ברֵיה שבעולם, ואז לא יצטרך לסבל כל-כף.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבני אדם חושבים כאלו העולם הוא הפקר, חס ושלום, והכל מתר וכו', ואינם יודעים מאמר התנא הקדוש (אבות פרק ב'): "על דאטפת אטפוף וסוף מטיפיך יטופון", הינו מי שצער את חברו, יקבל את זה בחזרה, וכן להלן, כי הכל הוא כמו גלגל החזור — ג'ם ל'ך ג'ם ל'י.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי הוא ראה את זאת בחיים חיותו, מי שצער את חברו, לבסוף קבל את שכרו — ענשו בשלמות...

וספר, שכל אלו שחתמו נגדו, לא יצאו נקיים, כי כל אחד קבל ענשו, ומי שעדין לא קבל, יש לו זכות שעדין מעכבת ותולה לו, אבל לבסוף יקבל ענשו בשלמות, כי לא ינקה.

ובשביל זה מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר אותנו, בל נצער את שום בריה שבעולם, ולא נסתבך בשום סבוך עם אחר, כי לא יאבה השם סלח לו, ומה גם שיקבל את שלו — שכרו בשלמות... ג'ם ל'ך ג'ם ל'י — שמה שעושה לאחר, יהיה נעשה לו.

* * * * *

גלוי אליהו

מוהרא"ש נ"י דבר פעם מגלוי אליהו, ואמר, שמי שזוכה לדעת שכל מאורעותיו הם לטובה (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), הינו הן כשהולך לו בטוב, והן כשהולך לו להפוך, הוא יודע, שהכל הוא רק ממנו יתברך, והכל הוא לטובתו, (שזה השגת מעין עולם הבא, כדאיתא שם בדברי רבנו ז"ל), זהו בחינה של גלוי אליהו הנביא, כי אליהו הנביא מבשר רק בשורות טובות, הינו שהוא מבשר לכל אחד ואחד, שהכל רק טובות גדולות ממנו יתברך, ואין שום רע כלל, וכמו שאומר רבנו ז"ל בספר המדות (אות בשורה, סימן א'): מי שהוא רגיל לומר בשורות טובות, נתלבש מבחינת אליהו, עין שם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו באור המשנה (עדיית ת.): אין אליהו בא, לא לרחק ולא לקרב, אלא לעשות שלום בעולם וכו', כי אליהו הנביא מגלה עצם אמתת מציאותו יתברך, שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, וכל פרט ופרט הנעשה בעולם, הוא רק לטובת האדם, ולכן כשתכנס השגה זאת בעולם, יהיה השלום הנפלא, כי מה שיך מחלקת, כשהאדם יודע שהכל רק לטובה?!

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן בכמה מקומות בש"ס (בבא מציעא כ', מנחות ס"ג ובירושלמי שקלים, פרק ב', הלכה ה'), אנחנו מוצאים ההלכה

"יהא מנח עד שיבוא אליהו", כי כשיבוא אליהו הנביא, הוא יכניס דעת כזו בעולם, שידע האדם, שהכל הוא לטובה, ואם בן תכף-ומיד יודו כלם על האמת, ויהיו יודעים איך לפסק ההלכה.

ולכן אנחנו גם מוצאים, שבשעה שאסף אליהו הנביא את כלל ישראל בהר הפרמל, וגלה להם אלקותו יתברך בגלוי נורא ונפלא מאד, ונפלו ונתבטלו כל נביאי הבעל ובעבודה זרה, אז צעקו כלם: "הו"ה הוא האלקים" (מלכים א' י"ח), פי זכו אז לגלוי הנ"ל, שגם בחינת האלקים שהוא מדת הדין, הוא בעצמו גם-כן הו"ה בחינת רחמים, ואין שום רע יוצא ממנו יתברך כלל, ולכן גם כל אדם שזוכה להשגה זאת, יש בו מבחינת גלוי אליהו.

וספר מוהרא"ש נ"י בשם האיש האלקי רבי אברהם בן רבי נחמן, זכרונו לברכה, שפעם אמר והתבטא, שמחמת שאנחנו לא מוצאים רמז לענין השגת גלוי אליהו הנביא בספרי רבנו ז"ל, לכן משמע, שהגלוי של רבנו ז"ל, הוא עוד יותר גבה מזה, ודברי פי חכם חן.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הזוכה לצית את עצות רבנו ז"ל על כל פרט ופרט, ובפרטיות ברבוי תפלות והתבודדות אליו יתברך, אז סוף כל סוף זוכה ל"גלוי שכונה", עד שמאירים לפני עיניו תמיד שמוותיו הקדושים יתברך, והגלוי הזה הוא גבה יותר מן הכל, וכבר נכללים בו כל הגלויים האחרים, פי הוא נכלל לגמרי בתוך חי החיים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שמצינו אצל הצדיקים הגדולים במעלה מאד, שגם אליהו הנביא היה צריך לבקש רשות להכניס אצלם, וכמו שפעם אמר הבעל-שם-טוב הקדוש: כמה האדם צריך ליגע, כדי לזכות לאיזה גלוי אליהו הנביא? הלא עליו להתנגע ביגיעות ובעבודות של ימים ושנים, וכמה צריך האדם ליגע, כדי שיזכה שאליהו הנביא יצטרך לדפק על הדלת שלו לבקש רשות להכניס

אָצלו? הלא זו מדרגה עצומה וְנוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד, (כי זו היתה מדרגת הבעל-שם-טוב הקדוש בעצמו, שְׁלֵמַד תּוֹרָה מִפִּי אַחִיהַּ הַשִּׁילּוֹנִי, שֶׁהָיָה גַם הַרְבֵּי שָׁל אֱלֹהֵי הַנְּבִיא, וְהַצֶּרֶף אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לְקַבֵּל רְשׁוֹת מִמֶּנּוּ לְהַכְנִס אֶצְלוֹ), וְאַף-עַל-פִּי-כֵן סִיִּם הַבֵּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ: עַל-יְדֵי אֵיזָה פָּגַם וְנִדְנַד שֶׁל יֵשׁוּת וְגֵאוּת יְכוּלִים לְאַבֵּד אֶת הַכֹּל...

וְהַסְבִּיר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁהַפָּגַם שֶׁל יֵשׁוּת וְגֵאוּת הוּא תְּכֵלֶת הַהַפּוּף שֶׁל הַשְּׂגָת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא, זְכוּר לטוֹב, כִּי מֵה שְׂזָכָה אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לְעֵלוֹת לְשָׁמַיִם גַּם בְּגוֹפּוֹ הַגָּשְׁמִי, הוּא רַק מַחֲמַת שֶׁהָיָה בְּטֵל וּמִבְטָל בְּתְּכֵלֶת הַבְּטוּל, עַד שֶׁגַם בְּחַיּוֹ הָיָה בְּבַחֲיִנַת שׁוֹכֵן עֶפְרָי, וְלָכֵן גַּם בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ נִכְלָל בְּחַיִּי הַחַיִּים (עֵיִן לְקוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ע"ב), וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא חַי וְקַיִם לְנִצְחַת, וְיְכוּל לְהַתְּלַבֵּשׁ וּלְהַתְּגַלֵּם גַּם בְּגוֹף גָּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּכֹל פַּעַם שֶׁצָּרִיף, וְלָכֵן כְּדֵי שְׂיִזְכָּה הָאָדָם שְׂיִתְנוּצֵץ בּוֹ אֵיזָה נִצּוּץ שֶׁל אֱלֹהֵי הַנְּבִיא, גַּם הוּא מְכַרַח לְהִיּוֹת בְּטֵל וּמִבְטָל לְגַמְרִי, אֵינן וְאַפְסֵי מִמֶּשׁ.

וְסִיִּם מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁעַל-כֵּן זָכִי הָרְאוּת, בְּעֵתוֹתֵי רְצוֹן — כְּמוֹ בְּשַׁעַת בְּרִית מִיֵּלָה וְלִיל פֶּסַח וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, זוֹכִיִן לְנִצּוּץ שֶׁל גְּלוּי אֱלֹהֵי הַנְּבִיא, וּבַפְּרָטִיּוֹת עַל-יְדֵי הַכּוֹנֵנוֹת הַשְּׂיָכִים לָזֶה (הַמּוֹבָאִים בְּסִפְרֵי הַקְּדוֹשׁ "בְּרִית שְׁלוֹם" עַל בְּרִית מִיֵּלָה, עֵיִן שָׁם); אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכָה לְזָכֶךָ אֶת עֲצָמוֹ בְּזַכּוּף אֱמֵתִי, וְיִזְכָּה לְהֵאִיר אֶת עֵינָיו בְּאוֹר אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ הַמֵּאִיר בְּכֹל הָאָרֶץ.

* * * * *

גְּלוּת

מוהֲרַא"ש נ"י אָמַר, שֶׁעַקֵּר כָּל הַגְּלוּת, שְׂיֵשׁ לָנוּ הַיּוֹם, נִצְמַתָּה מֵהַשְּׁמוֹת וְהַכּוֹנֵנוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זֶה גוֹרֵם פְּרוּדִים

בין עם ישראל, ותכף-ומיד כשיש איזה פרווד בין עם ישראל על-ידי-זה יש גלות וכו', הינו כל הפרודים הם — שזה קורא עצמו חסיד זה, וזה קורא עצמו חסיד זה, זה אומר שהוא אשכנזי, וזה אומר שהוא ספרדי, זה אומר שהוא הונגרי, וזה אומר שהוא פולני וכו' וכו', וכל השמות האלו הם הם הגורמים לנו את כל הגלות וכו', כי מה אכפת לנו באמת מי אתה? העקר שאתה יהודי, ואין לנו רק אבא אחד שבשמים, ויותר מזה הכל הכל ורעות רות.

ואמר מוהרא"ש נ"י שבכוונותינו הרבים הקלפה הזאת נכנסה כל-כף הרבה בין עם ישראל, עד שכמעט אי אפשר בשום פנים ואפן להוציא אותה מלבנות בני-אדם, כי כל אחד חושב, שאף ורק מקור מחצבתו הוא כלו קדוש, ואחרים כלם שקר, ועד שיש כאלו שאומרים על עדה אחרת, שאינם שיכים לכלל ישראל לגמרי, רחמנא לצלן, וכו', וכל זה הוא עקר הגורם תקף גלותנו, כי כמו שחרבן בית-המקדש היה על-ידי שנאת חנם (יומא ט.), כמו-כן כל עכוב בגן בית מקדשנו, הכל מחמת שנאת חנם, שעדין מרקד בגן, השם ירחם, ואין אחד רוצה להבין את השני וכו', ועוד חולק ושווא אותו וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבנדאי כל אלו תלמידי הבעל-שם-טוב הקדושים, שקראו עצמם על שם עירם ומקום מושבם, לא היתה פונתם כלל לעשות מזה איזו מפלגה או פרווד מכתות אחרות וכו', רק בעל כרחם, מחמת שהיו מצמצמים במקום ועיר מסימת, היו צריכים להקרא עצמם על שם המקום ההוא, אבל לא היתה פונתם, חס ושלום, שיצמח מזה איזה פרווד או מחלקת וכיוצא בזה, ועקר למוד החסידות, שגלה הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, הוא רק לאחד את נשמות ישראל, ולא לעשות פרוודים, רק אחר-כך כשבאו אינשי דלא מעלי, והתחילו לדבר לשון הרע ורכילות, ולהוציא לעז אחד על השני וכו', זה גרם אחר-כך כל הפרודים והמחלקת, עד שהתגבר הסמך-מם, וחלק ופרד כמעט את כל עמנו

בני ישראל למפלגות אחרות, וכמעט אין אחד יכול להשתוות עם השני, כי אלו הם ליטאים וכו', ואלו הם חסידים וכו', ואלו הם ספרדים וכו', ואלו הם ממוצא זה וכו', או ממוצא זה וכו' וכו', ולא הסתפק הסמך-מם בזה, אלא גם חלק ופלג כל פתה וכתה לכמה מפלגות שונות, כי אין לך מפרסם שאין אצלו פרוידים, וכן כל פתה וכתה, שאין לה כמה מפלגות, וכמעט כל פת חסידית יש מהם ובהם כמה מיני מחלקת ופרוידים, וכן הוא בין הליטאים ובין הספרדים וכו' וכו', ומי שמסתכל על זה בעין האמת רעדה תאמתו ממש, כי הוא רואה איך שכמעט אין פנה בכלל ישראל, שלא יהיה בה ריב ומחלקת, וכל זה הוא עקר מרירות וקשי הגלות.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, שכמו-כן אם אחד עושה מציאות מן השם "ברסלב", זהו גם-כן חלק מן הגלות, כי לא היתה פונת רבנו ז"ל, חס ושלום, לעשות איזו מפלגה או כתה חדשה בעם ישראל, רק אדרבה רבנו ז"ל אמר בפרוש, שברסלב הוא אותיות לב בשר, וכדאיתא בירושלמי (יומא, פ"ק ד', הלכה א'): אל תקרי בשר, אלא בסר (על שם הכתוב "והסירותי מכם את לב האבן, ונתתי לכם לב בשר), הינו שיהיה לכל אחד ואחד לב של בשר להבין אחד את השני ולעזור לו בכל ענינו, וכן אמר רבנו ז"ל בפרוש, שרצונו שנהיה מערכים בין העולם, ומה שנתלבש בשם ברסלב, זה רק על שם העיר "ברסלב", שגר שם רבנו ז"ל, וזה בעל כרחו, מחמת שכל דבר הוא מצמצם ומגבל במקום ועיר מסימת וכו"ל, אבל לא, חס וחלילה, להוסיף פרוידים ומפלגות בעם ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאין עצה אחרת לצאת מן הטעות והדמיון הנ"ל, כי אם על-ידי שמסתכלים על עם ישראל מצד נשמותיהם, שהם כלם חלק אלוק ממעל, נשמה אחת מעולם האצילות, כי כשחם ושלום, שוכחין זאת ומסתכלין על כלל ישראל מצד הגופים, משם מתחילים כל הפרוידים והמחלקת, כי הלא אלו האנשים נראים בצורה זאת וכו', ואלו האנשים נראים בצורה אחרת

וכו', ואם אתה לא נראה כמוני, מסתמא אתה בשקר וכו', מה שאין כן כשסתכלין על כל יהודי מבחינת נשמתו, אז יהיה חשוב ויקר אצלו כל אחד ואחד מישראל ממש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזאת אנחנו רואים בחוש — כשנפגשין שני יהודים באיזו מדינה רחוקה, שאין שם יהודים אחרים, אזי אפלו אם יהיו שני אלו משתי מפלגות אחרות לגמרי, אף-על-פי-כן יתאחדו יחד בשמחה ואהבה גדולה, וירצה אחד לעזור לשני בכל אפן שרק יהיה, וכל זה הוא מחמת שעכשו נפלו מהם כל הפרודים והחלוקים שמצד גופם, ומסתכלים עכשו רק על נקדת נשמתם, שהם, ברוך השם, יהודים, ומה אכפת להם מאיפה מקור מתחבבתם וכו'.

והיה מוהרא"ש נ"י תמיד מגנה את אלו החכמים בעיניהם, שהתחכמו לעשות איזו השפלה בין עם ישראל, ולהסתכל על אחינו בני ישראל הספרדים, יוצאי עדות המזרח כמו אזרחים שניים של יהודים, חס ושלום, ולא ירצו מחמת זה להשתדף עמהם ולשא ולתן עמהם וכו', ואמר מוהרא"ש נ"י, שזוהי עולה גדולה, ועצומה מאד, וגורם גדול לאריכות הגלות, בעוונותינו הרבים, כי מי שבקי בהסטוריה של עם ישראל, יודע היטב, שאדרבה היהודים שבארצות המזרח, החזיקו מעמד ביהדות יותר יפה מכל היהודים שבשאר חלקי העולם, ובפרט במדינת תימן וסביבותיה, שמה חיו היהודים משך כל ימי הגלות באותה הצורה שבזמן בית-המקדש, ואיזו רשות יש לאחד לפער את פיו, ולעשות הבדלים ופרודים בין נשמות יקרות של עם ישראל?! ומוהרא"ש נ"י תמיד הצטער בצערם של אחינו בני ישראל יוצאי עדות המזרח, ואיך שקפחו אותם בארצנו הקדושה וכו', ואמר מוהרא"ש נ"י, שעוד יתהפך הגלגל, ויבוא היום, שהם יהיו על הגבה וכו', ואמר שהוא מחכה ומצפה ליום הזה.

וכמה פעמים התבטא מוהרא"ש נ"י, שזוהי אחת מן עבודותיו הגבוהות, שהצרכה נשמתו לירד לזה העולם — לעקר את הפרודים והחלוקים האלו מן העולם, ובפרט מעל אחינו בני ישראל הספרדים, וכמו שאנחנו רואים בחוש, שמוהרא"ש נ"י תמיד מקרב מאד את אחינו בני ישראל הספרדים, ומחזק ומאמץ אותם מאד שלא יחשבו לרגע, חס ושלום, שהם איזה מין סוג שני או כיוצא בזה, ואנשי העולם תמיד תמהו והתפעלו מאד על זה, שרב וצדיק חסידי שמקור מוצאו הוא מהונגריה וכו', ירדפו אחריו כל-כף הרבה ספרדים, עירקים, מרוקאים ותימנים וכו', וכו', וכשהיו שואלים את מוהרא"ש נ"י על זה, היה עונה להם בכת צחוק על פניו: "נו, כנראה שהשרש שלנו גם-כן מהם..."

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבצעני הנ"ל גם-כן מנח פל הסוד של קרוב רחוקים, כי אם מסתכלים מצד הגוף של בן אדם, בודאי אף פעם לא תקרב אותו, כי הלא הוא הולך עם ראש מלא שערות, בלי כפה, עם מכנסים קצרים וכו', ולא תרצה שתהיה לך שום שיכות עמו, אבל אם תסתכל מצד נשמתו שהיא חלק אלוק ממעל, שמקור מחצבתו מתחת כסא הכבוד, אז תאהב ותכבד כל יהודי, ובודאי תשתדל בכל כחך לקרב אותו תחת כנפי השכינה.

וזאת ראינו בעינינו, שהאהבה של מוהרא"ש נ"י לכל בר ישראל יהיה מאיזה מקור שיהיה, ואפלו החילוני ביותר וכו', היא עד להפליא, והיה כל רצונו ותשוקתו לקרב כל יהודי אליו יתברך, ועל-פירב פעל את זאת, דיקא על-ידי גדל אהבתו, שהיתה מרגשת תכף-ומיד לכל מי שזכה לדבר עמו, ובשעה שהיה בא אליו אדם חילוני, וחשב שבודאי יקבל מרב ומצדיק חסידי איזו דחיה והתרחקות, היתה לו תמיד הפתעה נעימה, לראות איך שמוהרא"ש נ"י מקרב אותו, ומדבר על לבו כל מיני דברי חזוק, וכל זה יכול כל אחד להעיד, מי שרק זכה לדבר עמו פעם.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שכל זה יהיה עקר עבודת משיח צדקנו — לעקר כל מיני מפלגות ופרודים בין עם ישראל, ועל-ידי-זה נצא כלנו מן הגלות, ונזכה לבנין בית-המקדש בקרוב.

* * * * *

דעת

מרגלא בפומיה דמוהרא"ש נ"י לומר, שהעקר הוא דעת ושכל, כי מי שיש לו דעת, כבר יש לו הכל, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (נדריס מא.): דדא ביה פלה ביה, ולהפוך — מי שאין לו דעת, אין לו כלום, כי אפלו מה שיש לו, יאבד את זה תכף-ומיד, מחמת שאין לו דעת ושכל, ולכן כל הברכות ברוחניות ובגשמיות תלויות רק בדעת, ומי שיש לו דעת, הוא איש מצליח תמיד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר הדעת הוא — שיחקק בתוך שכלו אמתת מציאות אחדותו יתברך, לדעת ועד, שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ולקשר כל דבר בזה העולם אליו יתברך, וכשיש לו הדעת הזו, כבר לא יחסר לו שום דבר, כי על כל דבר שיחסר לו, תכף-ומיד יבקש רק ממנו יתברך, ועל-ידי-זה סוף כל סוף בודאי ישלים את כל חסרונותיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-פני אותיות ד'ע'ת' הן אותיות ע'ד'ת' (מלשון עדות), כי עקר הדעת צריך להיות הענין הנזכר לעיל — שיעיד שכלו על אמתת מציאותו יתברך, וכן אותיות ד'ע' הן מרמות על אותיות דל"ת ועי"ן הגדולות שבפסוק "שמע ישראל" (הינו העי"ן רבתי של שמע, והדל"ת רבתי של אחד), כי זהו עקר הדעת והשכל — לידע שהנו"ה אלקינו הנו"ה אחד, והכל רק ממנו יתברך, וכן ד"ע בגמטריה בטחוו"ן, כי מי שיש לו הדעת

הזו, הוא תמיד בוטח רק בו יתברך, ואינו מפחד פֶּכַר משום בְּרִיהַ שְׁבָעוּלָם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שְׁעַל-כֵּן בִּסְפָר "לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן" הַקְדוּשׁ רַבְנוּ ז"ל מִשְׁתַּמֵּשׁ תָּמִיד בְּלִשׁוֹן "דַּע", (מֵה שְׂאִין כֵּן בַּגְּמָרָא וּבִזְהַר הַקְדוּשׁ מְצִינוּ הַלִּשׁוֹן שֶׁל "תָּא שְׁמַע וְתָא תְּזִי"), כִּי רַבְנוּ ז"ל פּוֹתַח לָנוּ יֵשֶׁר אֶת אֹר הַדַּעַת, שְׁנוֹזְכָה לְדַעַת, כִּי הִנְיָ"ה הוּא הָאֱלֹקִים, וְאִין עוֹד מְלַבְדוּ, כִּי עַל-יְדֵי הָעֲצוֹת הַפְּתוּכוֹת בְּסִפְרֵי רַבְנוּ ז"ל, יְכוּל כָּל אָדָם לְזַכּוֹת לְגִלּוּי אֹר הַדַּעַת, שְׂיֵאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו תָּמִיד, אָבֵל בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה, בַּגְּמָרָא וּבִזְהַר הַקְדוּשׁ, צָרִיךְ הָאָדָם לְשִׁים אֶת עֵינָיו, אֲזַנְיוּ וְלָבוּ בְּהַתְּכוּנוֹת וְעִיוֹן רַב, עַד שְׁיִזְכָּה לְרֵאוֹת וּלְהִבִּין אֶת עֵצָם הָאוֹר הַגְּדוֹל הַגְּנוּז בְּדַבְרֵיהֶם, וּדְבַרְיָהֶם עֲמָקִים מְאֹד מְאֹד, עֲמָק עֲמָק מִי יִמְצְאוּנוּ, וְעַל-כֵּן לֹא כָּל אֶחָד יְכוּל לְמַצֵּא וּלְהִבִּין תַּכְּף-וּמִיד אֶת עֲמָק פּוֹנְתָם, וְעַל-כֵּן בַּגְּמָרָא הַלִּשׁוֹן "תָּא שְׁמַע", וּבִזְהַר הַלִּשׁוֹן "תָּא תְּזִי", מֵה שְׂאִין כֵּן בְּדַבְרֵי רַבְנוּ ז"ל הַלִּשׁוֹן "דַּע" וְכו'.

[וּפַעַם סִפֵּר לָנוּ מוֹהַרָא"ש נ"י, שֶׁהָיָה לוֹ קוֹנְטְרַס שְׁלָם לְבָאָר בְּשִׁבְעִים אֶפְנָים אַחֲרִים אֶת תַּבַּת "דַּע", שֶׁרַבְנוּ ז"ל מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ תָּמִיד, אָבֵל נֶאֱבָד לוֹ הַקּוֹנְטְרַס, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, וְחָכַל עַל דַּאֲבָדִין וְכו'].

וְכַשְּׁבָאוּ אַנְשִׁים לְמוֹהַרָא"ש נ"י, וְשָׂאלוּ אוֹתוֹ, שֶׁהָיִית שֵׁישׁ לָהֶם הַרְבֵּה הַרְבֵּה בְּעִיּוֹת וְחִסְרוֹנוֹת וְכו', לָכֵן אֵינָם יוֹדְעִים עַל אֵיזָה מֵהֶם לְבַקֵּשׁ תַּחֲלָה, הָיָה מוֹהַרָא"ש נ"י עוֹנֶה לָהֶם: "תַּתְּפַלְלוּ בְּעַקֵּר עַל דַּעַת וְשָׁכַל, וּמִמִּילָא יִהְיֶה לָכֶם הַכֹּל, כִּי עַל-יְדֵי שְׂיִהְיֶה לָכֶם דַּעַת, תִּשְׁעוּ מִמִּילָא בְּכָל עֲגִין".

וּפַעַם בָּא אִישׁ אֶחָד לְמוֹהַרָא"ש נ"י לְשָׂאל אוֹתוֹ עֲצָה וְתִרוּפָה לְנַפְשׁוֹ, וְהִכִּיר עָלָיו מוֹהַרָא"ש נ"י תַּכְּף-וּמִיד שֶׁהוּא קָצַת חִסָּר דַּעַת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, (כִּי הָיָה נוֹהֵג בְּפָרִישׁוֹת וּבְחוּמְרוֹת יְתֵרוֹת, הַנִּמְשָׁכוֹת

רק מחסרון הדעת נעזר לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן מ"ד), ותכף-ומיד לקחו מוהרא"ש נ"י בידו, והתחיל לרקד עמו ועם שאר אנשי שלומנו שעמדו שם, והתחיל מוהרא"ש נ"י לשיר הנגון "אתה חונן לאדם דעת" וכו', וככה רקדו זמן רב, אחר-כך ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "תדע שאם תקבל על עצמך לבקש תמיד מהשם יתברך רק דעת ושכל, אז תהיה לך רפואה וישועה שלמה, אבל אם תשאר עם הכסילות שלך, ותחשב שאתה כבר יודע משהו, אז אף פעם לא תתרפא, ויהיו תיך מרים ומרורים מאד, השם ישמרנו".

ומנהגו של מוהרא"ש נ"י בכל מוצאי שבת-קדש אחר הבדלה, לשים את היין של הבדלה רק על מצחו (במקום הנחת תפלין נגד המוח), וכשפעם שאל אותו בנו הקטן, גרו יאיר, למה הוא משים שם את היין ולא על העינים ובתוך הכיסים שלו, כמו שנוהגין אנשי העולם? ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "העקר שיהיה לי דעת ושכל, כי כשיהיה לי דעת ושכל, ממילא יהיו לי עינים טובות וכו', ויתמלאו הכיסים שלי בכסף..."

והיה עקר עבודתו של מוהרא"ש נ"י, להכניס תמיד דעת בכל מקורביו, וכשראה איזה איש שנוהג בחמרות יתרות בבלי דעת, או עושה חסד בלי גבול ובלי דעת, היה תמיד מוכיח אותו, ומעורר אותו להתפלל להשם יתברך על דעת, כי בלי דעת סוף כל סוף לא יהיה קיום לשום דבר, ויתקרב לגמרי מכל עבודותיו.

גם היה מזכיר מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רנ"ה): שגם אמונה בצדיק צריכה להיות עם דעת, כי בלי דעת, סוף כל סוף יפל מהאמונה, עין שם; כי אם האדם אינו משים דעת ושכל למה שמאמין בו, אז יכול בנקל לפל בתוך אמונות כוזביות, מה שאין כן כשגם יודע ומבין במה שמאמין בו, הינו שרואה במציאות שהוא מתעלה בעבודת השם יתברך בתורה ובתפלה על-ידי הצדיק הזה, אז זה נקרא כבר אמונה עם דעת, ואף

פעם לא יתרחק ולא יתקרר מאמונתו.

* * * * *

דַּרְךְ אֶרֶץ

מוהרא"ש נ"י מאד מקפיד על כל תלמידיו, תלמידי "היכל הקדש", שיתנהגו בדרך ארץ גדול לפני כל בריה, וידרכו לומר בשם רבנו ז"ל, שפעם אחת התבטא רבנו ז"ל, ואמר בזו הלשון: "נוען קיסרים און מלכים זאלען וויסען ווי איך לערען מיט מיינע מענטשען דרך-ארץ וואלטען זיי געשיקט זייערע קינדער צו מיר לערנען דרך-ארץ", (כשהקיסרים והמלכים היו יודעים איך שאני מלמד את אנשי דרך-ארץ, היו שולחים את בניהם אלי).

וספר מוהרא"ש נ"י, שגדל הדרך-ארץ שהיה לאנשי שלומנו אצל רבנו ז"ל, זה לא יאמן כי יספר, תכף-ומיד פשונקנס, נפל פחד גדול על כל אנשי שלומנו, ועמדו לפניו כל הזמן בדרך ארץ גדול, ובשעת האכל, כשהזיו רבנו ז"ל את צלחתו, עבר כל אחד מאנשי שלומנו, ולקח מעט, מגדל הדרך ארץ, ובשעה שעמדו לפני רבנו ז"ל, היה נכר הדרך-ארץ באפן מרעיד.

נדבר זה רוצה מוהרא"ש נ"י להחדיר בין תלמידיו — שיהיו בעלי דרך-ארץ, ורגיל לומר מה שכתב רבנו ז"ל (בספר המדות, אות בנים, סימן ס"ד): "צריך ללמד את התינוק דרך-ארץ מנעוריו", ואמר על זה מוהרא"ש נ"י, שעל זה צריך האדם למסר את נפשו — להחדיר בהם דרך-ארץ מנעוריהם.

גם רגיל מוהרא"ש נ"י לומר בשם מוהרנ"ת ז"ל: "את הפל יכול רבנו לקבל, רק לא עזי פנים"; ומוהרנ"ת ז"ל היתה דרכו להרחיק מאד עזי פנים, והיה אומר, שאצלו אין מקום לעזות, וגם

למד תמיד את אנשיו דרך-ארץ.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מי שרגיל בהתבודדות, ומתבודד הרבה עמו יתברך, הוא בעל דרך-ארץ גדול מאד, וכבר מכירים את האדם אם הוא מתבודד — כשיש לו דרך-ארץ, כי ההתבודדות מביאה את האדם לידי דרך-ארץ, כי כל ענין הדרך-ארץ בא משוב הדעת, ולהפוך עזות באה מבלבול הדעת, ועל-כן כשאדם מתבודד, אז זוכה לישוב הדעת נפלא, והוא בעל דרך-ארץ גדול מאד.

וראינו בעינינו, שהרבה פעמים עשה כמה פעלות לגרש ולרחק משיבתו בחורים עזי פנים, ותמיד הוא החדיר בנו ענין של דרך-ארץ, כגון — לקום כשאיש זקן נכנס, או לדבר אחד עם חברו בדרך-ארץ וכו'.

וספר מוהרא"ש נ"י, כי בדרך כלל כל אנשי שלומנו ברוסיה היו בעלי דרך-ארץ גדולים מאד, ואחד דבר עם השני בלשון "איהר", הינו לשון רבים: "אתם", וכשהתחילו להתקרב אנשי שלומנו מערי פולניה, הם בדרך כלל היו באים מפל מיני כתות חסידים, והיו עזי פנים, וזה היה למורת רוח גדול בעיני אנשי שלומנו מערי רוסיה, שהיו בדרך כלל אנשים מישבים בדעתם ושקטים, ובעלי דרך-ארץ גדולים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבאמת אנשי שלומנו האמתיים הקמים בכל לילה בחצות, ושופכים נפשם לפניו יתברך בתפלה והתבודדות, ושוקדים על דלתות התורה כפי סדר דרך הלמוד של רבנו ז"ל, הם בעלי דרך-ארץ גדולים, ואף פעם לא יעזו פניהם לגדול מהם.

אשרי המצית אותו, ומתנהג בדרך ארץ גדול!

דבור

מוהרא"ש נ"י אָמר פֿעם עצה נפֿלאָה בענין שְׁמירת הדבור: שִׁישַׁעַר הָאָדָם קָדָם דְּבוּרוֹ, אִם הָיָה מְדַבֵּר דְּבוּרִים אֵלָיו גַּם לְפָנַי בֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה, כִּי עַל־פִּי־רַב הָאָדָם מִפְּקִיר אֶת דְּבוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כֹּל מֵה שְׁעוּלָה עַל לְבוֹ, וְאַחַר־כֵּךְ מִתְחַרֵּט מְאֹד גַּם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּמִכֹּל שָׁכַן לְמַעְלָה לְפָנַי בֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה יִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד, אֲבָל אִזְכָּר מְאֹד, כִּי כָּבֵד גָּרַם מֵה שְׁגָרַם עַל־יְדֵי דְבוּרוֹ, מֵה שְׂאִין בֵּן אִם הָאָדָם מְשַׁעַר בְּדַעְתּוֹ הַיָּטֵב לְפָנַי שְׁפוּתַח אֶת פִּיו, אִם דְּבוּרִים אֵלָיו הָיוּ רְאוּיִים לְהֵאמֵר גַּם לְפָנַי בֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה, אִזְוִי יִהְיֶה בְּטוּחַ שְׁלֹא יוֹצִיא מִפִּיו דָּבָר שְׂאִינוֹ כְּרְאוּי, וְאִךְ פֿעַם לֹא יִתְחַרֵּט מִמֶּה שְׂדַבֵּר.

וּמוֹהֲרָא"ש נ"י תְּמִיד מְזַכֵּר אֶת מֵאֲמַר הַחֶכֶם: "לְפָנַי שְׁהוֹצֵאת הַדְּבוּר מִפִּיךָ, אַתָּה שׁוֹלֵט עַל הַדְּבוּר, אֲבָל אַחַר שְׁהוֹצֵאת הַדְּבוּר מִפִּיךָ, הַדְּבוּר כָּבֵד שׁוֹלֵט עֲלֶיךָ"; הֵינּוּ שְׁהָאָדָם סוֹבֵל אַחַר־כֵּךְ מֵה שְׁסוֹבֵל, וְהַכֹּל מִחַמַּת שְׁלֹא שָׁמַר אֶת פִּיו.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: כְּשֶׁאָדָם מְשַׁתְּמֵשׁ עִם קְנֵה הַמְּדָה הַנִּלְל, הֵינּוּ שְׁתְּמִיד מְשַׁעַר, אִם הָיוּ דְבוּרָיו רְאוּיִים גַּם לְפָנַי בֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה, אִזְוִי הָיוּ דְבוּרָיו דְּבוּרִים בְּרוּרִים וְנִדְאִיִּים מְאֹד, וַיִּחְזִיק בָּהֶם מִהֶתְחַלָּה עַד הַסּוּף, וְאִךְ פֿעַם לֹא יִשְׁנֶה אוֹתָם, מֵה שְׂאִין בֵּן כְּשֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר כֹּל הָעוֹלָה עַל לְבוֹ, בְּאוֹתָהּ עֵת לְמַחֵר כָּבֵד יִשְׁנֶה אֶת דְּבוּרָיו, וּמִתְחַרְתִּים יִשְׁנֶה אוֹתָם עוֹד פֿעַם, וְאִךְ פֿעַם לֹא יִהְיוּ דְבָרָיו בְּרוּרִים וְנִדְאִיִּים כָּלֵל, וְזֶהוּ סִמְנָן שְׂאִין לוֹ שׁוּם יָשׁוּב הַדַּעַת, וְכֹל דְּבוּרָיו הֵם דְּבָרִים בְּטָלִים וְדְבָרִים שֶׁל מֵה בְּכַף.

וְכַמָּה פְּעָמִים שְׁמַעְנוּ מִפִּי מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּשַׁעַת שְׂדַבֵּר בְּרַבִּים (מִהֶמְתַּנַּגְּדִים וּמִמַּעֲשֵׂיהֶם הַמְּגִנִּים), שְׁעֲנָה וְאָמַר: "אַתֶּם חוֹשְׁבִים, שְׂאִנִּי עֲכָשׁוּ מְדַבֵּר כֹּל זֶה רַק לְפָנֶיכֶם? אֲנִי מְדַבֵּר עֲכָשׁוּ לְפָנַי בֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה, שִׁישַׁמְעוּ הַיָּטֵב מִהַנַּעֲשֶׂה כָּאִן בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאִיךְ

שְהַרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים גּוֹרְמִים מֵהַ שְׁגוּרָמִים — לְהִרְחִיק נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵאֲבֵיהֶם שְׁבַשְׁמִים, וְאֵינִי מִתְבַּיֵּשׁ בְּדַבּוּרִים אֵלּוּ כָּלֵל, רַק יָדְעוּ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת מִי הֵם הַחַיִּבִים בְּדַבָּר..."

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י: כְּפִי שֶׁהָאָדָם מֵרְגִיל עֲצֻמוֹ לְדַבֵּר תָּמִיד עֲמוּ יִתְבַּרֵּךְ בְּלִשׁוֹן שְׂרָגִיל בְּהַ, כֵּן לֹאט לֹאט נִזְדַּכֵּךְ דְּבוּרוֹ בְּזִכְרוֹךְ גְּדוּל, עַד שְׁבַמְשָׁךְ יָמִים וְשָׁנִים יָכוֹל לְהִרְגִישׁ שֶׁהוּא תָּמִיד מְדַבֵּר דְּבוּרָיו לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְאִזּוּ בּוֹדָאֵי יִדְקָדֵק בְּדִקְדוּק גְּדוּל בְּכָל מֵה שְׁמוּצִיא מִפִּיו, וְאִף פַּעַם לֹא יִתְבַּיֵּשׁ וְלֹא יִתְחַרֵּט בְּדַבּוּרֵי פִּיו.

פַּעַם כְּשִׁישְׁבוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ עִם מוֹהְרָא"ש נ"י בְּתוֹךְ הַסֵּפֶה בְּחַג הַסֵּפֹת, וְנִכְנְסָה שָׁם דְּבוּרָה אַחַת, וְנִתְפַּחְדוּ כְּמֵה מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ מִפְּנֵיהֶ שְׁמָא יִקְבְּלוּ עַקִּיצָה, וְנִסּוּ לְגַרֵּשׁ אוֹתָהּ, עָנָה וְאָמַר לָהֶם מוֹהְרָא"ש נ"י: "לֹא מְדַבְּרָה צְרִיכִים לְפַחַד, אֶלֶּא מְדַבּוּר רַע (דְּבוּרָה מְלִשׁוֹן דְּבוּר), כִּי הָעֵקֶר מֵהַ שְׁנוּשָׁךְ וּמְזִיק הוּא הַדְּבוּר הָרַע, אֲבָל תִּדְעוּ שְׁמַאיִךְךָ גִּיסָא, הַדְּבוּרָה גַּם-כֵּן עוֹשֶׂה דְּבִשׁ, כִּי כְּשִׁשׁוּמְרִים עַל הַדְּבוּר, זוֹכִין לְטַעַם טַעַם בְּחַיִּים מִתַּךְ מְדַבֵּשׁ, כִּי הַדְּבוּר יָכוֹל לְהִבִּיא אֶת הָאָדָם לְמַדְרָגוֹת הַכִּי גְבוּהוֹת שֵׁישׁ בְּעוֹלָם, וּבְלִבְדֵּ שֵׁישְׁמֵר עַל הַתְּנַאי הַנ"ל — לְשַׁקֵּל בְּפִלְס כָּל דְּבוּר וְדְבוּר, שְׁלֹא יִתְחַרֵּט עָלָיו, וְיִצְטָרֵךְ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנּוּ אַחֲרֵי-כֵן.

וּמִזֶּה נִכְנָס מוֹהְרָא"ש נ"י לְתוֹךְ שִׁיחָה עֲמָקָה וְנִפְלְאָה: לְמֵה עַל-פִּי-רַב הַדְּבוּרִים נִכְנָסוֹת דִּיקָא לְתוֹךְ הַסֵּפֶה? כִּי מְבֹאֵר בְּדַבְּרֵי רַבְּנּוּ ז"ל (לְקוּטִי-מוֹהְרָ"ן, חֵלֵק א', סִימָן מ"ח): שֶׁהַסֵּפֶה הַכְּשָׁרָה מְרַמֶּזֶת עַל דְּבוּרִים קְדוּשִׁים שֶׁל תוֹרָה וְתַפְלָה, וְלִהְיוֹךְ סִכַּת נוֹצְרִים מְרַמֶּזֶת עַל דְּבוּרִים שְׂאִינָם קְדוּשִׁים, וְזֶה שְׂאָנוּ מְבַקְשִׁים וּמִתְפַּלְלִים (תְּהִלִּים ל"א): "תִּצְפָּנָם בְּסֵפֶה מְרִיב לְשׁוֹנוֹת", שְׁנִזְכָּה לְהִיּוֹת שְׁמוּרִים בְּתוֹךְ הַסֵּפֶה הַקְּדוּשָׁה מִכָּל מִינֵי דְבוּרִים שֶׁל רִיב וּמַחְלָקָת, וְלִכֵּן עַל-פִּי-רַב הַדְּבוּרִים נִכְנָסוֹת לְתוֹךְ הַסֵּפֶה דִּיקָא — לְהַזְפִּיר לְאָדָם עַל קִדְשַׁת הַזְּבוּר, שִׁיזְכָּה לְהִמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמוֹ אוֹר הַסֵּפֶה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהוּא

הדבקות האמתית בו יתברך.

ואנשי שלומנו היקרים שישבו אז בתוך הספה, נתעוררו ונתרגשו מאד מאד מדברי מוהרא"ש נ"י, איך שגלה גלוי אלקות גם בתוך דבר גשמי כזה, וענו ואמרו אחר-כך, שהיה כדאי להתבלבל ולהתפחד מדבורה, כדי לשמע דבורים נפלאים כאלו.

* * * * *

דָּרָךְ

מוהרא"ש נ"י אמר, כשאדם דבוק בו יתברך, אז בכל מקום שהוא הולך אפלו בדרך, הוא כמו בתוך בית מדרש ובית הכנסת, כי סוּחב עמו חבילה של ספרים, ולומד ומתמיד בהם בדרך, וכן תמיד מדבר עמו יתברך, ואין שום דבר שיכול להפריע אותו מעבודתו, והוא נדמה כמי שיושב בתוך בית המדרש ובית הכנסת ממש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזוהי המציאות וההכרח, שימצא האדם את עצמו הרבה על הדרך, כי האדם הוא בתוך העולם הזה, ובעל פרחו הוא מכרח לנסע נסיעות — הן לפרנסתו והן לעשות מצוות, והן להפיץ ספרי רבנו ז"ל וכו', ואם יש לו קצת שכל וישוב הדעת, אז בין וישכיל שאין הדרך שום עכוב ומונע מעבודת השם יתברך, ואדרבה אז יש לו זמן פנוי לחטף הרבה נקודות טובות של תורה ותפלה, מה שלא היה יכול לעשות בזמן אחר, מפאת גדל טרדתו בפרנסתו ועסקיו וכו', וזהו חסד חנם מהשם יתברך, שיש דרך ומהלך בין עסק לעסק, כי על-ידי-זה יש לו קצת זמן לחטף טוב הרבה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שענין זה מבאר (בדרך פלאית) בתוך

דברי המדרש (ריש פרשת בחקותי) על הפסוק "חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" (תהלים קי"ט), אמר דוד: "רבנו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר — למקום פלוני ולדירה ולבית פלוני אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי פנסיות ובתי מדרשות", הדא הוא דכתיב "ואשיבה רגלי אל עדותיך", עין שם.

והסביר מוהרא"ש נ"י, שדוד המלך, עליו השלום, בודאי היו לו הרבה עסקים וטרדות בכל יום ויום, וכמבאר בהרבה מקומות בתנ"ך ובדברי חכמינו הקדושים, כי היה מלך ישראל, וכל עסקי העם וטרדותיו היו מנחים על כתפיו, ובודאי היה צריך להיות הרבה בדרך, עד שזכה לגמר מה שהיה צריך, אבל אף-על-פי-כן לא נפל בדעתו כלל, והיה עובד את השם יתברך גם בדרך, בדיוק כמו בתוך בית הפנסות ובית המדרש.

וזהו מה שאמר: "רבנו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר — למקום פלוני ולדירה ולבית פלוני אני הולך, הינו שהייתי עושה חשבון על כל הדברים שאני צריך לעשות ולגמר בזה היום, והיו רגלי מביאות אותי לבתי פנסיות ולבתי מדרשות, הינו אף-על-פי-כן היה תמיד נדמה בעיני כאלו אני יושב בתוך בית הפנסות ובית המדרש, כי לא היה מפריע לי שום דבר גם על הדרכים והנסיעות שהייתי מכרח לנסע, כי גם אז הייתי עוסק בעבודת השם יתברך בלי הפסק של רגע".

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל זמן שיש לאדם הפה שלו, אז כבר אין שניך לומר שאין לו מה לעשות בדרך, כי אפילו בדרך הלכו רגלי, הוא יכול לדבר עמו יתברך, כמו שהוא מטיל בתוך היער ממש, וכן אם יש לו איזה ספר ביד, אז כבר לא שניך שישב בטל ברפכת או באוטובוס וכו', כי יכול ללמד אז הרבה, ושום דבר לא צריך להפריעו.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל, שאמר לאחד, שקבל

לפניו, שיש לו דרך רחוקה לנסע, ושאל אותו רבנו ז"ל: "וכמה הוא המרחק מן הלב אל הפה?!" הינו כנ"ל, שכל זמן שיש לאדם פה ולב, אז כבר אין שיה אצלו דרך רחוקה, כי גם בדרך יכול לדבק עצמו אליו ותברך בתורה ובתפלה, ולא ירגיש כלל שהוא אז בדרך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו העידו על מוהרנ"ת ז"ל, שלמד יותר בדרך ממה שאדם אחר למד בבית, כי עבודת השם ותברך היתה כל-כף חרותה על לבו, עד ששום דבר ושום דרך בעולם לא היו יכולים להפריעו, והמשיך בעבודתו כמו שהיה יושב אז בתוך בית המדרש.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י על עצמו, שרוב חכמתו למד בדרך ברכבות ובאוטובוסים וכו', כי היה מן ההכרח לו להיות הרבה בדרך, מחמת שמשרת פרנסתו היתה רחוקה מביתו, (וכן בשנות בחרותו היתה הישיבה רחוקה מאד מביתו), ותמיד סחב עמו חבילה של ספרים, והתמיד אז מאד מאד בתורה, וכן בדרך הלוכו היה תמיד מדבר ומתבודד עמו ותברך, ובאפן הזה לא הלק לו לאבוד אף רגע, (ואנשי שלומנו העידו על זה, כי תמיד מצאו בתוך כל הספרים שבספריה הגדולה שלו, פרטיסי נסיעה של האוטובוסים, שנסע בהם אז, והיה ממש לחדוש ולפלא למצא בתוך כל מיני ספרים גדולים וקטנים מהראשונים והאחרונים וספרי שאלות ותשובות וכו', פרטיסי נסיעה מהנסיעות שלו, וזה בעצמו היה מעורר הרבה בני אדם להתמדה בתורה).

ובשנים שזכיתי לנסע עמו הרבה בדרך, ראיתי כל זאת בעיני, איך שלא הלק לו רגע אחד לבטלה, כי תמיד היה עסוק באיזה למוד — או שהיה מתבודד עמו ותברך, או מדבר עמו דבורי אמונה ושיחות קדושות וכו', ואני זוכר פעמים רבות, שהיינו יושבים באיזה משרד וכיוצא בזה, ומחכים לאיזה בן אדם, והיה מוהרא"ש נ"י עוסק אז בלמוד ובכתיבת חדושי תורה, כמו שהיה

יושב בתוך ביתו ממש.

וכן היה מוהרא"ש נ"י מכניס ידיעה זו בלב כל תלמידיו, שישמרו מאד על הזמן, וגם בדרך נסיעתם לעבודתם או להפיץ ספרי רבנו ז"ל וכו', יעסקו בתורה ובתפלה, והיו תלמידיו היקרים מצינים ונכרים בעבודה זאת, שבכל מקום שהלכו ונסעו, היו סוחבים עמם חבילה של ספרים ועוסקים בתורה ובתפלה, והיו מקדשים שם שמים בכל מקום בוֹאם.

וכמה פעמים התפאר מוהרא"ש נ"י לפני כמה מתלמידיו, שיהיה לו שעור קבוע, כגון: לגמר את המדרש של פרשת השבוע וללמד דף יומי וכו' בדרך נסיעתו ברכבת לעבודה, והיה מחיה עצמו מאד בזה, וברוך השם, קבלו ממנו השגה כזאת, שיהיה גם להם שעור קבוע בשעת נסיעתם בדרך.

אשרי הזוכה להיות נמנה בין תלמידיו היקרים, ואינו מטעה את עצמו כלל.

* * * * *

דְּבָקוֹת

מוהרא"ש נ"י אמר: אין עוד מתנה טובה לאדם כמו הדבקות בו יתברך — להיות דבוק תמיד בהשם יתברך, ולפיקח נקראת דבקות לשון דבק, כי האדם צריך להיות דבוק בו יתברך כמו עם דבק חזק, אשר אי אפשר להפרידו כלל, כאשר רואים בחוש — כשמדביקים שני גירות ביחד בדבק חזק, אי אפשר כבר להפרידם בשום פנים ואפן, ואפלו כשכבר עולה בידו להפרידם, אחד לוקח מהשני... (הינו שנקרע קצת מהשני עמו), כמו־כן האדם צריך להיות כל־כף דבוק בו יתברך, אפלו, חס ושלום, כשנופל ונתרחק

וכו', (זאל ער מיט שלעפן מיט זיך דעם רבוננו של עולם), שימשיך עמו את הקדוש-ברוך-הוא, ועל-כל-פנים א שטיק רבוננו של עולם...

ואמר מוהרא"ש נ"י: את הדבקות הזו, אנו מקבלים על-ידי רבנו ז"ל, כי מי שזוכה לציית באמת את רבנו ז"ל, ומתבודד עמו יתברך בכל יום ויום, ומספר לפניו יתברך את כל לבו, וכל מה שעובר עליו בפרטי פרטיות, והוא כבר רגיל בדבורו עמו יתברך, אז זוכה לבוא לדבקות כזו, שאי אפשר להפרידו, ואפלו כשנופל ונתרחק, חס ושלום, הוא ממשיך עמו על-כל-פנים חלק הקדוש-ברוך-הוא, (א שטיק רבוננו של עולם...).

וספר מוהרא"ש נ"י, ששמע מאנשי שלומנו תלמידי האיש האלקי רבי אברהם בן רבי נחמן, זכרוננו לברכה (בעל המחבר ספר "באור הלקוטים"), איך שהאיש הזה היה תמיד דבוק בו יתברך, ואף שמבחוץ לא היה נראה כלל, אדרבה, מרב עניותו (שהיה עני בגשמיות עם בגדים ישנים וכו', והפובע שלו כבר נעשה משחור ללבן... וכן הסרט של הפובע היה ירוק מרב עפוש... וגם הגרבים שלו היו של שני זוגות גרבים משני צבעים שונים מרב עניותו), ועל-כן לא הפירו אנשי העולם את גדלתו, אבל תלמידיו, שהיו סמוכים וקרובים עמו תמיד, ושמעו את תורתו ואת דבוריו, הם ראו לפניהם איש אחר לגמרי, שהיה ממש רוחני מרב דבקות הבורא יתברך, שהיה דבוק בו תמיד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי שמע כמה פעמים מתלמידו רבי לוי יצחק (שהוא היה סמוך וקרוב הרבה לרבי אברהם ברבי נחמן ז"ל), שאמר בזו הלשון: להפיר את רבי אברהם, היו צריכים להיות א שטיק רבי אברהם (חלק מרבי אברהם), כי מי שלא היתה לו השגה ברוחניות, לא היתה לו שום השגה באדם הזה.

ורגיל בפני מוהרא"ש נ"י לומר, כי האיש הפשר הדבוק תמיד

בו יתברך, הוא נכלל לגמרי ב"אין", הינו באין סוף ברוך-הוא, ועל-כן אין לשום בריה השגה ותפיסה בו כלל, מאחר שהוא נכלל ב"אין", וכמו שב"אין" אין השגה, כי הוא דבר רוחני ולא כלום וכו', כמו-כן באיש פשר הנכלל ב"אין", אין שום תפיסה והשגה, כי אין רואים אצלו שום שנוי מבחוץ כלל (ענין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קט"ז).

(ומי שמכיר מקרוב את מוהרא"ש נ"י, ורגיל לשמע תורה ושיחות קדושות מפיו, וכן מי שרגיל בספריו הקדושים המלאים גלוי אלקות בגלוי נפלא, הוא מבין את אשר לפניו וכו').

* * * * *

התחזקות

מוהרא"ש נ"י תמיד מדבר עמנו מענין מעלת הזוכה לחזק את עצמו בכל מה שעובר עליו, ואמר, שכל ההתגלות של רבנו ז"ל, שהיא ההתגלות של משיח צדקנו, היא התחזקות עצומה, איך לחזק את עצמו בכל מה שעובר עליו, ובפרוש אומר, שבזה תלוייה כל הגאולה בכלליות ובפרטיות, כי בזה העולם עובר על כל אחד מה שעובר, ולולי התחזקות, יכול לאבד את עצמו לדעת משני העולמות.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, כי כל אלו שאבדו את שני העולמות, ונעקרו לגמרי מהעולם הזה ומהעולם הבא, היה רק על-ידי שלא זכו להתחזק בכל מה שעבר עליהם.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, שזו היתה גדלת מוהרנ"ת ז"ל, שתמיד חזק את עצמו, וחזק את אחרים, על-אף גדל הצרות ושפיכות הדמים והבזיונות שסבל בעצמו, עוד זכה לחזק את אחרים.

והפליג מוהרא"ש נ"י במעלת מוהרנ"ת ז"ל ואמר, שבצענין ההתחזקות, הִיָּה מוהרנ"ת ז"ל חָדוּשׁ נִפְלָא, שְׁעוּד לֹא הָיָה חָדוּשׁ כְּזֶה, כִּי הוּא קָבַל מִרְבֵּנוּ ז"ל אֶת נִקְדַּת הַהִתְחַזְקוֹת, עַד שְׁמִי שְׁמַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ בְּסִפְרֵי מוהרנ"ת ז"ל, יִקְבַּל מִשֵּׁם חֲזוּק כְּזֶה, שְׁשׁוּם דְּבַר שְׁבַעוּלָם לֹא יוּכַל לְשַׁבְּרוֹ, אֲפִלוּ שִׁיפֵל בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בְּשָׂאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, גַּם שֵׁם יַחֲזוּק אֶת עֲצָמוֹ לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפּעַם סִפְרוּ לִפְנֵי מוהרנ"ת ז"ל, שְׁהֵרַב הַקְּדוּשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל אִיזִיק ז"ל, שְׁהָיָה מִתְלַמִּידָיו הַגְּדוֹלִים שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, הַתְּבַטָּא פַּעַם: אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ שְׁהַיּוֹם אֲנִי אֹמֵר אֶת הַקְּרִיאָתָ שְׁמַע וּתְפִלַּת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה כְּמוֹ שְׁאִמְרָתִי אֶתְמוּל, הָיִיתִי מְנִיחַ אֶת עֲצָמֵי עַל הָאֶסְקָפָה, וְהָיִיתִי מְנִיחַ שְׁיַחְתְּכוּ אֶת רֹאשֵׁי בְּסִיף חֲדָה, (כִּי עֲבוּדָתוֹ הָיְתָה בְּחִרְיָפוֹת גְּדוֹלָה וּבְמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמָה עַד מְאֹד), וְכִשְׁשָׁמַע זֹאת מוהרנ"ת ז"ל הִגִּיב עַל זֶה וְאָמַר: אֲבָל אֲנִי קִבַּלְתִּי מִרְבֵּנוּ ז"ל דְּרַךְ אַחֲרָת, שְׁאֲסוּר לִפְלַ בְּדַעְתּוֹ כָּלֵל, אֲפִלוּ אִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל בְּכּוֹנֵה בְּיוֹם הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא "יוֹם הַכְּפוּרִים", אֲסוּר לִפְלַ בְּדַעְתּוֹ, רַק יִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה לְמַחֲרַת יוֹם הַכְּפוּרִים, הֵינּוּ, שְׁאֲסוּר לְהִסְתַּכֵּל וּלְדַקְדַּק עַל עֲצָמוֹ כָּל־כָּף, אִם אֵינוֹ הוֹלֵךְ לוֹ, כִּי הָעֵקֶר הוּא הַתְּחַזְקוֹת.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אִם הָאָדָם מְרַגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ זו — שְׁלֹא לִפְלַ בְּדַעְתּוֹ מִשׁוּם דְּבַר שְׁבַעוּלָם יִהְיֶה אִיךְ שְׁיִהְיֶה, אֹז סוּף כָּל סוּף בְּמִשְׁךְ הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים יִזְכֶּה לְהַפְּגֵם אֶל תוֹךְ הַקְּדוּשָׁה, וְיִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מְדַרְגָּתוֹ אֶל מַה שְׁצָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלָיָה בְּזֶה הָעוֹלָם, מַה שְׁאִין כֵּן מִי שְׁמִדְקַדֵּק עַל עֲצָמוֹ כָּל־כָּף, וְאֵינוֹ מִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שְׁעוֹבֵר עָלָיו, לְבִסוּף נוֹפֵל לְנוֹקְבָא דְתֵהוּמָא רַבָּה.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, אִיךְ שְׁמָאז שְׁזָכָה לְהַתּוֹדֵעַ מִרְבֵּנוּ ז"ל, קָבַל אֶת הַנִּקְדָּה שֶׁל הַתְּחַזְקוֹת כָּל־כָּף מִמוהרנ"ת ז"ל, עַד שְׁשׁוּם דְּבַר לֹא יָכוֹל לְשׁוּבְרוֹ וּלְבַטְלוֹ וּלְרַחֲקוֹ וּלְהַפִּילּוֹ.

(ובאמת דבר זה הוא חדוש נפלא ונורא מאד, אף שקמו עליו הרבה אנשים חטאים, נואפים ככלבים, וחלקו וכוזו אותו ברבים, ושפכו את דמו ימים ושנים, ורצו לעקר אותו לגמרי בגשמיות וברוחניות, וקפחו את פרנסתו, וחלקו עליו בכל מיני ערממיות ופתוים, והוציאו כל מיני שמות רעים עליו ועל מקרבו, עם כל זאת הוא מחזק את עצמו בתקף ועז, ואינו מתפעל מהם, רק עוד ממשיך לחזק את אחרים, אשר דבר זה הוא למעלה מהשגת דעתנו — איך אדם שסובל כל-כך הרבה בזיונות, עד שנעשה שיחה בפי כל הבריות, שכל אחד מדבר ממנו ומתלוצץ ממנו וכו' וכו', ואף-על-פי-כן יחזיק מעמד, ולא ישבר, זה נפלאות תמים דעים; אשרי מי שילמד ממנו את מדת ההתחזקות, ויחזק גם הוא את עצמו, ואז טוב לו בזה וכבא לנצח נצחים).

* * * * *

השגחה פרטית

מוהרא"ש נ"י אמר: כשאדם מכניס את עצמו באמונה פשוטה בו יתברך, ומרגיל את עצמו להסתכל בכל פרט ופרט בהשגחתו הפרטית, איך שהוא יתברך מנהיג את עולמו בהשגחה נוראה ונפלאה עד מאד, אז יזכה לראות נסים ונפלאות על כל צעד ושעל, ויזכה לשמע פרזים מן השמים, ותתגלה אליו אלקותו יתברך בגלוי נורא ונפלא מאד, פי המכניס את עצמו בתוך ענין זה, אז נתגלה אליו עולם חדש לגמרי.

וספר מוהרא"ש נ"י, איך שהוא הרגיל את עצמו עוד בתחלת התקרבותו אל רבנו ז"ל להתנהג בדרך זו, ומאז הוא רואה נוראות נפלאות מה שהקדוש-ברוך-הוא עושה עמו, פלאי פלאות, עין לא ראתה, עד שיכול לעמד בין אנשים, ולשמע מתוך דבריהם נפלאות

ונוראות, מה שאין שום ברירה עומדת על עניניהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה הזהירנו רבנו ז"ל — להסתכל ולהתבונן על המחשבה, דבור ומעשה, שממציא לו הקדוש-ברוך-הוא בכל יום ובכל שעה מחדש, כי הקדוש-ברוך-הוא מצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית בכל יום ובכל שעה ובכל רגע, במחשבה, דבור ומעשה אחרים, ואשרי מי ששם לבו אליהם, ואז יקבל רמזים נוראים ונפלאים, איך להתקרב אליו יתברך מכל דבר שבעולם, ומה גם שיכניס את עצמו בתוך פנימיות השגת אלקותו, יראה וישיג השגות נפלאות שהוא למעלה משכל אנושי.

וספר מוהרא"ש נ"י, שדרכו של מוהרנ"ת ז"ל היתה, שתמיד היה מתבונן במחשבה, דבור ומעשה, שזמן לו הקדוש-ברוך-הוא בכל יום, כמובא (בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נ"ד), והיה מחדש חדושי תורה כפי המחשבה, דבור ומעשה שלו, ועל-ידי-זה זכה לחבר כל-כף הרבה ספרים.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, אשר באמת אם יתבונן האדם על גדל נפלאות השגחתו יתברך, איך שמשגיח על כל ברירה בהשגחה פרטי פרטית, אז אף פעם לא היה האדם שבור משום דבר, רק אדרבה היה ממשיך את עצמו לילך ולחזור אליו יתברך והיה איך שיהיה, ומה גם שהיה מעורר ומחזק גם את אחרים.

ודבר עמנו מוהרא"ש נ"י, שזו היתה עבודת הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, לגלות ולפרסם את אמתת מציאותו יתברך לכל העולם, ושיטתו את לבכם אליו יתברך, ולהפיר בהשגחתו הפרטי פרטית, ודבר זה למד את כל תלמידיו — שיתבוננו באלקות שיש בכל דבר, ומכל מעשה וספור ומאנע שרק גאנרע ונשמע לפנייהם, שתכף יתבוננו בזה ברמזים שהקדוש-ברוך-הוא מרמז להם, עד שפעם אחת ישב אצלו איזה רב מפרסם, שבא לתהות על קנקנו, והבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, גלה

לו את דעתו ושיטתו, איך שהאדם צריך להסתכל בכל דבר ובכל מארע, ולראות את האלקות שיש בו, עד שאפלו מדברי גוי וערל, יכולים למצא בהם נצוצות רמזים להתקרב להקדוש-ברוך-הוא, כי הוא יתברך מצמצם את עצמו בכל פרט ופרט מעסקי העולם הזה, ומגלה את עצמו על-ידי דומם, צומח, חי, מדבר, והרב לא רצה לקבל את דבריו, ובתוך דבריהם דפק על הדלת איזה גוי ערל, שהסתובב מבית לבית ומחצר לחצר, והכריז בקול גדול: "למי יש פלי או איזה דבר ישן לתקן?" וכו' וכו', (פדרך בעלי המלאכה הפשוטים, שמסתובבים מבית לבית ומחצרות לחצרות, וצועקים ומכריזים שביכלתם לתקן דברים שונים), וכשהגיע אל דלת הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, דפק והקיש על הדלת, ופתחו לו, והוא צעק כדרכו: "אולי יש לכם מה לתקן?" והשיב לו הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, בבת צחוק: "לך! לך! אצלי הכל מתקן, אין מה לתקן", וחזר ושאל אותו הגוי הערל: "אולי אף-על-פי-כן נמצא אצלכם איזה דבר שצריכים לתקן, ואני אתקן אותו?" והוא השיב לו: "לא! לא! לך, לך, כי אצלי, ברוך השם, הכל מתקן", והגוי הערל התעקש בכל זאת: "לא יכול להיות שאין בבייתכם איזה דבר שצריכים לתקן", והבעל-שם-טוב הקדוש ענה לו: "לך! לך! אצלי, ברוך השם, הכל מתקן"; וכשהלך, פנה אל הרב, ואמר לו: "אתה רואה ושומע, זה ספר המוסר שלי, מהשמים שלחו אלי שליח, ומעוררים אותי לחפש אם יש איזה משהו לתקן אצלי, כי כן הוא, מן השמים שולחים רמזים לכל אדם בכל יום — במחשבה, דבור ומעשה שלו, ומעוררים ומחזקים אותו, שיזכה לשוב ולהתקרב אליו יתברך, ואשרי מי ששם לבו אל הרמזים.

וסיים מוהרא"ש נ"י: מי שמרגיל את עצמו לילך בדרך זו, אז יזכה להבין דבר מתוך דבר, וכבר לא יצטרך לבעל מוסר, שיאמר לו מוסר, כי כל העולם פלו מעורר ומחזק ואומר מוסר להתקרב

אליו יתברך; אשרי השם לבו אל דברים אלו, ואז יראה השגחתו
 יתברך הפרטי פרטית על כל שעל ופסיעה, אשרי לו!

* * * * *

התלהבות

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר מעלת האדם — כשמחזיק מעמד
 עם אותה ההתלהבות (שקורין ברעון) מתחלה עד הסוף, וכמו
 ששבח רבנו ז"ל את הרבי רב זושא ז"ל, שהלך עשרים ושנים שנה
 עם אותה ההתלהבות, כי זו מעלה נוראה מאד, כששום דבר
 שבועלם אינו יכול לקרר את האדם מכסופיו ורצונותיו להתקרב
 אליו יתברך, והוא עקשן גדול, וקופץ ומדלג על הכל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמן ה"מי יעלה בהר השם" יש הרבה,
 אבל מן ה"מי יקום במקום קדשו" (תהלים כ"ד) יש מעט מאד... כי
 על-פירב מתחילים להכנס בעבודת השם בהתלהבות עצומה
 ונוראה מאד, אבל אחר-כך לאט לאט מתקררין, עד שמתרחקים
 לגמרי, ולכן אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ילקוט תהלים, רמז תרצ"ז):
 מי יעלה בהר השם זה משה וכו', ומי יקום במקום קדשו זה משה
 וכו', עין שם; כי רק מי שיש בו דעת דמשה רבנו, שהוא הצדיק
 האמת, יכול להחזיק מעמד מהתחלה עד הסוף.

ועל-פירב רואים, שבחור ביום שנעשה "בר מצוה", מתחיל עם
 התלהבות גדולה מאד, ומקבל על עצמו להיות איש כשר, ולא
 לשוחח עם תפלין, ולהתמיד בתורה וכו' וכו', ויש אחד שמחזיק עם
 ההתלהבות שלו יום אחד, ושני מחזיק שבוע, ושלישי חדש, אבל
 אחר-כך מתקררים לגמרי, וכן הוא אצל חתן, שמתלהב מאד ביום
 חפתו, ומקבל על עצמו כל מיני קבלות טובות, אבל על-פירב אין
 הדבר נמשך זמן רב, ואחר כמה שבועות כבר שוכח מן הכל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפמו שהוא בכלליות העולם, כן הוא בפרטיות בחדרו של רבנו ז"ל, רבים הם שמתקרבים לרבנו ז"ל בימי נעוריהם, וזה מחמת שעובר עליהם מה שעובר, זה מחמת שאין לו שדוף, וזה מחמת שאין לו ילדים וכו' וכו', וכשמתקרבים, מתחילים עם תבערה עצומה, ומתמידים מאד בתורה ובתפלה ובהתבודדות, אבל תכף ומיד פשמץא הבחור את זוגו, וכן נולדו לאברך ילדים וכו', אזי עוזבים את רבנו ז"ל, ושוכחים ממנו לגמרי.

ולפעמים דיקא לעת זקנתו, האדם נתרחק, כמובא (בספר המדות, אות נפילה, סימן א'): לפעמים אדם נופל ממדרגתו לעת זקנתו, עין שם; כי זה דבר קשה מאד — להחזיק מעמד ממש עד הסוף, וכמו שתמה פעם מוהרנ"ת ז"ל, ואמר: אוה הא! (כמי שמתמיה) א ווייסער בארד און נאך א ברסלבר חסיד! (איש בעל זקן לבן, ועדין הוא ברסלבר חסיד!)

אבל אמר מוהרא"ש נ"י, שכל זה שיך רק פשאינו הוגה בקביעות בספרי רבנו ז"ל, ולכן שיך אחרי איזה זמן, שיתקרר האדם מהתקרבותו, כי כל הלמוד אצלו הוא כמו למוד ישן ועתיק, אבל פשאדם מתמיד תמיד בספרי רבנו ז"ל בקביעות עצומה, אז תמיד ירגיש בהתקרבותו טעם חדש, ואף פעם לא יתרחק מרבנו ומאנשיו האמתיים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבאמת אין זו תמיהה, מה שבני אדם מתקררין מהתקרבותם לרבנו ז"ל, כי באמת הם מתקררין בתחילה מעצם האמונה הקדושה, כי אצל השם יתברך כתיב (מלאכי ג'): "אני הויה לא שנית"; הינו אותו השם יתברך שהייתי מתלהב אליו כשהתחלתי, הוא אותו השם יתברך שנמצא עכשו, ושעתיד להיות וכו', ואם כן מה שיך להתקרר מהתלהבותי אליו? ורק פשאדם מתקרר מן האמונה הקדושה, אז כל העבודה עליו כמשא כבד, וממילא בא, שהוא מתקרר גם מהתקרבותו אל הצדיק האמתי.

ולכן עקר העצה הוא — שיחדש האדם אצלו את האמונה הקדושה תמיד, וכן יהגה תמיד בספרי צדיקי האמת, ואז יהיה מבטח לו שיצמד תזק עד הסוף.

וכמה פעמים התפאר מוהרא"ש נ"י בפנינו, שהוא הולך היום בדיוק עם אותה ההתלהבות שהיתה לו כשנתקרב לרבנו ז"ל בהיותו בן שש עשרה שנה, ופעם התבטא על זה ואמר, שהוא נדמה לרכבת מהירה שנוסעת על הפסים בכח עצום מאד, וכל תכליתה הוא להגיע למחוז חפצה, ובדרך בודאי יש כמה וכמה תחנות, ויש בני-אדם העולים לרכבת, ויש פאלו שיורדים, אבל הרכבת נוסעת הלאה ולא תנוח, עד שתגיע למחוז חפצה... ומי שרוצה להיות חכם, ומניח עצמו על פסי הרכבת, וחושב שהוא יעצר אותה, הלא הוא פתי וסכל גדול, כי כשרק יגיע לשם, הרכבת תחתך לו את הידים והרגלים ביחד, ותמנא לצלן, ולא ישאר זכר ממנו.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר, שר'פ'בית' היא אותיות ב'ר'פ'ת', הינו ברכת השכל (המזכר בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כ"ד), שהוא גלוי האמונה הקדושה (עין בפנים), שבזה הענין צריך האדם תמיד לנסע הלאה ולא לעצר מפני אף אחד, הינו עם האמונה הקדושה, ואז בודאי לעולם לא יתקרר מהתלהבותו, ויזכה להגיע למקום שצריך להגיע, אשרי לו ואשרי חלקו.

* * * * *

הרהורים

מוהרא"ש נ"י אמר, שהאדם צריך להשתדל מאד לשמר מחשבתו מהרהורים רעים, חס ושלום, כי רבנו ז"ל הקפיד על זה מאד, ואמר פעם: "סע האט א פנים אז מע מוז זיך פון א הרהור

זייער היטין" (פנראה שצריכים להשמר מאד מן ההרהור), (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קי"ד).

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי המח והמחשבה הם עקר הנשמה, וכמו שאומרים בתפלה שקדם הנחת תפלין, "ועל הראש נגד המח, שהנשמה שבמח" וכו', ועקר עבודת האדם היא לקשר את נשמתו לשרשה העליון, שהוא עצם עצמיות אלקותו יתברך, כי מצד בשר הגוף, נראה כאלו בני-אדם נפרדים ממנו יתברך, אבל על-ידי קשור המח והמחשבה אליו יתברך, אז נתגלה עקר היחוד והדבקות של כל העולם כלו אל השם יתברך, שבאמת כלם מיחדים ומקשרים בו יתברך, ורק מצד החלל הפנוי וחקי הבחירה (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן מ"ט וסימן ס"ד) נראה לעיני הבשר כאלו יש איזה פרוד, חס ושלום.

ולכן כשאדם שומר את מח מחשבתו, לחשב תמיד רק מחשבות טובות, אז הוא מקיים את כל הבריאה כלה, ומביא אותה אל תכליתה, מה שאין כן כשחושב מחשבות רעות והרהורים רעים, רחמנא לצלן, אז הוא מנתק את נשמתו משרשה העליון, רחמנא לצלן, וזהו עקר החרבן של כל העולמות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן התבטא פעם רבנו ז"ל ואמר (עין שבחי הר"ן, סימן י"ח), שאינו מפחד לא מאשה ולא ממלאך, כי זה תלוי בזה — על-ידי שאינו מפחד מהרהור אשה, ואין זה עושה אצלו שום רשם, זהו סימן שנשמתו קשורה תמיד בו יתברך, ובשר הגוף הוא אצלו רק לבוש בעלמא לאור הנשמה, ולכן אינו מפחד ממלאך שהוא גם-כן רק נשמה בלי גוף, אבל מי שעדיין מפחד מאשה, זהו סימן שעדיין כח הגוף חזק אצלו, ולכן בודאי יפחד ממלאך שהוא רק נשמה בלי גוף.

ופעם רמז מוהרא"ש נ"י ענין זה בספור של אשת טורנוסרופוס הרשע עם רבי עקיבא, שרצתה להכשיל אותו בדבר עברה, וכשראה

אותה רבי עקיבא רקק, שחק ובכה (עין נדרים נ:), ואמר מוהרא"ש נ"י, שראשי תבות ר'קק ש'חק ב'כה הוא ב'ש'ר', הינו פנ"ל, שכל הפחד של נסיון, זהו רק למי שחזק אצלו פח בש"ר הגוף, אבל למי שמאיר אצלו אור הנשמה, אז כל הענין הוא מאוס מאד אצלו, והכל נדמה לו כבש"ר בעלמא, שאינו עושה אצלו שום רשם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר פגם ההרהור הוא רק כשחוזר ומהרהר, וכמו שמובא בספר המדות (אות הרהורים, סימן מ"ו): החמדה והמחשבה הרעה העולה על הלב פתאם שאין ברשות האדם להמנע ממנה, אין נענשין עליה, אלא כאשר מהרהר וחוזר ומהרהר, עין שם; כי על-ידי שחוזר ומהרהר (שקורין "איבער טראכטיין"), הוא נותן מקום שתפנס בו הטמאה, רחמנא לצלן, וזה עקר הפגם.

ואמר שזהו מרמז בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כ"א). שעקר סכף הסכה שהוא עקר קדשת האדם וטהרתו, צריך להיות מדבר שאינו מקבל טמאה, הינו שלא יקבל האדם על עצמו הטמאה בשום פנים ואופן, ואפלו אם ההרהורים והמחשבות הנרות רודפות אחריו, הוא יעשה מחאה כנגדם, ויאמר לפניו יתברך, שאינו רוצה בהם כלל וכלל, ואז בודאי סוף כל סוף יזכה להפטר מהם לגמרי.

ואמר שגם מוהרנ"ת ז"ל ממתיק ענין זה בתוך מאמר ז"ל: חמץ שלף אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים. חמץ הוא המחשבות הנרות (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ה'), והעקר שלא יהיה שלף, שלא תחזר ותחשב מהם, אבל מה שאתה רואה באקראי של אחרים בעל כרחך, אין אתה חזיב עליהם, כי העקר שלא יהיו שלף, והבן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל זה מרמז בתוך תבת הרהור בעצמו, כי ה'ר'ה'ו'ר' הוא אותיות ה'ר' ה'ר', הינו שבונה במחו הר על גבי הר בדמיונות ופתויים של הבל, ועל-ידי-זה בא למה שבא אחר-כך,

אָבֵל כְּשֶׁהָאָדָם אֵינוֹ חוֹזֵר וּמִהֲרֵהָר אַף פֶּעַם (עַר טְרַאכְט נִישְׁט אַיִבְעֵר), אַזִּי יִזְכֶּה לְמַח מִיֶּשֶׁב מְאֹד, וַיְהִי לּוֹ רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוּשׁוֹת וּטְהוּרוֹת.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂרַב רַבָּם שֶׁל בְּעֵלֵי יִסּוּרִים וְסוּבְלֵי חֲלָאִים, רַחֲמָנָא לְצַלָן, הֵם רַק בְּעֵלֵי דְמִיּוֹנוֹת גְּדוּלִים, וְזֶה עוֹשֶׂה אוֹתָם חוֹלִים, וְכִמוֹ שֶׁהָעוֹלָם אוֹמֵר: "אֵן אֵינֶרְעֵדְעֵנִישׁ אִיזוּ עֲרַגְעֵר פּוֹן אַ קְרַעֲנֵק", (דְּמִיּוֹן — גְּרוּעַ מִמַּחֲלָה), כִּי לְכָל מַחֲלָה יֵשׁ בְּוֹדָאֵי רַפּוּאָה, אָבֵל כְּשֶׁהָאָדָם מֵיֵאֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ, וּמְדַמָּה לְעֲצָמוֹ שְׂאָף פֶּעַם לֹא יִבְרִיא, וְנוֹפֵל לְדַפְאוֹן וּמְרָה שְׁחוּרָה, רַחֲמָנָא לְצַלָן, אִז בְּאַמַּת כָּבֵר אֵין לּוֹ רַפּוּאָה, כִּי הֲרַפּוּאוֹת כָּבֵר לֹא יוֹעִילוּ לּוֹ כָּלֵל.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂרָאָה זֹאת בָּמוֹ עֵינָיו פֶּעַמִּים אֵין סֶפֶר, אִיךְ שְׂאֲנָשִׁים דְּמוֹ לְעֲצָמָם שֶׁהֵם חוֹלִים, וּבְאַמַּת לֹא הָיָה חֶסֶד לָהֶם שׁוּם דְּבַר (רַק קֶצֶת תְּשׁוּמַת־לֵב, שֶׁהָיוּ מְקוּיִם לְהַרְוִיחַ עַל־יְדֵי חֲלָיִם), וּפֶעַם בָּא אֵלָיו זְקֵן אֶחָד, וְקָבֵל לְפָנָיו שֶׁהוּא בְּעַל יִסּוּרִים גְּדוּלִים מְאֹד מְאֹד, וְהִרְאָה לּוֹ בְּכַמָּה מְקוּמוֹת וְכוּ', וְהִכִּיר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהַכֵּל הוּא רַק דְּמִיּוֹן בְּעֵלְמָא, וְלִקַּח כַּדּוּר פֶּשׁוּט (אֶסְפִּירִין) וְנָתַן לּוֹ, וְאָמַר לּוֹ, שְׂאֵם יִקַּח אֶת זֶה, יִתְרַחֵב לּוֹ הַרְבֵּה, וְלִקַּח אֶת הַכַּדּוּר, וְאָמַר אַחֲר־כֵּן לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהִרְגִישׁ כְּמוֹ שְׂכָל הַמַּחֲלּוֹת וְהַיִּסּוּרִים יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ... הָרִי שֶׁהַכֵּל הָיָה רַק דְּמִיּוֹן בְּעֵלְמָא, וְכֵן הוּא רַבָּא דְרַבָּא פֶּעַמִּים.

וְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַקְּדוּשִׁים וְהָאֲמִתִּיִּים, שְׂזָכוּ לְקַיֵּם עֲצוֹת רַבְּנֵינוּ וְ"ל בְּשִׁלְמוֹת, וְלִהְתְּמִיד מְאֹד בַּתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְלִהְתְּבוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה מְאֹד בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְכִי לְקַדְשַׁת הַמַּחֲשָׁבָה וְלִטְהַרְתָּהּ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהָיוּ מְנַקִּים לְגַמְרֵי מִכָּל הַרְהוּר חֲטָא וְעוֹן, כִּי כָּל מֵה שֶׁהָאָדָם מְרַבֵּה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּבְפִרְט בְּהַתְּבוֹדָדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, לְאֵט לְאֵט נִטְהָר מִחוֹ וְשִׁכְלוֹ, וְכָבֵר אֵין עוֹלָה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ שׁוּם הַרְהוּר חֲטָא וְעוֹן כָּלֵל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיה אחד מאנשי שלומנו תלמיד מוהרנ"ת ז"ל, ושמו היה רבי מאיר ליב בלעכער, זכרוננו לברכה, (רבו של רבי אברהם בן רבי נחמן בנגלה), ופעם בפורים בעת משתה היין תפס את הזקן שלו בידו, ואמר לאנשי שלומנו שעמדו שם, שנה כבר עשרים וחמש שנה שלא היה לזקן הזה הרהור רע, והחיה את עצמו בזה מאד מאד. (רבי מאיר ליב היה מי שאמר עליו מוהרנ"ת ז"ל לפני הסתלקותו: "מאיר ליב, אפלו הכי גרוע, אם יאחז עצמו ברבנו ז"ל, יהיה לו תקון"... והוא נתייחס בגיל צעיר מאד, ורבי נפתלי תלמיד רבנו ז"ל גדלו, והוא היה אחר-כך הבעל תוקע באומן).

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר, שהצדיקים הגדולים הדבוקים בו יתברך בקביעות עצומה, ושם הוי"ה ברוך הוא מאיר לפני עיניהם, בודאי אין חקר לתבונתם והשגתם, כי על-ידי קדשת המחשבה זוכין סוף כל סוף לעלות למקומות נשגבים מאד מאד, עין לא ראתה אלקים זלתיך יעשה וכו', אשריהם ואשרי חלקם!

* * * * *

התרחקות

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריכים זכיה מן השמים לא להתרחק מרבנו ז"ל, כי בזה העולם עובר על כל אחד מה שעובר — ירידות ונפילות וקטנות, אשר על-פירב דבר זה מרחקו מרבנו ז"ל, ועל-כן צריכים לבקש ממנו יתברך תמיד, שישאר קים בהתקרבותו לרבנו ז"ל, ושום דבר שבעולם לא ירחקו.

וספר, שהוא בעצמו במשך כל השנים של התקרבותו לרבנו ז"ל, ראה איך שאנשים התרחקו מרבנו ז"ל, ולא היה להם שום

דבר, ועל-פני צריכים לבקש הרבה ממנו יתברך להשאר קיים עד הסוף, כי כפי אור רבנו ז"ל, ההכרח שיעבר על האדם מה שיעבר, ואשרי מי שמחזיק מעמד, ואינו נשבר משום דבר שבעולם יהיה איך שיהיה.

וספר, שביותר היה דבר זה אצל מוהרנ"ת ז"ל, שהוא היה התלמיד האמתי של רבנו ז"ל, אשר הוא מסר את נפשו להוציא מהכח אל הפעל את אורו של רבנו ז"ל, ואצלו נארע ביותר דבר זה, שנתרחקו ממנו ומרבנו ז"ל, והסבירו מוהרא"ש נ"י על-פי התורה בלקוטי-מוהר"ן (חלק א', סימן רי"ט), שמובא שם, שעל-ידי שאדם מבטל את עצמו לגמרי, על-ידי-זה הוא ישיג אורו יתברך, ותכף-ומיד פשאדם יחזיק את עצמו למשהו, אזי כפי-כול גם הקדוש-ברוך-הוא מראה את גדלתו, והוא כבר רבוי אור, ואין האדם יכול לתפס ולהשיג באורו יתברך, כמו-כן הדבר בהתקרבות אל הצדיק האמת ואנשיו — כל זמן שהאדם שבור בעצמו לגמרי כחרס הנשבר, הוא יקבל הרבה מהצדיק האמת ומאנשיו, וכל דבור ודבור ושיחה מהם, יהיה אצלו כמים קרים על נפש עיפה, אבל תכף-ומיד פשיחזיק את עצמו למשהו, וידמה בדעתו כי גם הוא כבר מבין, אזי רבנו ז"ל נעשה אצלו רבוי אור, ולא יכול לתפס את האור, ונשברים כליו וחושיו, ונתרחק לגמרי.

וספר מוהרא"ש נ"י, כי אצל רבנו ז"ל הסתובב תלמיד אחד ושמו היה רבי ליפא, אשר הוא קרב את מוהרנ"ת ז"ל לרבנו ז"ל, והיה עובד השם גדול מאד, ועבודתו ותפלתו היו בהתעוררות נפלאה מאד מאד בקול מאים ונורא, ומוהרנ"ת ז"ל שמע איך שהוא אומר סליחות, וכשבא אל הפיוט "עני עני" וכיו, אז אמר את זה בהתעוררות יוצאת מן כלל ובקול עמק מלבו, ומוהרנ"ת ז"ל רק שמע את סדר תפלת "עני" שלו, ונמשך אחריו, ושאלו: "למי אתה מקרב?" ואז גלה לו מרבנו ז"ל, ותכף-ומיד נספם בדעת מוהרנ"ת ז"ל לנסע אל רבנו ז"ל, וכך התקרב, והסוף היה, שהתלמיד הזה,

צרות ויסורים מאשתו ומבניו וכן מפרנסה, שאז נתרחקים, עד שנשאר אחד מני אלה, שהוא נשאר עד הסוף.

וסיים מוהרא"ש נ"י: אשרי מי שמחזיק מעמד, ואינו מתפעל משום בריה שבעולם, לא מבחוץ ולא מבפנים, רק הוא אוהז את עצמו בכל נימי נפשו ברבנו ז"ל, ואינו מתרחק.

וכמה פעמים אמר מוהרא"ש נ"י, שצריכים להיות כל-כף חזקים בהתקרבות לרבנו ז"ל, שאפלו שיודעים בברור, שרבנו ז"ל בעצמו ירחקו, גם-כן אל יתפעל, וישאר מקרב אל רבנו ז"ל.

פעם אחת שאלו את מוהרא"ש נ"י: מדוע כל מי שמתקרב אליכם, במשך הזמן הוא מתרחק אחר-כך מכם? וחיך מוהרא"ש נ"י ואמר: באמת אינם מתרחקים ממני, כי כל למודי הם רק גלוי אלקות בתכלית המדרגה העליונה, עד שהאדם ירגיש תמיד על פניו את אמתת מציאותו יתברך, ויהיה בטל ומבטל לגמרי אליו יתברך, וידבר עמו יתברך כאשר ידבר איש אל רעהו, אזי כל זמן שהאדם מוכן לזה, הוא יאחז עצמו עמי, אבל תכף-ומיד כשמתחיל לפל מדבר זה, ונחשכה אצלו האמונה, ונופל מתשוקתו אליו יתברך, אז ממילא יתרחק ממני.

וסיים ואמר: באמת לא ממני מתרחקים, רק מתרחקים ממנו יתברך, כי אני בעצמי איני רוצה שום דבר משום בריה, רק שיכניס בעצמו אמתת מציאותו יתברך, ועל-כן כל זמן שהאדם מוכן לקבל זאת, יהיה מקרב אלי, אבל תכף-ומיד כשיתקרר ממנו יתברך, ממילא יתרחק ויברח ממני.

פעם אחת נתרחק ממנו איזה אברך לפתע פתאם, ולא ידעו על מה ולמה נתרחק, ושאלו את מוהרא"ש נ"י, למה נתרחק האברך הזה? וחיך מוהרא"ש נ"י ואמר בזו הלשון: תגידו לי כמה "הרב מברדיטשוב" היו בעולם, ותמהו על דבריו, ושאלו אותו: מה זאת

אומרת? הלא רק אחד! ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: הידעתם את עבודתו של הרב מברדיטשוב? ושתקו, והמשיך: הלא הרב הקדוש מברדיטשוב, זכותו יגן עלינו, היה תמיד בוער אליו יתברך בהתלהבות עצומה עד מאד, וכל היום וכל הלילה היה רק דבוק בו יתברך, והשתוקק אחריו יתברך בהתלהבות עצומה עד מאד, והיתה דרכו לרוץ ברחובות מרב התלהבות ולצעק "מלא כל הארץ כבודו", "מלא כל הארץ כבודו", "הקדוש ברוך הוא נמצא פה, מה אתם מחכים, ומה אתם חושבים, ומה אתם מבטלים את הזמן"; כך היה רץ ומעורר ומחזק את בני אדם בשוק, וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: מחמת שאני רוצה להכניס דבר זה בבחורים ובאברכים, שתמיד יחשבו ממנו יתברך, ותמיד ידברו ממנו יתברך, ולעשות הרבה כמו הרב מברדיטשוב, על-פני יש פלא, שהאברך ברח והתרחק? הוא כבר אינו מחזיק עכשו בדרגה זו, יותר טוב לו להתרחק ממנו יתברך...

(ובאמת ראו, שכל מי שהתקרב אל מוהרא"ש נ"י, נתלהב לבו מאד מאד בהתלהבות עצומה אחריו יתברך, והיה שותה בצמא את דבריו, וכתב ורשם כל שיחה ושיחה מה שדבר וספר, עד שהיו כבר תלמידים שמלאו ספרים עבים וקוונטרסים רבים באריכות גדולה, והחיו את עצמם בהם מאד מאד, ולבסוף נתרחקו לגמרי, וזרקו, והשאיירו מאחוריהם את הספרים והקוונטרסים שבצעמם כתבו ורשמו, והכל מטעם הנוזכר לעיל, שבמשך הזמן נתקררו מעבודת השם יתברך, ומהתלהבותם אחריו יתברך, וממילא נתרחקו גם ממנו).

וכוחים

מוהרא"ש נ"י היה תמיד מזהיר את אנשי שלומנו היקרים, ובפרטיות תלמידיו, שלא יכנסו בשום וכוחים עם שום בריה שבעולם; ואמר, שעם וכוחים לא יכולים לפעל שום דבר, אדרבה, הוכוחים עוד מקלקלים, כי בדרך כלל מי שכבר נכנס בטעות, לא תוכל להשיבו, רק באפן שאתה תתקן את מעשיך, והלה יראה איך שאתה עובד את השם יתברך בתורה ובתפלה, אז יכול להיות שיקנא בך ויתעורר גם הוא, כי הלא גם הוא חלק אלוה ממעל, אבל סתם להכנס בוכוחים, זה רק מקלקל ולא מתקן כלל, על-כן הזהירנו מאד לברח מוכוחים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאצל העולם נכנסו כל מיני שטיות ושקרים על רבנו ז"ל ועל אנשיו, והכל בדרך קבלה, כאלו קבלו את זה מאבותיהם ומאבות אבותיהם.

ובאמת הכל שקר וכזב, ועל-כן בזה שתכנסו בוכוחים עם מתנגדים, הם יוריקו את הזבל שקורין קבלה, ויוציאו ריח רע, ועל-כן מה צריכים להכנס עמהם בוכוחים!?

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, שכל אלו מאנשי שלומנו היקרים, שאף פעם לא התוכחו, גדלו והצליחו בעבודת השם יתברך, ואף שהיו מריבות עצומות על דבר רבנו ז"ל, הם שתקו על בזיונותיהם, ולא נכנסו בשום וכוחים, רק הרבו בתורה ובתפלה והתבודדות, וסבלו את החרפות ואת הבזיונות, ועל-ידי-זה גדלו והצליחו עד מאד.

וספר איך שבתחלת התקרותו, כששמע שמדברים הרבה נגד רבנו ז"ל, אף שפאב לו מאד מאד, ורצה לענות ולהגיב, כי היו לו אז ספקות רבים — אם באמת צריכים לענות או לא, מאחר שחכמינו הקדושים, הקפידו מאד לא לשתק על בזיון תלמיד חכם,

ופה מדברים על רבנו ז"ל ועל אנשיו, ובפּרטיות על מוהרנ"ת ז"ל, ולא ידע לשית עצה לנפשו, ועל-כּן התבודד הרבה עמו יתברך, והאיר לו הקדוש-ברוך-הוא כי לא כדאי לענות, כי ככה הם יגבירו יותר את ההתנגדות.

וספר, שפעם אחת ספר לו הרב החסיד רבי לוי יצחק, שנסע מעיר טעפליק אל עיר אומן ברכבת, ונכנס שם באחת התחנות רב גדול ולמדן עצום, אך היה מתנגד גדול לרבנו ז"ל, והיה מפרסם למתנגד חריף, והיה לרבי לוי יצחק בידו משניות, וחזר פרק אחר פרק שם ברכבת, והרב הזה ישב על ידו, ושאל אותו: "מה אתם לומדים?" והראה לו: "משניות", אמר לו: "אה! אה! משניות, והיכן אתם גרים?" והשיב לו רבי לוי יצחק: "בטעפליק", ושאל אותו: "ואיפה אתם מתפללים?" והשיב לו: "בבית הכנסת של בעלי בתים", "ואיזה חסיד אתם?" ואמר לו: "סתם חסיד", כי רבי לוי יצחק לא רצה להפגס בוכוחים אתו, כי ידע שהלה מתנגד חריף עד מאד, והתחילו לדבר, ואז פתח רבי לוי יצחק, ודבר עמו דברי רבנו ז"ל — התחזקות ודבורי אמונה והשגחה פרטית, עד שהלה שטה את דבריו כמי ששוחה יין טוב, ובכל פעם שאל אותו: "מהיכן לכם דבורים כאלו?" והשיב לו בתמימות: "ראיתי את זה בספרי תלמידי הבעל-שם-טוב", וכך המשיך לדבר אתו כל הדרך, אבל לא אמר לו בשום פנים ואפן כי דברי רבנו ז"ל הם, כי הבין שהלה יתנגד מאד, וכשהגיע לתחנה לרדת, אז ענה ואמר הרב לרבי לוי יצחק: "קשה לי פרדתכם, וממש החייתם אותי עם הדבורים, ואף פעם עוד לא שמעתי דבורים כאלו"; וסיים מוהרא"ש נ"י, כי אם היה אומר לו תכף-ומיד ממי אלו הדבורים, בודאי היו נכנסים בוכוחים ובמריבות ובמחלוקת, על-כּן לא צריכים להפגס עם שום אדם בוכוחים, רק לדבר את דבורינו, דבורי אמת, דבורי תורה ותפלה, אם יקבלו — יקבלו, אם לא יקבלו — לא יקבלו.

והרבה פעמים דבר עמנו מוהרא"ש נ"י בענין שלו, איך

שלאחרונה יש עליו התנגדות גדולה גם מבפנים מבורים ולצים, שהוציאו עליו כל מיני לשון הרע ורכילות, כאלו מי יודע מה הוא רוצה, אך באמת כל תלמידיו הם חדושים נפלאים מאד מאד כידוע דבר זה, איך שכל אחד מתמיד בלמוד, ומרבה בתפלה והתבודדות, ועל-כן כל המחלקת היא מצד הקנאה, וגם על זה תמיד מזהיר אותנו מוהרא"ש נ"י — לא להכנס בוכוחים, רק אומר: אם תמצא איזה עו פנים בין אנשי שלומינו, כדי לסתם את פיו, מתר לשפוף את הצואה שמוציא מפיו בחזרה על פניו, והינו בזה שהוא מתלוץץ ומדבר כנגד, צריכים להשתיק אותו ולסתם את פיו, הינו לשאל אותו: תאמר לי כמה פעמים גמרת "לקויטי-מוהר"ן? ! כמה פעמים גמרת ששה סדרי משנה? ! כמה פעמים גמרת את התהלים? ! כמה לילות אמרת תקון חצות? ! כמה שעות התבודדות היו לך היום? ! ובאפן הזה צריכים לסתם את פיו.

ועל דבר זה מאד מאד הזהירנו מוהרא"ש נ"י, שלא להתפעל מהמתנגדים שבפנים, ואמר, שהמתנגדים מבפנים הם יותר גרועים מהמתנגדים שמבחוץ, כי המתנגדים שמבחוץ קבלו קבלה וכו', ועל-כן לא כדאי ללכת עם מתנגדים בוכוחים, כי בין כך אינם יודעים מה זה ברסלב, אבל אלו שהם כבר בפנים, הם כבר פן יודעים מרבנו ז"ל, והם כבר פן יודעים היכן מקימים יותר את דברי רבנו ז"ל, ואיפה לומדים את דברי רבנו ז"ל, והם פותחים את פיהם ומדברים? ! על-כן צריכים לתן להם על הראש, ולא להתפחד מהם כלל.

והרבה פעמים הקפיד מוהרא"ש נ"י על תלמידיו, שאמרו לו, שזה דבר עליו וכו', וזה דבר עליו וכו', והיתה דרכו של מוהרא"ש נ"י לשאל: ומה עניתם לו? וכשהשיבו: שום דבר, אז הקפיד עליהם: הייתם צריכים לסתם את פיו עם הצואה שהוציא מפיו, ולשאלו: האם היתה לו היום התבודדות? ! האם אמר הלילה חצות? ! ובזה הייתם סותמים את פיו.

ותמיד אומר מוהרא"ש נ"י: מי שאומר בכל לילה חצות, ומי שמתבודד ולומד שעורים בסדרן בתורה, אין לו להתבייש משום בריה שבְעוֹלָם — לא מבחויץ ולא מבפנים, ואדרבה, זה עקר התרוץ על כל הוכוחים; אשרי מי שיציית אותו!

* * * * *

ותרן

מוהרא"ש נ"י אמר, כי מי שמרגיל את עצמו ללכת במדת הותרנות, אינו מפסיד — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, בעולם הזה כשאדם הוא ותרן, וכל מה שרק עובר עליו הוא מכופף את ראשו ומותר, על-ידי-זה אינו מסתבף עם שום בריה שבְעוֹלָם, רק חי את החיים שלו, ואינו מבלבל את עצמו משום בריה שבְעוֹלָם, ואף אחד לא יכול לעשות לו שום דבר, מאחר שהוא מצדו מותר על הכל, וכן בעולם הבא — מי שמרגיל את עצמו לותר לכלם בזה העולם, ואינו עומד על מדותיו, על-ידי-זה מותרים לו למעלה, ואין עליו שום דין למעלה, כי באתערותא דלתתא אתער דלעילא — כפי המדה שהאדם מתנהג בזה העולם, כן מתנהגים עמו כנגדו בעולם הבא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי צריכים מאד מאד להשמר לא להטעות את עצמו בענין החטאים והעוונות, ולחשב כי יותרו לו למעלה, כי בפרוש אמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי, תענית, פרק ב', הלכה א'): מאן דאמר דאמר רחמנא ותרן, יתותרון בני מעיו, אלא מאריך אפיה וגבי דידיה, עין שם; וכן אמרו חכמינו הקדושים (פבא קמא נ'): כל האומר הקדוש-ברוך-הוא ותרן הוא, יותרו חזיו, שגאמר "כי כל דרכיו משפט", עין שם; ועל-כן האדם צריך לחזר בתשובה שלמה אליו יתברך תמיד, ולהתבודד עמו יתברך, וישפט את עצמו איך מתנהג,

ויבקש רחמים ממנו יתברך, שיחוס וימחל לו, ואל יחשב כְּרָגַע, שְׁלִמְעֵלָה מוֹתָרִים בְּלֹא תְשׁוּבָה, וְזוֹ טְעוֹת גְּמוּלָה לְחֹשֶׁב כֶּף, כִּי אִם לֹא שָׁבִים בְּתְשׁוּבָה, אֵין מוֹתָרִים לוֹ עַל שׁוֹם דְּבָר, לֹא עַל הִרְהוּר רַע, וּמְכַל שְׁכָן לֹא עַל דְּבוּר רַע, וּמְכַל שְׁכָן וְכָל שְׁכָן לֹא עַל עֲשִׂיָה רַעָה וְכוּ', וְעַל־כֵּן אֲשָׁרִי מִי שֶׁשָּׁב בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, שְׁבִיּוֹתֵר צְרִיכִים מֵדַת הַוִּתְרָנוּת בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָאָדָם, כִּי בְדֶרֶךְ כָּלֵל בְּבֵית, הָאָדָם עָלוּל לְהִתְעַצְבֵּן וְלִהְיוֹת בְּכַעַס וּבִקְפָדוֹת עַל אֲשֶׁתּוֹ וְעַל בְּנָיו וְעַל בְּנוֹתָיו, וְכֵן רַבִּי עַל תַּלְמִידוֹ עָלוּל מְאֹד לְהִתְעַצְבֵּן וְלִכְעַס עֲלֵיהֶם, וְצָרִיף לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לִהְיוֹת וּתְרֵן בְּכָל עֲנִיָּו, וְחֻכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אָמְרוּ (בְּמִדְבָר וְבָה, פְּרָשָׁה ט'): לְמַדָּה אוֹתָךְ הַתּוֹרָה שֶׁתְּהָא וּתְרֵן בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, נִשְׁפָּף יַיִן הָוֵה וּתְרֵן וְכוּ', עֵינִ שָׁם; וְכֵן אָמְרוּ (סְנֵהֲדֵרִין קב'): אַחְאָב וּתְרֵן בְּמִמוֹנֵי הָיָה, וּמִתּוֹךְ שֶׁהָיָה מְהִנֵּה תַלְמִידֵי חֻכְמִים מְנַכְסִיו, כִּפְרוּ לוֹ מְחֻצָּה, עֵינִ שָׁם; הָרִי שֶׁלְךָ לְפָנֶיךָ, סִיִּם מוֹהְרָא"ש נ"י, מַעֲלַת הַוִּתְרָנוּת, שֶׁאֶפְלוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה כְּאַחְאָב, מִתּוֹךְ שֶׁהָיָה וּתְרֵן, וְהָיָה מְהִנֵּה תַלְמִידֵי חֻכְמִים מְנַכְסִיו, כִּפְרוּ לוֹ מְחֻצָּה, וּמְכַל שְׁכָן וְכָל שְׁכָן בְּאֵין עֶרֶף כָּלֵל, מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, חָס וְשָׁלוֹם, וּמְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לִהְיוֹת וּתְרֵן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עִם אֲשֶׁתּוֹ, וְעִם יְלָדָיו, וְעִם שְׁכָנָיו וְתַלְמִידָיו וְכוּ' וְכוּ', בּוֹדָאֵי שִׁינּוּכָה שִׁינּוּתוֹ לוֹ עַל הַכֹּל.

וּסְפָר מוֹהְרָא"ש נ"י, שִׁישׁ טָבַע שֶׁל בְּנֵי־אָדָם, שִׁיתְעַקְשׁוּ עַל פְּרוּטָה אַחַת, וְיִמְסְרוּ נַפְשָׁם לֹא לְוִתֵּר לְחֻבְרָם, אֶפְלוּ עַל פְּרוּטָה אַחַת, אֲשֶׁר זֶהוּ טָבַע שֶׁל בֶּן נֹחַ, שֶׁנִּהְרַג עַל שׁוֹה פְּרוּטָה... (עֵינִ עֲרוּבִין ס"ב), וּבְכַאֲמַת אָמְרוּ חֻכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (כְּבֹא בְתָרָא טו'): אֵיּוֹב וּתְרֵן בְּמִמוֹנֵי הָיָה: מְנַהֲגוֹ שֶׁל עוֹלָם, נוֹתֵן חֻצֵי פְרוּטָה לְחֻנּוּנִי, אֵיּוֹב וּתְרֵן מִשְׁלוֹ; הֵינּוּ כְּנֹ"ל, שֶׁהוּא דֶרֶךְ הָעוֹלָם — לְהִתְנַפֵּחַ עִם הַחֻנּוּנִי אֶפְלוּ עַל חֻצֵי פְרוּטָה, וְלֹא לְמַחֵל לוֹ, וְאֵיּוֹב שֶׁהָיָה וּתְרֵן בְּמִמוֹנֵי, אֶפְלוּ עַל פְּרוּטָה שֶׁהֵנִיחַ אוֹתָהּ לְחֻנּוּנִי, כְּכֹר הָיָה נִקְרָא יִרְאָ שָׁמַיִם מְאֹד, מְכַל זֶה רוֹאִים אֶת מַעֲלַת מֵדַת הַוִּתְרָנוּת, שֶׁהִיא טוֹבָה בְּעוֹלָם הָזֶה

ובעולם הבא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, בדרך כלל מדת הויתרנות באה ונמשכת לאדם על-ידי רבוי התבודדות, שאז כשאדם רגיל להתבודד תמיד עמו יתברך, על-ידי זה נתישב דעתו, ועושה חשבון — למה לו להסתפק עם אחרים, והוא תמיד מותר משלו, ואינו נכנס במריבות, כי על-ידי התבודדות, זוכים לישוב הדעת אמתי, ורואים כי ימי חיינו הבל, ומה יתרון לו לאדם בכל עמלו אשר יעמל תחת השמש, על-פני טוב לומר לחברו.

וסים מוהרא"ש נ"י, כי במדת הויתרנות, אין מפסידים — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ומצליחים — הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

* * * * *

ויגבה לבו

פעם שאל אחד מאנשי שלומנו את מוהרא"ש נ"י: איך יתכן שעדין יש לנו בחירה ונסיון לשכת ממנו יתברך, חס ושלום, מאחר שיש כבר כל-כך הרבה ספרים ושיחות ותורות וכו' (ממנו, גרו יאיר), שמגלים את אמתת מציאותו יתברך, שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ואיך יכולים להבין את זה שתהיה לנו עדין בחירה ויצר הרע וכו'?

וענה לו מוהרא"ש נ"י, שזהו אחד מנסתרות פלאי הבריאה, הינו — כח הבחירה, שאפלו יראה האדם מה שיראה, וישמע מה שישמע וכו', אף-על-פי-כן עדין תהיה לו בחירה, ויהיה שיף אצלו לבחור בין טוב לרע, וזהו אחד מהסודות הגדולים של הבריאה, ואי

אפשר להרהר בזה הרבה כלל.

אבל המשיך מוהרא"ש נ"י: תציר לעצמך מה היית עושה אם לא היו לך כל הספרים והשיחות וכו' האלה, וכן תציר לעצמך מה שעובר על רב בני העולם, שאינם יודעים כלל מהגלויים האלו, בודאי מר ומרור להם מאד מאד, ואוי להם מיוצרים ואוי להם מיצרים, וראוי לך להחיות עצמך מאד מאד, שברוך השם, אתה יודע מכל זה, ובודאי הבחירה שלך היא באפן ובצורה אחרת לגמרי משאר בני העולם.

ומזה נכנס מוהרא"ש נ"י לתוך שיחה נפלאה, איך האדם צריך לילך עם הגלוי הנורא של רבנו ז"ל, של "ויגבה לבו בדרך השם" (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רמ"ו, ובחלק ב', סימן קכ"ה), ובפרט מי שזוכה לדעת מרבנו ז"ל ומעצותיו הקדושות, ראוי לו להחיות עצמו בזה מאד מאד, ולהחזיק עצמו בגאון ובגבהות הלב, ולא להתבייש מזה כלל, כי על-פי-רב כשאחד מתקרב לרבנו ז"ל, הוא סובל בזיונות ושפיכות דמים הרבה, ועובר עליו מה שעובר מבית ומבחוץ, ומזה בא על-פי-רב שהאדם געשה שבויר מאד בעיני עצמו, וגם מתבייש מאד מפני בני-אדם וכו', אבל כשאדם מעלה על לבו באמת — מה הרויח על-ידי רבנו ז"ל, ואיך שרבנו ז"ל הוציא אותו מן השאול תחתית ומתחתיו, ורחץ והלביש אותו, וגם קשט אותו עם כל מיני קשטים נפלאים וכו', על-ידי-זה תכנס בו עזות דקדושה, ויקים הפסוק (דברי הימים ב' י"ז): "ויגבה לבו בדרך השם" בתמימות ובפשיטות, ולא יתבייש כלל עם שם רבנו ז"ל, ואדרבה יגלה ויפרסם שם רבנו ז"ל בכל מקום בואו, ויהיה זה כל הכבוד וכל החיות שלו.

ומרגלא תמיד בפומיה דמוהרא"ש נ"י לומר, שאם רבנו ז"ל לא מתבייש עמנו, והוא מוריד עצמו אלינו לטפל בנו ולרחץ אותנו וכו', עלינו בודאי לא להתבייש עם רבנו ז"ל, וראוי לנו לפרסם

ולגלות אותו בכל העולם כלו.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, שבודאי על אלו שאינם יודעים מרבנו ז"ל כלל, הרחמנות גדולה מאד מאד, כי על-ידי העצות הנפלאות של רבנו ז"ל, בודאי היו נצולים ממה שהיו נצולים, והיו זוכים להשגות ומדרגות גבוהות, עין לא ראתה וכו', כי אפלו כשרואים בעולם למדנים ועובדי השם באמת וכו', צריכים לדעת, שאם היו להם ההקדמות של רבנו ז"ל, היו חדושים נפלאים ונוראים מאד מאד.

אבל על סוג שני של אנשים הרחמנות יותר גדולה, וזהו על אלו שידעו מרבנו ז"ל ומעצותיו הקדושות, ואינם מקימים אותם, וגם עושים ליצנות מאלו שהולכים בדרך רבנו ז"ל בתמימות ובפשיטות, כי על אלו כבר אין למוד זכות, מאחר שידעו מרבי כזה ומזולזלים בו, וכנגד אנשים כאלו בודאי אין צריכים להתבייש כלל, ואדרבה צריכים לגלות ולפרסם לכל, שאין להם שום שיכות לרבנו ז"ל, כי דיקא הם מסתירים ומעלימים את הצדיק האמת, כי אנשי העולם אומרים: "הרי תראו איך שתלמידי רבנו ז"ל נראים" וכו', ובאמת אין להם שום שיכות לרבנו ז"ל.

אבל בעוונותינו הרבים היום העולם נעשה מהפך מאד מאד, ואומרים לרע טוב ולטוב רע, הינו על אלה שמקימים כל עצות רבנו ז"ל בתמימות ובפשיטות גמורה, וגם הולכים עם מסירות נפש הכי גדולה לפרסם ולגלות למוד רבנו ז"ל בכל העולם כלו, על אלו עומדים כל מיני מתנגדים מבית ומבחוץ, וצועקים שאין זה דבר רבנו ז"ל, ולהפוך אלו שעושין מסחר ופוליטיקה מכל דבר רבנו ז"ל, ובינם לבין עצמם אינם מציתים את רבנו ז"ל כלל וכלל (כמו שהם יודעים בעצמם), על אלו צועקים, שפונתם כלה לשם שמים ולשם רבנו ז"ל וכו'; ורק השם יתברך יודע האמת...

וסים מוהרא"ש נ"י, שעל-כל-פנים אסור לנו להתבייש מהם

כָּלֵל, וְצָרִיכִים לְקַיֵּם בְּשִׁלְמוֹת אֶת הַפְּסוּק "וַיִּגְבַּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי הַשָּׁמַיִם", וְלִהְיוֹת אֶת עֲצָמָנוּ מְאֹד, שְׁכָרוּף הַשָּׁמַיִם, אֵינָן אָנוּ מְטַעִים אֶת עֲצָמָנוּ כָּלֵל בְּקִיּוֹם עֲצוֹת רַבְּנוּ ז"ל, וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְאַזֵּר בְּעֲזוֹת דְּקֻדְשָׁה מְאֹד, וְלִהְרַחֵב אֶת גְּבוּלֵי הַקְּדוּשָׁה עַל־יְדֵי הַפְּצַת סִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה סוּף כָּל סוּף יִתְבַטֵּל כָּל הַשֶּׁקֶר מֵאֲלֵינוּ, וְתִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת לְאֱמֶתָהּ, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר רַבְּנוּ ז"ל בְּעֲצָמוֹ (לְקוּטֵי־מִוְהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן ט"ו), שֶׁעָקַר גְּדֻלְתָּנוּ וְתַפְאֲרָתָנוּ יִתְגַּלֶּה כְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ; וְכִמוֹ שֶׁהֵיָה מוְהַרְנ"ת ז"ל תְּמִיד מְשׁוֹרֵר תְּבוֹת אֵלֹהִים עִם הַנְּגוּן הַיְדוּעַ (שֶׁל אֵשֶׁת חֵיל), וּמְחִיָּה עֲצָמוֹ בְּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְכֵן רְאוּי לָנוּ לַעֲשׂוֹת, וּבּוֹדָאֵי יֵיטִיב אַחֲרֵיתָנוּ מְאֹד.

* * * * *

וְדוּי

מוְהַרְא"ש נ"י אָמַר, כְּשֶׁאָדָם מִתְוֹדֶה לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ, וּמִבְּקֵשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָתוֹ, אֵינּוּ מְסַפִּיק רַק לְהִתְוֹדוֹת לְבַד בְּלִי לְהַגִּיד לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ טְעָנוֹת וְאִמְתְּלוֹת, לְמָה הַגִּיעַ לְחֻטָּא וּרְיִידָה כְּזֹאת וְכוּ', כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יְכוּל לְהִיּוֹת עָלָיו אֵיזָה קְטְרוּג וְתִבְעָה, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, אֲבָל כְּשֶׁמִּתְוֹדֶה וּמִתְנַצֵּל וּמִתְרַץ עֲצָמוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ — לְמָה בָּא לְחֻטָּא זֶה, וּמָה גָרַם לוֹ וְכוּ', אִזּוֹ עִם וְדוּי כְּזֶה הוּא מְסַלֵּק מֵעָלָיו כָּל מִינֵי קְטְרוּגִים שְׁבָעוּלִים, וְאֵינָן עָלָיו שׁוּם דִּין כָּלֵל.

וְאָמַר מוְהַרְא"ש נ"י, שְׁזוּהֵי כּוֹנֵנֶת מְאֲמָרָם, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (מְדַרְשׁ רַבָּה, שׁוֹפְטִים, פְּרָשָׁה ה', עִין לְקוּטֵי־מִוְהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן ט"ו): כְּשִׁישׁ דִּין לְמִטָּה, אֵינָן דִּין לְמַעְלָה, הֵינּוּ כְּשֶׁאָדָם בְּעֲצָמוֹ עוֹשֶׂה הַדִּין וְהַמְשַׁפֵּט עַל עֲצָמוֹ, וּמְזַכֵּיר הַחֻטָּא מִצַּד אַחַד, אֲבָל גַּם הַלְמוּד זְכוּת וְהַסְבוֹת וְכוּ' מִצַּד שֵׁנִי, זֶה מְסַלֵּק מֵעָלָיו כָּל מִינֵי מְשַׁפְטִים וְדִינִים, וּמַצִּיל אֶת עֲצָמוֹ מִכָּל מִינֵי עֲנָשִׁים וְיִסּוּרִים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהאדם צריך להרגיל את עצמו לדבר עמו יתברך כל-כף בקביעות, עד שתכף-ומיד שהרהר או עשה איזה דבר שלא כרצונו יתברך, תכף-ומיד יבקש מחילה ממנו יתברך, ותכף-ומיד יתנצל לפניו יתברך — למה בא לידי כף, ויבקש ממנו יתברך עזרה ושמירה להבא — שלא יחזר לסורו עוד, וכשאדם מרגיל את עצמו בדרך הקדושה הזו, אז תמיד יהיה נקי מחטא ועון, כי תכף-ומיד יפעל סליחתו יתברך על כל דבר פשע וכו', וברכות הזמן, הכח של הודוי והתפלה בודאי יציל וישמר אותו מכל חטא.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את דברי הרמב"ם (ריש הלכות תשובה): שעקר מצות התשובה תלוי במצות ודוי, והוא מצות עשה, כמו שנאמר (ויקרא כ'): "והתודו את חטאתם אשר עשו", ואמרו על זה חכמינו הקדושים, זכרונם לברכה (ספרי): זה ודוי דברים, וכל המרבה להתודות, ומאריך בענין זה, הרי זה משבח, עין שם; ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-ידי הדרך הנ"ל, קל מאד לקיים את דברי הרמב"ם, זכרונו לברכה, להרבות ולהאריך בודוי, כי על-ידי שמתודים וגם מתנצלים לפניו יתברך למה בא לידי כף וכו', על-ידי-זה מקימים מצות ודוי בשלמות.

והזכיר מוהרא"ש נ"י גם את דברי מוהרנ"ת ז"ל (לקוטי-הלכות, הלכות ראש השנה, הלכה י'), שענין העשרה ודויים של יום הכפורים, הוא להוציא את כל העשרה מיני חצים שזרק המלך האכזר (זהו הסמך-מם) אל בת המלך (אלו נשמות ישראל), (עין ספורי-מעשיות, מעשה י"ג), והם בפרטיות כל מיני חטאים ופגמים של פגם הברית, רחמנא לצלן, ועל-ידי העשרה ודויים של יום הכפורים, האדם זוכה לפעל מחילתו יתברך על כל מה שפגם כל השנה, ולכן כדאי ביום הכפורים להתודות על הכל בפרטיות, וגם להתנצל לפניו יתברך למה בא לידי כל זה.

והיה מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר את כל אנשי שלומנו לומר

את סדר קריאת שמע שעל המטה של האר"י ז"ל, שיש בה גם־כן כל סדר הודוי, ובדרך הזה כשאדם הולך לישן, הוא יודע שכבר התודה לפניו יתברך, ואם יהיה ברצונו יתברך, שתשאר נשמתו כבר בעולם העליון, אז על כל־פנים התודה לפני פטירתו, וזה יהיה לו טובה גדולה בעולם הבא.

וכששאלו את מוהרא"ש נ"י: אם מתר לומר את הודוי של קריאת שמע שעל המטה גם בשבת־קדש, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י, שהוא תמיד אומר את זה, כי מי שיודע שכל לילה יכול להיות הלילה האחרון שלו, אז כבר אין שיך אצלו לילך לישן בלי להתודות, ולכן אין חלוק בין בשבת בין בחול, וכששאלו אותו עוד, אם מתר בשבת להכות עם האגרוף על החזה כנגד הלב פנהוג, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: העקר הוא שידפק הלב בעצמו בתשובה וחרטה אליו יתברך, ובאפן הזה נקרא הודוי בשלמות.

אשרי מי שזוכה תמיד לדבר אליו יתברך, ולהתודות לפניו יתברך, אז מבטח שתהיה יציאתו מן העולם כביאתו — בלא חטא.

* * * * *

י

מוהרא"ש נ"י אמר, שהאדם צריך להרגיל את עצמו לשוב בתשובה שלמה בכל יום, ולצעק אליו יתברך: וי לי! וי לי! כי בזה שהאדם חוטא, ובפרטיות בפגמי הברית, הוא בורא כל מיני משחיתים ומזיקים, שנוקמים בו, ומכניסים בו דפאון ועצבון, מרירות ועגמת נפש גדולה, ובזה שהאדם מתחרט באמת על מעשיו, וצועק מיד אליו יתברך: וי לי! וי לי! על־ידי־זה נשבר לבבו, וזוכה לתשובה שלמה, פמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי־מוהר"ן, חלק א', סימן קמ"א): שבוזה שהאדם מצטער מאד מאד על גדל פגמיו

המרבֵּים שְׁעֵשָׂה וּפְגָם, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשִׂית הַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹלָה אֶצְלוֹ וְאֶצְל הַטּוֹפּוֹת וְכוּ', וְזוֹכָה לַחֲזוֹר בְּתְשׁוּבָה, וְאֵל כָּל זֶה זוֹכִים בִּימֵי אֵלוּל, אֲשֶׁר הוּא רֵאשִׁי תְבוֹת אֵת ל'בְּכַף וְאֵת ל'בֵּב וְרַעַף וְכוּ', עֵינִי שָׁם.

וְאָמַר עַל זֶה מוֹהֲרָא"ש נ"י: וְעַל־כֵּן אֵיזִי לִי וְיִי לִי גַם־כֵּן רֵאשִׁי תְבוֹת אֵלוּל, כִּי בְּזֶה שְׁהָאֲדָם מְעוֹרֵר אֶת עֲצָמוֹ כָּל הַשָּׁנָה, וְצוּעֵק: וִי, וִי! עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְמַשִּׁיךְ עַל עֲצָמוֹ הַרְהוֹר תְּשׁוּבָה, וְזוֹכָה לַתְּקַן אֶת אֲשֶׁר שָׁחַת וּפְגָם.

וּסְפָר לָנוּ מוֹהֲרָא"ש נ"י הִרְבֵּה מְעַנֵּן הַתְּבוּדוֹת, שֶׁהֵיוּ אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנו הָאֲמֵתִיִּים מִתְּבוּדִים בְּלֵב נִשְׁבֵּר גְּדוֹל מְאֹד, וְהֵיוּ צוּעֵקִים בְּכִיּוֹת עֲצוּמוֹת: וִי לִי! וִי לִי! כִּי זֶה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת — שְׁהָאֲדָם צוּעֵק עַל נַפְשׁוֹ: וִי לִי! וִי לִי! וְהָאֲדָם יָכוֹל לְהַתְּעוֹרֵר מְעֲצָמוֹ גַם־כֵּן, כְּמוֹ שֶׁמִּתְעוֹרֵר מֵאַחֲרִים בְּשַׁעֲה שְׁצוּעֵקִים: וִי לִי, וִי לִי, אִזּוֹ הַדְּרָף שְׁהָאֲדָם נִתְעוֹרֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁמְטָה אֶת אָזְנוֹ וְצוּעֵק: וִי לִי! וִי לִי! עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בְּעֲצָמוֹ יָכוֹל לְהַתְּעוֹרֵר מִנִּיה וּבִיה, כְּמוֹכָא בְּדַבְּרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן ע"ד): כְּשֶׁם שֵׁשׁ הַתְּעוֹרְרוֹת מֵאַחֲרֵים כְּשֶׁשׁוּמְעִים אֵיךְ שְׁצוּעֵקִים: וִי לִי! וִי לִי! כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ הַתְּעוֹרְרוֹת מְעֲצָמוֹ מִנִּיה וּבִיה בְּשַׁעֲה שְׁצוּעֵק: וִי לִי! וִי לִי!

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁכֵּל זֶה סוּד מֵאֲמָרָם, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (בִּיזָה ט"ז). עַל פְּסוּק (שְׁמוֹת ל"א): שָׁבַת וַיִּנְפֹּשׁ, כִּי־וַיִּשְׁבַּת — וִי אֲבָדָה נִפְשׁ, וּפְרַשׁ רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן קכ"ו): מִתְּחַמַּת גְּדֹל הַתְּעוֹנוֹג שֶׁל הַנִּפְשׁ יִתְרָה שְׁבָאָה בְּשָׁבַת, עַל־כֵּן מִתְּחִילִים תִּכְף לְהַתְּעַנְּגַע וּלְהַצְטַעַר עַל אֲבֹדַת הַנִּפְשׁ בְּמוֹצָאֵי שָׁבַת וְכוּ', עֵינִי שָׁם; הֵינּוּ בְּזֶה שְׁהָאֲדָם מִתְּעוֹרֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִשְׁתַּוֵּקֵק אֶל קִדְשַׁת שְׁבַת־קִדְשׁ בְּכָל יוֹם וְיוֹם, כְּשֶׁבָאָה שְׁבַת־קִדְשׁ, שְׂאֵז זוֹכָה לְנִפְשׁ יִתְרָה, אִזּוֹ מֵאַחַר שְׁצַעֵק כָּל הַשָּׁבוּעַ: וִי לִי! וִי לִי! אִזּוֹ מִתְּחִיל

להרגיש בשבת נעם העליון של ערבות נעימות קדשת שבת קדש, אז דיקא מרב דבקות והארת השבת שזוכה, הוא מצטער, וכשחוזר ואומר: וי וי! בסוד — וי אבדה נפש — הלא כשתעבר השבת יקחו ממני את הקדשה הנוראה והנפלאה הזאת, כמו-כן צריך כל אדם לצעק בכל יום: וי, וי, על עצמו, ואף שכבר זוכה להשיג השגות רוחניות אלקותו יתברך במדרגה עליונה, ומתבונן באלקותו יתברך בגלוי נפלא, כל אחד כפי מדרגתו, עם כל זאת אל ישאר שם, רק יהיה רגיל לצעק תמיד: וי, וי, שהנפש שלי נאבדת, ועל-ידי-זה דיקא יזכה לתוספת קדשה בכל פעם בפעם, שיעלה מעלה מעלה כדגמת השבת-קדש, שהאדם מרגיש הארת השבת, כבר מתחיל לצעק: וי אבדה נפש — וי לי שאאבד את קדשת השבת במוצאי-שבת, ובזה שמצטער בעצמו, בזה הוא זוכה לתוספת קדשת שבת בכל שבת בשבתו.

ועל-כן הוא מעלה גדולה מאד מאד להיות רגיל בשעת התפלה וההתבודדות לצעק: וי לי, וי לי, היכן אני בעולם? וזה יכניס בו התעוררות גדולה ותשוקה עצומה אליו יתברך, ויזכה להשיג תוספת קדשה והארה מדי פעם בפעם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכן הדבר עם קדשת הצדיק — מי שזוכה להרגיש את נעם הצדיק, צריך תמיד לומר: וי, וי! פי בן רגע יכולים לאבד את כל ההתקרבות אל הצדיק, חס ושלום, אם יבוא אליו איזה לץ או קל גריק ופוחז, ויחליש את דעתו, בנגל לו להתרחק מהצדיק, ועל-כן אל תאמין בעצמך עד יום מותך, שתשאר אצל הצדיק, רק תמיד תצעק: וי, וי! אשר זה בעצמו הסוד ששכחו החכמים את התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי בשעה שגלה להם סודות נפלאים, שצעקו: וי לדרא כד תסתלק, פי בזה שצעקו תמיד: וי וי! זה עזר להם לא להתרחק מרובם הקדוש.

וסים מוהרא"ש נ"י: ועל-כן אשרי מי שיזכה לצעק בכל יום; וי, וי, על נפשו, וישתוקק אחריו יתברך ואחר הצדיק ואחר קדשת

שבת, ולא יניח את עצמו בשום פנים ואפן להתבלבל משום לך ופוחז וריק וקל, כי סוף כל סוף יהיה ההכרח להסתלק מזה העולם, ולא ישאר עמו רק את זה שצעק תמיד: וי וי! אשרי מי שאינו מטעה את עצמו.

* * * * *

זמן

מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר ומחזק את אנשי שלומנו היקרים, שישמרו על זמנם היקר, ומעורר מאד ללמד את ספרו "שמירת הזמן", ואמר שהוא תמצית הפרושים המובאים בלקוטי-הלכות מענין שמירת הזמן, ואשרי מי שילמד בו בכל יום, ובפרטיות הקטעים שבסוף הספר, שהם מאד נחוצים, ושם יראה את גדל מעלת הזמן, למה יכולים לזכות על-ידי קדשת הזמן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אם היה אדם יודע את גדל יקרת הזמן, אז היה שומר את עצמו מאד מאד מבטול זמן, כי למעלה בעולמות העליונים משבחים ומפארים מאד את האדם הזוכה לשמר את זמנו, ולא מבטלו בהבל וריק, ולהפוך אין לתאר ולשער את גדל הבזיון שיש לאדם למעלה, כשמבטל את זמנו בהבל וריק, כי חכמינו הקדושים אמרו (אבות, פרק ד'): יפה שעה אחת בעולם הזה בקיום מעשים טובים, מכל חיי העולם הבא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, תתארו לעצמכם שזוכים לעולם הבא בלתי מגבל, לאורות צחצחות ודבקות חיות אלקותו יתברך בלי שום לבושים, מה שהפה והמתשבה לא יכולים לדבר ולחשב מזה, אף-על-פי-כן שעה אחת בעולם הזה לשוב בתשובה ולעשות מעשים טובים, יקרים מכל חיי העולם הבא, ומי שיש לו רק קצת שכל, יתבונן במאמר הזה של חכמינו, וזכרונום לברכה, מגדל יקרת הזמן; אשרי מי שאינו מבטל את זמנו כלל.

ותמיד מעורר אותנו מוהרא"ש נ"י, שלא נבטל את הזמן היקר, כי תכף-ומיד כשיעבר היום והשעה, כבר לעולם לא יחזר אלינו, ומתחנן תמיד אלינו: "ראו — או להתבודד עמו יתברך, או ללמד התורה הקדושה על-פי סדר דרך הלמוד, או ראו לדבר עם אחרים מאמונה והשגחה פרטית, או לכו להפיץ ספרי רבנו ז"ל, אבל לא לילך בטל", ותמיד מוהרא"ש נ"י צועק: "לא ללכת בטל", "חבל על הזמן היקר שהולך לאבוד", ומרבה לדבר מזה.

ותמיד מתאונן מוהרא"ש נ"י על זמנו היקר, שהוא צריך לבלות בשביל אחרים, והולך לו רב היום בעסקי הרבים — לעשות שלום בין איש לרעהו ובין איש לאשתו, ובין איש לעצמו ובין אדם לקונו, ומבלה על זה הרבה ימים ושנים, ותמיד מתאונן "חבל לי על הזמן היקר", וכמה פעמים התאנח מאד בפנינו, ואמר, שידע שיצטרך לשלם למעלה דין וחשבון קשה מאד על בטול זמנו, ואף שאנו נחמנו אותו ואמרנו לו: "הלא אתם מקרבים בני-אדם להקדוש-ברוך-הוא", אזי תמיד השיב לנו: "תראו איך שאני מבלה זמני עם בעל בחירה ימים ושנים, ולבטוף בורח, ובמשך זה הזמן אני יכול לכתב איזה קונטרס או איזה ספר, או איזה מכתב כבר היה נדפס כמה וכמה פעמים, ונתפשט בכל העולם כלו, ואלפים ורבבות אנשים היו מסתכלים בזה, על-כן אני יודע, שבודאי אשלם מחיר יקר על בטול זמני".

וסים מוהרא"ש נ"י, אם היה אדם זוכה לעשות לעצמו חשבון בכל יום, איך שהיום הזה יעבר עליו, ולעולם לא יחזר אליו, אז ישמר את זמנו היקר מאד, ושבח את אלו מאנשי שלומנו היקרים ששמעו בקולו, ושמרו מאד על זמנם, והתמידו בתורה ובתפלה ובמצוות ובמעשים טובים, אשריהם ואשרי חלקם!

* * * * *

זווגים

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁזֶה דְּבַר פְּשוּט מְאֹד, שְׁלֹכֵל בֶּן וּבַת מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ זְוֹגִים הֶהָגוֹן הַמוֹכֵן וּמְזֻמָּן לְבוֹא מִן הַשָּׁמַיִם, וְעַקֵּר הָעֶכוּב וְהַמְנִיעָה הוּא רַק מַחֲמַת הַיְשׁוּת וְהַגְּאֻה, שְׁמַכְנִיסִים מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל בְּתוֹךְ הָאָדָם, כְּאִלוּ עָלָיו לְבַחַר אֶת הַכִּי יָפֵה בְּעוֹלָם וְאֵת הַכִּי חֲכָמָה בְּעוֹלָם וְכוּ' וְכוּ', וְכֵן הִיא חוֹשֶׁבֶת שְׁמַגִּיעַ לָהּ הַכִּי יָפֵה בְּעוֹלָם וְהַכִּי חֲכָם וְכוּ', וּמַחֲמַת מַחֲשָׁבוֹת כְּאִלוּ מַחֲכִים וּבוֹחֲרִים, מַחֲכִים וּבוֹחֲרִים, וּבִינְתַיִם הַיָּמִים עוֹבְרִים וְהַשָּׁנִים פּוֹרְחוֹת, וְהַבְּחוּרִים וְהַבְּחוּרוֹת מְזַקְיָנִים וּמְסֻתּוֹכְבִּים שְׁנִיָּהֵם לְבַד בְּעוֹלָם הַדְּמִיוֹן, מְלֵאֵי מְרִירוֹת וְדִכְאוֹן גָּדוֹל.

אָבֵל אֵלוּ הָיוּ מַכְנִיסִים בְּעֶצְמָם אֶת גְּלוּי אַמוּנָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, שְׂאִין שׁוּם מְצִיאוֹת בְּלִעְדֵּיו יִתְבַּרֵּךְ כָּלֵל, וּבִפְרָט בְּעִנְיַן שְׁדוּכִים, אֵין הַדְּבַר תְּלוּי בְּיַד בֶּשֶׁר וְדָם, רַק בְּיַדוֹ יִתְבַּרֵּךְ לְבַד, כִּי הוּא יִתְבַּרֵּךְ הַמְזוּג זְוֹגִים, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (עֵין בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ס"ח, וּמוֹעֵד קָטָן י"ח.) מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַפְּתוּבִים: אֵין זְוֹגוֹ שֶׁל אָדָם, אֶלֶּא מִן הַשָּׁמַיִם, עֵין שָׁם; אִם כֵּן בִּידִיעָה זֶה הָיוּ נִגְאָלִים תַּכְּף־וּמִיד מִכָּל גְּלוּתָם, וְהָיוּ מִתְחַתְּנִים בְּמַהֲרָה בְּמִזְל טוֹב, כִּי תַכְּף־וּמִיד כְּשֶׁהָאָדָם מוֹסֵר אֶת עֶצְמוֹ אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ לְגַמְרֵי, וּמַכִּיר הֵיטֵב שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ כָּלֵל, וְרַק הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ יוֹדֵעַ מַה שְּׁטוֹב בְּשָׁבִילוֹ, אִזּוֹ בְּנִקְל לּוֹ מְאֹד מְאֹד לְמַצֵּא אֶת זְוֹגוֹ, וּכְבָר לֹא הִיָּה בּוֹחֵר כָּלֵל.

אָבֵל כָּל זֶה תְּלוּי כְּפִי מַדַּת הָאַמוּנָה בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ — אִם הָאָדָם חֲזַק מְאֹד בְּאַמוּנָתוֹ בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וּמֵאַמִּין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה, שְׁכָל עִנְיַן הַזְּוֹגִים תְּלוּי רַק בְּיַדוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אִזּוֹ אֵף פַּעַם לֹא יִגִּיד "לֹא" עַל אֵיזֶה שְׁדוּף שְׁיִצִיעֵו לּוֹ (כָּל זְמַן שְׂאִינָה בְּעֵלֶת מוֹם, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ חֲסֻרַת בְּרִיאוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן), כִּי יוֹדֵעַ הֵיטֵב שְׁכָל עִנְיַן הַשְּׁדוּכִים וְהַזְּוֹגִים הוּא מְסוּדוֹת סִתְרֵי הַבְּרִיאָה, רְזִין דְּגִלְגוּלִין (כְּדֵאִיתָא בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ בְּסֻבָּא

דמשפטים), ומה שיקך לדעת בענינים כאלו, ואדרבה מחמת רב אמונתו ורב ענותנותו (התלויים זה בזה), הוא שמח שמחה עצומה, שיש אשה כזאת בעולם, שמסכימה לקחת אותו, ואינו נופל בדעתו כלל לסרב או לדחות איזה שדוה שידברו בשבילו.

מה שאין כן האיש החכם בעיניו, ויש בו גם ישות וגאות, הוא מתחיל לחשב שמגיע לו מלפת שבא או פיוצא בזה, ולכן הוא מתחיל לבחר, ואומר על זו — שהיא מלערת, ועל זו — שאינה חכמה, ועל זו — שאינה מיחסת וכו' וכו', וכך הוא מגלה את כסילות דעתו, שחושב כאלו כל ענין הזווגים תלוי בידו, ואז מתחילות אצלו הצרות והבעיות, כי אף פעם אינו שבע רצון, ותמיד מוצא פגם ומום אחר, ובינתיים הימים והשנים פורחים, ופתאם הוא כבר בגיל שלשים וחמש או ארבעים ויותר, ועדין הוא לבד ושבור כחרס הנשבר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבשמים צוחקים מאיש כזה, כי אלו היה מוסר את עצמו לכתחלה אליו יתברך, היה מוצא את זווגו תקף-ומיד במהירות גדולה, אבל עכשו שיש בו ישות וגאות, ויודעים בשמים שלא ירצה לקחת את הראויה לו, לכן מגלגלים עמו סבות וגלגולים, משברים וגלים, עד שנשברת ישותו וגאותו, ואז לבסוף זוכה למצא את בת זווגו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם בא אליו אבא אחד, וספר לו, שלקח זמן כביר, עד שחתן את בתו, כי חפש משפחה מיחסת מאד, ולבסוף התחתנה עם משפחה מגדולי היחוס, אבל זמן קצר אחר החתונה נתגלה שהחתן לא היה שפוי בדעתו, רחמנא לצלן, והצרכו להתגרש, וגדל הבזיונות ושפיכות הדמים שסבל האיש הזה עם בתו, זה אי אפשר לתאר ולשער כלל, כי הצד השני הוציאו עליהם לעז ושם רע מאוס מאד (כרגיל בכל מעשה גטין, שאחד רוצה להרס את השני, רחמנא לצלן), ואחר כל הצרות שעברו עליהם,

לְבִסּוּף הַצִּיעוּ לָהֶם שְׂדוּף מְאִיזוּ מְדִינָה רְחוּקָה מְאֹד (דְרוּם אַפְרִיקָה), מִמְשַׁפְּחָה פְּשׁוּטָה, וְהַסְפִּימוּ לָזֶה בְּנֶפֶשׁ חֲפָצָה, הַכֹּל כְּדֵי לְהַתְפַּטֵּר מִכָּל הַבְּזוּיוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם, וְהוֹדָה הָאִישׁ הַנַּ"ל לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂאֵף פֶּעַם לֹא הָיָה מְסַפִּים לִשְׁמַע מִשְׂדוּף כְּזֶה, אֲבָל הַחַיִּים לְמִדּוֹ אוֹתוֹ, שְׁלֹא שׂוֹאֲלִים אֶת הָאָדָם הַרְבֵּה בְּעֵנִינִים כְּאֵלוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂזֵהוּ בְּאוּר דְּבַרֵּי הַמְדַרְשׁ (כְּרֵאשִׁית רַבָּה, פְּרָשָׁה ס"ח): הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה סְלָמוֹת, מִשְׁפִּיל לָזֶה וּמְרִים לָזֶה וְכוּ', וּמְזוּגָן בְּעַל כְּרִחַן, שְׁלֹא בְטוֹבְתָן, עַיִן שָׁם; כִּי לְפַעֲמִים מַחְמַת מִדַּת הַיִּשׁוּת וְהַגְּאוֹת, אֵי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פְּנִים לְזוּג אֶת הַזּוּג הַזֶּה, וְלִכֵּן מְכַרְחִין מִקֶּדֶם לְהַשְׁפִּיל אֶת זֶה אוֹ לְהַגְבִּיהַ אֶת זֶה, וְרַק אִזּוֹ יְכוּלִים לְגַמֵּר אֶת הַשְׂדוּף.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂזֵה גַם בְּאוּר מְאֹד חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (יְבָמוֹת ס"ג): נְחוּת דְרָגָה וְנִסִּיב אֵי תֵתָא, הֵינּוּ כְּשֶׁתִּגִּיעַ לְפָרְשַׁת הַשְּׂדוּכִים, תִּשְׁפִּיל עֲצָמָךְ מִן הַיִּשׁוּת וְהַגְּאוֹת שְׁלֶךְ, וְתַחֲזִיק עֲצָמְךָ בְּעֵנָה וּשְׁפִלוֹת יִתְרָה, וְאִזּוֹ יְבוֹא לְךָ בְּנֶקֶל לְמַצָּא זְוִיגָךְ הַהֶגְיוֹן.

וְאָמַר, שְׁגַם מְבַאֵר בְּמַדְרָשׁ תַּנְחוּמָא (פְּרָשַׁת אַחֲרֵי מוֹת), שְׂזֵה הָיָה הַפָּגַם שֶׁל נָדָב וְאָבִיהוּא, שְׂאָמְרוּ: אִיזוֹ אִשָּׁה הוֹגְגַת לָנוּ? אַחֵי אָבִינוּ מִלֶּךְ, וְאָבִינוּ כֹהֵן גָּדוֹל, אַחֵי אֲמֵנוּ נְשִׂיא, וְאָנוּ סִגְנֵי כַהֲנָה, אִיזוֹ אִשָּׁה הוֹגְגַת לָנוּ?! עַיִן שָׁם; הֲרֵי מַחְמַת שְׁהַחֲזִיקוּ עֲצָמָם בְּגִדְלוֹת, לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְהַתְחַתֵּן.

וּפֶעַם בָּא אֶל מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּחוּר מְבַגֵּר אֶחָד (כְּמַעַט בְּגִיל שְׁלֵשִׁים), שְׂהָיוּ מְצִיעִים לוֹ שְׂדוּכִים רַבִּים טוֹבִים, אֲבָל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה מוֹצֵא מוֹמִים וְחֲסָרוֹנוֹת אַחֲרִים, וּמוֹהֲרָא"ש נ"י נִסָּה לְהוֹצִיא מֵרֵאשׁוֹ כָּל הַדְּמִיוֹנוֹת שְׁלוֹ, וּבִלְבָּה עִמּוֹ זְמַן הַרְבֵּה, עַד שֶׁעֲנָה וְאָמַר לְמוֹהֲרָא"ש נ"י (אוֹדוֹת שְׂדוּף אֶחָד שְׂהִצִּיעוּ לוֹ): הֲלֹא אָנִי מִיַּחַס גָּדוֹל, נִכְדֵּי שֶׁל הַטוֹרֵי-זָהָב וְכוּ', עֲנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י: הֲלֹא הִיא גַם-כֵּן מִיַּחַסֵּת גָּדוֹלָה — נִכְדָּה שֶׁל הַמְּגֵן אַבְרָהָם...

אחר-כך כשהלך, אמר לי מוהרא"ש נ"י, שכונתו היתה, שהלא היא נכדה של אברהם אבינו, עליו השלום, וכתיב אצלו (בראשית ט"ו): "ואנכי מגן לך"... ותדע שכל אלו המחשבות של יחוס ושאר כל הבלבולים, הם רק דמיונות גדולים, והם עצת היצר הרע — לרחק את האדם מבת זוגו, ולמנע אותו מכל הטובות שהיה זוכה להם על-ידי חתונתו.

ודבר מוהרא"ש נ"י גם אודות הסכלות הנמצאת אצל הרבה בני-אדם, שאשכנזי לא יתחתן עם ספרדיה או להפוך, ואמר מוהרא"ש נ"י, שזוהי טפשות שאין כמותה, ואלו היו מבטלים שטות זאת, היו יכולים לעשות שדוכים לרב, וכל הענין הזה הוא רק עצת הסמך-מם הרוצה להכניס פרוידים ומחלקת בין עם ישראל, כי שרשי נשמות ישראל למעלה הם כלם אחד, וכלם נחצבים מתחת פסא הכבוד, ושם אין שום חלוקים והבדלות בין אשכנזים לספרדים וכיוצא בזה, ואם-כן למה תהיה איזו מניעה להתחתן ביניהם, ובפרוש אמר מוהרא"ש נ"י כמה פעמים, שאצלו אף פעם לא היתה שום מניעה לשדוף ספרדיה, והיה מוכן לשמע כל שדוף שרצו להציע לו.

וכן אלו הבחורים המפחדים להתחתן מחמת דאגת פרנסה, עד שיש כאלו שלא יסכימו לשמע מאיזה שדוף, עד שיבטיחו להם נדוניה גדולה וכו', ומחמת רב ישותו וגאותו של הבחור, הוא חושב שמגיע לו הכל, ובינתים אינו תופס שהימים עוברים והשנים פורחות, ועובר עליו מה שעובר וכו', והוא דוחה בידיים המון שדוכים טובים, ואמר על זה מוהרא"ש נ"י, שזהו פגם גדול מאד מאד, כי המצוה הראשונה שבתורה היא פרו ורבו, הינו להתחתן, והאדם מחייב למסר נפשו לקיים זאת, ואיך ידחה האדם מצוה כזאת, מחמת פסילות דעתו ומעוט אמונתו, שמפחד שלא תהיה לו פרנסה?! הלא אדרבה כל הפרנסה נמשכת דיקא בזכות האשה, כמבאר היטב בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ס"ט), עיין

שם; ונמצא שהוא דוחה מעצמו לא רק את בת זוגו, אלא גם את שפע פרנסתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזאת הוא יודע מתוך נסיון, שכל אלו שנתעכב אצלם זיוגם, זה היה מחמת ישותם וגאותם — שבררו, ובינתים שכחו להסתכל על עצמם בתוך הראי, הינו שהיה בחור אומר על איזו בחורה שהיא כעורה, ובינתים לא הבין שהוא בעצמו גם-כן אינו הכי יפה בעולם... וכן חפש איזו חכמה גדולה, ובינתים שכח שהוא בעצמו אינו מהחכמים הכי גדולים... וכן בכל דבר, האדם צריך להסכים בדעתו, שהוא הכי גרוע בעולם, והוא צריך רחמים רבים שתהיה בעולם איזו אשה שתרצה לקחת אותו, ולכן תקף-ומיד שימצא באמת דבר כזה, שיש איזו אשה הרוצה אותו, יש לו לשמח שמחה עצומה מאד, ולהסכים ולגמר את כל הענין במהירות האפשרית.

והיה מוהרא"ש נ"י מאד תמה על אלו הבחורים שבאו אליו בקבלנה, שקשה להם למצא זיוגם, ואחר-כך כשהיו מציעים להם איזה שדוף, והלכו גם לפגישה, חזרו למוהרא"ש נ"י, ואמרו לו שהשדוף לא טוב, מחמת שהמשדכת קצת כעורה או לא חכמה וכו', והיה מוהרא"ש נ"י מתפלא ואומר: למה תצעקו שאין לכם שדוכים, הלא יש לכם שדוכים לרב, העקר שאין אתם רוצים להתחתן, ולכן יש לכם תרוץ אחר על כל שדוף שמציעים לכם, הלא מי שרוצה להתחתן באמת, אף פעם לא יגיד "לא" מצדו, כי אף יתערב בעסקו יתברך, שהוא לבד המזוג זיוגים, שהוא דבר נעלם ומכסה לגמרי מעיני בני-אדם, האדם צריך להיות מצדו תמיד מוכן ומזמן להתחתן, וכל מה שישלח לו השם יתברך, ראוי לו לקבלו בשמחה ובאהבה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אודות אלו שכותבים בהזמנות של החתונה, שפלוני מתחתן עם פלונית "בחירת לבו", שזהו שקר

גדול, כי אין שדוכו של אדם בחירת לבו כלל, רק בחירתו של השם יתברך, המכריז: "בת פלוני לפלוני" (סוטה ב'), והאדם על-פירוב רק דוחה את בת זוגו ממנו על-ידי בחירתו, ולכן אין שחר כלל לדברים אלו, וראוי לבטלם.

ופעם כשחזר מוהרא"ש נ"י מסעדת ארוסין של בחור אחד מאנשי שלומנו, ענה ואמר לאנשי שלומנו שהיו שם בזו הלשון: "דאס ווייסען זיי נישט אז איך בין דער עקר מחתן ביי דעם שדוך", (זאת הם [המחתנים] לא יודעים, שאני עקר המחתן בשדוך הזה), כי הבחור הזה לא רצה לגמור את השדוך, כי בסוף נפל בדעתו מפמה חכמות ובלבולים של שטות — אולי ימצא יותר טובה ויותר נאה וכו', ומוהרא"ש נ"י הוציא את כל הדמיונות האלו מדעתו, והסביר לו איך שהכל רק דמיון ורעות רוח.

ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שכל הדמיונות האלו נמשכים רק מפגם הגדלות והגאות, שהאדם מחזיק עצמו למשהו, וחושב "הלא מגיע לי שדוך יותר מיחס ויותר יפה" וכו', וכל זה הוא רק מנכלי ערממיותו של היצר הרע, שלא די שמכשיל את האדם במה שמכשילו, אלא גם כשרואה שקרוב יום ישועתו, וכבר מצא איזה זוג טוב, הוא מנסה לאבד אותו ממנו, ולהשליכו עוד יותר בשאול תחתיות, רחמנא לצלן, אבל כשאדם מחזיק עצמו לבחינת מ"ה, והוא בטל ומבטל בעיני עצמו לגמרי, אז יקח בשמחה עצומה כל מה שיזמן לו השם יתברך, ויפיר היטב שזהו חסד ומתנת חנם ממש, כי באמת לא היה ראוי לשום דבר, ואז גם אחר-כך פשיתחתן במזל טוב, יהיה לו שלום-בית נפלא, כי תמיד יפיר את מקומו, וישבח ויודה לו יתברך תמיד על שגמל עמו חסד חנם כזה למצא את בת זוגו, וישמח בחלקו תמיד, אשרי לו!

זריזות

מוהרא"ש נ"י תמיד אומר, שמי שהוא זריז בגשמיות, הוא גם זריז ברוחניות, ומי שהוא בטלן בגשמיות, הוא גם בטלן ברוחניות, כי שניהם תלויים זה בזה — כפי שהאדם מרגיל את עצמו להיות זריז מאד בכל דבר גשמי, ותכף-ומיד הוא גומר ומסדר מה שיש לו לגמר ולסדר באותה עת, ואינו דוחה אותו משעה לשעה כלל, כמו-כן יהיה זריז ונשכר ברוחניות, ומכל שעה ושעה יחטף טוב הרבה בלי שהיה ודחיה כלל.

מה שאין כן, מי שהוא בטלן בגשמיות שזהו ההפוך של זריזות, וכמו שתרגם אונקלוס (שמות ה') על הפסוק "נרפים אתם נרפים" — בטלנין אתם בטלנין; וכל דבר שיש עליו לעשות הוא כמשא כבד מאד, ודוחה את זה משעה לשעה, אז גם ברוחניות יהיה בטלן גמור, ולא יזכה לגמר הרבה טוב בחייו, כי תמיד ידחה את עבודתו משעה לשעה ומיום ליום, ויאמר לעצמו: יש לי זמן עד למחר, וכן למחר יאמר ליום אחר וכו', ולבסוף נשאר בלא כלום.

ונתן מוהרא"ש נ"י אז דגמא פשוטה של גשמיות ורוחניות גם יחד: אחד רואה שהוא מכרח כבר להוציא את הזבל מביתו, כי הפח מלא על גדותיו, מי שהוא זריז, עושה את זה תכף-ומיד, וכבר אין שום זבל, ואין לו שום מחשבה יותר בזה, והוא פנוי ומישב לגמרי לעסק בעבודתו ובתורתו, ובכל מה שרוצה, מה שאין כן, מי שהוא בטלן ועצלן, הוא מתחיל לדחות את זה לשעה מאחרת, וכל כמה דקות הוא מזכיר לעצמו, שעדין לא הוציא את הזבל, וזה מבלבל אותו מעבודתו ומלמודו וכו', ובינתיים גם אשתו רואה שעדין לא הוציא את הזבל, ומתחילה לצעק עליו, ופורצת מריבה שלמה בבית, ואז בודאי נתבטל לגמרי מכל למודו וכו', ונשאר בלא

כלום, וגם הזבל עדין במקומו עומד... הרי בטלנותו ועצלותו בגשמיות גרמו לו הפסד ברוחניות, ולא הרויח שום דבר כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמדת הזריות תלויה במדת האמונה הקדושה, כי האמונה הקדושה היא כח הצומח וכח הגדל (עין לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קנ"ה), וכשנתברר לאדם, שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, זה נותן בו חיות וזריות נפלאה, ואז כל דבריו ועסקיו הם בזריות גדולה, ותמיד מרויח הרבה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה מרמז בדברי רבנו ז"ל בספורי מעשיות (במעשה י', מבערגיר ועני), שהבחור הזה יוצא ורוכה בקשתו ארנבת או צבי וכו', עין שם; ואמר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ז"ל תפס שתי חיות אלו דיקא, כי הן מרמזות על זריות ואמונה, כי הארנבת היא הכי זריזה פדוע, והצבי מרמז על אמונה, כי צב"י בגימטריה אמונ"ה (גם ראשי תבות: צ'דיק ב'אמונתו י'חיה), ושניהם תלויים ביחד זה בזה, וזהו מה שהחזיק את הבחור, שלא יאבד את עצמו לגמרי מרב המרירות והצרות שעברו עליו במשך ימי חייו, כי היה חזק באמונה הקדושה וגם זריז וחרף מאד מאד, ולבסוף זכה מחמת זה למה שזכה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנחנו רואים, שלפעמים מתגברת העצלות והכבדות אצל בן אדם, עד שקשה לו אפילו לשאת את רגליו כשהוא הולך, ורק סוחב אותם על הרצפה כמו שהיו אינה משא כבד, והוא מסתובב בעולם הדמיון בעצבות ובמרירות גדולה, והכל מחמת שנכבה אצלו אור האמונה הקדושה, כי אלו היה מרגיש איך שמלא כל הארץ כבודו, ואין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, בודאי היה מגביה את רגליו בזריות נפלאה וגומר כל עסקיו בחיות גדולה, וכמו שכתוב אצל יעקב אבינו (בראשית כ"ט): "וישא יעקב רגליו", ואמרו חכמינו הקדושים, שלבו נשא את

רגליו, ונעשה קל ללכת, כי יעקב אבינו מרב אמונתו ושמחתו בו יתברך, היו רגליו נגבהות מאליהם בזריזות גדולה מאד.

וספר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ז"ל היה בדבר זה חדוש נפלא מאד, כי היה זריז בתכלית הזריזות, שלא היה פדגמתו בעולם, כל דבר שהיה צריך לעשות אפלו בענין עבודות גשמיות שהן צריך האדם, היה עושהו בזריזות נפלאה מיד דיקא, ומכל שכן בעבודת השם יתברך (עין חיי-מוהר"ן דפוס חדש, סימן תל"א).

וכן מוהרנ"ת ז"ל היה זריז נורא ונפלא מאד, ועליו אמר רבנו ז"ל מה שפתיב בספר המדות (אות זריזות), שעל-ידי זריזות זוכים להיות רועה נאמן, עין שם; כי גם קדם התקרבותו לרבנו ז"ל היה זריז גדול מאד, ובפרט אחר שזכה להתקרב לרבנו ז"ל היה חדוש גדול מאד במדת הזריזות.

וספר מוהרא"ש נ"י, שלפני התקרבותו של מוהרנ"ת ז"ל לרבנו ז"ל, היה מקרב להרב הקדוש מברדיטשוב ז"ל, ופעם לנה אותו באיזו דרך מנסיעותיו, ובהיותם יוצאים מן העיר היה שם הר גבה קצת, והתחילו הסוסים לילך לאט לאט כדרךם בהגיעם לעלות על הר, ונזכר אז מוהרנ"ת ז"ל, שעדין לא היה באותו היום במקוה, והיות שבית הטבילה גם-כן לא היה רחוק משם (כי על-פירב היה גם-כן בסוף העיר), לכן קפץ מעל העגלה, וטבל עצמו במקוה, וחזר לעגלה עוד לפני שגמרו לעלות על מעלות החר, והרב הקדוש מברדיטשוב ז"ל התפלא מאד מאד אז על גדל זריזותו, ואמר עליו אז, שבודאי יזכה להיות איש כשר וצדיק גדול מאד.

ומי שמכיר את מוהרא"ש נ"י מסמוך קצת, יודע, שגם הוא בעצמו חדוש נפלא מאד במדת הזריזות, וכל דרכיו ועסקיו הם בזריזות גדולה מאד, ואינו יכול לסבל עצלן ובטלן כלל, והוא תמיד מזרז את כל תלמידיו שלא יהיו בטלנים — לא ברוחניות ולא בגשמיות, ובאמת תלמידיו היקרים נפרים מאד במדת הזריזות, כי

זכו לראות במו עיניהם דגמא תיה של מדת הנריונות, והם תמיד
מזדרזים מאד — הן בלמודם, והן בהפצת אור רבנו ז"ל בעולם,
והן בכל עסקיהם, אשרי הזוכה להיות נמנה עמם.

* * * * *

זקנים

רגיל בפי מוהרא"ש נ"י לומר, שהספר מוסר שלו הוא —
זקנים, הינו כשמסתכל עליהם, ורואה איך שהולכים כבר עם מקל
בכבוד גדולה, וקשה מאד עליהם ללמד או לעשות כל דבר וכו',
הוא מקבל מזה מוסר והתעוררות נפלאה לעבודת השם יתברך,
שיזדרז מאד בעבודתו — עבודת הקדש, לעשות כל מה שביכולתו
לעשות, עד שיבואו ימי הזקנה, כדי שחס ושלום, לא יהיו לו פנים
פאלו, ואדרבה יהיה יכול להסתכל בחזרה על ימי צעירותו ולשחוק
מהם, כי ברוך השם, בלה את ימיו ושנותיו בנעימים, ויהיה יכול
לומר: אשרי ילדותנו, שלא בישה את זקונתנו (עין סכה נ"ג).

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבודאי מי ששומר על ימי צעירותו,
ורואה להוסיף דעת ויראת שמים בכל יום ויום, אז כשבאים ימי
הזקנה לא יהיה נבאש טעמו וריחו כלל, רק אדרבה יזכה אז לישוב
הדעת נפלא מאד, ויהיה יכול להשיג השגות, מה שלא היה יכול
להשיג בימי נערוותו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (סוף קנים): זקני
תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין, דעתם מתישבת עליהם, וישמחו
ויתענגו מאד על שלא הטעו עצמם בימי נערוותם כלל.

אבל להפוך — זקני עמי הארץ דעתן מטרפת עליהן, כי
מחמת שלא שמרו את ימי צעירותם בקדשה, ולא ראו להוסיף דעת
ויראת שמים מדי יום ביומו, לכן בסוף ימיהם הם נעשים מטרפים

וּמְשַׁנְעִים מְמַשׁ, רַחֲמָנָא לְצַלְן, וְנִבְאָשׁ טַעֲמָם וְרִיחָם לְגַמְרִי, הַשֵּׁם יִשְׁמְרֵנוּ.

וְאָמַר בְּשֵׁם הַרְבַּב רַבִּי נַחֲמָן טוּלְטְשֵׁינְעַר, זְכוּנוּ לְבִרְכָה, פְּרוּשׁ עַל מֵאֵמֶר הַמְּשַׁנֵּה הַנּוֹזֵכֵר לְעֵיל, כִּי הִנֵּה זִקְנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים כָּל יָמֵי צְעִירוּתָם עָבְדוּ וְיָגְעוּ עַל עֲצָמָם לְכַבֵּשׁ אֶת רְתִיחַת הַדָּמִים שֶׁבְּעָרוּ בָּהֶם בְּקֶרֶבָם, וְעָמְדוּ תָמִיד כָּל יְמֵיהֶם בְּתוֹךְ קִשְׁרֵי הַמְּלַחְמָה, וְלִכְן כָּבוֹא יָמֵי הַזְקָנָה, שְׁמַמִּילָא נִשְׁקָט אִשׁ הַתְּאוּוֹת וְהַמַּדּוֹת הַרְעוּת, אֲזַ דַּעְתָּם מְתִישְׁבֵת עֲלֵיהֶם, כִּי נִהְיִים מָאד, עַל שְׁזָכוּ כָּבֵר לְמִנוּחָה מִרְתִּיחַת הַיָּצֵר הַרַע שֶׁבְּעַר בָּהֶם תָּמִיד.

מַה שָּׂאִין כֵּן זִקְנֵי עַמִּי הָאָרֶץ שְׂאֵת כָּל יְמֵיהֶם וּשְׁנוּתֵיהֶם כְּלוּ וּפְטָרוּ עִם תְּאוּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלִכְן כְּשֶׁבָּאִים יָמֵי הַזְקָנָה, הַיָּמִים שָׂאִין לָהֶם חֲפֵץ בָּהֶם, כָּבֵר אֵין לָהֶם הַכַּח וְהַמְרָץ לְמֵלֵא תְּאוּתָם כְּבִרְאֵשׁוֹנָה, וּמְחַמֵת זֶה מִתְּעַצְבִּים וְנִשְׁפָּרִים מָאד, וְהֵם מְקַנְאִים מָאד בְּאֲנָשִׁים צְעִירִים, שְׁעָדִין יֵשׁ לָהֶם הַכַּחֹת לְמֵלֵא בְטָנָם עִם תְּאוּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶה הוֹפֵךְ אוֹתָם לְמְשַׁנְעִים וְלִמְטַרְפִּים לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלְן, כִּי אוֹכְלִים עֲצָמָם מְרַב צַעַר וְעִגְמַת נַפְשׁ, שֶׁכָּבֵר אֵין בִּיכְלֹתָם לַעֲשׂוֹת מַה שְּׁרָצוּ בִּימֵי צְעִירוּתָם.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"שׁ נ"י: וּמַהוּ הַסּוּף שֶׁל זִקְנֵי עַמִּי הָאָרֶץ? הֵם נִתְּהַפְּכִים לְנִיזְקֵי עֲלָמָא (אוֹתִיּוֹת זִקְנֵי צ"י), וְעוֹשִׂים הַרְבֵּה גְזָקִין וְחִבְלוֹת בְּעוֹלָם, כִּי דִיקָא מִהַזְקָנִים הָאֵלוּ יוֹצֵא מַה שְׂיוֹצֵא, וְהֵם הֵם עֶקֶר הַגּוֹרְמִים גְזָק וְחִבְלָה לְנַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, הַשֵּׁם יִשְׁמְרֵנוּ מֵהֶם.

כִּי עַל-פִּי-רַב נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט מְקַרְבִּים חֲדָשִׁים, אֵינָם מִפְרִין כָּלֵל אֶת הָעֵבֶר שֶׁל הַזְקָנִים הַטְּפָשִׁים הָאֵלוּ, כִּי הֵם רַק רוֹאִים לְפָנֵיהֶם אִישׁ זָקֵן עִם זָקֵן לְבָן מָאד, וְתַכְף-וּמִיד כְּשֶׁשׁוּמְעִים מִמֶּנּוּ אֵינָה דַעוּת כּוֹזְבוֹת וְנִפְסְדוֹת, הֵם מְקַבְּלִין אוֹתָם, כִּי אֵיךְ יָכוֹל לְהִיּוֹת, שְׂאִישׁ זָקֵן כְּזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה שֶׁהוּא מְדַבֵּר?! וּבִפְרָט כְּשֶׁמְדַבֵּר גַּם בְּשֵׁם רַבּוּנוֹ ז"ל, וּבִינְתַיִם הֵם אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהַזְקָנִים הָאֵלוּ כָּבֵר

נתקרו מעבודתם זה ימים ושנים רבות, וכל הכל פיהם הוא סם המות ממש, כי לבסוף יקרו גם כל מי שיאבה לשמע אל דבורם ועצתם, ומאומה לא ישאר בידם.

וזה מה שמקונן ירמיהו הנביא (איכה ה'): "זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם", הינו שהזקנים הטפשים האלו, שיושבים בשער בת רבים, וכל הבחורים ובני הנעורים מתאווים לשמע איזה דבור מהם, הם הם שגרמו לשבתו בחורים מנגינתם, הינו שהפסיקו נערי בני ישראל מלנגן ומלזמר בתורה ובתפלה כראוי, כי מכל בחור ואברך יכול לצמח חדוש נפלא ונורא מאד, ובפרט כשמתקרבים לרבנו ו"ל, תכף-ומיד נכנסת באדם תבערה והתלהבות דקדושה הרבה מאד, אבל תכף-ומיד כשמוצאים איזה זקן טפש, שצועק שהוא כבר מקרב חמשים שנה וכו', וגם ישב שנים רבות על ציון רבנו ו"ל וכו', ובאמת בתוך פנימיותו הוא מקרר לגמרי, זהו עקר הסבה, שבני הנעורים לבסוף גם-כן נתקררים לגמרי, ומאומה לא ישאו בעמלם.

והיתה דרכו של מוהרא"ש נ"י תמיד, להזהיר את בני הנעורים, שלא יתפעלו ויזדעזעו מפני זקן לבן, כי זקן לבן בעצמו אינו שום דבר, כי להבדיל גם הגויים, כשבא החג שלהם מתחפשים עם זקן לבן...

וספר מוהרא"ש נ"י, שכשהיה מלמד בישיבה בעיר קוינס, פעם בא אליו איש אחד עם זקן לבן לשאל על שלום אחד מן התלמידים שלמד אצלו, ושאל אותו מוהרא"ש נ"י, אם זה הנכד שלו, ענה לו האיש, שזהו הבן שלו, והוא עצמו רק בגיל עשרים ושמונה... ומה שיש לו זקן לבן פנה, כי פעם קם בבקר, ופתאם ראה איך שהזקן שלו לבן לגמרי, (כמעשה רבי אלעזר בן עזריה בברכות כ"ח.), והלך לכל הרופאים, ולא יכלו לעזור לו כלל... הרי אנחנו רואים, שהזקן לבן לבד אינו שום דבר, והעקר רק מה שמנח מאחורי הזקן —

אם הוא זקן דקדושה, הינו שקנה חכמה, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (קדושין ל"ב), אז אפלו צעיר לימים, יאות לו השם — זקן, ואם זה זקן עם הארץ, אז אפלו אם הרבה שנים יחיה וכו', הרי זה הבל, כי אין ראוי לו השם של זקן כלל וכלל.

ופעם בא לישיבה הקדושה "מתיבתא היכל-הקדש" זקן אחד, שהיה מקרב קצת לאנשי שלומנו, ואמר לנו מוהרא"ש נ"י: "הזקן הזה כבר היה הספר מוסר שלי לפני עשרים וחמש שנה, (כי הזקן הזה כבר היה בגיל תשעים וחמש בערך), כי הייתי מסתפל עליו, והייתי רואה איך שהוא מבלה ימיו ושנותיו בלא כלום, והייתי מזדרז מחמת זה מאד בעבודת השם יתברך, כדי שיהיו לי פנים אחרות כשאגיע לגיל כזה.

ופעם כשהיו אנשי שלומנו עם מוהרא"ש נ"י בעיר חברון, כשעלו על המדרגות להפגס למערת המכפלה, ראו שם ערבי זקן מאד הולך עם מקל וגבו כפוף לגמרי, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י לאחד מן הבחורים מהצעירים ביותר, (שהיה שוכב קצת, ולא קבל על עצמו עוד על התורה כראוי): הרי תראה שעוד מעט גם אתה תהיה זקן כזה, ואם לא תזדרז מאד ותישב להכניס בעצמך התמדת התורה הקדושה, יהיו לך פנים, חס ושלום, כמו לערבי הזה... וכך אנשי שלומנו שעמדו שם קבלו מזה מוסר והתעוררות גדולה לעבודת השם יתברך.

* * * * *

זכיות

מוהרא"ש נ"י דבר כמה פעמים אודות מה שנוהגים קצת מחברים ומדפיסים לחתם בספריהם "כל הזכיות שמורות" בתור אזהרה, לבל ירהיב איש אחר להדפיסו בלא רשותם, והנה

מוהרא"ש נ"י תמה על זה מאד, והיה אומר, שזה פלא גדול, אחד
 כבר רוצה לזכות את הרבים על-ידי כתיבת איזה ספר או הדפסתו,
 והיה צריך לשמח מאד שיתפרסם הספר בכל פני תבל, על-ידי
 שימצאו עוד אנשים שיחזרו וינדפסו אותו, ותחת זה הוא הולך
 ואוסר זכות ההדפסה באזהרה חמורה, ועוד קורא לדין תורה מי
 שיהיב בנפשו לעבר על זה, וממה נפשך זו שטות, כי אם הספר
 הזה הוא ספר טוב, ויתקבל בעיני כלם, אז ממילא ימכרו כל
 הספרים ולא ישאר אף אחד, ואם הספר אינו טוב, אם-כן מי ירצה
 לחזר ולהדפיס אותו, ואם-כן למה צריכים לכתב "כל הזכויות
 שמורות?!"

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל הענין הוא דיון גדול בהלכה, אם
 בכלל שיך לכתב על דברי תורה "כל הזכויות שמורות", כי דברי
 תורה נתנו במתנה לכל כלל ישראל, ומה שיך לאסור את זה, וכבר
 דנו בזה גדולי הפוסקים בדורות שלפנינו (עין בהקדמת ספר מסגרת
 השלחן באריכות), ובנדאי מי שכונתו באמת לשם שמים — לזכות
 את עם ישראל עם חדושי תורה אמתיים, אף פעם לא יעלה על
 דעתו למנע זכות ההדפסה מבני-אדם אחרים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם מוצאים קטנות המחין כאלו בין
 אנשי העולם, אין זו קשיה כל-כף, כי על-פירב בני-אדם מתכוננים
 בעקר למסחר ולהרויח כסף, ואינם חושבים כל-כף על תכלית
 הענין, אף שגם בין אנשי שלומנו, חסידי ברסלב ימצא דבר כזה,
 ויתחילו לעשות מסחר ועסק מספרי רבנו ז"ל, ויכתבו "כל הזכויות
 שמורות", ויאסרו באזהרה חמורה לאחרים לחזר ולהדפיס אותם
 וכו', זוהי טפשות שאין כמותה, ותכלית ההפוך מכוננת רבנו ז"ל,
 שרצה דיקא שיתפשטו ספריו הקדושים בכל העולם פלו, ואמר
 בפרוש, שהספר שלו יהיה חשוב מאד, ויבקשוהו ויחפשוהו מאד,
 וינדפס ויחזר וינדפס כמה וכמה פעמים וכו' (עין חיי-מוהר"ן, סימן שמ"ט
 — דפוס חדש), ואם-כן מה שיך לאסור זכות הדפסה של אחד מספרי
 רבנו ז"ל?!

ובפרוש צוה לנו מוהרא"ש נ"י, שבענין הספרים הקדושים שהוא מחבר ומדפיס, אין שום "זכיות שמורות", ואדרבה לכל בריה שבעולם שרוצה לזכות את עם ישראל עם תורת רבנו ז"ל, הרשות נתונה לו להדפיסם, ולחזר ולהדפיסם, והעקר שיתפרסמו בכל העולם כלו, וכמה פעמים עשה כרוזים ברבים שאין רשות לשום בריה לאסור או למנע את ההדפסה של אחד מספריו הקדושים, וכשיגיע זמנו להסתלק לארץ ימים ושנים טובות, אין רשות לאחד מבניו או באי כחו לאחז זכות ההדפסה, רק כל הקודם זוכה, ויגדיל תורה ויאדיר.

ואמר פעם, שמה שהבטיח הצדיק מפלאצק ז"ל (בעל המחבר ספר "גט-מקשר" ושאר חבורים), שכל מי שידפיס אחד מספריו, יעשה לו טובה בעולם האמת, גם הוא חזק מאד בענין זה, אבל עוד הרבה יותר, וכל מי שידפיס אחד מספריו הקדושים, הוא יעשה לו טובות גדולות מאד, כי הספרים האלו מכרתים מאד לעולם, ואצל הרבה בני-אדם זהו כל חיותם ממש, ואשרי מי שיהיה לו חלק בזה, וסיים מוהרא"ש נ"י: "ואני חזק מאד מאד בזה..."

והיה מוהרא"ש נ"י אומר בדרך כלל בענין הזכיות של הדפסה, שאחד לא יבלבל את עצמו מהשני, רק כל אחד ואחד ילך וידפיס איזה ספר שמאיר לו, ובאיזה אפן שמאיר לו, ואין אף אחד צריך לפחד שהשני יפריע לו באיזה ענין, כי תהלה לאל יש אלפים ורבבות נשמות ישראל היום הצמאות מאד לדבר השם, וכל מה שרק נדפיס ונפיץ, לא יספיק לשליש ולמחצה, ולכן כל מי שיכניס עצמו בזה, אשרי לו ואשרי חלקו, כי שזכו רב מאד, ויש לו חלק בזכות הרבים לדורות, והוא מבטח על-ידי חכמינו הקדושים (אבות ה'): שאין חטא בא על ידו.

(וזאת אנתנו רואים בעינינו ממש, איך שדיקא מתמת שמוהרא"ש נ"י אף פעם לא עלה על דעתו לאסור זכות ההדפסה

על איזו ברייה, לכן ספריו הקדושים נדפסים וחוזרים ונדפסים, עד שיש מספריו הנפלאים שנדפסו למעלה מחמשים פעם, מה שעוד לא נשמע מימות עולם, שידפס ספר בחיי מחברו כל-כף הרבה פעמים).

ופעם אָמר מוהרא"ש נ"י, שהענין מקבל בשם הרב הקדוש בעל ה"ישמח משה" ז"ל, שאם ספר נדפס שלש פעמים בחיי מחברו, זהו סימן שהספיקו עליו במתיבתא דרקיעא.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שאם מבקשים הספמה על הספרים החדשים, ההספמה מדברת מאליה, כי ברוך השם, כל ספר וספר כבר חזר ונדפס כל-כף הרבה פעמים, עד שזו ההספמה הכי גדולה שיש.

ובפעם אחרת אָמר מוהרא"ש נ"י, שאם היה מדפיס הספמות בספריו הקדושים, היו ההספמות עולות פי כמה דפים מכל הספר כלו, כי מאות ואלפי המכתבים המגיעים אליו תמיד מכל קצווי תבל, שבהם מספרים אנשים, איך שהספרים האלו הצילו את חייהם, והחזירו אותם בתשובה וכו', הם הם ההספמות הכי גדולות שרק יכולות להיות, וגם הם הספמות אמתיות.

ופעם אָמר בדרך צחות, שמחבר פלוני יש לו הספמה מרב מפרסם פלוני ופלוני, ואני, ברוך השם, יש לי הספמה מאכר ומחשמלאי פלוני ופלוני... וכשלא הבינו האנשים שעמדו שם את פונת מוהרא"ש נ"י, ענה ואמר להם: הלא אנשים אלו כתבו לי שהספר הזה הציל את חייהם, נו, תגידו אתם, איזו הספמה יותר חשובה?... וכמה פעמים התבטא, שאם היה הולך לקחת הספמה אצל איזה רב וכו', הוא בעצמו אין לו שום השגה בספריו וכו', ואם-כן איך יוכל לתן הספמה?...!

חברים

מוהרא"ש נ"י דבר פעם אודות מעלת דבוק חברים טובים, ובפרט אלו שמסתובבים אצל הצדיק, שעליהם יש חוב גדול ביותר להדבק יחדיו, ולהיות באהבה גדולה זה עם זה, כי אחרת לא יקבלו מרבם בשלמות, וכמו שאמר רבי שמעון בר יוחאי לתלמידיו (אידירא נשא, דף קכ"ח): אנן בחביבותא תליא (ההצלחה שלנו תלויה באהבה), ואנשי שלומנו הקדושים אומרים שאנ"ן הוא ראשי תבות אנשי גיחל גובע, כי בחדרו של רבנו ז"ל מכרחים תלמידיו האמתיים להתחבר יחדיו, ולהיות באהבה זה עם זה, ורק ככה יאיר אורו של רבנו ז"ל באור גדול ונורא, הן אצלם והן לכל העולם כלו, כי כשיש אחדות ואהבה בין תלמידי הצדיק, אז יש כח לאור שלהם להאיר למרחוק כדגמת האור של שלהבת, שמאיר הרבה יותר רחוק מהאור של גר יחיד.

וכמה פעמים התאונן מוהרא"ש נ"י ואמר: ומה נעשה, כי השנאה והקנאה והמחלוקת שיש בין אנשי שלומנו בעצמם, היא עקר הגורם, שאין דבר רבנו ז"ל מתפשט בעולם, כי אלו היתה אחדות ואהבה בין כל אנשי שלומנו, הנה דבר רבנו מתפשט בכל העולם כלו כאש להבה ממש, והיו מקרבים בזה את הגאולה, אבל אלו הסכסוכים ושנאת החנם וכו' שנתהוו בין אנשי שלומנו, זוהי המניעה הכי גדולה להתפשטות דבר רבנו ז"ל בעולם, והוא מעשה הסמך-מם ממש, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (יומא ס"ט:): ועדין מרקד בינן, כי הוא רואה שמאד קרוב קצו, ולכן עושה כל מיני פעולות שבעולם להסתיר את הצדיק האמת מהעולם.

ופעם התבטא מוהרא"ש נ"י, ואמר על פת חסידים ידועה, שעקר הצלחתם שהם מתפשטים כל-כף בעולם, הוא רק מפני שיש ביניהם אחדות גדולה יוצאת מן הכלל, ולכן אף-על-פי שאין ביכולתם למכור שום דבר לעמת ערף למודו הקדוש של רבנו ז"ל,

אבל אף-על-פי-כן יש להם הצלחה גדולה, והכל רק מחמת האחדות שיש ביניהם.

וענה מוהרא"ש נ"י ואמר, תראו איזה טפשים הם אלו בעלי הקנאה ובעלי המחלקת שיש בינינו, אנחנו עוסקים בכל כחנו ומאדנו להפיץ ספרי רבנו ז"ל בעולם, וברוך השם, חפץ השם בידנו הצליח, וכמעט שאין עיר ומדינה בכל העולם פלו, שלא יהיו נמצאים שם ספרי רבנו ז"ל, והנה אם היו אלו בעלי הקנאה שותקים וסותמים את פיהם הטמא, אז לאט לאט היה קם בכל עיר ועיר בית המדרש על שם רבנו ז"ל, והיו מתקרבים תמיד מקרבים חדשים, ואז לבסוף היו כל אנשי שלומנו אוכלים מן הפרות.

כי הן שהיה שם רבנו ז"ל מתפרסם בעולם, והן שהיה כבר מקום לאנשי שלומנו להתאכסן בכל עיר ועיר, והיו יכולים לגבות מעות לצדקת רבנו ז"ל (כל אחד ואחד כפי הענין שלו), והיה לכל אחד ואחד טובת הנאה בין ברוחניות ובין בגשמיות, אבל עכשו שאלו בעלי הקנאה לא יכולים להתאפק, ומלהיבים שנאה ומחלקת גדולה עליו ועל ספריו הקדושים, מאז נתבלבלו אנשי העולם מאד, וכבר אין יודעים היכן משה שרוי, היכן אהרן שרוי, ואיזו היא האמת, והרבה בני-אדם מתרחקים לגמרי מרבנו ז"ל על-ידי-זה, ואפלו אלו שנשארים, אין בהם כדי קמץ שיוכלו להתחבר יחדו ולהקים בית הכנסת על שם רבנו ז"ל, וממילא אין כבר לא רוחניות ולא גשמיות, וכלם מפסידים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אבל אף-על-פי-כן אנחנו נמשיך לעשות את שלנו, ואנחנו נפיץ אור רבנו ז"ל בכל העולם פלו, כל עוד נשמותינו בנו, ולא נתפעל משום ברירה שבעולם, ומי שישים עצמו על הדרך לעכב אותנו, נחתך לו את הידים והרגלים והראש פלו יחד, כי אנחנו נדמים לרכבת שנוסעת בכח ובמהירות עצומה, ומי שישים עצמו על הפסים, כדי שהרכבת תעבר עליו, אזי, רחמנא

לצלן, לא ישאר מאתו כלום, והרכבת בודאי תדרס אותו בלי רחמנות, וכמו שאמר פעם רבנו ז"ל לאחד מהמתנגדים שלו (רבי וואלף): "כל זמן שהניח לי הזאב (זאב באידיש הוא וואלף) שביל קטן לעבר בו, הנה טוב, אבל עכשו שהניח עצמו לארץ ולרחב הדרך, אז נבער אותו מן הדרך (וועט מען דעם וואלף אראפ רוימען פון וועג)"; ולכן מי שיש לו קצת שכל, בודאי יתן יד לפרסם אורו של רבנו ז"ל בעולם, ועל-כל-פנים לא יעכב את אחרים.

וגדל האהבה שהיתה בין אנשי שלומנו האמתיים אין לשער ולספר כלל, וספר מוהרא"ש נ"י, שרבי אברהם שטרנהארץ ז"ל הנה לו חבר טוב, ושמו הנה רבי מרדכי שוחט, והיתה להם שעה ומקום קבוע בכל יום, שהתוועדו יחדו לדבר מעצות רבנו ז"ל, ופעם ביום הכפורים (שעל-פירב אין זמן ופנאי לדבר עם אחרים כלל), התישב רבי אברהם שטרנהארץ ז"ל, שילף למקום הקבוע שלהם להזכיר עצמו מהדבורים שדברו שם כל השנה, וכן רבי מרדכי הנ"ל נפל בדעתו אותה מתשבה — שילף לשם, ומה מאד נתרגשו שניהם כשמצאו אחד את חברו שם, ונפלו אחד על צוארי השני ויבכו הרבה מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפעם שמע פרוש נפלא בשם אחד מאנשי שלומנו על מאמרם, וזכרונם לברכה: כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, וזהו "כל הגדול" — הינו כל מי שנעשה גדול מאד בעבודת השם יתברך, תדע שזה "מחברו" — שעל-ידי שהיה לו חבר טוב, שמחזקו ומאמץו תמיד, על ידו הוא גדול, אבל אם "יצרו גדול" — הינו מי שהיצר הרע שלו נעשה גדול, ולא הצליח בעבודת השם יתברך, תדע שזה "הימנו" — מחמת עצמו, שלא היו לו חברים טובים יראים ושלמים לדבר עמהם מעבודת השם יתברך, ולכן לא הצליח להנצל מעצת היצר הרע, וכמו שפרש מוהרנ"ת ז"ל את המשנה: "אל תאמין בעצמך עד יום מותך", בעצמך דיקא, הינו כל זה שאמה לבד ובעצמך, אין אמה בטוח

שלא תפל מעבודתך, אכל כשתתחבר לחברים אמתיים אנשי הצדיק, אז תהיה בטוח שלעולם לא תפל, כי אם יפל האחד, תברו יקים אותו.

ומוהרא"ש נ"י צ"ן לענין הנ"ל את דברי המדרש (קהלת וכה, פ'שה ג'): אמר להם הקדוש-ברוך-הוא לישראל: בעולם שהייתם בו, לא בעלי מחלקת ולשון הרע הייתם? (בתמיהה) ושמה תאמרו מדי היתה זאת לכם, לאו, אלא אתם עשיתם "לעצמכם", עין שם; הינו כנזכר לעיל — שהאדם גורם לעצמו כל צרותיו, ובפרט כשאינו רוצה לחבר עצמו לחברים אמתיים אנשי הצדיק, וחושב שיפריש עצמו מכל העולם, וישב בכדידות, זה סוף כל סוף גורם לו רעות הרבה, כי נעשה עצבני מאד, ואינו יכול לסבל אנשים, ולבסוף מתפוצצים העצבים שלו לגמרי, רחמנא לצלן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבאמת ענין זה כתוב בפרוש בדברי הרמב"ם (הלכות דעות, פרק ו'), שדרך האדם להמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ולפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב בין חכמים תמיד, כדי שילמד ממעשיהם וכו', עין שם; כי טבע האדם להיות משפע מאד מהסביבה שלו, ולכן אשרי האדם הבוחר לעצמו סביבה של קדושה ואהבה אצל האנשים של הצדיק האמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם האר"י ז"ל הזהיר מאד את תלמידיו, שיאחזו עצמם ביחד באהבה גמורה ובאחדות שלמה, ובאפן הזה יהיו יכולים להמשיך את אורו הגנוז לכל העולם כלו.

וכמעט אין מכתב שיכתב מוהרא"ש נ"י לכלליות אנשי שלומנו היקרים, שלא יעוררם ויזכירם מגדל נחיצות האהבה והאחדות שצריך להיות ביניהם, ומאד מאד פאב למוהרא"ש נ"י, כשהיה רק איזה סכסוך או שנאה או קטטה בין איזה מן התלמידים, והיה משתדל בכל מיני אפנים להשוות ולעשות שלום ביניהם, וכן

בדבוריו בְּרַבִּים הִיָּה תָּמִיד מְפַלֵּג בְּשִׁבַּח הַשְּׁלוֹם וְהַאֲהָבָה בֵּין אָנָּשׁי
הַצַּדִּיק, וְהָיָה אוֹמֵר שְׁבוּזָה תְלוּיָה כָּל הַתְּקָרְבוֹת הַגְּאֻלָּה מִמֶּשׁ.

* * * * *

חֲתוּנָה

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׂאִין הָאָדָם יָכוֹל לְהוֹדוֹת לְהֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ
עַל גְּדֹל הַחֶסֶד חָנָם שְׁעָשָׂה עִמּוֹ, שְׁזָכָה לְמִצָּא אֶת בֵּת זִוּגוֹ, כִּי זֶה
הַנֶּסֶם שֶׁל קְרִיעַת יָם סוּף מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (סוּטָה
ב'.), וְהֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ מְסַבֵּב עִם הָאָדָם סְבוּת וְגִלְגוּלִים רַבִּים וְעֲצוּמִים,
עַד שְׁזוֹכָה לְמִצָּא אֶת בֵּת זִוּגוֹ, כְּמוֹ שְׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ זֹאת
בְּנַפְשׁוֹ, אָבֵל עַל־פִּי־רַב אַחֲרֵי קִצַּת זְמַן הַכֹּל נִשְׁכַּח מִן הָאָדָם וְנִתְיַשָּׁן
אָצְלוֹ, וּכְבָר יֵשׁ לוֹ טְעֵנוֹת וְתַרְעוּמוֹת עַל אֲשֶׁתּוֹ וְעַל הַשְּׂדֻכָן,
וְלַפְעָמִים גַּם עַל הֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ, חֵס וְשְׁלוֹם, וְכוּ', וּכְבָר שְׁכַח לְגַמְרֵי,
שְׁפַעֵם הָיָה בְּחוּר שְׁבוּר וְרָצוּץ כְּחָרָס הַנִּשְׁפָּר, וְהָיָה מְשַׁלֵּם אֶז כָּל
הוֹן דְּעֵלְמָא, שְׁתִּהְיֶה לוֹ אִיזוֹ בֵּת זִוּג שְׂרָק תִּהְיֶה, וְהַיּוֹם כְּבָר יֵשׁ לוֹ
כָּל מִינֵי טְעֵנוֹת כַּנ"ל, וְאִינוּ מְכִיר כְּבָר אֶת חֲסָדֵי הֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ
הַמְרַבִּים עֲלָיו.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שְׁזֶה הַפְּגָם שֶׁל אָדָם הֵרָאוֹשׁוֹן שְׂאָמַר
(בְּרַאשִׁית ג'): "הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי, הִיא נִתְּנָה לִי מִן הָעֵץ וְאֹכֵל"
וּפְרַשׁ רַש"י — כָּאֵן כְּפַר בְּטוֹבָה, עֵינֵי שָׁם; כִּי הֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ עָשָׂה
טוֹבָה נִפְלְאָה עִם הָאָדָם בְּזֶה שְׁנָתָן לוֹ בֵּת זִוּג, וְכִמוֹ שְׁכָתוּב (שָׁם ב'):
"לֹא טוֹב הָיִוֹת הָאָדָם לְבִדּוֹ, אֲעֲשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ", שְׁעַל זֶה אָמְרוּ
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יְבָמוֹת ס"ב:): כָּל הַשְּׂרוּי בְּלֹא אִשָּׁה שְׂרוּי בְּלֹא
טוֹבָה; וְאִם־כֵּן לָמָּה כְּשֶׁמְשֶׁהוּ הוֹלֵךְ שְׁלֹא כְּסֻדְר, תִּכְף־וּמְיָד זוֹרְקִים
הָאִשָּׁמָה עַל הָאִשָּׁה שֶׁהִיא חֲיִבַת בְּדָבָר, הֲלֹא גַם לְאָדָם הֵרָאוֹשׁוֹן

היתה בחירה עצמית. ולא הנה צריך לצאת לאשתו בזה, ואם-כן אין אחר חייב בדבר, אלא האדם בעצמו.

אלא כל זה בא מחמת שהאדם שוכח את החסד והטובה הנוראה שהשם יתברך עשה עמו, ושכח כבר לגמרי איך שהיה נראה לפני שמצא את בת זוגו — שבור כחרס הנשבר וחסר מכל טוב, והנה זכה למצא את בת זוגו, שהיא מאירה את עיניו ומעמידה אותו על רגליו, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (יבמות ס"ב:), ואם-כן למה לא יכיר טובה להשם יתברך על חסדו הגדול ויודה לפניו תמיד על רבוי טובותיו!?

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שמרגיל עצמו תמיד לתן שבח והודאה להשם יתברך על שזכה למצא את בת זוגו, וכן הוא מתפלל הלאה, שיזכה שתהיה לו לעזר אמתי תמיד, אז יהיה לו כבר שלום-בית אחר, כי לא יצא לריב עם אשתו כל-כף מהר, כשיזכר תמיד שהיא לו מתנה יפה מן השמים.

ופעם בא אחד מאנשי שלומנו למוהרא"ש נ"י, וספר לו שדברי מוהרא"ש נ"י הנ"ל נכנסו היטב בלבו, וזה כבר בערך חמש שנים, שהוא תמיד משבח ומהלל לשמו יתברך, על שזכה למצא אשה משפלת העונות לו ברוחניות ובגשמיות וכו', ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: ואצלי ככה נוהג כבר יותר מעשרים שנה... וזה אצלי כחדש ממש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלולא דמסתפינא (שבני העולם לא יבינו זאת), הנה מכריז ומפרסם לכל אברך המתחתן, שיאמר הלל בכל שנה ושנה ביום חתונתו, כי זה בגדר גס של יחיד, שראוי לומר עליו הלל, וכן הוא, גרו יאיר, נוהג בעצמו.

ואחד מאנשי שלומנו ספר, שלמחרת יום חתונתו התפלל שחרית ב"מתיבתא היכל-הקדש", ואחר התפלה קרא את ההלל (כי

ידע מכבד משיחת מוהרא"ש נ"י הנאמרת לעיל), ויצא אז מוהרא"ש נ"י מהמקנה, ונגש אל האברך הנ"ל, ומצאו אומר את ההלל, ואמר לו מוהרא"ש נ"י, שהוא תפס את המחשבה שלו עכשו במקנה, כי רצה להגיד לו זאת עכשו, שיקרא את ההלל, וילעתיד בכל שנה ושנה ביום חתונתו ממש, וככה נהג תמיד.

וסים מוהרא"ש נ"י: אשרי הזוכה להכיר טובה אליו ותברך, ולהיות שמח בחלקו תמיד.

* * * * *

חמץ

פעם בשעת שרפת חמץ ירד גשם חזק בחוץ, וכששרף מוהרא"ש נ"י את חמצו, לא רצה שאנשים אחרים יזרקו את החמץ שלהם בתוך המדורה שלו, כי חשש פן לא ישרף כמו שצריך מחמת הגשם, ולכן צנה לאנשי שלומנו, שיעשו מדורה אחרת בפני עצמם, וישרפו שם את החמץ שלהם.

כשגמרו כלם את שרפת החמץ, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י לאנשי שלומנו: תדעו שענן בעור ושרפת החמץ, הוא ענן בעור ושרפת היצר הרע והסטרא אחרא, וזוהי עבודת כל אחד ואחד בעצמו, הינו שכל אחד צריך לבער את היצר הרע שלו ולא להתערב במה שנוגע לחברו, והלואי שיצא ידי חובתו, הינו שיזכה לבער ולבטל את היצרים הרעים שלו לגמרי, אבל להתערב בעניני חברו, הינו איך ובמה הוא שורף את חמצו, זהו אסור בהחלט, כי כל אחד יש לו נסיונות אחרים, וממילא צריך עצות אחרות להנצל מהם, ואין שייך שאחד יגיד לחברו דעות בענין זה.

פודאי בדרך נעם ואהבה יש מצוה גדולה לדבר עם חברו, ולעורר אותו לתשובה ולדבקות השם ותברך, והוא ממילא יקבל

עצות ודרכים לתקן את כל מה שצריך, אבל להתערב בפרטיות בעניני חברו, ולהסתכל על כשלונותיו, ולהגיד לו מוסר ודעות וכו', אין זו דרך רבנו ז"ל כלל, וגם ספנה גדולה יש בדבר, שלא יחליש דעת חברו, ויפיל אותו ליאוש, רחמנא לצלן, שזה גרוע מהכל.

ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שזהו גם רמז במנהג ישראל קדושים, מה שלוקחים לבדיקת חמץ פה של עץ, ואחר-כך שורפים אותה ביחד עם החמץ, כי זה מרמז, שכמו שיש לכל אחד ואחד הפה שלו שהוא אוכל בה, ואף אחד לא יקח את זה מידו, כמו-כן בבדיקת חמץ ובעורו, כל אחד ואחד צריך לבער את החמץ שלו, ולא יתערב בחמץ חברו כלל.

ואחר-כך כששורפים את הפה ביחד עם החמץ, לרמז, שעקר התשובה היא לשרף ולבער את האנוכיות של האדם, הינו גם את הדברים הפרטיים השייכים לו לבדו, בחינת הפה שאוכל בה, גם זה ישרף לגמרי לכבוד השם יתברך, הינו שלא ירפו כל מחשבותיו תמיד רק על הצרכים הפרטיים שלו, שתהיה לו לבד תמיד הפה שלו לאכל בה, ומה שנעשה עם חברו לא אכפת לו כלל, כי גם זה פגם, כי הלא לב של יהודי צריך תמיד להרגיש את צרכי חברו, ולראות ולהתבונן איך שיכול לעזור לו, וכשאדם שורף את האנוכיות שלו, ומתחיל להרגיש שיש עוד יהודים בעולם, וכלנו צריכים לחזור להשם יתברך, זהו סימן שהתחיל לבער את היצר הרע שלו, וסוף כל סוף בודאי יזכה לבערו לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבודאי הענין הנ"ל הוא שקול הדעת דק מאד, כי מצד אחד אסור לו לאדם להתערב בחמץ חברו, ולהגיד לו מוסר, אבל מצד שני אסור לרכז כל מחשבתו רק על עצמו, ולשכח מכל העולם, כי זהו בחינת נח, שסגר עצמו בתבה, ולא היה אכפת לו מה שכל העולם נמחה במים, ואין זו השלמות, רק העקר הוא לאחז שניהם יחד, הינו בבדיקת החמץ אני בודק רק את

הַחֶמֶץ שְׁלִי, אֲבָל בְּשֵׂרֶפֶת הַחֶמֶץ, אֲנִי שׁוֹרֵף גַּם אֶת הָאֲנוּכִיּוֹת שְׁלִי, שְׁלֹא אֶהְיֶה סָגוּר וּמְסֻגָּר בְּתוֹךְ עֲצָמִי, וְלֹא אֶחְשֵׁב תָּמִיד אֶף וְרַק מִהֲצָרְכִים שְׁלִי, רַק יִהְיֶה לִי גַם לֵב לְהִבִּין צָרְכֵי חֲבֵרִי, וּבְיַחַד בְּדֶרֶךְ נֵעַם וְאַהֲבָה נֹזֶכֶה לְשׁוֹב לַהֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ.

אֲחֵרֵי הַשִּׁיחָה הַנ"ל אָמְרוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שְׁבוּדָאֵי הִיָּה כְּדָאֵי כָּל הַטְּרַחָה וְהַקְּשֵׁי, שְׁנַעֲשֵׂה עַל-יְדֵי הַגִּשְׁם, כְּדֵי לְשִׁמַּע שִׁיחָה נִפְלְאָה כְּזוֹ.

* * * * *

חֲתִימָה

מוהרא"ש נ"י הִזְהִיר אוֹתָנוּ פְּעָמִים אֵין מְסַפֵּר, שְׂאֵף פְּעַם לֹא נִחְתַּם שׁוּם דְּבָר נֶגֶד אִישׁ יְהוּדִי יִהְיֶה מִי שְׁיִהְיֶה, אֶפְלוּ אִם עָשָׂה הָעוֹלוֹת הַכִּי גְדוֹלוֹת בְּעוֹלָם, כִּי יֵשׁ בְּזֶה אֲסוּר שֶׁל שְׁפִיכוֹת דָּמִים מִמֶּשׁ, וּמִי יִקְבֹּל עַל עֲצָמוֹ הָאֲחֵרִיּוֹת לְשִׁפּוֹךְ דָּם יְהוּדִי?! וּבִפְרָט כְּשֶׁאֵינּוּ מְכִירוּ כָּלָל, רַק אֲחֵרִים מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ חֲתִימָה כְּדֵי לְהַעֲנִישׁוֹ, צְרִיכִים לְבָרַח מִזֶּה כְּמוֹ מֵאֵשׁ, וְלֹא יִתְעַרֵּב בְּדִבְרֵים כְּאֵלוֹ כָּלָל וְכָלָל.

וְהִזְהִיר מוהרא"ש נ"י אוֹתָנוּ עַל זֹאת בְּאַזְהָרָה חֲמוּרָה לְבַל נִשְׁכַּח זֹאת כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וְאָמַר, שְׁלֹא מְבַעֲיָא שְׂאֲסוּר בְּעֲצָמוֹ לְחַתֵּם שׁוּם דְּבָר נֶגֶד אִישׁ יְהוּדִי, אֲלֵא גַם אִם רוֹאִים אֵיזָה פְּתָק אוֹ מוֹדְעָה תְלוּיָה עַל הַקִּיר נֶגֶד אֵיזָה בֵּן אָדָם, צְרִיכִים לְקַרֵּעַ אוֹתָהּ יִהְיֶה מִי שְׁיִהְיֶה, וּמְקִימִים בְּזֶה הַמְצָנָה שֶׁל (וַיִּקְרָא י"ט): "לֹא תַעֲמִד עַל דָּם רַעֲדָה".

— וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ עָשָׂה בֵּן הַרְבֵּה פְּעָמִים —

לקרע מן הקיר מודעה שהיה חתום בה נגד איזה יהודי, וכוון בזה לקיים מצות לא תעשה של "לא תעמד על דם רעך" וכו'.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיה פעם מעשה בעיר ראדין, עירו של החפץ חיים, זכרונו לברכה, שגר שם איזה איש בליעל, שעשה צרות צרורות לכל בני העיר ושרף כמה בתים, ועשה הרבה גנבות, וגם אמרו עליו שרצח כמה נפשות, רחמנא לצלן, והחליטו כמה מאנשי העיר לעשות אספה, ולקבל חתימות מכל אנשי העיר, ולהביא את זה אל הממשלה, וככה יוכלו להתפטר ממנו, וכן עשו והלכו אל כל אנשי העיר, ובלקתם כף, הגיעו אל ביתו של החפץ חיים, זכרונו לברכה, והחפץ חיים ברוח קדשו ידע כבר את אשר געשה, על-כן החביא עצמו כל אותו היום במרתף שמתחת לבנין ביתו, למען לא להתעסק עמהם בענין זה, וכשראו אנשי העיר שאינו פותח להם את הדלת, הלכו לעצמם בלי חתימתו, וכשהלכו משם האנשים, שאל בנו של החפץ חיים את אביו, זכרונו לברכה, מדוע לא רצה לחתם נגד רשע מרשע כזה, הלא למצנה יחשב הדבר וכו'? ענה ואמר לו אביו ז"ל: הלא כתיב (שמות כ"ג): "לא תהיה אחרי רבים לרעות", איני רוצה שיהיה לי חלק בענין זה בכלל; רואים מזה, שגם נגד איש מפרסם ברשעו אסור לחתם עליו, ומכל שכן בן אדם שלא מכירים אותו כלל, שאסור לחתם עליו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שגם אביו נ"י היה לו נסיון כזה, שבאה אליו איזו פת חסידים, והניחה לו על השלחן סכום עתק בימים ההם כעשר אלף דולר מזמן, ובקשו ממנו שיחתם נגד איזה מפרסם, וסרב להם אביו נ"י, באמרו, שאינו רוצה שיהיה לו איזה עסק בדברים אלו וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, תצירו לעצמכם איזו בושח וחרפה תהיה לאדם בעולם העליון, כשיוציאו איזה כתבי פלסטר נגד איש תמים וצדיק, ויראה בין כל החתימות את חתימתו שחתם עליו, איזה

בזיון יהיה לו אז? ! יכניס ויטמין ראשו באדמה מרב חרפה, ולכן
למה יכניס האדם את עצמו בדברים כאלו, שאחר-כך יתחרט
עליהם מאד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו כבר דבר ידוע ומפרסם, שפל מי
שהיתה לו יד בחתומת כתבי הפלסתר עליו ועל ספריו הקדושים,
הגיע לו ענש חמור מאד, ומהם שפרעו בגופם, ומהם בנפשם או
בנפש בניהם ובנותיהם, רחמנא לצלן, ואף אחד לא יצא נקי,
במפרסם כל זה למי שבקי בכל הספור.

ופעם צלצל אברך אחד למוהרא"ש נ"י בערב שבת-קדש ממש,
סמוך לזמן הדלקת גרות, שבא עכשו מבחוץ, וראה איך שעומד
איזה איש רע ובליעל ומדביק מודעות נגד מוהרא"ש נ"י ונגד
ספריו הקדושים ברחובות, (שעשה זאת ברשעו למען לא יוכלו
לקרע אותם), ואולי יש אפשרות עדין לשלח אנשיו לחוץ לקרע
אותם לפני שבת-קדש, ואמר האברך הנ"ל, שאף-על-פי שהוא אינו
נוגע בדבר, כי הוא אינו מבין את כל הדין ודברים בענין זה, אבל
רצה להציל את מוהרא"ש נ"י מבזיונות ומשפיכות דמים, ולכן הוא
מודיעו.

ואז באמת שלח מוהרא"ש נ"י תכף-ומיד כמה מאנשי שלומנו
לחוץ לרחובות, והספיקו לקרע כמעט הכל, והצרכו כבר לחזור
ברגל, מחמת שכבר נכנסה אז השבת.

ואמר מוהרא"ש נ"י אחר-כך לאברך הנ"ל: היות שאין לך
ילדים, זה כבר כמעט שש עשרה שנה אחר החתונה, וזה לך
ולאשתך לבזיון גדול, לכן בזכות זה שהצלת אותי מבזיונות, אתם
תנצלו מבזיונות, ותפקדו בנרע של קנימא בקרוב, ולא עבר זמן רב,
ונפקדו בנרע של קנימא.

חולה

מוהרא"ש נ"י הלך פעם לבקר אברהם, שהיה חולה, ששמו הוא ..... נ"י, וכשישב מוהרא"ש נ"י אצלו דבר עמו כמה דבורים נפלאים, ואמר לו, שבשעה שהוא מבקש עזרה מבני־אדם (הן מרופא והן מבני־אדם שבאים לבקר אותו ולשאל בשלומו), אזי תהיה מחשבתו וכוונתו לבקש ממנו יתברך, ולפניו יתברך ישפך את כל מר לבבו, איך שכואב לו זאת וזאת, ואיך שאין לו אף אחד לעזור לו וכו', וכל זה ישמע הבן אדם היושב אצלו, ויחשב שאתה מדבר אליו אז, (ובודאי יעשה כל מה שביכולתו לעזור לך), אבל אתה תכון באמת, שאתה מדבר רק עמו יתברך, ואז בודאי תהיה לך ישועה ורפואה שלמה, כי (בראשית רבה פרשה נ"ג, סימן י"ט): יפה תפלת החולה על עצמו, וחזקה שאין תפלתו חוזרת ריקם.

והמשיך מוהרא"ש נ"י לדבר עמו נחומים, ואמר לו, תדע שכל דבר שנעשה בזה העולם הוא מעשה וחלק מספור, כי הלא אנחנו נמצאים בעולם העשייה, ולכן כל דבר הוא מעשה, ורב בני־אדם אינם מבינים כלל את המעשה והספור שעובר עליהם, וחושבים שהעולם כמנהגו נוהג, ולכן נופלים בנדעתם מאד, כשיש להם איזה משבר, כגון צער או חולאת וכיוצא בזה, רחמנא לצלן, ומזה בא שאין שלום בעצמיו (עין לקוטי־מוהר"ן, חלק א', סימן י"ד), והוא מלא מחלקת ויסורים גם בתוך גופו, ואין לו שום מנוחה, וכל שכן בין אדם לחברו אין לו שום מנוחה כלל, והוא מלא מחלקת, ויכול לבוא גם להרמת ידים והפאות, חס ושלום, מרב מרירותו וחסרון שלום שיש בו.

אבל כשאדם יודע שאין שום מעשה סתם בזה העולם, רק בכל מעשיהו יש בו שע"ה נהורין, הינו שמאיר בהם אורו יתברך, אז מגילא יש לו שלום בעצמיו, ונתישב לו הפל, ואין בעצמיו שום

מחלקת, כי הוא מכיר היטב שכל המעשה והספור שלו הוא חלק ממעשה וספור עליון מאד, וגנוזים בזה סודות ורזין עלאין, ולכן אינו נופל בדעתו כלל, רק הוא מבקש ממנו יתברך, שימתקו כל הדינים מעליו, וכשיחזר לבריאותו ישוב אל דעתו, כדי שיוכל לעבד אותו יתברך עבודה שלמה.

ולכל זה יזכה האדם כשיש לו קצת שכל ובינה, שזה בחינת האות מ', כמו שאמרו חכמינו הקדושים (אבות, פרק ה'): בן ארבעים (מ"ם) לבינה, הינו כשיש לו בינה דקדושה, אז יתבונן, איך שבכל מעשה יש השעה נהורין, ולא יפל בדעתו כלל משום דבר, רק יחפש ויבקש אורו יתברך מכל דבר, ויחיה עצמו בזה, (הינו שזהו בחינת תבת מ'ע'ש'ה' — שע"ה מ', הינו כשיש לאדם בינה, שהוא בחינת האות מ"ם, אז יבין שהכל הוא שע"ה נהורין).

והנה כל זה הנה כלליות הדבורים שדבר מוהרא"ש נ"י עם האברך הנ"ל, והושיט לו מוהרא"ש נ"י את ידו הקדושה, וברכו בברכת רפואה שלמה, והלכנו משם.

ובפעם אחרת הייתי עמו כשבקר אצל חולה אחד בבית החולים, וגם אז נתן לו ידו הקדושה, וענה ואמר: הנה מבאר בכתבי האר"י ו"ל, ש"חול"ה" בגימטריה מ"ט, כי חסרה לו ההארה משער הנו"ן של הקדושה, ולכן צריכין לכונן בנתינת היד לחולה — להמשיך לו הארה זאת, בבחינת מה שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות) גהיב ליה ידיה ואוקמיה, (נתן לו ידו, והקים אותו מחליו), כי ראשי תבות ג'היב ל'יה י'דיה הוא בגימטריה נו"ן, שעל-ידי-זה נמשכת הרפואה, וגם יש לכונן בנתינת ידו, שימתקן, בחינת (תהלים מא): ערש דנ"י, על-ידי יד"ו, ויתקיים בחולה מקרא שכתוב (תהלים קז): "ישלח ד'ברו ו'רפאם" ראשי תבות יד"ו, ודו"ק].

כשיצאנו מתדר החולה הנ"ל, השמיע מוהרא"ש נ"י עוד כמה

דבורים מפיו הקדוש, אשר לא יכילהו הרעיון מעצם גדלותם והשגותיהם וכו', כי אחר שיצאנו מחדר החולה אמר אחד מאנשי שלומנו למוהרא"ש נ"י, שהדבורים האלו בודאי החיו מאד את האברך הנ"ל, ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: הלואי שתזכה להבין קצת ממה שאמרתי, והזכיר אז את דברי חכמינו הקדושים (עבודה זרה ה' א'): אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה.

אחר-כך אמר מוהרא"ש נ"י לבנו היגד משה נ"י שהיה גם-כן שם: הלא גם לך יש חלק במעשה הזה, וכשתמהו אנשי שלומנו בדבר, ענה ואמר, כי הלא בתבת מ'ע'ש'ה' יש האותיות מ'ש'ה', הינו שיש בחינת משה רבנו, עליו השלום, בתוך פל איבר ואיבר של כל אחד ואחד מישראל (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כ"ו וסימן ע"ב), וימי שנותינו בהם שבעים שנה (בחינת ע'), ולכן עקר העבודה של האדם היא למצא את השערי בינה שזכה להם משה רבנו, עליו השלום, בתוך השבעים שנה שלו, ולהכיר שאין זה מעשה סתם.

אחר-כך ענה ואמר מוהרא"ש נ"י בחן אמתי ונפלא כזה: ומי אמר כל זה? הלא שמואל ספר כל זה לדוד, בשעה שמשח אותו למלך, שמשחו בקרן, וספר לו שיהיה מלך, ויעבר עליו מה שיעבר, ואף-על-פי-כן ימצא את השע"ה נהורין בתוך כל דבר ודבר.

[גם מבאר בספרים הקדושים, שלטובת החולה יש לכונן השם המ"ש (אחד מהע"ב שמות הקדושים), והם אותיות מ'ש'ה, והוא מרמז בפסוק (שמות): "משה ידבר והאלקים יענו בקול", קו'ל' ראשי תבות ו'רפואה ק'רוכה ל'בוא, נמצא שגם זה מרמז בדברי מוהרא"ש נ"י הנ"ל, שיש למשה גם-כן שיכות לספור הזה].

אחר-כך כשהלכנו משם, התחיל להאיר בי, שמוהרא"ש נ"י הלביש בתוך שיחתו הקדושה סודות ורזין עלאין מאד, שערים שלמים בעץ חיים ובכתבי האר"י ז"ל מענני עולם הבינה והשע"ה נהורין וכונת בקור חולים וכו', ואף-על-פי שאין אתנו יודע

עד מה ועד היכן הדברים מגיעין, אבל מקצת שיוצא לעבדה ולמעשה, שהאיר השם יתברך בנו נעלה על הכתב, למען נאמין ונשכיל, שבכל שיחה קלה של צדיקי האמת גנוז רזין וסודות עלאין, ותמיד נתיגע ונשתדל להבין שיחתם הקדושה.

הנה מובא בסדור האר"י ז"ל בכונת מצות בקור חולים, שיכון, כי חול"ה בגימטריה מ"ט שערי בינה, גימטריה השם מ"ה (עם הארבע אותיות), ואצל החולה כתיב (תהלים מ"א): "השם יסעדנו על ער"ש דו"י", כי נתהפך לו העש"ר (בחינת אות יו"ד העולה עשר) לדו"י (הינו אותיות יו"ד נתהפך לדו"י), פי האות יו"ד ראשונה שבשם הויה ברוך הוא, שבו גנוז האין סוף המחייה את האדם, נתהפך אצלו, ולכן עכשו צריכים שהשם יסעדנו, ויהפך הדין בחינת ער"ש דו"י לרחמים לעש"ר יו"ד, ומשך על החולה השער נו"ן של הבינה החסרה ממנה בתבת חול"ה הנזכר לעיל, (שגימטריה רק מ"ט), ואז יתמלא לנו"ן (השם מ"ה עם הארבע אותיות והכולל), ותמשך עליו רפואה שלמה, עין כל זה בכונת האר"י ז"ל.

והנה על-ידי שיחתו הקדושה הנ"ל של מוהרא"ש נ"י, נפתחו לנו גלויים חדשים בדברי האר"י ז"ל הנזכר לעיל לעבדה ולמעשה.

פי מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר נפילת האדם וקטנות מחו נמשך ממה שחושב שעולם העשייה הזה הוא רק מעשה סתם, ואינו מתבונן בו, איך שגנוז בתוך כל מעשה וספור השע"ה נהורין וכו'.

כי מבאר בכתבי האר"י ז"ל (עין עץ חיים, שער אבא ואמא, שער י"ג, ועין בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ל"ה), שמעולם הבינה נמשך ש"ע נהורין עלאין, שהם בגימטריה שתי פעמים השם אל במלואו (אל"ף למ"ד), שהם בחינת הפנים עליונים הנמשכים מתקון ואמת, ומשם יוצא מלבוש שמלביש את המלכות והאמונה, בחינת עולם העשייה, שלא ישלטו בו החיצונים והקלפות, והם נתבטלין על-ידי אור

החשמ"ל שיוצא משם, (מלבבו"ש בגימטריה חשמ"ל, ושניהם עולין ג' שע"ח, שהם בגימטריה שני השמות הנ"ל, עם שש האותיות ושתי התבות, ולפעמים נקרא בשם ש"ע נהורין, ולפעמים שע"ה נהורין ולפעמים שע"ח, עין בעין חיים בשער הנ"ל).

והנה עקר נפילת האדם למשכב הוא מחמת שהדינים שורין עליו מקטנות מחו, הינו מחמת שנסתר ממנו אור הבינה הנ"ל, להתבונן מכל דבר אלקותו יתברך, ואיך שבאמת אין שום מעשה סתם בעולם העשיה שהוא בחינת המלכות, רק בכל דבר נתגלה בו אמונתו יתברך, הינו שבתוך המעשיה יש בו השע"ה נהורין הנ"ל מעולם הבינה, אבל הם נתגליון רק למי שיש לו המ"ם של הבינה, הינו בן ארבעים לבינה, שאמרו חכמינו הקדושים, אבל החול"ה בגימטריה מ"ט, שחסר לו אחד מהנו"ן שערי בינה, ולכן נפל למשכב, והדינים שורין עליו.

והנה העקר להשפיל אותו מאור החכמה והשכל של הצדיק שהוא בחינת יו"ד, על שם החכמה, בבחינת "אשרי משכיל אל דל" וכו', ואז השם יסעדנו על ערש דו"י, ויתהפך הדו"י ליו"ד, ויהיה נמשך עליו על-ידי-זה השער הנו"ן מהבינה שחסר לו, ותהיה לו רפואה שלמה.

וזהו מה שאמר מוהרא"ש ג"י, שכשאין האדם משיג את השע"ה נהורין בעולם העשיה, אז אין לו שלום בגופו, ולא בינו לבין חברו, ויש לו רק מחלקת ותרמת ידים וכו', פי "בשלו"ם גם-כן גימטריה שע"ח (וחשמ"ל ומלבבו"ש כנזכר לעיל), פי על-ידי שמשיג האורות עלאין הנזכרין לעיל, יש לו שלום בגופו ובינו לבין חברו, ואף פעם לא יצא לריב עם אחר, ועל-ידי-זה יזכה שאור החשמ"ל ממילא יבער את כל הקלפות והחיצונים, שהם בחינת בעלי המחלקת שלו, ויכסה פניהם בוש"ה (מתוך אור הפנים דקדשה).

והנה אחר-כך אמר מוהרא"ש נ"י, שְׁכַל הַנַּ"ל הֲלֵא אָמַר שְׁמוּאֵל לְדוֹד בְּשַׁעַה שְׁמַשַׁח אוֹתוֹ בְּקֶרֶן וְכוּ', וְהֵנָּה בְּשִׂיחָה זֹאת הַלְבִישׁ מוהֲרַא"ש נ"י רִזִּין עֲלָאִין וְכוּ', כִּי הֲלֵא הוּא עֲכָשׁוּ הֵלֶךְ לְבַקֵּר אֶת הָאֲבִירָךְ שֶׁהִיָּה שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל דּוֹד, וְהֵנָּה עָקַר כְּפִנְתַּת הַמְּבַקֵּר אֶת הַחֹלֶה הוּא לְהַמְשִׁיף אֹרֶךְ הַבֵּינָה לַחֹלֶה, וְלְהַשְׁלִים אֶת הַשַּׁעַר הַנּוֹזֵן שֶׁחָסַר לוֹ וְכוּ' וְכַנ"ל מִסְדּוֹר הָאֲר"י ו"ל.

והנה שְׁמוּאֵל הוּא גַם-כֵּן בְּגִימְטְרִיָּה שַׁע"ח (עַם הַכּוֹלָל), וְזוֹ הִיְתָה עֲבוֹדַת שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא, עָלָיו הַשְּׁלוֹם — לְמַלֵּא אֶת הָעוֹלָם עִם אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שִׁירְגִישׁ הָאָדָם אֶת אֹרֹו יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה בְּעוֹלָם הַעֲשִׂיָּה, וְלִכְּנֵן כְּתוּב אֲצִלוֹ (בְּרֻכּוֹת י'): כָּל מְקוֹם שֶׁהֵלֶךְ שָׁם בֵּיתוֹ עִמוֹ, כִּי זָכָה לְהַרְגִישׁ אֶת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה בְּתוֹךְ כָּל מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה שֶׁבְּעוֹלָם הַעֲשִׂיָּה, וְלִכְּנֵן כְּשֶׁמַּשַּׁח אֶת דּוֹד לְמַלְךְ, שָׁזָהוּ בְּחִינַת מַלְכוּת דְּקִדְשָׁה שֶׁהִיא הַתְּגִלוֹת הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, שָׁזוֹ הִיְתָה עֲבוֹדַת דּוֹד הַמַּלְךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, כָּל יְמֵי חַיָּיו — לְגִלוֹת אֶת הַתְּפִלָּה וְהָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, שְׁמֵנָה חֵבֵר אֶת כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים, הֵינּוּ שְׁמַצָּא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ כָּל הַצְּרוֹת וְהִיסוּרִים שֶׁעָבְרוּ עָלָיו, וְלִכְּנֵן דִּיקָא שְׁמוּאֵל גָּלָה לוֹ כָּל זֹאת, וְהוֹדִיעַ לוֹ בְּזֶה שִׁימְשִׁיף אֶת אֹרֶךְ הַשַּׁע"ה נְהוֹרִין מְעוֹלָם הַבֵּינָה, וְכִכָּה יִהְיֶה נִצּוֹל מִכָּל הַמַּחְלָקַת וְהַרְמַת הַיָּדַים שֶׁרָצוּ לְהָרִים עָלָיו, (דו"ד בְּגִימְטְרִיָּה י"ד שֶׁהוּא הִיָּה תְּקוּנָה פְּגָם הַיָּדַים שֶׁל רִיב וּמַחְלָקַת, וְהוּא מְסַר יָדָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתַפְלָה, בְּבַחֲיַנַּת (שְׁמוֹת י"ז): "וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה", וְתַרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס — פְּרִישָׁן בְּצִלוֹ וְדו"ק).

וְלִכְּנֵן שְׁמוּאֵל מַשַּׁח אוֹתוֹ בְּקֶרֶן, (כְּמוֹ שֶׁדִּקְדַּק מוהֲרַא"ש נ"י אֲזוֹ בְּשִׂיחָתוֹ הַקְּדוּשָׁה וְאָמַר: הֲלֵא כְּשֶׁמַּשַּׁח שְׁמוּאֵל אֶת דּוֹד בְּקֶרֶן), כִּי בְּקֶרֶן בְּגִימְטְרִיָּה שֵׁנ"ב, שֶׁהוּא רֵאשִׁי תְּבוּת נִזּוֹן שִׁעְרֵי בֵּינָה, כִּי זָהוּ עָקַר הַמְּשִׁיחָה, שְׁמֵן הַחֲכָמָה שֶׁהִיא בְּחִינַת יו"ד, יְכַנִּיס בּוֹ בֵּינָה מִנּוּזֵן שִׁעְרֵי בֵּינָה, וּמִמִּילָא יִנְצַל מִכָּל הַצְּרוֹת שֶׁיַּעֲבְרוּ עָלָיו בְּמִשְׁף כָּל יְמֵי חַיָּיו.

ואחר-כך אמר מוהרא"ש נ"י, שמשנה יש לו גם-כן חלק במעשה, כי הלא אצל משה רבנו, עליו השלום, פתיב "ותחסרהו מעט מאלקים", שבחזיו לא זכה להשיג השער הנו"ן, אבל במותו זכה, כדאיתא בזהר הקדוש על שם הר נבו — נו"ן בו, הינו שזכה בהסתלקותו לשער החמשים בשלמות, ואחר-כך הוא הוריד את זה לכל אחד ואחד מישראל, כי הלא משה מלבש בתוך כל אחד ואחד, כדאיתא בדברי רבנו ז"ל הנזכרים לעיל, ולכן עקר עבודת האדם ורפואת החולה תלויים בזה, שימשיך בתוכו את אור החמשים, שהוא האור של משה רבנו, עליו השלום, ולכן אמר לו מוהרא"ש נ"י, שגם לו יש חלק במעשה, ולכן גם בתבת מעשה יש אותיות מ'ש'ה' ע', הינו שימשיך הדעת של משה בתוך השבעים שנה שלו, ואז יחיה חיים נצחיים.

ונה השבעים שנה הם גם-כן בחינת השבעים שנה של דוד המלך, עליו השלום, שזכה בחזיו להקמת מלכות דקדשה, ולהמשיך בתוכה אור הבינה משער החמשים בשלמות.

והנה בודאי יש עוד דברים בגו עמק הדברים האלה, שעדין לא זכינו לעמד עליהם כלל, אבל כל הנ"ל הוא מקצת מן הקצת שיוצא לעבדה ולמעשה, הינו שייבין כל אדם, שאין שום מעשה שעובר עליו סתם, רק בכל מעשה יש בו שעה נהורין עלאין, ואם האדם יבקש ויחפש אחריהם, ויכסף להבין הרמזים והאורות שיש בכל דבר, אז בודאי סוף כל סוף יזכה שיאיר עליו אורו יתברך בגלוי רב ונפלא מאד, ויזכה להגיע אל אנפין נהורין.

ואחר כל השיחה הנזכרת לעיל, כשאחד מאנשי שלומנו דבר עם מוהרא"ש נ"י קצת מעמק הדברים, ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י, שזהו בחינת מה שאמר רבנו ז"ל, שבגיל עשר שנים כבר זכה למדרגת הבעל-שם-טוב, והזכיר אז מאמרם, זכרונם לברכה (אבות, פרק ה'): בן עשר שנים למשנה, עד כאן היו דבריו.

ועל-פי הדברים הנ"ל, נוכל להבין זאת קצת, כי הלא חכמינו הקדושים אומרים, שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה, כי בן ארבעים לבנה, ועד שהאדם אינו זוכה לבנה, אי אפשר להבין את דברי רבו, שמלביש ומסתיר בכל שיחה ושיחה סודות עליונים. (וכמו שאמר מוהרא"ש נ"י בתוך השיחה הנ"ל עם החולה, שיש אחד שמספר מעשה בעולם העשיה, וכל פונתו היא בעשיה ממש, הינו לכל הזבל וההסתרה שיש בזה עולם העשיה, אבל יש אחד שמדבר בעולם העשיה, והוא גם-כן מספר מעשה, ואפלו עם הבן אדם הראשון בעצמו, אבל הוא מספר מעשה אחר לגמרי, שבתוך המעשה שלו מאיר השעה נהורין, ומוהרא"ש נ"י רמז בזה למה שארע אצלו בדרך לבקר את החולה הנ"ל, שדבר עם איש אחד ספורים ומעשיות שונות מאנשי העולם, ומכל הזבל והתועבות הנעשות היום בעולם, רחמנא לצלן, ומוהרא"ש נ"י היה מכון אז בספוריו למה שהיה מכון, והבן אדם השני לא תפס כלל את דברי מוהרא"ש נ"י).

ולכן עד "בן ארבעים לבנה", האדם אינו זוכה להבין דברי רבו, אבל אם הוא מתקדם מאד בעבודתו, וב"בן עשר למשנה" הוא זוכה להבין סוד המ'ש'נה', שהיא אותיות מ'ש'ה' נ', הינו שזוכה להבין בתוך עולם העשיה שהוא בחינת מקרא, גם את סוד המשנה, שהוא סוד הנו"ן שערי בינה המשפיל במקרא, ומפרש את כל התורה שבכתב, אז הוא כבר בגיל צעיר יכול להשיג כל הסודות העליונים, ולכן התפאר רבנו ז"ל בעצמו, כשרק היה בן עשר, וכבר זכה לעמל על מדרגות רמות אלו.

והנה רק פתחנו פתח כחודו של מחט בדבורים אלו, והשם יתברך יזכנו לעמד על עמדנו להתקרב לצדיקי אמת באמת, ולשתות בצמא את דבריהם הקדושים תמיד.

טעות

מוהרא"ש נ"י אמר, שיש טבע רע מצוי מאד בין בני-אדם, שכשעשו איזו טעות או שגגה, הם אוכלים את עצמם, איך יכלו לעשות טעות כזו, והמצפון שלהם הורג אותם ממש, עד שהם נכנסים לדכאון גדול, ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו בעצמו טעות ודמיון גדול, כי טעות יכול כל אדם לעשות, וכך היא דרך של בני-אדם, ורבונו ז"ל כבר למד אותנו, שאפלו הצדיק הגדול ביותר, יכול לעשות טעות, וכמו שאמר פעם: העולם חושב שצדיק אי אפשר לו לעשות טעות, ואם עשה טעות, כבר אינו צדיק, אבל אני אומר אחרת, שצדיק בודאי יכול לעשות טעות, ואם עשה איזו טעות לא נגרע מצדקותו דבר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהטעות הנ"ל נמשכת בדקות מפגם האמונה הקדושה, כי מי שמאמין בו יתברך באמונה פשוטה ומבררת מאד, הוא יודע, שכל פרט ופרט משגח בהשגחה פרטי פרטית, ואין שום דבר של טעות באמת, ועל האדם לדעת שעקר הטעם שהגיעה טעות על ידו הוא, כדי שילמד מטעותו מהיום והלאה, לא להפשל בטעות כזו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת ק"כ): אין אדם עומד על דברי תורה, אלא אם-כן נכשל בהם, אבל לפל בדעתו מחמת טעותו, זה אסור בהחלט, ואין זה אלא מחמת חסרון אמונה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזה הנה הפגם של החכם בספורי-מעשיות (עין בספור ט' מחכם ותם), שאפלו כשעשה טעות שלא הכיר בה שום אדם רק הוא בעצמו, גם-כן אכל את עצמו, והנה מלא יסורים מזה, והנה מתמיה ואומר: "איך חכם כמוני יבוא לידי טעות כזו", כי היתה לו ישות וגאות גדולה, וגם אמונה לא היתה לו, ולכן לא הנה יכול לבלע דבר כזה, שתדמן לידו איזו טעות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלבני העולם יש טעות גדולה בדבר זה,

ובפרט בנוגע לרבי ומנהיג מפרסם, שחסידיו ואנשיו חושבים, שאי אפשר בשום פנים ואופן, שלרבי שלהם תהיה איזו טעות, ומזה יוצא כמובן מכשולים רבים, כי מחמת מדת הנצחון ילכו חסידים, ויפרסמו בשם רבם איזו הנהגה או צווי וכיוצא בזה, שהוא טעות מעקרו, והם כבר אומרים בזה טעמים וסודות וכו', מה שכל הענין הוא רק טעות בעלמא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר הגדלות של מנהיג ומפרסם היא, שבשעה שיש לו טעות, הוא מגלה ומפרסם זאת ברבים, ואינו מתבייש כלל, וזהו סימן שהוא איש אמת באמת, אבל אם כשיש לו טעות, הוא מבקש לכסות ולהסתיר זאת, ולתרץ עצמו בכל מיני תרוצים ואמתלאות וכו', שאין להם שרש ועקר כלל, וזהו סימן שהאמת חסרה שם מאד, וכל המנהיגות והפרסום שלו צריכים בדיקה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם האמוראים הקדושים לא התבישו לומר: דברים שאמרתי לכם טעות הן בידי (עין שבת ס"ג), אנהנו על אחת כמה וכמה לא צריכים להתבייש, כשנזדמן לידינו איזו טעות, ועלינו להודות בזה.

והנה זה ראינו אצל מוהרא"ש נ"י, שאם באיזו פעם החליט בדעתו שעשה איזו טעות, לא התבייש כלל להגיד זאת בפני עם ועדה, שהיתה לו טעות, ושיש לו חרטה על זה, והיה אומר, שאם היה מכחיש או מכסה את זה, היה זה השקר הכי גדול, וכמה פעמים התפאר במדה הזאת — שאם הוא יודע שעשה איזו טעות, הוא יודה על זה, אפלו בפני הרבה אנשים.

וכמה פעמים, כשהיה מוהרא"ש נ"י מדבר עמנו אודות איזה צדיקים מפרסמים, עובדי השם, היה אומר לנו, שאף-על-פי שהם פעלו הרבה דברים טובים במשך ימי חייהם, אבל אף-על-פי-כן היתה להם גם-כן טעות או טעיות גדולות בכמה דברים שונים,

ואינם מאבדים את השם "צדיק" מחמת זה, כי הדברים הטובים שעשו נשארים טובים, אבל זה לא מצדיק גם את טעותם.

וסים מוהרא"ש נ"י: העקר הוא, שהאדם צריך לבקש הרבה ממנו יתברך, שיוליך אותו בדרך האמת לאמתה, שלא יפשל באיזו טעות, ומכל שכן שלא יעבר את כל משך שנות חייו באיזו טעות גדולה, ועוד יותר מזה, שלא יכשיל גם אנשים אחרים בטעותו, ומי שתמיד יבקש ויתפלל על זה, בנדאי יוליך אותו השם יתברך בדרך האמת לאמתה, וילך לבטח דרכו.

* * * * *

טענות

מוהרא"ש נ"י אמר: אסור לאדם שיהיו לו טענות על חברו, ולא פאשר נוהג בעולם, שכל מה שקורה עמו, תכף-ומיד יש לו טענות על חברו, כאלו חברו גרם לו מה שגרם וכו', כי זו סתם שטות גדולה עד מאד, ויש בני-אדם, שכל-כף הכניסו את עצמם בדמיון הזה של טענות, שיש להם הרבה טענות על כל אחד ואחד, עד שכל מה שרק קורה בעולם בכלליות ובפרטיות ופרטיות, הם מאשימים את זלזתם, ויש להם טענות גדולות על כל פרט ופרט.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי הדבר הזה הוא שטות גדולה עד מאד, כי המאמין האמתי, שיודע שהכל בהשגחה פרטית, ואין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והוא יתברך מחיה, מהנה ומקים את כל הבריאה כלה, לו אין שום טענות על שום בריה שבעולם, רק אדרבה, בשעה שרואה אילו עולות, תכף-ומיד הוא תולה את זה בעצמו ולא באחרים.

וספר מוהרא"ש נ"י בשם הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן

עלינו, אשר תכף-ומיד כשאדם רואה בעולם איזו עולה, אל יהיו לו שום טענות על אחרים, רק ישוב תכף-ומיד בתשובה שלמה, כי בודאי יש אצלו הפגם הזה, כי אחרת לא היה רואה אותו אצל אחרים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מי שירגיל את עצמו לילך בדרך זו, אז לא יהיו לו שום טענות על אחרים.

ומוהרא"ש נ"י רגיל לספר ספור זה, על אלו שיש להם טענות על זלזלם, כאלו הם מחריבים וכו': פעם אחת רץ צבי ביער, והסתבך עם קרניו בין האילנות, ולא יכול היה לרוץ יותר, כי קרניו היו מסבכות חזק בתוך ענפי האילן, והתחיל לבעט ברגליו באילן, ועבר בדרך שועל, שהוא החכם שבחיות, ושאל אותו: "מה אתה בועט ברגליך באילן?" ענה לו הצבי: "ראה מה עשו לי האילנות? סבכו את קרני, ואיני יכול לרוץ, ועל-כן נספם בדעתי לעקר את כל האילנות, כדי שיהיה לי מקום לרוץ". צחק השועל ואמר לו: "הוי! הוי! שוטה, אפלו אם תחיה אלף שנים, לא תוכל לעקר את כל האילנות, כי זה למעלה מכחך, אלא שמע בקולי, וקצץ וחתך את קרניך, ואז תוכל לרוץ בין האילנות, ושום אילן לא יעמד בדרךך..."

וסים מוהרא"ש נ"י, והנמשל מוכן מאיליו: יש בני-אדם שיש להם טענות, כאלו בגלל חבריהם נסתבכו בצרות, ואינם יכולים לעשות שום דבר, ועל-כן הם מקבילים על עצמם לעקר את חבריהם, ובאמת הם טפשים גדולים, כי הקדוש-ברוך-הוא מנהיג את העולם, ואי אפשר לעקר את שום ברירה שבעולם, ואם אתה עוקר את משהו, בדמיוןך הוא... כי את עצמך אתה עוקר... ועל-כן העצה לחתך את קרניו, שהם חסרונותיו, ואז ילך לבטח, כי בזה שהאדם מתקן את עצמו, אז יראה, שיש מקום בעולם לכל אחד ואחד.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י ואמר, כי כל הטענות שיש לכמה

אנשים עלי, הכל הבל ורעות רוח, ובפרט הטענות שיש למתנגדים עלי, הוא דבר גלוי לכל ומפרסם לכל מי שרוצה להודות על האמת, שדיקא על ידי מצליחים בעסקיהם, כי תהלה לאל, גליתי ופרסמתי את דעת רבנו ז"ל בכל העולם כלו פשוטו כמשמעו, בכל ארצות הברית וקנדה, ובכל ארצות אירופה עד מדינת אוסטרליה ודרום אפריקה הרחוקות הגעתי, ומכל שכן וכל שכן בכל ארצנו הקדושה לארצה ולרחבה, מדין ועד באר שבע, מלאתי את כל שכבות העם עם ספרי רבנו ז"ל, עד שכמעט אין בית שלא יהיה שם ספר מספרי רבנו ז"ל, והמפרסמות אינן צריכות לראיה, ואני עוסק בזה כבר שלשים שנה במסירות נפש הכי גדולה, וכל העולם יודעים מברסלב, דיקא על-ידי הספרים שגליתי ופרסמתי והפצתי, ועל-ידי זה הם באים אחר-כך וקוטפים את הפרות, והולכים לאסף כספים ונותנים להם, והכל בזכות הספרים שהדפסתי והפצתי אותם וכו', ועל-פני טפשים שכמותם, איך הם יכולים עוד לטען טענות של הבל, כאלו אני מזיקם, הלא הכל דמיונות גדולים, ואדרבה, אם שיך אילו טענות, יש לי טענות הרבה מאד עליהם, אף יען שאני יודע את כל הנ"ל, כי הקדוש-ברוך-הוא מנהיג את עולמו בהשגחה נפלאה ונוראה עד מאד, והכל בחשבון צדק, ואין שום בריה יכולה לקחת ממך כלום, כי אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ואין מלכות נוגעת במלכות חברתה, אפלו כמלא נימה (יומא ל"ח. תענית א:), ואפלו כל העולם כלו יעמדו עלי, אינם יכולים לבטל אותי בלי רשותו ותברך, על-פני אין לי שום טענות על שום בריה שבעולם, אדרבה אני צוחק מהם, ואף שכבר עשו לי כל-כף הרבה רשעות, ומסרו אותי למלכות וכו', וחרפו וגדפו אותי כל-כף, עם כל זאת, אני צוחק מהם, ואין לי שום טענות עליהם, כי מי שיש לו טענות על חברו, זה בא לו מחמת קטנות הדעת והמחין

וסים מוהרא"ש נ"י: אשרי מי שאין לו שום טענות על זלתי, ואז דיקא יחיה חיים נעימים, חיים נצחיים.

טובות

מוהרא"ש נ"י אמר: כל אדם צריך להרגיל את עצמו לעשות טובות לאחרים, וישתדל כל מה שיוכל לא לקבל טובות מאחרים, רק הוא יהיה משפיע טובות, ולא יהיה מקבל טובות, כי אז יהיו לו אכזבות גדולות בחייו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: בזה שעושים טובה לחברו אין מפסידים, אדרבה הקדוש-ברוך-הוא ישלם לו כפל כפלים, וזה סימן של בר לבב, זכוי הלב וטהרת המדות — בפעוה שהוא עושה תמיד טובות לחברו, ואינו מצפה לשום תשלום גמול.

ובכל פעם מוהרא"ש נ"י מזהיר אותנו, שלא נהיה בבחינת נצרכים לבריות, הינו לקבל טובות מזלתו, כי זה רק מכניס את האדם למתחים ולכעס, ומשברו לגמרי, כי תכף-ומיד כשהאדם צריך טובות מחברו, והלה אינו רוצה לתת לו, על-ידי-זה הוא נשבר לגמרי, אבל כשירגיל את עצמו ללכת בדרך זו, שהוא אינו צריך שום טובות מאחרים, רק אדרבה הוא משפיע טובות, אז יפתח לו צנור הטוב, וישפיעו עליו טובות רבות, כי תכף-ומיד כשאינו נצרך לבריות, רק הוא משפיע על זלתו, על-ידי-זה הוא נעשה מלא טוב.

ואמר מוהרא"ש נ"י: בזה שמרגיל את עצמו לעשות רק טובות לזלתו, זהו עקר שלמות תקון הברית, כי פגם הברית נקרא ר'ע, ועל-כן מי שאינו רוצה לעשות טובות לחברו, זה סימן שהוא מקלקל בבריתו, והוא בבחינת רע גמור, והוא עובר על חטא הוצאת זרע לבטלה, רחמנא לצלן, אשר על החטא הזה נאמר (בראשית ל"ח): רע בעיני השם, כי הוא איש רע לב, מה שאין כן מי שעושה תמיד רק טובות לזלתו, זה סימן שהוא אוהב בתקון הברית, ועל-כן אשרי מי שעוסק תמיד לעשות טובות לזלתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י בזו הלשון: "מיט א טובה טון א איד ווערט מען נישט אן אויף די וועלט און אויף יענער וועלט", (לעשות טובה ליהודי, אינם מפסידים בזה — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא).

ואמר מוהרא"ש נ"י, מי שיודע שקלל בכריתו, ובפרט בחטא המגנה של הוצאת זרע לבטלה, תקונו — שישתדל לעשות רק טובות לזולתו, ויהיה רק טוב, כי כנגד החטא המגנה הזה הנקרא ר'ע, ירגיל את עצמו לעשות רק טוב, ובזה יתקנו מעשיו. אשרי מי שעושה טובות לבני-אדם, ואינו מצפה לשום משלום גמול בחזרה, אשרי לו בזה ובכא!

* * * * *

טהרה

מוהרא"ש נ"י אמר, שהאדם צריך להשתדל להיות טהור בכל פעם, ועקר הטהרה הוא על-ידי טבילת מקנה, וספר לנו, שהבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, גלה לתלמידיו, שבעקר זכה להגיע אל מה שזכה, היה רק על-ידי שהיה תמיד מטהר את עצמו במקנה, ודיקא על-ידי-זה זכה למה שזכה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמאז שנאבד מאתנו אפר פרה, ועל-ידי-זה אסור להשתמש בשמות הקדושים וכו', עם כל זאת כשאדם רגיל בטבילת מקנה, ומטהר את עצמו בכל פעם, על-ידי-זה זוכה לטהרת המחין והמחשבה, וזוכה להיות דבוק בחי החיים, ועולים לפני עיני מחשבתו שמות ויחודים מעולמות העליונים, וזוכה להמשיך על עצמו אור ודעת, ערכות, נעימות, זיו וחיות אלקותו יתברך וכו', וכל זה אם יהיה רגיל בטהרה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי ענין הטְהָרָה צריך להיות בכל פְּרָט ופְּרָט מגופו של הָאָדָם, הַיְנו שִׁיהִיָּה טְהוֹר בְּמַחְשָׁבָתוֹ — וְתַכְפֵּי-וּמִיד יִשְׁתַּדֵּל לַחֲשֹׁב רַק מַחְשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ, וְאִיךָ שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, הַמְּחִיָּה, מִהֵיחָד וּמִקַּיִם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְכֵן יִהְיֶה טְהוֹר בְּדַבּוּרָיו — שֶׁתְּמִיד יִדְבֹּר רַק דְּבוּרֵי אַמוּנָה וְהַשְּׁגָחָה פְּרֻטִית עִם מִידְעִיו, וְאִיךָ שֶׁרַק יִדְבֹּר עִם אֲחֵרִים, תְּמִיד יִכְנִיֵס שֵׁם דְּבוּרִים שֶׁל אַמוּנָה וְהַשְּׁגָחָה פְּרֻטִית, וְכֵן יִדְבֹּר הַרְבֵּה עִמוֹ יִתְבַּרֵּךְ בְּתַמִּימוֹת וּבַפְּשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, וְכֵן יִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת טְהוֹר בְּמַעֲשָׂיו — שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו יִהְיוּ טְהוּרִים.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, כי שמע מאנשי שלומנו היקרים את עבודת הטְהָרָה של מוהרנ"ת ז"ל, שמי שעקב אחריו, הִיָּה רוֹאֶה שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הוּא קְדוֹשׁ וְטְהוֹר, וְאִיךָ שֶׁמוֹהֲרַנ"ת ז"ל הִתְנַהֵּג בַּפְּשִׁטוֹת גְּמוּרָה, עִם כָּל זֹאת הִתְלַמִּידִים שֶׁהָיוּ סְמוּכִים אֵלָיו, רָאוּ וְהִבִּינוּ וְנָדְעוּ אֶת מַעֲלָתוֹ, אִיךָ שֶׁהָיָה קְדוֹשׁ וְטְהוֹר, וְתְּמִיד רָאוּ אִיךָ שֶׁהוּא מְלָקֵב, וּמַחְשָׁבוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת מִשְׁתַּוְּקָקוֹת לְמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּוְּקָקוֹת וְכוּ' וְכוּ', וְדְּבוּרָיו הָיוּ דְּבוּרִים שֶׁל הִתְחַזְּקוֹת וְשֶׁל עֲרֻבוֹת וְנֵעַם, וְהָיָה לוֹ דְּבוּר טוֹב עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכֵן דְּבַר דְּבוּרֵי אַמוּנָה וְהַשְּׁגָחָה פְּרֻטִית עִם כָּל מִי שֶׁנִּכְנָס אֲצֵלוֹ, וְלִמַּד אֶת כָּלֶם אֶת דַּעַת רַבָּנוּ ז"ל בְּתַמִּימוֹת אֱמִתִּית וּבַפְּשִׁיטוֹת גְּדוּלָּה, וְכֵן מַעֲשָׂיו וְהִתְחַזְּקוֹתָיו וְדַרְכָּיו הָיוּ פְּשׁוּטוֹת בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוֹת, אֲכָל הַכֹּל הָיָה עִם טְהָרָה כְּזוֹ, שֶׁאֵין לְשַׁעַר וְאֵין לְתֹאֵר כָּלֵל, וּמִי שֶׁהָיָה רַק סְמוּךְ אֶל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, הִרְגִּישׁ רֵיחַ טְהָרָה, כְּעֵין שֶׁמְבִיא רַבָּנוּ ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ב'): שֶׁאִמַּר הִתְנַא לְבָנוּ: בְּנִי, טְהָרָה יֵשׁ בְּךָ וְכוּ', עֵינַי שָׁם; וְאָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנו, שֶׁזֶה סָבָב עַל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, מִי שֶׁרַק הָיָה סְמוּךְ אֵלָיו, הִרְגִּישׁ רֵיחַ טְהָרָה, כִּי מַחְשָׁבוֹתָיו וְדְּבוּרָיו וּמַעֲשָׂיו הָיוּ בְּנֵעַם וְעֲרֻבוֹת כְּאֵלוֹ שֶׁאֵין לְשַׁעַר וְלְתֹאֵר כָּלֵל, עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה סְמוּךְ לוֹ הִרְגִּישׁ טְהָרָה, כִּי גַם הָאוִיר שֶׁהָיָה סְבִיבוֹ הָיָה טְהוֹר, וְכָל זֶה מְרַב דְּבִקּוּתוֹ בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְתְּמִיד דְּבַר מְרַבָּנוּ ז"ל, וְזֶה

הַכְּנִיס רוּחַ טְהוֹרָה לְשׁוֹמְעֵים דְּבוּרָיו, וְאֶפְלוּ לְאֵלֵינוּ שֶׁרַק הָיוּ סְמוּכִים
לוֹ, כְּמֵאֲמַר רַבְּנּוּ ו'ל' (חיי מוהר"ן, סימן של"ב — דפוס חדש), אֲנִי נִהַר
הַמְּטָהר מִכָּל הַכְּתָמִים.

וְסִיּוֹם מוֹהֲרָא"ש נ"י, וְאֶפְלוּ עִכְשָׁו, מִי שִׁירְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַמֵּד
אֶת סִפְרֵי מוֹהֲרַנְת' ו'ל', שֶׁהֵם ה"לְקוּטֵי־הַלְכוֹת" הַקְּדוּשִׁים, וְיִהְיֶה
רְגִיל לומר ב"לְקוּטֵי־תְּפִלוֹת" הַנּוֹרְאִים, אֲזִי גַם־כֵּן יִמְשֶׁךְ עָלָיו רוּחַ
טְהוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְמוֹהֲרַנְת' ו'ל'; אֲשֶׁרֵי הַמְּצִיּוֹת, וְאֲזִי טוֹב לוֹ בְּזֶה
וּבְבֹא לְנִצּוֹחַ נִצְחִים.

* * * * *

טרוף הדעת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׂרוּאִים אֶצֶל בְּנֵי־אָדָם כָּל מִינֵי שְׂגֵעוֹנוֹת
וְטְרוֹף הַדַּעַת, וְעוֹשִׂים מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ וְכוּ' וְכוּ', וְהַכֹּל מֵרַב
שְׂגֵעוֹן וּפְזִיזוֹת שְׂעוּבָרַת עֲלֵיהֶם, כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שְׂכַל־כֶּף נִכְנָסוּ
בְּזֶה, עַד שֶׁהֵם מְטַרְפִּים לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַנְצִיל מִזֶּה
רַק עַל־יְדֵי רַבּוּי תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדָּה — כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ
לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבַּרֵךְ כְּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוּ, עַל־יְדֵי־זֶה יִנְקָה אֶת
מַחוּ וְדַעַתוֹ מִטְרוֹף הַדַּעַת הַזֶּה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂבָאֲמַת אֶצֶל רַבְּנּוּ ו'ל' יֵשׁ עֲצוֹת לְכָל
בְּרִיָּה שְׂבָעוּלָם, וְאֶפְלוּ לְכָל אֵלֵינוּ הַמְּטַרְפִּים, אִךְ הַחֲסָרוֹן הוּא, שְׂאִינָם
רוֹצִים לְהַשְׁלִיךְ אֶת דַּעַתָּם וְאֶת שְׂכָלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר פֶּעַם רַבְּנּוּ ו'ל',
שִׁיכּוּלִים לְרַפָּא אֶפְלוּ אֶת הַמְּשַׁגְּעִים הַכִּי גְדוּלִים, רַק הַצָּרָה הִיא
שְׂאִינָם מוֹדִים שֶׁהֵם מְשַׁגְּעִים, וְאוֹמְרִים לְהַפּוֹף עַל הַחֶכֶם שֶׁהוּא
מְשַׁגֵּעַ וְכוּ' (עֵין שִׁיחוֹת הַר"ן, סימן ס"ז).

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: וְעַל־כֵּן מִי שִׁיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְבַהֵל וּמְבַלְבֵּל

שיחות מוהרא"ש

קמג

והוא מטַרַף בְּדַעְתּוֹ, עֲצַתִּי — שִׁירְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמוֹ
יִתְבַּרֵךְ בְּתַמִּימוֹת וּבִכְפִּישִׁיטוֹת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר יִדְבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ
וְהֵבֵן אֶל אָבִיו, וְאִז עַל-יַד־זֶה יִזְכֶּה לְצֵאת מֵהַפֶּח יְקוּשׁ שֶׁנֶּפֶל בּוֹ,
וְהוּא — טְרוּף הַדַּעַת.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, וּבִאֲמַת מִי שֶׁמְטַרֵף בְּדַעְתּוֹ, רַחֲמָנוּת
גְּדוּלָּה עָלָיו, כִּי יִכּוּלִים לְהַפִּיר אֶת הָאָדָם אִם הוּא מְטַרֵף — עַל-יַדֵּי
מִלְבוּשָׁיו, כִּי הוּא לְבוּשׁ קָרוֹעַ וּבְלוּי וְכוּ', וְעַל-יַדֵּי הַלִּיכָתוֹ וְכוּ',
שֶׁתָּמִיד רָץ וְכוּ', וְעַל-יַדֵּי דְבוּרָיו שֶׁמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלָה עַל רוּחוֹ וְכוּ',
וְעַל-יַדֵּי הַתְּנַהֲגוּתוֹ שֶׁמִּתְנַהֵּג כְּשׁוֹטֵה מִמֶּשׁ, שֶׁרַחֲמָנוּת גְּדוּלָּה עָלָיו,
וְכָל זֶה בָּא לוֹ מִחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו, וְכִמּוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
(סוֹטָה ג'): אֵין אָדָם חוּטָא אֱלָא אִם-כֵּן נִכְנָסַת בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת.

וְאָמַר לָנוּ מוֹהֲרָא"ש נ"י, כִּי אֶת הַמְטַרֵף בְּדַעְתּוֹ, תַּכְף-וּמִיד
יִכּוּלִים לְהַפִּיר עַל-יַדֵּי הַכּוֹבֵעַ שֶׁלוֹ אוֹ עַל-יַדֵּי הַנֶּעְלָמִים שֶׁלוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: בְּעִוְנוֹתֵינוּ הַרְבִּים לוֹמְדִים עִם בְּנֵי-אָדָם
הַקְּדָמוֹת שֶׁל הַבַּל וּבִכְפִּרְטִיּוֹת עִם בְּעָלֵי תְּשׁוּבָה, עַד שְׂרוּאִים אֲצֵלִם
טְרוּף הַדַּעַת מִמֶּשׁ, שֶׁהֵם הוֹלְכִים קָרוֹעַ וּבְלוּי וּמְלַכְלֵךְ וְכוּ', וְיוֹצֵא
מֵהֶם רִיחַ רַע וְכוּ', וְהַפֵּל בָּא מִחֲמַת טְרוּף הַדַּעַת, וּבִאֲמַת אֲצֵל רַבְּנוּ
ז"ל יֵשׁ לְמוֹדִים כָּאֵלוֹ, אֲשֶׁר יִכּוּלִים לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת הָאָדָם,
וּלְהַכְנִיס בּוֹ יֵשׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, וּבִכְפִּרְטִיּוֹת הָעֵצָה הַנּוֹרָאָה וְהַנֶּפֶלְאָה
שֶׁל תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת, אִם יִרְגִּיל הָאָדָם אֶת עֲצָמוֹ תָּמִיד לְדַבֵּר עִמוֹ
יִתְבַּרֵךְ בְּתַמִּימוֹת וּבִכְפִּישִׁיטוֹת כַּאֲשֶׁר יִדְבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהֵבֵן אֶל
אָבִיו, אִז יִזְכֶּה אֶת עֲצָמוֹ מֵהַטְרוּף הַזֶּה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁכָּל אֵלוֹ הַמְדַבְּרִים נֶגֶד הַתְּבוּדוֹת, הֵם
מִבְּהֵלִים וּמְטַרְפִּים מִמֶּשׁ, וְרַבְּנוּ ז"ל אָמַר (עֵין שִׁיחוֹת הַר"ן, סִימָן רכ"ח):
אִף שֵׁישׁ אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים בְּלֹא הַתְּבוּדוֹת, אֲבָל אֲנִי קוֹרָא אוֹתָם
מִבְּהֵלִים וּמִבְּלָבָלִים, שֶׁקוֹרִין פְּלִיטָעַס וְכוּ', עֵין שָׁם; כִּי בְּלִי
הַתְּבוּדוֹת, הָאָדָם הוּא מְשַׁעַע וּמְטַרֵף מִמֶּשׁ.

וסיים מוהרא"ש נ"י: על-פן אשרי מי שמציית את רבנו ז"ל, ומדבר בכל יום עמו ותברך בתמימות ובפשיטות גמורה, ושופט את עצמו בכל דבר איך להתנהג, אז בנדאי יצליח את דרכו, כי זה עקר החכמה של האדם, שילמד לקח אצל כל אחד, מה שאין פן המטרף בדעתו אינו רוצה ללמד משום בריה, רק חושב שהוא כבר יודע הכל, והתנא הקדוש אומר (אבות, פרק ב'): "איזהו חכם הלומד מכל אדם", שגאמר (מהלים ק"ט): "מכל מלמדי השפלתני", הינו שיכולים ללמד מכל אחד, ואל השגה זו יכולים לבוא דיקא על-ידי התבודדות, כי על-ידי שהאדם מתבודד, על-ידי-זה נעשה בעיניו כלא ממש, ואז יכולים להפגס אצלו חכמה ודעת, וכל מה שהאדם מחזיק את עצמו לכלום, פן נשפעת עליו רוח חכמה ורוח קדשה ודעת; אשרי מי שמציית את רבנו ז"ל, ואז יזכה לישוב הדעת אמתי ונצחי, אשרי לו!

* * * * *

יאוש

מוהרא"ש נ"י אמר, שכל ענין היאוש הוא באמת טעות גדולה, ומי שיעמיק בתו, יראה שהיאוש אינו מביא אל שום דבר, אדרבה היאוש הורג את האדם בגשמיות וברוחניות, כי ממה נפשך, מה יש לאדם להיות מיאש? אם צריך פסך — שילך ויעבד, ויהיה לו פסך, ואם רוצה ללמד — שילך ללמד, ואם רוצה לדבר — שילך וידבר, ואם רוצה לישן — שילך לישן, מה שיקר להיות מיאש? היאוש רק הורס את האדם ברוחניות ובגשמיות, ואין לו שום דבר.

ופעם אחת ספר לנו מוהרא"ש נ"י, כי ענין היאוש נובע מעצלות, כשאדם עצלן, ואינו יודע מה לעשות עם עצמו, אז נופל ובא לידי יאוש, והסימן הראשון לדעת שהאדם הוא מיאש,

כְּשֶׁהוֹלֵךְ לִישׁוֹן בְּשַׁעַה שְׁאִין לוֹ מַה לַעֲשׂוֹת, כִּי הֵהפּוּךְ הוּא, שְׁמִי שְׁזָרִיז תְּמִיד, וְשָׁמַח וְצוּהֵל, לוֹ אֵין זְמַן לִישׁוֹן, כִּי הוּא תְּמִיד עֲסוּק בְּאַיִזָּה עֶסֶק — אוֹ לומֵד אוֹ מִתְפַּלֵּל, אוֹ עוֹבֵד אוֹ מְדַבֵּר עִם אַנְשִׁים, אֵין לוֹ זְמַן לַעֲצָלוֹת, וּמִמִּילָא אֵין לוֹ זְמַן לִיאֹוֶשׁ.

וּמֵאֵד מֵאֵד הַקְפִּיד מוֹהֲרָא"ש נ"י עַל כָּל בְּחוּר וְאַבְרָךְ, שְׁלֵא יִלְכוּ בְטָלִים, שְׁלֵא יִפְלוּ לִידֵי שַׁעֲמוּם, כִּי תְּמִיד חֲזוֹר עַל מְאָמְרָם, זְכוּרִים לְבִרְכָה (כְּתוּבֵי נ"ט): הַבְטָלָה מְבִיאָה לִידֵי שַׁעֲמוּם וְלִידֵי זְמָה וְכו', וְעַקֵּר כָּל הַצְרוֹת שֶׁהָאָדָם גּוֹרֵם לַעֲצָמוֹ הֵן — כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּטָל, מַה שְׁאִין בֵּן כְּשֶׁהוּא תְּמִיד זְרִיז וְעוֹסֵק בְּאַיִזָּה עֶסֶק, הוּא אֵף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִידֵי יֹאוֶשׁ.

וּסְפָר לָנוּ מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֵיךְ שְׁכָל הַצְלָחַתוֹ הִיָּתָה, שְׁאֵף פַּעַם לֹא הִלֵּךְ בְּטָל, וְתְּמִיד הָיָה עוֹסֵק בְּאַיִזָּה עֶסֶק, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה אוֹתוֹ הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שְׁלֵא הִתְיָאֵשׁ כָּלָל, וְאֵף שֶׁעָבְרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי צְרוֹת וְיִסוּרִים וּמְכַאוּבִים, עֲנִיּוֹת וְדַחְקוֹת וּמַחְלָקֵת מְרַשְׁעִים אַרוּרִים וְכו', אֵף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִתְפַּעַל מֵהֶם, וְלֹא הִתְיָאֵשׁ מֵהֶם, וְתְּמִיד רָץ וּבְרַח רַק לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.

וְתְּמִיד מְדַבֵּר עִם הַבְּחוּרִים וְהָאֲבָרְכִים, וְאוֹמֵר לָהֶם, כִּי הִיאֹוֶשׁ הוּא גְרוּעַ מֵהַכֵּל, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי שִׁינְדֵּב עִמוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזִי אֵף פַּעַם לֹא יִהְיֶה מִיָּאֵשׁ, כִּי בְּכָל פַּעַם מַה שֶּׁרַק יַעֲבֹר עָלָיו, אֵיזָה מְשֻׁבֵּר בְּחַיִּים, תְּמִיד יִבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וְדַבֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י הִרְבֵּה מְאֹד מְעַנֵּן זֶה, שְׁלֵא יִיָּאֵשׁ עֲצָמוֹ, וְאֲשֶׁרֵי מִי שְׁזוּכָה לְצִיָּתוֹ וּלְקִיָּם אֶת דְּבָרֵי רַבְּנוֹ ז"ל, שֶׁאָמַר: "אֵין שׁוּם יֹאוֶשׁ בְּעוֹלָם כָּלָל".

ידיעה

מוהרא"ש נ"י תמיד מזהיר את תלמידיו לקיים מאמרים, זכרונם לברכה (ברכות ו'): למד לשונך לומר "איני יודע", הינו בכל דבר שרק רוצים ללמד אותו — הן בעסקי העולם הזה והן בעסקי העולם הבא, ירגיל את עצמו לומר "איני יודע", ולא יקפץ לומר תכף-ומיד — "אני יודע", כי באפן הזה אף פעם לא ילמד כלום, מאחר שנדמה לו שכבר יודע הכל, מה שאין פן החכם, רגיל לומר "איני יודע", ובאפן הזה שומע בכל פעם ענין חדש להתלמד בו.

ואמר, שזה מה שאמרו חכמינו הקדושים (תגינה ג'): אין בית המדרש בלא חדוש; ועל-כן אל ימנע את עצמו מבית המדרש, אפלו יום אחד, ולא יאמר "כבר שמעתי את הכל", כי בכל פעם ישמע חדשות.

ודבר זה רגילים לראות אצלו, אף שהוא מדבר לפעמים ענין שכבר דבר, אבל בכל פעם יוצא בחן אחר, ומוסיף חדושים וספורים שלא ספר ולא חדש עד כאן, וכמה פעמים כשדבר מענין שכבר דבר, ושמע את זה אחד, והלך לו, מאחר שכבר שמע דבר זה, ואחר-כך חדש ענינים חדשים לגמרי, חדושים וגלויים פלאי פלאות, מה שלא שמעתן און מעולם, ואז התחרט זה שהלך, ומרט שערות ראשו, "איה, היכן היה שכלי וחקמתי שלא נשארתי", ולא היה יכול למחל לעצמו.

ודבר זה ראו אצלו תמיד, כי אף כשהתחיל לשיח ולדבר מעבודת השם יתברך, היה זה הרבה פעמים מאותו ענין שכבר דבר וספר, אבל אחר-כך נכנס אל תוך שיחה חדשה וארכה מאד מאד וגלה נפלאות, אשרי האון שזכתה לשמע מפיו תמיד חדשות לגמרי, ונמשך לבבו אליו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי גם בלמוד שלומדים הרבה, צריכים

בכל פעם לומר "איני יודע", ואפלו שלמד איזה ענין מאה פעמים, יאמר "איני יודע", ובאפן הזה ילמד את הדבר עוד פעם ועוד פעם, ולעולם לא יתיגע.

וספר בשם אחד מאנשי שלומנו, שכל הענין של אמירת "איני יודע", למדו תכמינו הקדושים ממשה רבנו, כמו שאמר לפרעה — "פחצות", כמובא שם בגמרא (ברכות ו.), ואמר הלה מאנשי שלומנו, בשביל זה זכה משה רבנו להגיע אל מדרגתו, מפני שתמיד היה רגיל לומר "איני יודע".

ושבח מוהרא"ש נ"י את הדבור הזה, ואמר, שהוא דבור אמתי ונפלא מאד, כי רק על-ידי-זה יכולים להתעלות תמיד בעבודת השם יתברך — כשבכל פעם אומרים "איני יודע", ועל-ידי-זה ישמע תדשות.

והוכיח איזה בחור אחד, שקופץ בכל פעם בשעה שמדבר וכו', כאלו הוא כבר יודע מה שרוצה לדבר, ואמר לו מוהרא"ש נ"י: הלא תכמינו הקדושים קוראים אותך "גלם" (אבות פרק ה'), מה אתה קופץ? תשב בשקט, ותשמע מה שעדין לא שמעת, ודבר מזה שיש טבע רע כזה אצל הרבה בני-אדם, שכשאחד מדבר ומחדש חדושי תורה, צריך "גלם" לקפץ באמצע ולדבר, ובאפן הזה מתבלבלת כל השיחה, ומאבדים טוב הרבה.

וספר, שדיקא אלו מאנשי שלומנו שבטלו את עצמם לגמרי לאחד שלמד הרבה, וקיים הרבה, הם זכו גם-כן להגיע אל מדרגתם, אשרי להם!

ובאמת רואים בחוש, שמי שזוכה לעמד לפניו, ושותה בצמא את דבריו, ואף שכבר שמע, הוא שומע עוד פעם, אזי אל רב טוב הצפון הוא זוכה להגיע, פידוע לכל מי שזוכה לעמד לפניו, אשר

אין לך מקום בתורה שלא זוכים לט"ל על ידו, אשרי אנשיו, ואשרי העומדים לפניו ושומעים דבריו הקדושים, ואל כל זה הם זוכים רק על-ידי שמשמים עצמם תמיד כאינם יודעים, ושומעים דבריו.

ומוהרא"ש נ"י ספר, שדיקא באפן הזה של "איני יודע" זכה לסיים פעמים אין מספר את כל ספרי רבנו ז"ל, ובפרטיות את ה"לקוטי-מוהר"ן" וה"לקוטי-הלכות" וכו', כי בכל פעם כשהתחיל ללמד, נעשה אצלו כחדש ממש; וסיים מוהרא"ש נ"י: "אם תציתו לי בזה, אזי גם אתם תזכו לזה".

וכל השיחה הקדושה הזו יצאה מהכח אל הפעל על-ידי בחור אחד, שהתלונן לפניו, שקנה איזה חפץ יקר עד מאד, ועכשו אינו יודע איך לעבד עם זה, ואמר לו מוהרא"ש נ"י: מסתמא זה שמכר לך, רצה להראות לך איך להשתמש בזה, ואתה אמרת "אני יודע", "אני יודע", ובין כך אינך יודע כלל איך להשתמש בזה, והודה לו הבחור, כי זו דרכו לומר על כל דבר — שהוא יודע, ועל-ידי-זה באמת אינו יודע, ואז אמר לו מוהרא"ש נ"י כל השיחה: אם היית תמיד רגיל לומר "איני יודע", אז באמת "היית יודע", כי היו מלמדים אותו.

* * * * *

יום

מוהרא"ש נ"י אמר: כל יום הוא ברירה חדשה, כמו שאומרים בתפלה "ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית", וכן הוא במדרש (קהלת רבה א' ה'): בכל יום נולדים ששים רבוא, ומתים ששים רבוא, כי כל יום ניום הוא דור חדש לגמרי, ועל-פני אשרי מי שזוכה למלא כל יום ניום עם טוב אמת ונצחי, ורק זה ישאר לו.

וספר מוהרא"ש נ"י, כי אצל רבנו ז"ל, הנה דבר זה לעקר גדול בתחילת עבודתו, כְּאִשֶּׁר סֵפֶר בְּעֵצְמוֹ, שֶׁהֵיָה קִשָּׁה לוֹ בִּימֵי קִטְנוּתוֹ וְיִלְדוּתוֹ לְקַבֵּל עַל עֵצְמוֹ עַל עֲבוֹדָתוֹ, עַד שֶׁלְקַח לְעֵצְמוֹ דְרָךְ זֶה — לִידַע כִּי אֵין לוֹ רַק הַיּוֹם הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְמַלֵּא אֶת הַיּוֹם הַזֶּה עִם טוֹב אִמְתִּי וְנִצְחִי, וְכֵן בְּכֹל יוֹם וְיוֹם חָשַׁב כֶּךָ, וּבָזָה הַצְּלִיחַ דְרָכּוֹ (עֵין בְּשִׁבְחֵי־הַר"ן, סִימָן י"ד).

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְחַשֵּׁב רַק עַל הַיּוֹם הַזֶּה, וְלֹא לְחַשֵּׁב כִּי מִחֵר יִהְיֶה לוֹ יוֹם יוֹתֵר טוֹב וְכוּ', עֲלֵיו לִידַע, כִּי אֵין לוֹ יוֹם מִתְחַרֵּת כָּלֵל, רַק הַיּוֹם הַזֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת טוֹב יוֹתֵר מִיּוֹם הָאֶתְמוּל, אֲבָל יוֹם הַמִּתְחַרֵּת אֵין לוֹ כָּלֵל, וּכְשֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זֶה, אֲזִי מִמִּילָא יִהְיֶה הַיּוֹם הַמִּתְחַרֵּת יוֹתֵר יָפֵה מֵהַיּוֹם, כִּי בְּכֹל יוֹם וְיוֹם יִחַשֵּׁב כֶּךָ, כִּי אֵין לוֹ רַק הַיּוֹם הַזֶּה.

וספר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר גְּדוּלֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ סִפְרוּ, שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְעֲבוֹדָתָם עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ עַל־פִּי דַעַת רַבְנּוֹ ז"ל, רַק עַל־פִּי הַעֲצָה הַנִּפְלְאָה הַזֹּאת שֶׁל "הַיּוֹם הַזֶּה" דִּיקָא, וּבִפְרָטִיּוֹת עֲנִין חֲצוֹת, אֲשֶׁר הִבְעֵל־דְּבַר אוֹרֵב עַל דְּבַר זֶה מְאֹד מְאֹד, וְדוּחַף אֶת אֲמִירַת חֲצוֹת מִיּוֹם אֶל יוֹם, "מִחֵר בְּיָדָי אֲזָכָה לוֹמַר חֲצוֹת בְּיָשׁוּב הַדַּעַת" ... וְכֵן דוּחַף מִיּוֹם לְיוֹם ... עַל־כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר לְעֵצְמוֹ "הַיּוֹם הַזֶּה" דִּיקָא אֲזָכָה לְחַטֵּף אֲמִירַת חֲצוֹת, אֲפֹלוּ בְּלִי יָשׁוּב הַדַּעַת, הָעֵקֶר שֶׁיִּהְיֶה 'הַיּוֹם הַזֶּה' ... וְכֵן בְּכֹל עֲנִין וְעֲנִין, הֵן בַּתְּפִלָּה בְּכוֹנֶה וּבִכְחַת, וְהֵן בַּתְּפִלָּה וְהַתְּבוֹדָדוֹת הַיּוֹם הַזֶּה, וְכֵן בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, הָעֵקֶר הוּא "הַיּוֹם הַזֶּה".

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י: "יוֹתֵר טוֹב הַיּוֹם קִצַּת מִמִּחֵר הַרְבֵּה", וְסִיָּם: "אִם הָאָדָם יָדַע וַיִּקְבַּל עַל עֵצְמוֹ הַכָּלֵל הַזֶּה, אֲזִי בְּאִמְתָּ גַם יוֹם הַמִּתְחַרֵּת יִרְאֶה בְּצוּרָה אַחֲרַת, וַיִּזְכָּה לְהַרְבוֹת מִיּוֹם לְיוֹם בְּתוֹסֶפֶת קִדְשָׁה וְטִהְרָה, הֵן בְּקִדְשַׁת הַמַּחְשְׁבָה — לְחַשֵּׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְהֵן בְּקִדְשַׁת הָעֵינַיִם וְהָאָזְנַיִם, הַחֲטָם וְהַפֶּה".

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר הרב החסיד רבי יוסף יונה בן מוהרנ"ת ז"ל, הנה לומד כל היום בהתמדה גדולה, ובפרטיות שלחן ערוך, ולעת ערב היתה דרכו להפרד מהיום, והנה מתאנח בגניחה גדולה, ואומר: "רבוננו של עולם, עם מה עבר עלי היום"... וגנח הרבה, על אף שמלא את היום עם טוב הרבה, פי הנה מתמיד גדול ללמד הרבה, עם כל זאת לעת ערב הנה נפרד (שקורין גיזעגינען זיך) מהיום, והנה מתאנח "עם מה עבר עלי היום", (מיט וואס איז מיר אנועק דער טאג), ואנשי שלומנו כבר ידעו לעת ערב, אשר רבי יוסף יונה נפרד (גיזעגינט זיך) מהיום, ודבר זה הכניס התעוררות גדולה בין שאר אנשי שלומנו, ובפרטיות בין בני הנעורים, כי ראו איך שיהודי אשר התמיד כל היום בתורה, והתפלל תפלתו בכונה גדולה לאט לאט, והנה רק שמח כל היום, ובסוף היום התאנח — "עם מה עבר עלי היום"... על אחת כמה וכמה מי שבאמת בלה את היום בהבל וריק, איך הוא צריך להתאנח על בטול היום!?

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר המתנה הזו שקבלנו מרבנו ז"ל, הינו הגלוי של "היום אם בקולו תשמעו" — "אם אתם רוצים לקים "בקולו תשמעו", עליכם לידע שאין לכם רק "היום" הזה (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רע"ב), היא המתנה הכי יפה והכי יקרה, שרק יכולים לקבל, כי מי שיש לו מתנה זו — שאין לו רק היום הזה, אזי יצליח לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי כל הצלחת האדם בעסקיו בין בגשמיות ובין ברוחניות תלויה רק בידיעה זו — שאין לו רק היום הזה, כי כשיודע היטב וחוקק בדעתו, שאין לו רק היום הזה, אז יזדרז לעשות ולגמר ענינו ביום הזה, כי יודע כי אין לו רק היום הזה; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל.

ניקה

מוהרא"ש נ"י אמר, שהוא ענין גדול מאד, שאמא תיניק דינא את התינוק, ולא תתן לתינוק סתם בקבוק חלב או פיוצא בזה, כי כך נהגו אמותינו כל הדורות מימות עולם, (כמו שכתוב בפרוש במה פעמים בספר התנ"ך), וזה נותן שכל ובינה גדולה לתינוק — כששותה ויונק מאמו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות י'): למה ברא הקדוש-ברוך-הוא הדידים במקום בינה (כנגד הלב)? כדי שלא יינק ממקום הטנפת, עין שם; נמצא שהתינוק מקבל בינה גדולה כשיונק משדי אמו, מה שאין כן אם הוא שותה מסתם בקבוק, זהו כמו בהמה שיונקת ממקום אחר, ועל-ידי-זה נעשים מחו ושכלו אטומים, רחמנא לצלן, ולא בינה לו.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן א'): כשיונק התינוק חלב אשה כשרה, אזי לבו חלל בקרבו, ואין לו חמימות היצר, רק מעט המכרח למצנת הבורא יתברך שמו, מה שאין כן כשיונק מאשה חצופה, אזי מזיק לתינוק החלב הנעשה מעכירת דמיה, ונולדת לו חמימות בלבו, שהיא התגברות תאוה זו, ולכן ח'ל'ב' ראשי תבות (תהלים ק"ט): "לבי חלל בקרבי" כשהוא בקדשה, וראשי תבות (תהלים ל"ט): "ח'ם ל'בי בקרבי", כשאינו בקדשה, עין שם; ומי הוא סמוך לתינוק כמו אמו, ולכן היא בודאי רוצה שיהיה בנה קדוש וצדיק גדול מאד, ולכן כשהיא מיניקה את בנה עם פונגה זאת, בודאי יועיל לתינוק מאד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ז"ל אומר בספר המדות (אות בנים, סימן פ"ח): מינקת שנחסר חלבה, הסגלה לזה, שיתאבל בעלה על ירושלים, עין שם; ולכאורה מהי השיכות לזה? אבל על-פי הענין הנ"ל נוכל להבין זאת, כי בירושלים ובבית המקדש שם היו שני הפרובים, שהם בחינת בינה ומלכות כידוע (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ג'), שעל ידם עקר היחוד, הינו על-ידי שמתבונן האדם ורואה

מכל דבר, איך שמלכותו יתברך גנוזה שם, על-ידי-זה באה השפעת הנבואה, ויוצא הקול של השם יתברך מבין שני הפרוכים, ואז זוכים לבניה יתרה — להתבונן עוד יותר במלכותו יתברך, ועל-ידי-זה באה יותר השפעת הנבואה, וכן חוזר חלילה, והנה האשה שנחסר חלבה, הרי נחסרה אצלה השפעת הבניה וכנ"ל, שבינת התינוק תלויה כפי יניקתו, ואם-כן זוהי אותה הבחינה של חרבן ירושלים ובית המקדש, ולכן הסגלה להחזיר חלבה היא — להתאבל על נפילת הבניה, שזהו חרבן ירושלים, ועל-ידי-זה יזכה להחזיר השפעת הנבואה והבניה, וממילא ימשך להאשה חלבה, כי כשנתקן ברוחניות נתקן בגשמיות (ענין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן י"ד).

וסים מוהרא"ש נ"י: לכן אמא שרוצה לעשות את הטוב ביותר בשביל בניה, תראה להיניקם דיקא, ואז יעזר לה השם יתברך בכנים ובכנות צדיקים וצדקניות.

* * * * *

יראה

מוהרא"ש נ"י פ"עס אמר: תדעו ותזכרו כלל גדול ביראת שמים, התנא אומר (אבות ד'): "מורא רבך כמורא שמים", הינו ששתי יראות אלו צריכות לילף שלובי יד ביחד, שתהיה לאדם יראה ופחד מרבו, ולא פחות תהיה לו יראת שמים, וידקדק בינו לבין קונו בכל מצוה ומצוה בתכלית הדקדוק, אבל אם בינו לבין קונו הוא מתרשל מקיום המצוות כראוי, ואין לו כל-כך יראת שמים, ורק כשבא לרבו פתאם נעשה ירא גדול, ורועד ומתירא בפחד גדול מאד וכנ", זהו סימן שכל יראתו היא רק מבחוץ, ואינה יראה אמיתית כלל, כי מורא רבך צריך להיות כמורא שמים וכנ"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן אם רואים איזה בן אדם רץ בזריזות

נפלאה בשביל רבו, ומזיו לו את הכסא, ומביא לו מתנות ומלבושים וכו', אבל כשפא לקום בבקר להניח טלית ותפלין ולהתפלל, הוא מתרשל מאד, ואי אפשר להוציאו ממיטתו, זהו סימן שכל היראה שיש לו מרבו היא דמיון ושקר גדול, ואינה נקראת בשם יראה כלל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, פי עקר כל תכלית ההתקרבות אל הצדיק היא רק לקרב את האדם להשם יתברך, אבל אם האדם עושה ישות מהתקרבותו אל הצדיק, וגם עושה מציאות מהצדיק, ושוכח לגמרי מן השם יתברך, אז כל התקרבותו היא שקר גדול, ובאמת לאמתו אינו מקרב אל הצדיק כלל. ולפעמים היתה דרכו של מוהרא"ש נ"י להוכיח בתוכחה מגלה ואהבה מסתרת את תלמידיו ומקרביו, שרצו לכבדו ולשמשו, באמרו להם: הלואי שהייתם מזדרזים ומדקדקים בעבודתכם עבודת השם יתברך, כמו שאתם רוצים לשמש אותי, ואז הייתי יודע שפונתכם עם אמת, אבל אם אני רואה שבינכם לבין קונכם אתם מתרשלים הרבה בעבודתכם, אם-כן מה כבר שוה כל השמוש שלכם... (ואף-על-פי-כן היו תלמידיו האמתיים מקבלין כל זאת באהבה, כי ידעו היטב, שבכל שמוש ושמוש שזכו לשמשו, השפיע עליהם בחזרה יראה עלאה ונוראה מאד, כי (כלים פרק י"ב): כל המחבר לטהור — טהור; והבינו שסוף כל סוף יפנסו דבריו הקדושים אצלם, ויפעלו פעלתם לטובה).

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהדברים הנ"ל מרמזים בדברי רבנו ז"ל בספורי-מעשיות (מעשה י"א מהפנים שנתחלפו), כי איתא שם, שכשמצא בן המלך האמתי את איש היער (שהוא הצדיק האמת), הוא קרב אותו מאד, והוציא אותו מן הבהמיות שלו, ואף-על-פי-כן נתירא ממנו מאד "פן יפתח את פיו ויבלע אותו" עין שם; ואמר מוהרא"ש נ"י, שהיראה הזאת היתה שקר, כי אם הצדיק כבר קרב אותך כל-כך, וכבר העמיד אותך על רגליך, למה תפחד ממנו פן יבלע אותך?! הלא כל פונתו היא רק לקרב אותך להשם יתברך,

ואינו מבקש, כי אם את טובתך הנצחית.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם עבד איזה פועל אצל הרב הקדוש רבי שניאור זלמן מלאדי, וזכר צדיק לברכה, בעל התניא, כי בא לתקן את גגו, ועמד שם על סלם גבה, ועשה את מלאכתו, פתאם יצא הרב הקדוש הנ"ל מהבית והסתפל למעלה, (וידוע איך שהיה להרב הקדוש הנ"ל צורה מאימת מאד), וכשראה אותו הפועל הנ"ל, נפל עליו פחד ויראה נוראה כזאת שאבד שווי משקלו, ונפל מהסלם על הארץ.

אז ענה ואמר לו הרב הקדוש הנ"ל עם הנגון שלו, (כי דרכו הייתה לדבר עם נגון פידוע) "וואס, בין איך דען א בער?"... (וכי אני דב?) "און אויב איך בין א בער, דארף מען דען אזוי מורא האבען פון א חיה?" (ואם אני דב, וכי צריכים לפחד פל-כף מחיה?) "מען דארף גאהר מורא האבען פון אין סוף ברוף הוא!" (לא צריכים לפחד רק מהאין סוף ברוף הוא), והרב הקדוש הנ"ל אמר זאת עם אמת וחסן כזה, עד שגכנסה בפועל הנ"ל חיות חדשה, וקפץ ממקום נפילתו על הארץ, ועמד על רגליו ונתמלא עם יראה גדולה מלפניו יתברך.

ועוד ספר מוהרא"ש נ"י, שפעם בא איש אחד לרבנו ז"ל, וזכה לשמש אותו קצת בהלוכו אל המקוה, ועזר לרבנו ז"ל להלביש עצמו ולנעל מנעליו וכו', (כי זה היה בסוף ימיו של רבנו ז"ל, שהיה אז חלוש מאד), והיה כוסף ומשתוקק מאד לדבר איזה דבור עם רבנו ז"ל מעבודת השם יתברך, אבל לא הייתה לו העזות דקדושה לזה, ותמיד נפלה אימה ופחד גדול, כשרק רצה לפתח את פיו, ותפס רבנו ז"ל את מחשבתו, וענה ואמר לו: "אם תדבר הרבה להשם יתברך, אז תוכל גם-כך לדבר עמי"... (שיחות הר"ן סימן רל"ב).

והסביר מוהרא"ש נ"י כי בודאי אין זו יראה טובה להתפחד ולהתיירא מהרב מלדבר עמו דברים חשובים הנוגעים לעבודת השם

יתברך (עין בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רע"א), כי זוהי יראה של הסטרא אתרא, והוא סימן שהיראת שמים שלו עדין אינה על מכונה, ולכן התקון הוא לדבר הרבה עם השם יתברך, שזה נקרא התבודדות, ולשפט את עצמו הרבה בכל דרכיו, שזהו חלק מהתבודדות (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ט"ו), ועל-ידי-זה ימשיך על עצמו יראה עלאה, וכבר תהיה לו יראה אמיתית מפני הרב גם-כן, ויהיה יכול לדבר עמו כל מה שצריך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף-על-פי-כן קשה מאד להוציא מלבות בני-אדם כל מיני יראות רעות הנכנסות בתוכם, כי לפעמים דיקא על-ידי היראות האלו הם מתרחקים לגמרי מהשם יתברך ומצדיקי האמת, כי מוצאים בעצמם חסרון שכבר עברו מה שעברו ומתיראין מאד מן הענין, ולכן רוצים לברח מן המציאות ונתרחקין לגמרי מן השם יתברך על-ידי-זה, רחמנא לצלן, וכמו-כן מן הצדיק, כי נכנסת בלבם יראה ופחד רע, שהצדיק בודאי יראה את כל עוונותיהם על מצחם, ויכעס עליהם בכעס גדול, ויכריח אותם להתודות לפניו וכו', ומכל אלו הדמיונות שנכנסו בלבם, הם מתרחקים לגמרי, ואינם מתקרבים אליו כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהכל שטות ודמיון גדול, כי יראת השם לחיים כתיב (משלי כ"ט), ומסביר מוהרנ"ת ז"ל (לקוטי-הלכות, בכור בהמה טהורה, הלכה ד', אות כ"ח), שעקר היראה צריכה להיות רק לקרב ולא לרחק, וכל פונת תוכחת הצדיקים וספרי המוסר וכו', הכל הוא רק לקרב את האדם ולהזהירו לבלתי יחטא, אבל אם כבר חטא ונפל למקום שנפל, וירד למקום שירד, אסור להתירא ולהתרחק מחמת זה כלל, כי תשובה מועילה על כל דבר, והשם יתברך יושב ומחכה ומצפה מתי ישוב ויתקרב אליו, ואסור להכניס בעצמו שום יראה שתרחיקו ממנו יתברך כלל.

וכן אצל הצדיק, אסור להתירא ולהתפחד ממנו שום יראה

כְּלִשְׁהִי, שְׁתַּרְחִיק אוֹתוֹ מִמְּנוּ, כִּי זֶה רַק הַיִּצָּר הַרַע, שְׁמִלְבִּישׁ עֲצָמוֹ
בְּמַדַּת הַיְרָאָה, וּמְרַחֵק אֶת הָאָדָם מִן הַצַּדִּיק עַל-יְדֵי-זֶה, וְעַל-כֵּן
הָאָדָם צָרִיךְ לְדַעַת, שְׁכָל תּוֹכַחַת הַצַּדִּיק וְכָל הַבְּזוּיוֹנוֹת שֶׁהוּא מְבַזֶּה
לְפָעָמִים אֵיזָה בֶּן אָדָם, הַכֹּל הוּא רַק לְקָרֵב וְלֹא לְרַחֵק, וְאִם נִכְנָסַת
בְּאָדָם עַל-יְדֵי-זֶה אֵיזוֹ מַחְשָׁבָה שֶׁל הַתְּרַחֲקוֹת, זֶהוּ סִימָן, שְׂאִינוּ
מְקַבְּלִים הַיְרָאָה כְּרְאוּי כָּלֵל.

וּפְעַם הִנֵּה סִפּוּר פְּלֵא אֶצֶל מוֹהֲרַא"ש נ"י, שְׂאִבְרַךְ אֶחָד לַמְדָן
גָּדוֹל שֶׁלְמַד בִּישִׁיבוֹת לִיטְאִיּוֹת כָּל יָמָיו, וְהָיָה מִתְּנַגֵּד גָּדוֹל מְאֹד
לְכַת הַחֲסִידִים בְּכָלֵל וְעַל דְּבַר רַבְּנוּ ז"ל בְּפָרֶט, עַד שֶׁפְּעַם מָצָא חֵלֶק
אֶחָד מִשׁוֹ"ת "אֲשֶׁר בְּנַחֵל", וְהִסְפִּיר הִנֵּה זְעוּע אוֹתוֹ מְאֹד, וְשָׁנָה אוֹתוֹ
לְגַמְרִי, וְהַתְּחִיל מְאֹד לְעֵין בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּעֵין אֱמֶת, עַד שֶׁנִּעְשָׂה
מְקָרֵב גָּדוֹל לְתַלְמִידֵי "הַיְכָל-הַקֹּדֶשׁ" בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

אֲחֵרֵי קִצַּת זְמַן נִתְעוֹרְרָה בְּלִבּוֹ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לְרְאוֹת אֶת פְּנֵי
מוֹהֲרַא"ש נ"י הַקְּדוֹשִׁים, וְהַחֲלִיט בְּדַעַתוֹ לְנַסֵּעַ לְאַרְצוֹת הַבְּרִית
לְקַבֵּל פְּנָיו, וְכַנְרָאָה שֶׁסִּפֵּר אֶת תְּבַעֲרַת לְבָבוֹ לְפָנָיו אֵיזָה אֲנָשִׁים לֹא
מְהַגְנִים, וְהֵם הִזְהִירוּ אוֹתוֹ לְבַל יִסַּע לְמוֹהֲרַא"ש נ"י, כִּי הוּא יִכְרִיחַ
אוֹתוֹ לְהַתְּנוּדוֹת לְפָנָיו עַל כָּל חֲטָאָיו, (מָה שֶׁזָּה שָׁקַר מִחֲלָט, כִּידוּעַ
לְכָל מִי שֶׁמְכִיר אֶת מוֹהֲרַא"ש נ"י, שְׂאֵף פֶּעַם לֹא מְצוּיָה לְאֲנָשִׁים
שִׁיתְּדוּדוֹ לְפָנָיו, וְאֲדַרְבָּה הִנֵּה מוֹנֵעַ אוֹתָם מִזֶּה תְּמִיד), וְהָאִבְרַךְ הַנִּ"ל
נִתְבַּלְבַּל מִזֶּה קִצַּת, וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁשָּׁמַע מִתַּלְמִידֵי "הַיְכָל-הַקֹּדֶשׁ"
שֶׁזֶה אֵינְנוּ אֱמֶת, אֶף-עַל-פִּי-כֵן נִשְׁאַר בְּלִבּוֹ אֵיזָה רַחֲמֵי וּפְחָד, פֶּן
בְּאֱמֶת יִצְוֶה אוֹתוֹ מוֹהֲרַא"ש נ"י עַל זֶה, וְעַם כָּל זֶה הַתְּגַבֵּר עַל
פְּחָדָיו וְנָסַע לְמוֹהֲרַא"ש נ"י.

אֲחֵרֵי סְבוּבִים וְטִלְטוּלִים רַבִּים זָכָה הָאִבְרַךְ הַנִּ"ל לְהַגִּיעַ לְבָנִין
מְתִיבְתָא הַיְכָל-הַקֹּדֶשׁ כָּאֵן בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית, וְכִשְׁהַגִּיעַ, הִנֵּה
מוֹהֲרַא"ש נ"י לְמַעְלָה בְּדִירָתוֹ, וְהָאִבְרַךְ הַנִּ"ל עָלָה עַל מְדַרְגוֹת
בֵּיתוֹ, וְדָפַק עַל הַדְּלַת, וּמוֹהֲרַא"ש נ"י פָּתַח אֶת הַדְּלַת, וְאַחַר נִתְיַנַּת

שְׁלוֹם, אָמַר לוֹ שְׂיַחֲכָה לּוֹ לְמַטָּה בְּבֵית הַמְדַרְשׁ הַקָּטָן, וְשֵׁם יַדְבַר עֲמוּ בְעוֹד כְּמָה דְקוֹת.

וְהָאֲבָרְךָ הַנַּ"ל יָרַד וְחָכָה, וְסִפֵּר לְמוֹהֲרָא"ש נ"י אֲתֵרְכָךָ, שְׁבֹאֲלָה הַדְּקוֹת שְׂחָכָה לוֹ, כְּמַעַט שְׁהַחְלִיט בְּדַעְתּוֹ לְכַרַח מִשֵּׁם מְרַב פָּחַד, כִּי הִיָּה בְרוּר לוֹ שְׁמוֹהֲרָא"ש נ"י יָרַד וְיִסְגֹר הַדְּלֵת בְּעֵדוֹ, וַיִּצְוֶה עָלָיו לְהִתְדוּדוֹת לְפָנָיו, וְהוּא פָּחַד מְאֹד מְזָה, אָבֵל אֶף-עַל-פִּי-כֵן הִתְגַּבֵּר עַל עֲצָמוֹ, וְנִשְׁאַר שָׁם... אַחַר שֶׁדִּבֶּר הֶרְבֵּה עִם מוֹהֲרָא"ש נ"י, רָאָה לְמַפְרַע אֵיךְ שֶׁכָּל מָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ, הִיָּה שֶׁקָּר מְחַלֵּט וְדַמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל וְרַעוּת רִיחַ, וְהַחֲזִיחַ עֲצָמוֹ מְאֹד מְאֹד עִם כָּל דְּבוּר שֶׁל מוֹהֲרָא"ש נ"י, וְנִעְשָׂה מְקַרְבַּ גְּדוֹל, (וְאָז סִפֵּר לְמוֹהֲרָא"ש נ"י כָּל סִפּוּר הַתְּקַרְבוֹתוֹ הַנַּ"ל).

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁמִזָּה הַסִּפּוּר רוֹאִים אֵיךְ שֶׁמִּפְּנֵי יִרְאָה רָעָה שֶׁל שְׁטוּת וְהֶבֶל, יְכוּלִים לְהִתְרַחֵק לְגַמְרֵי מְרַבְנוּ ז"ל וּמְדַרְכֵי הָאֲמִתִּיּוֹת, וּבִפְרָט כְּשֶׁשׁוֹמְעִים דַּעוֹת מְבַנֵּי-אָדָם הַבוֹדִים שְׁקָרִים וְכֹזְבִים מְלַבֵּם, אֹז הָאָדָם בְּסַפְּנָה גְּדוּלָּה, וְצָרִיכִים יֵשׁוּב הַדַּעַת וְסִיעֲתָא דְשְׂמִיָּא הֶרְבֵּה לְהַנְצִיל מִכָּל זֶה.

וְסִיִּים אֹז מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּדֶרֶךְ צַחוּת: "בֵּינְתֵימֵי הָאֲבָרְךָ הַנַּ"ל אֵינּוּ יוֹדֵעַ, שֶׁהוּא כְּבָר סִפֵּר לִי בְּלֹא יוֹדְעִים אֵת כָּל מָה שֶׁעָבַר עָלָיו מִיּוֹם הַנִּלְדוֹ עַד עַתָּה"... (כִּי מוֹהֲרָא"ש נ"י כְּבָר גָּלָה לָנוּ הֶרְבֵּה פְּעָמִים, שֶׁזְּכִי הַשְּׂמִיעָה יְכוּלִים לְשִׁמֵּעַ מִסִּפּוּרֵי בְּנֵי-הָאָדָם אֵת כָּל קוֹרוֹת יְמֵי חַיֵּיהֶם בְּלִי לְשֶׂאל אוֹתָם כְּלָל).

* * * * *

כְּלִי זֶמֶר

מוֹהֲרָא"ש נ"י הִיָּה תָּמִיד מְעוֹרֵר וּמְעוֹרֵד אֵת כָּל אֶחָד וְאֶחָד,

שִׁיהִי רְגִיל לְשִׁמְעַת כְּלֵי זְמַר וְנִגּוּנִים שֶׁל שְׂמֵחָה תְּמִיד, כִּי יֵשׁ בְּזוֹה
כַּח גְּדוּל לְהִרְחִיב דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם וּלְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִקְטָנוּת הַמַּחֲזִין אֶל
עוֹלָם הַחֲרוּת לְגַמְרֵי.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שִׁיכוּלִים לְרֵאוֹת בְּחוּשׁ אֵיךְ שֶׁבֶן אָדָם
יְכוּל לְהַשְׁתַּנּוֹת בֵּן רֵגַע לְרֵגַע עַל-יְדֵי שְׂמִיעַת כְּלֵי זְמַר וְנִגּוּנִים שֶׁל
שְׂמֵחָה, כִּי מִקֵּדָם הָיָה שְׂרוּי בְּעִצְבוּת וּבִדְאָגָה גְדוּלָה מְאֹד, וְהָיָה
נִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ נִפְל עָלָיו, וּפְתָאם עַל-יְדֵי שְׂמִיעַת
כְּלֵי זְמַר כָּל רוּחוֹ נִגְבְּהַת לְמַעְלָה, וְהוּא מִתְחִיל לְרַקֵּד וּלְצַחֵק מִכָּל
דְּאֻגּוֹתָיו, וְכִמוֹ שְׂרוּאִים בְּחוּשׁ בְּחֲתוּנָה, כְּשֶׁבֶן אָדָם נִכְנָס וְשׁוֹמֵעַ אֶת
כְּלֵי הַזְמָר מְנַגְנִים בְּכַח גְּדוּל מְאֹד, רִגְלָיו נִגְבְּהוֹת מֵאֲלִיהֶן, וְהוּא
מִתְחִיל לְרַקֵּד, וְשׁוֹכַח מִכָּל צְרוּתָיו.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁהַיּוֹם קָל מְאֹד, שְׂתֵהִיָּה לְאָדָם לְהִקָּה
שְׂלֵמָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כִּי עַל-יְדֵי קִנְיַת טֵיף וְקִסְטוֹת יְפוֹת, הוּא יְכוּל
לְשִׁמְעַת לְהִקָּה שֶׁל חַמְשִׁים כְּלִים אוֹ יוֹתֵר, וְיִהְיֶה נִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ הוּא
נִמְצָא בְּקוֹנְצֵרְט אֲמִתִּי.

וְהָיָה מוהֲרַא"ש נ"י מְעוֹרֵר אֶת כָּל הָאֲבָרְכִים, שִׁיקְנוּ לְעֵצָמָם
מְכֻשִׁיר טֵיף טוֹב, שִׁישְׁמַע בְּבֵיתָם קוֹל שְׂמֵחָה תְּמִיד, וְהָיָה רְגִיל
לוֹמַר, שְׁבַבִּית יְהוּדֵי צְרִיכָה הַשְׂמֵחָה לְהַשְׁמַע מִן "הַקִּירוֹת", (הַיְנוּ
שִׁיהִיו שֵׁם מְכֻשִׁירִים כְּאִלוֹ עַד שֶׁמְכָל הַקִּירוֹת יֵצְאוּ נִגּוּנִים וְכִלֵּי
שִׁיר), וּבְבֵית שֵׁישׁ אֲוִיר שֶׁל שְׂמֵחָה, שֵׁם יֵשׁ שְׁלוֹם-בֵּית אַחַר לְגַמְרֵי,
וְגַם הַיְלָדִים גְּדֻלִים וּמִתְפַּתְחִים בְּאִפְן נִעְלָה וְנִפְלָא מְאֹד, וְיֵשׁ לְכָל
הַמְשַׁפְּחָה הַצְּלָחָה אַחֲרַת לְגַמְרֵי.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁעֲנִיֵּן הַנִּגּוּנִים וְכִלֵּי הַשִּׁיר הוּא שֵׁיף וְנִצְרָף
בֵּין לְאִלוֹ שֵׁהֶם בְּכַחֲנִת דְּרֵי מַעְלָה, וּבֵין לְאִלוֹ שֵׁהֶם בְּכַחֲנִת דְּרֵי
מַטָּה, כִּי לֹא מִבְּעֵיֵא הַמוֹן-הָעַם וְאֲנָשִׁים פְּשוּטִים (שֵׁהֶם בְּכַחֲנִת דְּרֵי
מִפְּיָה), שֵׁהֶם צְרִיכִים מְאֹד אֶת כַּח הַנְּגִינָה וְהַשִּׁיר לְהַגְבִּיָּה אֶת רוּחָם
וְנִשְׁמָתָם מֵעֵמֶק נִפְלֵתָם וְיִרְדָּתָם, אֲלֹא גַם הַצְּדִיקִים וְאֲנָשֵׁי מַעְלָה,

שהם דבוקים תמיד בהשם יתברך הם צריכים לפעמים את פלי הנגינה והשיר, להגביה את רוחם הנשברה, שלא יפלו לאיזו בחינה של עצבות ומרה שחורה, חס ושלום, כי אלו הצדיקים שדבוקים תמיד בהשגות עליונות, על-פי-רב יש להם לב נשבר גדול מאד מאד, מרב צרות ישראל שהם שומעים תמיד, ומחמת זה לפעמים הם בסכנה שלא יפלו לאיזו בחינה של עצבות ודכאון, חס ושלום, ולכן כשהם שומעים פלי שיר ונגינה, זה מגביה את רוחם למעלה למעלה, בחינת (מלכים ב' ג'): "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד השם", ונצולים מכל מיני עצבות ודכאון, וחוזרים אל השמחה והדבקות האמתית.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רל"ז), שהתחברות שני הדברים הוא על-ידי נגון וכלי שיר, עין שם; שזהו בחינת הנגונים הנפלאים שהיו הלויים שרים בבית המקדש, שכל מי שהיה שומע את נגונם, היה מתבטל לגמרי, ונשמתו היתה נדבקת למעלה בדבקות השם יתברך, וכן מזכיר רבנו ז"ל בספורי-מעשיות (מעשה י' מבערגיר ועני), שגם בתקף גלותם של בן העני ובת הקיסר היו תמיד מנגנים בכלי שיר, עין שם; וזה היה מחזיק ומעמיד אותם בדרך בכל צרותיהם, עד שזכו לבוא לתקונם.

ומי שזכה להסתובב בביתו של מוהרא"ש נ"י יודע, שתמיד היו נגונים וכלי שיר נשמעים שם, והיה אור ורוח של שמחה עצומה שורה שם, עד שכל מי שהיה נכנס לשם באיזה לב נשבר ונדכא, היה יוצא משם מלא שמחה והתחזקות, עד שגם הוא היה לו כח לשמח ולחזק אחרים.

ומאז שפתח מוהרא"ש נ"י את המתכתא הקדושה "היכל-הקדש", היה רצונו וכסופו, שיבוא איזה בחור בעל מנגן בכלי שיר, לשיר ולנגן בכל יום אחרי כל תפלה ותפלה, ואחר כמה שנים נתמלא רצונו ובקשתו הקדושה, ונכנס לישיבה בחור בעל מנגן,

וְקָנָה לְעֶצְמוֹ כְּלֵי נְגִינָה, וְהָיָה מְנַגֵּן בְּכָל יוֹם אַחֲרֵי כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה,
וְהָיוּ כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ רוֹקְדִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְנִכְנְסָה אוֹיְרָה וְרוּחַ שֶׁל
שְׂמֵחָה עֲצוּמָה בְּכָל הַבֵּינָן.

פַּעַם נִכְנַס לְשֵׁם אֵיזָה אִישׁ לִיטָאִי, וְתָמָּה מְאֹד עַל הַמְרָאָה הַזֹּה,
שֶׁבְּאַמְצַע הַשְּׂבוּעַ מְנַגְנִים בְּכֻלֵּי שִׁיר, וְכָל הָעוֹלָם רוֹקֵד בְּהַתְּלַהּבוֹת
נִפְלְאָה מְאֹד, וְלֹא יָדַע מָה זֶה וְעַל מָה זֶה, וְכִשְׁפָּרוּ לוֹ שְׂאֲנַחְנוּ
רוֹקְדִים, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, עַל קִדְשַׁת יְהוּדוּתֵנוּ, וְשִׁזְכִּינוּ לְהַנִּיחַ טְלִית
וּתְפִלִּין הַיּוֹם וּלְהַתְּפַלֵּל וְכוּ' וְכוּ', לֹא הֵבִינָן כָּל זֶה כָּלֵל, וְחָרָה אַפּוֹ
מְאֹד, וְאָמַר, שָׂזוּ שְׂאֵלָה גְדוֹלָה עַל־פִּי הַהֶלְכָה, אִם מֵתָר לְשִׁמְעַע כְּלֵי
שִׁיר, מִחֲמַת חֲרָבָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְכוּ' וְכוּ', וְהִלְךְ לוֹ.

וְכִשְׁהִלְךָ, עָנָה וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ הַיְקָרִים
שֶׁהָיוּ שָׁם: תִּדְעוּ, שֶׁבְּרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ לָנוּ בְּמָה לְשִׂמְחָה וְלִרְקוֹד כָּל הַיּוֹם
כְּלוּ, כִּי בְּזֶה בְּעֶצְמוֹ, שְׂאִין אֲנַחְנוּ מִתְנַגְּדִים לְרַבְּנוּ ז"ל, וְאֲנַחְנוּ
מִשְׂתַּדְּלִים לְשִׁמְשׁוֹ וּלְפָרְסָם אֶת לְמוֹדוֹ הַנִּפְלְאָ לְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְכֵן
שֶׁבְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֲנַחְנוּ זוֹכִים לְהַכְּנִס לְ"הֵיכַל־הַקִּדְשׁ", וְאִין אֲנַחְנוּ
מִתְנַגְּדִים לְלְמוֹדִים הַנִּפְלְאִים שֶׁמְלַמְּדִים שָׁם, בְּזֶה נַעֲשֶׂה אֲצִלְנוּ כָּל
יוֹם כְּמוֹ "חֲתוּנָה" מִמֶּשׁ, וּבְחֲתוּנָה בְּיָדָי יֵשׁ מִצְוָה גְדוֹלָה לְהִבְיֵא
כְּלֵי שִׁיר וְנִגְוָנִים, וְלִכֵּן אִין אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהַתְּפַעֵל כָּלֵל מִשׁוּם
בְּנִי־אָדָם מִבְּחוּץ, וּמִי שֶׁלֹּא יִרְצֶה לְהַתְּפַלֵּל אֲצִלְנוּ, שְׂיִמְצָא בֵּית־
הַכְּנֶסֶת אַחֵר לְהַתְּפַלֵּל, וּבְדַבּוּרִים אֵלּוֹ נִתְעוֹרְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ
לְשִׂמְחָה וְלִרְקוֹד עֲצוּם וְנִפְלְאָ מְאֹד, וְרִקְדוּ אַחֲר־כֵּן זְמַן אַרְךָ מְאֹד
בְּדַבְּקוֹת גְּדוֹלָה.

* * * * *

פַּעַם

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שֶׁמִּדַּת הַכַּעַס הִיא מִדַּת שְׂגָעוֹן מִמֶּשׁ, כִּי

סתם כַּעֲסָן הוא שוֹטָה, וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁתָּמִיד מְקַפִּידִים וְכוּעֲסִים על לא דָּבָר, וְזֶה הוֹרֵס אֶת חַיֵּיהֶם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שְׂכַל־כֶּף נִכְנָסוּ בַמֶּדָה הַמְּגִנָּה הַזֹּאת שֶׁל כַּעֲס, עַד שֶׁהֵם מִמַּשׁ מִשְׁגָּעִים וּמְטָרְפִים מְרַב כַּעֲסָם וְהַקְפָּדָתָם, וְכָל דָּבָר קָטָן מְעַצְבֵּן אוֹתָם, וְצָרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְצֵאת מֵהַמֶּדָה הַרְעָה וְהַמְּגִנָּה הַזֹּאת.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר בְּיוֹתֵר אֹרֵב הַסְּמֻךְ־מִם לְהַפִּיל בְּכַעֲס אֶת הָאִישׁ הַכָּשֵׁר וְעוֹבֵד הַשֵּׁם, כִּי בִפְרוּשׁ גָּלָה לָנוּ הָאָר"י ז"ל, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי הַכַּעֲס, הָאָדָם מְאָבֵד אֶת נַשְׁמָתוֹ, כִּי עַל־יְדֵי כָּל חַטָּא, הָאָדָם עוֹשֶׂה פֶתֶם עַל נַשְׁמָתוֹ, וְעַל־יְדֵי תְשׁוּבָה וּבִפְרָטִיּוֹת עַל־יְדֵי דְמַעוֹת, יְכוּל לְכַבֵּס אֶת נַשְׁמָתוֹ, אָבֵל עַל־יְדֵי כַּעֲס הוּא טוֹרֵף נִפְשׁוֹ בְּאִפּוֹ, וּמְאָבֵד אֶת נַשְׁמָתוֹ, וְצָרִיכִים יְחוּדִים מִיְחָדִים לִיְחָד, כְּדֵי לְהַחְזִיר אֶת נַשְׁמָתוֹ, וְכֵן לְלַכֵּת לְמַקְוֶה וּלְכוּן בְּשֵׁם קַנ"א בְּמַלּוּאוֹ — אֶל־יָ ה"ה יו"ד ה"ה, וְשֵׁם ב"ן יו"ד ה"ה וְיו"ד ה"ה, וְעוֹד תְּקוּנִים רַבִּים כְּפִדּוּעַ.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר כָּל אִישׁ כָּשֵׁר וְעוֹבֵד הַשֵּׁם, צָרִיף לִידַע, שֶׁמֵּהֲשָׁמִים יִנְסוּ אוֹתוֹ אִיף אוֹחֵז בְּמִדַּת הַסְּבָלָנוֹת, וְשֶׁלֹּא יְכַעֲס וְיִקְפִיד כָּלֵל, וּבְזֶה תְלוּיָהּ כָּל מַעֲלָתוֹ לְמַעֲלָה, וּמִי שְׂזוּכָה לְהִיּוֹת מְאָרִיף אִף, וְאִינוּ מְקַפִּיד וְכוּעֲס כָּלֵל, הָרִי זֶה מְשַׁבַּח בְּשָׂמִים, וְיֵשׁ לוֹ דַּעַה לְמַעֲלָה.

וְסִפֵּר מוהֲרַא"ש נ"י סִפּוּר נִפְלָא מֵהַכַּעֲל־שֵׁם־טוֹב הַקְּדוּשׁ, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, שֶׁהוֹכִיחַ פַּעַם אֶת תְּלַמִּידוֹ הַקְּדוּשִׁים אוֹדוֹת מִדַּת הַכַּעֲס, וְאִיף שְׂאָדָם יְכוּל לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָמִים וְלֵילוֹת שְׁלָמִים בְּדַבְּקוֹת גְּדוּלָּה, וְעַל־יְדֵי כַּעֲס, הוּא נוֹפֵל לְעַמְקָא דְתַהוּמָא רַבָּה, וְהָאָרִיף בְּשִׂיחָה זֶה מְאֹד מְאֹד, כְּדָרְכּוֹ בְּשַׁעַה שֶׁלְּמַד עִם תְּלַמִּידוֹ הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהִיָּה מְאָרִיף בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט מִכָּל מִדָּה וּמִדָּה, וְגָלָה לָהֶם סוּדוֹת וְרוֹזִין עֲלָאִין סְתָרֵי נִסְתָּרוֹת, אֲשֶׁר לֹא שְׁמַעְתָּן אֲזַן מַעוּלָם, וְכָל תְּלַמִּיד וְתַלְמִיד לְקַח אֶת נִקְדָּתוֹ וּמִדָּתוֹ, שֶׁהִיָּה צָרִיף לְקַבֵּל וּלְתַקֵּן כְּפִי שְׂרֵשׁ נַשְׁמָתוֹ כְּפִדּוּעַ.

והנה ידוע שהבעל-שם-טוב הקדוש עסק הרבה בפדיון שבויים, אשר בימים ההם הייתה דרכם של הפריצים העריצים והרשעים לדכא עד מאד את המוכסנים מאחינו בני-ישראל, ומי שלא היה לו לשלם שכר דירה, היו מכניסים אותו בכלא באכזריות נוראה, ופעם אחת שלח הבעל-שם-טוב הקדוש את אחד מתלמידיו אל פריץ רשע אחד עם סכום מעות, שיוציא מהכלא יהודי מסכן שבלה שם כמה חדשים, וכן עשה התלמיד, והלך והוציא אותו והביאו עם אשתו ועם ילדיו אל הבעל-שם-טוב הקדוש, ושמח לקראתו הבעל-שם-טוב הקדוש על שזכה אותו במצוה נוראה כזו של פדיון שבויים, ובקש מהמוכסן המסכן הזה, שישאר אצלו לשבת-קדש הוא ואשתו וילדיו, "כי איפה תלכו, הלא לא הכנתם שום דבר לשבת-קדש?" והסכים המוכסן. והנה באמצע הסעדה התחיל הבעל-שם-טוב הקדוש לדרש דרוש עמק בענגן הקלפות שמתלבשים עצמם באיש כשר, ורוצים להתאחז בו, ומפתים אותו לכל מיני עברות, רחמנא לצלן, וכל מה שהאיש הכשר והעובד השם רוצה להפטר מהם, הם מתלבשים עצמם בלבושי לצים ומתלוצצים מהאיש הזה, ומביאים אותו לידי עברות, ואחר-כך צוחקים מאד על שהצליחו להחטיא את האיש הכשר והעובד השם, וביותר עבודתם היא להכשיל את האיש הכשר בכעס וברציחה, כי זה אצלם קרן גדולה ונפלאה, כשמכשילים את אחד שהוא עובד השם וצדיק גדול, שיבוא לידי פעם ורציחה, רחמנא לצלן, ובתוף הדרוש הנורא והנפלא שאמר אז בעינים עצומות כדרכו, פתח את עיניו, ושאל את המוכסן הנ"ל: "מה חדשות?" ואמר: "רבי, הלא אתם יודעים שהייתי כל-כף הרבה חדשים בכלא, בבור עמק, מאין אדע מה חדשות?" אז חזר ושאל אותו הבעל-שם-טוב הקדוש: "כוננתי מה חדשות בכלא ובבור, מה שמעת שם?" ענה ואמר: "רבי, הלא הייתי יושב שם בודד לבד כמה חדשים בחדר חשוף, והיו משלשלים לי את האכל על-ידי חבל, ואיך אשמע חדשות שם?" ואז חזר ושאל אותו הבעל-שם-טוב הקדוש: "האם לא

שמעת איזה קולות שם? ונזכר ואמר: "כן, רבי, כל השבוע שמעתי קול בוכים, ובערב שבת-קדש סמוך לזמן הדלקת הנרות שמעתי צחוק גדול", וחזר ושאלו: "תגיד לי מה שמעת בשבוע האחרון לפני שהוציאו אותך?" ענה ואמר המוכסן: "בשבוע האחרון שמעתי קול בוכים מאד מאד בקולות משנים, ומאד מאד פחדתי", וחזר ושאל אותו הבעל-שם-טוב הקדוש: "ומה שמעת בערב שבת-קדש הזה קדם שהוציאו אותך?" ענה ואמר: "שמעתי קול צחוק מאד מאד", ואז נתלהב הבעל-שם-טוב הקדוש, והרים את ידיו בהתלהבות גדולה, ונתאדמו פניו, ושאל: "האם אתה יודע מה זה?" והשיב המוכסן הנ"ל: "מאין אדע דברים כאלו? אדרבה הייתי אז בפחד ובמורא גדול", אז ענה ואמר הבעל-שם-טוב הקדוש לתלמידיו שישבו תמהים על כל הענין הזה: "אני אסביר לכם מה היו הקולות האלו — קול הבכיה וקול הצחוק: כי בדרך כלל בתוך הבורות, שם מקום החיצונים והקלפות, יש צדיק אחד שהוא עובד השם באמת, ומתענה משבת לשבת, ומיחד יחודים קדושים, והוא דבוק בו יתברך באמת, ומזה בוכים הקלפות, כי על-ידי רב דבקותו בו יתברך, והיחודים שמיחד, הוא שורף אותם לגמרי ומבטלם, ועל-כן הם בוכים, כי הוא מבטלם, אך כשבא ערב שבת-קדש סמוך לזמן הדלקת הנרות, הוא מכין לעצמו כוס חלב חם, כדי להחיות את נפשו, ושלא יכנס לשבת-קדש כשהוא מענה, ואז הקלפות מסבבים שישפך החלב, והוא נכנס בכעס גדול, ואז על-ידי-זה חוזרים אליו כל הקלפות וצוחקים ממנו, איך שכל עבודתו הייתה לריק, כי לא היה יכול להתאפק מלכעס, וזה קרה מדי שבוע בשבוע, שהתענה כל השבוע, והכין לעצמו כוס חלב חם לפני כניסת השבת, ובכל פעם עשו פעלה אחרת, שאחד מאנשי הבית ישפך את החלב שלא במתכוון, והוא נכנס אז בכעס וברציחה גדולה, וזה היה קול הצחוק ששחקו והתלוצצו ממנו הקלפות, והנה הצדיק הנ"ל הבין שהלא דברים בגו, שבכל שבוע הוא מתענה ועובד את השם במסירות נפש הכי גדולה, ובדייק כשרוצה לטעם

להחיות נפשו קדם השבת, כדי לא להכנס לתוך השבת כשהוא
 מענה, נשפך לו כל החלב בדרך משנה מדי שבוע בשבוע, ועל-כן
 קבל על עצמו כל השבוע עבודות יוצאות מן הכלל, מה שאף פעם
 עוד לא עשה עבודות כאלו, ויחד יחודים חדשים, והלך בדבקות
 נפלאה, ולכן היו הקלפות בוכים וצועקים בקול מר מאד מאד, שלא
 בכו עד עכשו פנ"ל, וכן הכין לעצמו כוס חלב חם, וסגרו בארוננו
 המיוחד לו, איפה שהוא מחזיק את כתבי ידיו, ורק לו היה המפתח,
 באפן שלא ישנה אותו הדבר שקורה בכל שבוע ושבוע, והנה
 כשהגיע ערב שבת, בא איזה ערל עם עגלה מלאה עצים, ונדפק על
 חלוננו, ואמר שיש לו למכר עצים בזול מאד, וכששמעה אשתו
 הרבנית איך שהערל רוצה למכר להם עצים בזול מאד, אז רצה אל
 בעלה ובקשה ממנו שתכף-ומיד יתן לה איזה סכום מעות לקנות
 את המציאה הזו, והוא מרב בהלה (שרצה אליו הרבנית, ובקשה
 בזריות את המעות, כדי שלא יברח הערל), נתן לה את המפתחות
 של הארון, והיא בחפזה לקחה את סכום המעות, ובטעות שפכה
 את החלב, וכשנכנס הצדיק, וראה איך שבתוך ארוננו נתהפך החלב,
 וכל כתבי ידיו נתרטבו מהחלב, אז נכנס בכעס וברציחה גדולה עד
 מאד, והתחיל לצעק עליה בקולות משונים: "מי צריך את העצים
 עם הערל, לעזאזל" וכו' וכו', והיה בכעס גדול עד מאד, ומזה היה
 קול הצחוק הגדול של הקלפות, שעוד פעם תפסו אותו הקלפות
 ברשתם". והיה כשפלה הבעל-שם-טוב הקדוש לספר את הספור,
 פתאם נתעלה תלמיד אחד, ונפל על הארץ בחלשות, ועוררו אותו
 התלמידים, והוא בכה הרבה מאד, והבינו כל התלמידים שזהו
 הצדיק העובד השם הגדול, שמתענה משבת לשבת, ועוסק
 בעבודות קדושות כאלו בדבקות וביוחודים, ועם כל זאת הבעל-דבר
 תפסו במדת הכעס, ואז נתעוררו כל התלמידים בהתעוררות גדולה
 מכל הספור הנורא הזה.

וסיים מוהרא"ש נ"י, רואים מזה את גדל ההשגחה הפרטית,

אִיךְ שְׁסַבֵּב הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהַמוֹכֶסֶן יֵצֵא בְּדִיוֹק בְּעֶרֶב שַׁבַּת הַזֶּה, וַיִּתְאַכְסֵן אֶצֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְדוּשׁ, וַיִּסְפֹּר אֶת כָּל הַסְּפֹר לְפָנָיו, וְהוּא יַגְלֶה נוֹרָאוֹת נִפְלְאוֹת כְּאֵלוֹ, וַיֵּשֶׁב שֵׁם בְּדִיוֹק אוֹתוֹ הַתְּלִמִּיד שֶׁאֶצְלוֹ קָרָה כָּל הַנַּ"ל, וּמִזֶּה רוֹאִים אִיךְ שֶׁצְּרִיכִים לַעֲבֹד הַרְבֵּה עַל מִדַּת הַכַּעַס וְהַקְּפִידוֹת, שֶׁלֹּא לַכַּעַס אִף פַּעַם, וּבַכְּרִטִיּוֹת בְּעֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים, שֶׁאִזּוֹ מִתְגַּבֵּר בִּיּוֹתֵר הַכַּעַס וְהַחֲמָה עַל בְּנֵי-הָאָדָם (עַיֵן גִּטִּין נ"ב.): הִנְהוּ בִּי תְּרֵי דְאִיגְרִי בְּהוּ שְׁטָן בְּכָל בֵּי שְׁמַשֵׁי הוּוּ קָא מִינְצוּ בַּהֲדִי הַדְּדִי אִיקְלַע רַבִּי מְאִיר לְהַתֵּם עַכְבִּינְהוּ תִלְתָּא בֵּי שְׁמַשֵׁי עַד דְּעַבְד לְהוּ שְׁלֵמָא שְׁמַעִיה דְּקֶאֱמַר וּוִי דְאַפְקִיה רַבִּי מְאִיר לְהַהוּא גְּבַרִי מִבֵּיתִיהּ, עַיֵן שָׁם.

וְעַל-כֵּן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַכְּנֵס בְּעֵבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, צָרִיךְ לְזַכֵּר אֶת זֶה תְּמִיד, בְּאִפְן שֶׁאִף פַּעַם לֹא יִכְנַס בְּכַעַס וּבַרְצִיחָה, רַק יִהְיֶה בְּנִחַת וּבִסְבָּלוֹת גְּדוֹלָה, אֲשֶׁרֵי לוֹ!

* * * * *

כֶּסֶף

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שֶׁבְּעֵנֵן אֲסַפֵּת כֶּסֶף וּצְדָקָה, הַעֲקֹר רַק לְדַבֵּר דְּבוּרֵי אַמוּנָה עִם בְּנֵי-אָדָם, וּלְזַכּוֹת אוֹתָם עִם סִפְרֵי רַבֵּנוּ ו"ל, הַמְּגִלִּים אֶת אֲמַתַּת מְצִיאוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ בְּעוֹלָם, וְאִזּוֹ מִמִּילָא יָבוֹא שְׁפַע גְּדוֹל שֶׁל כֶּסֶף, כִּי בְּדֶרֶךְ כָּלֵל אֶפְלוּ שְׂיֵשׁ לְאָדָם הַרְבֵּה מְאֹד כֶּסֶף, עִם כָּל זֹאת הוּא שְׁבוּר מְאֹד מְאֹד, וּכְשֶׁאֶחָד בָּא וּמְחִיָּה אוֹתוֹ בְּדְבוּרֵי אַמוּנָה וּמְזַכֶּה אוֹתוֹ בְּסִפְרֵי וּבְקוֹנֵטְרַס הַמְּדַבֵּר בְּדִיוֹק עַל הַנִּקְדָּה שְׁכוּאֲבַת לוֹ, אִזּוֹ תַכְף-וּמִיד הוּא מִתְעוֹרֵר מְאֹד, וְזוֹרֵק לוֹ אֶת הַכֶּסֶף בְּשַׁפַּע גְּדוֹל.

וּסְפֹר מוהרא"ש נ"י, שֶׁכֶּשֶׁהוּא הִיָּה בְּחוּר צְעִיר, רָאָה אֶת הַעֲבוּדָה הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת אֶצֶל אֶחָד מִגְּדוּלֵי וַחֲשׁוּבֵי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ,

שָׁבָא לְאַרְצוֹת הַבְּרִית לְאַסֵּף כֶּסֶף, וְהִיְתָה דְרָכּוֹ לְדַבֵּר עִם אַנְשֵׁי־מִרְקָ דְבוּרֵי אֲמוֹנָה, וּבְכַרְט עִם אַחֵינוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַסְּפָרְדִים, וְהֵם נִתְעוֹרְרוּ מְאֹד מְאֹד מִדְבוּרֵינוּ, עַד שֶׁזָּרְקוּ עָלֵינוּ שְׁפַע גְּדוֹל שֶׁל כֶּסֶף, עַד שֶׁלֹּא הִצְרָךְ לְבַקֵּשׁ מֵהֵם שׁוּם דְּבַר כָּלֵל.

וּסְפָר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁפַעַם בְּאִיזוֹ קַהֲלָה קְדוּשָׁה בְּאִירוּפָּה הִגִיעַ לְשֵׁם אֲדַמוֹ"ר וְצַדִּיק מְפָרְסֵם, וְשָׁבַת שָׁם בְּשַׁבַּת־קִדְשׁ, וְעָבַד שָׁם אֶת עֲבוֹדָתוֹ בְּקִדְשׁ, וְאָמַר אֶת תּוֹרוֹתָיו כְּדָרְכּוֹ, וְאַחַר שַׁבַּת־קִדְשׁ נִתְעוֹרְרוּ כָּל הָעָם לְקִרְאָתוֹ, וְנִתְּנוּ לוֹ שְׁפַע גְּדוֹל שֶׁל כֶּסֶף, וַיְהִי כִּהִתְפָּרְסֵם הַדְּבַר, שֶׁשָׁם בְּעִירָה עוֹשִׂין כֶּסֶף, הִגִיעַ גַּם־כֵּן דְרָשָׁן וּמַגִיד לִיטָאֵי אַחַד, וְהַגִיד שֶׁם דְרָשָׁה גְּדוֹלָה מְאֹד, אֲבָל לְתַמִּיהָתוֹ הַגְּדוֹלָה כִּמְעַט לֹא קָבַל שׁוּם תְּמִיכָה מֵאַנְשֵׁי הַקַּהֲלָה, וְהִלֵּךְ לוֹ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ, וַיְהִי אַחֲרֵי כֵּמָה יָמִים, וְהַדְרָשָׁן הַנ"ל פָּגַשׁ אֶת הָאֲדַמוֹ"ר הַנ"ל, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ עַל זֹאת — לָמָּה הוּא הִצְלִיחַ כָּל־כֶּף בְּעִירָה הַנ"ל, וְהוּא לֹא קָבַל כִּמְעַט שׁוּם דְּבַר? עָנָה וְאָמַר לוֹ הָאֲדַמוֹ"ר הַנ"ל: "הֲלֹא כִּשְׂאֵנִי אוֹמֵר תּוֹרָה וּדְרָשָׁה בְּרַבִּים, אֲנִי מְדַבֵּר רַק דְבוּרֵי אֲמוֹנָה וַיִּרְאֵת שְׁמַיִם, וְאֲנִי מְהַבֵּל מְאֹד אֶת הַכֶּסֶף, וּמַגְלָה לְאַנְשֵׁים אִיךָ שְׂאִין בּוֹ שׁוּם חֲשִׁיבוֹת וְתַכְלִית כָּלֵל, וְלִכֵּן אַחֲר־כֶּף כָּלֵם זוֹרְקִים לִי אֶת הַכֶּסֶף, כִּי לֹא נִחְשָׁב אֲצֵלֵם לְכֹלֵם, אֲבָל כִּשְׂאֵתָה אוֹמֵר דְרָשָׁה, אֵתָה מְדַבֵּר כָּל־כֶּף הַרְבֵּה מַגְדֵּל חֲשִׁיבוֹת הַכֶּסֶף, וְאִיךָ שְׂיִכּוֹלִים לְבָנוֹת עִם זֶה יְשִׁיבוֹת וּבְתִי מְדַרְשׁוֹת וְכוּלְלִים וְכוּ', וְלִכֵּן כָּלֵם מִתְחִילִים לְחַשֵּׁב: 'אִם כָּל־כֶּף גְּדוֹלָה מַעֲלַת הַכֶּסֶף וְחֲשִׁיבוֹתוֹ הֲלֹא יוֹתֵר טוֹב לְהַחֲזִיקוֹ אֲצֵלְנוּ'... וְלִכֵּן אֵין אֵתָה מְקַבֵּל כֹּלֵם".

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂאֵת כָּל זֶה רוֹאִין בְּחוּשׁ מִמֶּשׁ, שְׁכָּל מִי שְׁמַהְבֵּל אֶת הַכֶּסֶף, וּמְדַבֵּר תְּמִיד בְּגִנּוֹתוֹ, וְאִיךָ שְׂאִין בּוֹ שׁוּם מַעֲלָה וְחֲשִׁיבוֹת וְכוּ', אִזְ תְּמִיד יֵשׁ לוֹ כָּל צָרְכּוֹ, וְעוֹד יְכוֹל לְהַשְׁפִיעַ גַּם לְאַחֲרִים, מֵהַ שְׂאִין כֵּן, מִי שֶׁתְּמִיד מְדַבֵּר מַגְדֵּל מַעֲלַת הַכֶּסֶף, וְנִחְזִצוֹתוֹ, וְעוֹשֶׂה מְמַנּוֹ יְשׁוֹת וּמְצִיאוֹת, אִזְ תְּמִיד חָסֵר לוֹ הַרְבֵּה, וְאִךָ פַּעַם אֵינוֹ שֶׁבַע רְצוֹן מִמֶּה שֵׁיֵשׁ לוֹ.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמה שאמרו חכמינו הקדושים (עין ערובין י"ג: ומדרש תנחומא פרשת ויקרא) לענין מדת הכבוד, שכל הרודה אחר הכבוד, הכבוד בורח ממנו, וכל הבורח מן הכבוד, הכבוד רודה אחריו, כן בדיוק נוהג הדבר בענין כסף וממון, שכל מי שרודה אחר הכסף, הכסף בורח ממנו, וכל מי שבורח מהכסף, הכסף רודה אחריו, וסיים מוהרא"ש נ"י, שזה דבר בדוק ומנסה, ויכול כל אחד ואחד להוכיח את זה לעצמו, ויראה לדעת את אמתת הדברים.

ופעם אחת כשהיה מוהרא"ש נ"י בארץ ישראל, בא אליו איזה אדמו"ר ומנהיג מפרסם לדבר עמו, ובתוך הדברים ענה ואמר לו המנהיג הנ"ל, שהוא מתפעל מאד ממה שהוא רואה, איך שבני-אדם מביאים לו תמיד כסף, כי על-פי-רב כשמגיע לארץ ישראל איזה רבי ואדמו"ר מארצות הברית, אז הוא מחלק כּאן הרבה כסף לעניים ומעות שליח מצוה וכו', אבל אצלכם רואים שכלם מביאים לכם כסף, ואתם חוזרים עוד עם שפע לארצות הברית... ולא ענה לו אז מוהרא"ש נ"י שום דבר, אבל אחר-כך אמר לנו מוהרא"ש נ"י, שהיה זה לתמיהה גדולה בעיניו, שאדמו"ר ומפרסם כזה, יתפעל מדבר של שטות והבל כזה, כי לא אמר שהוא מתפעל כלל מהעבודות וההדבורים שרואים ושומעים אצלו, רק הוא מתפעל מהכסף שמביאים לו... וכל-כך ירדו הדורות פלאים, עד שגם המנהיגים והמפרסמים, כל מחם ודעתם היא רק בתוך הכסף, וממילא אין כבר חדוש אם המון-העם עושין תכלית ועקר מהכסף ומהממון, כי לא ראו אחרת אצל מנהיגיהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפעם אמר מוהרנ"ת ז"ל: אם היה לי כסף, הייתי קונה את כל המפרסמים שיחזיקו מרבנו ז"ל, (ווען איך האב געלט קויף איך אפ אלע מפרסמים), כי על-פי-רב העקר אצלם הוא הכסף, ובעבור קצת כסף, יכולים להטות לבם לכל אשר יחפץ. והמשיך מוהרא"ש נ"י, אבל אצל רבנו ז"ל, לא היה הכסף

נחשב למאומה, ועל-פירוב התבישו מאד לדבר עם רבנו ז"ל מכסף, כי כל שיחת רבנו ז"ל היתה רק מעבודת השם יתברך ומהתכלית הנצחית. ופעם באו סוחרים לרבנו ז"ל, ורצו לקבל ברכתו, שיצליחו ביום השוק שהיה אז בעיר ברסלב, וכל אחד הניח את בקשתו עם כסף לפדיון על השלחן לפני רבנו ז"ל, אבל רבנו ז"ל לא פנה אליהם כלל, רק המשיך את שיחתו כדרכו בקדש, ודבר מדרכי עבודת השם יתברך ומהתכלית הנצחית, והסוחרים כל פעם דחפו את פתקאותיהם יותר קרוב לרבנו ז"ל, אבל רבנו ז"ל לא הסתכל עליהם כלל, עד שיצאו מלפני רבנו ז"ל בהתפעלות עצומה, ופרסמו בכל השוק, שכאן יש צדיק נפלא כזה, שלא אכפת לו כלל מכסף וממון, וכל ענינו הוא רק תורה ועבודת השם יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אבל בעוונותינו הרבים גם בין אנשי שלומנו כבר נכנסה קלפה זו מאד, ועושים מציאות וישות מהכסף, עד שגם מפל ענין רבנו ז"ל בעצמו עושים מסחר ועסק, וכל אחד ואחד סוחר על שם מפעל ומוסד אחר, וכשבאים אנשים תמימים ושלמים, ומפיצים ספרי רבנו ז"ל בזול מאד, כדי שיהיה ביד כל אחד ואחד, אומרים שהם גורמים זלזול וחלול שם רבנו ז"ל, כי הלא צריכים לעשות כסף ופרנסה על שם רבנו ז"ל, ולמה לפרסם שמו של רבנו ז"ל בחנם, בלי להרויח איזה רווחים?!

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם באמצע המחלקת הגדולה שהיתה עליו לפני כמה שנים מאיזה פוחזים וריקים, שקראו עצמם על שם רבנו ז"ל, נגש אליו איש אחד, שהיתה דרכו להסתובב ביניהם, ואמר למוהרא"ש נ"י, שיש לו עצה טובה לתת לו, כדי להשקיט בנקל את כל המחלקת שיש עליו, הינו, שיתחיל לחלק כמה דולרים ושקלים וכו', ויראה איך שכלם ישלימו אתו, ויתהפכו להיות לו הידידים הכי טובים... ואמר אז למוהרא"ש נ"י, אל תחשבו שאני אומר לכם את זה מסברא בעלמא, רק זו מציאות ממש, כי כבר היה אחד שרצה להכנס בין אנשי שלומנו, ולא היה לו זקן ופאות,

וגם היו לו כמה מיני דעות נפסדות וכו', ובתחלה דחו אותו וכל אנשי שלומנו, והתרחקו ממנו לגמרי, עד שהמציא העצה הנ"ל, והתחיל לחלק לכלם דולרים וקופסאות של סיגריות, ופתאם נעשו לו כלם ידידים טובים ונאמנים, וקרבו אותו בכל מיני קרובים, עד שקבל שם כֶּאֱחָד מַגְדוּלֵי אַנְשֵׁי שְׁלֹמְנוֹ וּמַחְשׁוּבָיו, הרי שאין זה חלום רק מציאות ממש, ולכן גם אתם אולי תצליחו באפן כזה...

וסים מוהרא"ש נ"י, אַבֵּל אֶצְלָנוּ בִּ"הֵיכַל הַקֹּדֶשׁ", בְּרוּךְ הַשֵּׁם, לֹא לֹמְדִים לְמוֹדִים נִפְסָדִים כְּאֵלוֹ, וְאֶצְלָנוּ אֵין הַכֶּסֶף נִחְשָׁב לְמֵאוּמָה, וְהַעֲקָר רַק תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּכְשֶׁאֲנַחְנוּ הוֹלְכִים בֵּין אַנְשֵׁי הָעוֹלָם, אֲנַחְנוּ מְדַבְּרִים עִמָּהֶם דְּבוּרֵי אֲמוּנָה, וּמְזַכֵּים אוֹתָם עִם סִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְאִם רוֹצִים לְתַת כֶּסֶף — טוֹב, וְאִם לֹא — רוּחַ וְהַצְלָה יָבֹא מִמְּקוֹם אַחֵר, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אִף פַּעַם אֵינוֹ עוֹזֵב אֶת אֱלֹהֵי שְׁהוֹלְכִים בְּאֵמֶת וּבְתַמִּים, וּבְדַרְךְ כְּזוֹ מְצַלִּיחִים וּמְרוֹיִחִים תָּמִיד בְּרוּחַנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת; וְאַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לֵילֵךְ בְּדַרְךְ כְּזוֹ, וְאִזּוֹ יִזְכֶּה לְכֹל טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי בְּזֶה וּבְכָא.

* * * * *

כפיות טובה

מוהרא"ש נ"י אמר, שֶׁהַמְּדָה הַמְּגִנָּה בְּיוֹתֵר אֶצֶל הָאָדָם הִיא כְּפִיּוֹת טוֹבָה, הֵינּוּ כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבָה, לֹא דֵי שְׂאִינוֹ מְכִיר לוֹ טוֹבָה, אֲלָא עוֹד מְשַׁלֵּם לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה, וּמְבֹזֵה אוֹתוֹ בְּעֵבוֹרָה, וְהִיא מְדָה מְגִנָּה מְאֹד מְאֹד, וּבְכַפְרִיּוֹת מִי שְׂזָכָה אוֹתוֹ וְקָרְבוֹ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, הוּא צָרִיךְ לְהַפִּיר לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי הֲלֹא עַל-יְדֵי רַבְּנוּ ז"ל זָכָה אוֹתוֹ בְּתְפִלָּה וּבְהַתְּבוּדוֹת, שֶׁיְּכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּכֹל יוֹם וְיוֹם, אֲשֶׁר הֵתְגַלּוֹת הַזֶּה הִיא הַטוֹבָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁרַק יְכוֹלִים לְתַת לְזַלְתּוֹ, כִּי בְּזֶה שְׂמַקְרִבִים אוֹתוֹ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, הוּא

פּוֹתַח אֶת פִּיּוֹ שְׂיוּכַל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, כִּי רַבְּנוּ ז"ל פּוֹתַח אֶת הָעֵינַיִם לְהִסְתַּכֵּל בְּגִדְלַת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וּבְשִׁפְלוּת עֲצָמוֹ (עֵין לְקוּטֵי מוהר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן ס"ז), וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא פּוֹתַח אֶת פִּיּוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְהַהֲתַגְלוֹת הַזֶּה, הִיא הַטּוֹבָה הַכִּי גְדוֹלָה שָׂרַק יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת לְאָדָם, כִּי כִּף תְּמִיד יְכוּל לְבָרַח אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וּלְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל לְבָבוֹ וְכָל נַפְשׁוֹ, וּבְכָל מְקוֹם שָׂרַק יִהְיֶה, יְכוּל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְכֵן עַל־יְדֵי רַבְּנוּ ז"ל יְכוּלִים לְלַמֵּד וּלְטַיֵּל וּלְהִיּוֹת בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, כַּאֲשֶׁר יֵצִית אֶת רַבְּנוּ ז"ל בְּסִדְר־דְּרָךְ־הַלְמוּד שְׁלוֹ, וְאִזּוֹ יְכוּל לְהִיּוֹת בְּקִי בְּמִקְרָא, מְשֻׁנָּה, גְּמָרָא, מְדְרָשׁ, רַמְבַּ"ם, טוֹר וְשִׁלְחָן עָרוּף, זֶהר וְתַקוּנִים וְכוּ' וְכוּ', כִּי עַל־יְדֵי הָעֲצָה הַקְּלָה וְהַנְּעִימָה שֶׁל סִדְר־דְּרָךְ־הַלְמוּד, יְכוּלִים לְזַכּוֹת לְהִיּוֹת בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְעַל־כֵּן אִם אֶחָד קָרַב אוֹתָךְ לְרַבְּנוּ ז"ל, רְאוּי לָךְ לְהַחְזִיק לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה, וְלֹא כַּאֲשֶׁר נְהוּג עֲכָשׁוֹ, שֶׁתִּכְרַף־וּמְיָד כְּשֶׁאֶחָד מְקָרַב אוֹתוֹ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, תִּכְרַף־וּמְיָד בּוֹעֵט בְּמִקְרָבוֹ, וְעוֹד מְזַלְזֵל בּוֹ, וּמְכַל שְׁפָן כְּשֶׁמִּתְחַצֵּף נִגְדּוֹ, אִזּוֹ אֵין לָךְ כְּפוּי טוֹבָה יוֹתֵר מִזֶּה.

וּסְפָר מוהר"ש ג"י, שְׁבַעִיר אוּמָן הָיָה אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ — רַבִּי יַעֲקֹב מְזִיטוּמִיר, וְהוּא הָיָה עוֹבֵד הַשֵּׁם גְּדוֹל מְאֹד, וְיָשַׁב שְׁעוֹת עַל גְּבֵי שְׁעוֹת אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וְהַתְּבוּדָה הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ שֵׁם, וְדָרְכוֹ הִיָּתָה לְלַמֵּד הַרְבֵּה בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל בְּנִגּוֹן נוֹרָא וְנִפְלֵא מְאֹד, אֲשֶׁר כָּל מִי שֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ אֶת לְמוּדוֹ עִם הַנִּגּוֹן שְׁלוֹ, הָיָה מְאֹד מִתְעוֹרֵר לְהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְזָכָה לְסִיּוּם פְּעָמִים אֵין מְסַפֵּר אֶת סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, עַד שֶׁהֵעִידוֹ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, שֶׁהוּא הָיָה בְּקִי בְּזֶה בְּעַל־פִּיהוּ עִם הַלְשׁוֹן, וְהָיָה בְּעַל חֶסֶד גְּדוֹל, וְאִזּוֹ בְּשָׁנוֹת הָרַעֲב (הֵינּוּ בַּעַת מְלַחְמַת הָעוֹלָם הַרְּאִשׁוֹנָה תַרע"ד — תַרע"ח), שֶׁסָּבְלוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ עֲנִיּוֹת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, עַד כִּדֵי רַעֲבוֹן מְמָשׁ, שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם מַה לֵּאכֹל, וְהוּא, הִיָּתָה דָרְכוֹ לֵילֵךְ בְּבִתִּים עִם שֶׁק עַל כְּתָפוֹ, וּלְאַסֵּף שָׁם לְחָמִים יְבָשִׁים, וְהַכִּיָּאֵם אֶל הַקְּלוּזִי, וְזֶה מַה שֶׁאָכְלוּ בַחֲזוֹרֵי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, שֶׁהִתְגוֹרְרוּ אִזּוֹ

בקלויז, וזה היה להם אז חסד גדול, פי לולא הוא, לא היה להם אפלו כפר לחם יבש לאכל, והוא החיה אותם בזה ממש, והוא התקרב אל רבנו ז"ל על-ידי הרב החסיד רבי אליהו חיים רוזן, שפגשו באיזה מקום, והתבונן בו, וראה את מדת הטוב שבו, אמר לו בזה הלשון: "דו ביסט שיך צו אונז" (אתה שיך אלינו), וקרבו אז אל דעת רבנו ז"ל, ועוררו שיסע אל ציון רבנו ז"ל בעיר אומן, וכן עשה, ואחר-כך עבר לגור שם.

ופעם אחת עשה הרב החסיד רבי ברוך חתן הרב החסיד רבי געציל מאומן ברית לבן שנולד לו, ומחמת שהיה עני גדול, ולא היה לו לקנות צרכי סעדה בעבור הברית, נסכסם בין אנשי שלומנו למכר את הסנדקאות, ועם המעות יעשו את סעדת הברית מילה, והעלו את המחיר, עד שעלה מחיר גבה, וקנה את זה רבי יעקב מזיטומיר, והיה פליאה נשגבה בעיני כלם, איך עני כזה בזבז סכום גדול בעבור הסנדקאות, וכשהיה הברית מסר את הסנדקאות אל הרב החסיד רבי אליהו חיים רוזן, וכששאלו: "מה אתה עושה, רבי יעקב? הלא תצטרך לחזור על הבתים משך חצי שנה, עד שתוכל לשלם את הסכום הגדול הזה, ומדוע קנית את זה בשבילי?" ענה ואמר לו רבי יעקב: "תאמינו לי, שאת החיים אני חייב לכם, ומה שזה סך מעט כזה, הלא אתם קרבתם אותי אל רבנו ז"ל, ומה הייתי עושה אם לא הייתם מקרבים אותי אל רבנו ז"ל", וכששמע הנ"ל דבורים אלו, כבר לא היה לו מה להשיב, פי ראה שהוא צודק.

וסים מוהרא"ש נ"י, זהו באמת נקרא מכיר טובה, וכך צריך להיות כל אחד ואחד לגבי זלתו, שיכיר לו טובה כשעשה לו טובה, ואל יאמר, אשר הטובה היא מהקדוש-ברוך-הוא, אלא ידע שזה היה השליח שלו, ומגלגלים זכות על-ידי זכאי, ואתה חייב לחזור ולשלם לו טובה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כל אלו שהם חכמים בעיניהם, ושלמו

רעה תחת טובה, לבסוף הקדוש־ברוך־הוא הפיל וזרק אותם ברעה כזו, שלא תארו לעצמם כלל, והכל בא מחמת שלא החזיקו טובה לבני־אדם שעשו להם טובה.

* * * * *

פפּרה

מוהרא"ש נ"י אָמר: האדם צריך להרגיל את עצמו לומר על כל מה שעובר עליו, שזוהי פפּרה לעונותיו, וכשאדם מרגיל את עצמו לילך בדרך זו, שעל כל מיני צער ויסורים ומכאובים שסובל, הוא אומר: "זוהי לי לכפּרה על עונותי הרבים", על־ידי־זה באמת זוכה שסוף כל סוף נתכפר לו, כי עקר הסבה שהקדוש־ברוך־הוא שולח יסורים וצרות ומכאובים על האדם, הוא רק כדי לכפר ולמַרק עונותיו, וכשאין לאדם שכל, והוא קורא תגר נגדו יתברך, אזי כופלים לו צרותיו ויסוריו ומכאוביו, וכן חוזר תלילה, עד שהאדם נופל, רחמנא לצלן, לכפירות ואפיקורסות, ונעקר משני העולמות, רחמנא לצלן, רחמנא לישזבן, אף כשאדם זוכה לומר על כל צרה ורעה שעוברת עליו, "זוהי לכפּרת עונות", על־ידי־זה באמת זוכה שמכפרים לו על הכל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדרך הצדיקים, שהם אומרים תמיד להקדוש־ברוך־הוא, שיהיו הפפּרה בעבור כלל ישראל, וכעין שאמר רבי טרפון (נגעים פ"ב): בני ישראל אני כפּרתן, כי זוהי מדרגת הצדיקים באהבת ישראל, שכל־כף אוהבים את עם ישראל, שהם מוכנים ומזמנים להיות הפפּרה לכלל ישראל, ומקבלים על עצמם כל מיני יסורים ומכאובים, העקר שיתכפר לכלל ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבאמת אם האדם יתבונן על מעשיו מה שעשה וחסא ופגם נגדו יתברך, אז אף פעם לא יהיו לו שום טענות

ומענות עליו יתברך, ויבדע כי כפי עוונותיו המרבים לא תיכבים לו שום דבר, ופעם אחת התבטא ואמר בזו הלשון: כשאדם מתבונן בישוב הדעת, אזי ידע, יבין וישפיל, כי הקדוש-ברוך-הוא אינו תיב לו שום דבר, ואז לא יתרעם בשום פנים ואפן נגדו יתברך; אשרי מי שזוכה להגיע לידיעה זו.

* * * * *

לקוטי-מוהר"ן

מוהרא"ש נ"י אמר שספרו של רבנו ז"ל ה"לקוטי-מוהר"ן" הקדוש, נקרא "לקוטי" על שם שזה מלקט מכל הספרים הקדושים שהיו מימות עולם, ובכללם כל ספרי הזהר הקדוש וכל ספרי קבלת הראשונים והאר"י ז"ל והרמ"ק, וכל ספרי החסידות וכו', כי התורות של רבנו ז"ל הם כלליות גדולה, והכל נכלל בהם, וכמו שאמר פעם רבנו ז"ל (עין חיי-מוהר"ן, סימן שס"ה — דפוס חדש) שהעולם חושבים שהם מוצאים רמזים לדברי בספרים הקדושים, ובאמת הדבר הוא להפוך, שבדברי יכולים למצא רמזים לכל הספרים הקדושים שיש בעולם, עין שם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפרי להבין היטב ב"לקוטי-מוהר"ן" הקדוש, צריכים מקדם להיות בקיאים מאד בכל הספרים הקדושים שיש בעולם, וכן להפוך, כדי להבין בכל הספרים הקדושים שבעולם, צריכים להיות בקיאים מאד ב"לקוטי-מוהר"ן" הקדוש, ולכן עקר העצה היא לאחז בשניהם גם יחד — להגות הרבה בספרי רבנו ז"ל וגם בכל יתר שאר ספרי הקדש, ועל-ידי-זה יזכה להשיג אור נערב ונפלא במאור תורתנו הקדושה.

והנה מוהרא"ש נ"י אומר תמיד, שמי שהוגה בספרי רבנו ז"ל, אזי כל הספרים הקדושים שבעולם מאירים אצלו כבר בצורה אחרת

לגמרי, כי לפני שלומד ספרי רבנו ז"ל, אז מסתפל בספרים הקדושים, כמו מי שמסתפל בדרוש נאה ובתורה יפה, אבל אחר שיש לו ההקדמות של רבנו ז"ל, אז מרגיש איך שכל הספרים הקדושים מדברים אליו גם-כֵּן, וכלם שׂיכים אליו בכל דרגה שהוא רק נמצא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, למשל הספר הקדוש "נעם אלימלך", שמדבר על-פירב ממדרגת והשגת הצדיק, לפני שלומדים ספרי רבנו ז"ל חושבים שה"נעם אלימלך" מדבר אף ורק ממדרגות הצדיקים הגדולים במעלה, ואין זה שיך אליו כלל, אבל אחר שהוגה בספרי רבנו ז"ל, אזי מקבל הדעת האמת, שכל אדם מישראל נקרא צדיק, כמו שנאמר (ישעיה ס'): "ועמך כלם צדיקים", וכך התורות האלו שׂיכות גם אליו, ועל-ידי-זה מקבל הארה והתעוררות עצומה מפל קטע וקטע של הספר הקדוש הזה, (וכן הוא בכל הספרים).

והתלוצץ מוהרא"ש נ"י מאלו שקוראים עצמם על שם אנשי שלומנו, ואומרים שאין צריכים ללמד רק את ספרי רבנו ז"ל, ולא שום ספרים אחרים, ואמר מוהרא"ש נ"י על זה, שזה בפרוש הפוך רצון רבנו ז"ל, שאמר בפרוש (שיחות הר"ן, סימן כ"ח), שרצונו שנהיה בכל הספרים שיש בעולם, כדרך השירים, שדרךם להתפאר, שהיו בכל מדינות המלך, עין שם; ומי שאומר אחרת, זהו רק מחמת עצלותו, שאינו רוצה ללמד, וגם אינו חזק בכל התקרבותו לרבנו ז"ל, ולכן מפחד שיתקרה לגמרי כשיסתכל בספרים אחרים, אבל מי שדברי רבנו ז"ל תקועים בלבו, ותמיד הוגה ושוקד בספריו הקדושים, אדרבה נכנס בו חשק ורצון עצום להסתכל בכל הספרים הקדושים שיש בעולם, ומכל ספר מוציא לעצמו למודים נפלאים על-פי ההקדמות הנוראות של רבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מילא מה שמוצאים קלפה זאת אצל כתות וחסידיות אחרות, שמפחדים להסתכל בספרים שאינם מהפּתה והחסידות שלהם, זה יכולים להבין, כי הכל נכנס בגדר

פוליטיקה ואמונות כוזבות, ואף פעם לא קבלו חנוף אחר, אבל שתכנס קלפה זו גם בין אנשי שלומנו, בשעה שרבנו ז"ל אמר לנו בפרוש, שנהיה בכל הספרים הקדושים שבעולם, זוהי כבר פליאה עצומה, והכל הוא ממצנת הבעל-דבר, שרוצה להרחיק את האדם מלמוד התורה הקדושה לגמרי.

ותמה מוהרא"ש נ"י ואמר: איני מבין למה צריכים לפחד מלהסתכל באיזה ספר שנתחבר על-ידי איש כשר מישׂראל, ממה נפשך, אם תקבל מהספר הזה התעוררות והתחזקות לעבודת השם יתברך, אז תאחז בזה ותלמד אותו פעם אחר פעם, ואם הספר הזה לא מלהיב אותך, אז תניח אותו, ותלמד בספר אחר, אבל להמנע מלפתח אותו, בגלל שיש איזו קבלה או שיטה וכו', לא ללמד בספרים אלו, זהו הבל ורעות רוח, שאי אפשר להבין כלל.

וגדל הידיעה והבקיאות של מוהרא"ש נ"י בכל הספרים הקדושים שבעולם, זה אי אפשר לתאר כלל, כי מלבד מה שהתמיד ושיקד ימים ושנים רבות בספרי רבנו ז"ל, עד שנעשה בקי בהם בעל-פה ממש, מלבד זאת התמיד מאד גם בכל יתר שאר הספרים הקדושים וספרי החסידות כלם ממש, בלי יוצא מן הכלל, והיה מצוין לעצמו ציונים ומראה מקומות בכל ספריו, איך יוצאים מהם רמזים וסמוכים לדברי רבנו ז"ל, ומי שפעם ראה את הספרים שלמד בהם מוהרא"ש נ"י (בספריה הגדולה שלו), ראה זאת בעיניו, איך שכל ספריו היו מלאים ציונים ומראה מקומות לדברי רבנו ז"ל, מה שצוין לעצמו דרך למודו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכבר מזמן היה בדעתו לחבר ספר של מראה מקומות ל"לקוטי-מוהר"ן" הקדוש, ולהראות איך שבכל הספרים הקדושים שבעולם מרמזים דברי רבנו ז"ל, וכבר התחיל את זה, אבל נמנע מכמה סבות.

[ונתן מוהרא"ש נ"י אז שתי דגמאות אל בנותו, למשל מה

שרבנו ז"ל מביא (בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן א'), שהדרך של הבעל-דבר להתלבש במצוות, זהו דרוש נאה בספר הקדוש "זרע קדש" ריש פרשת שופטים, עין שם; וכן מה שרבנו ז"ל מביא (שם, סימן ה'), שהצדיקים מלבישים את תפלתם בספור ובמאמר, זה מובא בספר הקדוש "נעם אלימלך" פרשת וישלח, עין שם].

וכמה פעמים התפאר מוהרא"ש נ"י לפנינו, שהגה ולמד בכל ספרי החסידות הרבה יותר מהחסידים של הצדיקים האלו בעצמם שחברו את הספרים ההם, כי על-פירב דרכם של אנשים חסידים היא להתחיל בכל שבוע להסתכל בספרים של רבם, וקוראים ולומדים כמה קטעים, ואחר-כך מניחים את זה, וכן בכל שנה חוזרים על אותם הקטעים, ואף פעם לא גומרים את הספר מתחילתו ועד סופו, אבל כשאני למדתי, גמרתי את הספר כלו, וכן עשיתי שנה אחרי שנה כמה שנים רצופות, ועשיתי כך עם ספרי חסידות רבים מאד.

וידוע לנו, שמוהרא"ש נ"י למד וגמר את הספרים הקדושים "נעם אלימלך" ו"קדשת לוי" ו"מאור ושמש" (ועוד כהנה וכהנה) בכל שנה ושנה כמה שנים רצופות, והיה בקי בהם מאד, (והיתה דרכו על-פירב ללמד בהם בעת הסעודה בשבת-קדש).

וכן בספרי חסידות של חב"ד למד בהם הרבה מאד, ויש לו בספריה שלו יותר ספרי חב"ד ממה שיש להרבה חסידי חב"ד בעצמם, ויש לו ידיעה עצומה בכלם.

וספר מוהרא"ש נ"י, שעקר הגיתו בספרי חסידות, התחיל קצת אחר חתונתו, כי אחד מבני משפחתו (רב וקצת מפרסם), עשה ממנו ליצנות על שהוגה רב היום בספרי רבנו ז"ל, ואינו לומד בספרי חסידות אחרים, (מה שבאמת התמיד אז בהם מאד מאד בשקידה עצומה יוצאת מן הכלל), וזה פאב למוהרא"ש נ"י מאד מאד, כי ידע שזה האיש שעשה ממנו ליצנות אינו לומד כלום

בכלל, וגם בספרי חסידות היתה דרכו ללמד רק הקטעים הראשונים שבכל פרשה, ואחר-כך התנמנם בשנה וכו', ואז שאל מוהרא"ש נ"י את האיש הזה: "נו, תגיד לי באיזה ספר אלמד?" וענה לו האיש הזה: "תלמד בספר הקדוש 'מאור ושמש', כי יש בו הרבה התלהבות וחמימות לעבודת השם יתברך", ואז אמר מוהרא"ש נ"י: "הרי תראה שאני אלמד בספר הקדוש 'מאור ושמש', ואיזה בקי בזה באפן שלא חלמת... וכן נתקיים אז בשלמות, שהתחיל מוהרא"ש נ"י להגות מאד בספר 'מאור ושמש', וכשיצא לו לדבר אחר-כך עם האיש הנ"ל, התבייש האיש הנ"ל מאד, ולא היה לו שום פתחון פה כנגדו, כי ראה שבזמן קצר היתה בקיאותו של מוהרא"ש נ"י להפליא, מה שלא זכה הוא בעצמו במשך שנים רבות.

וכן אלו תלמידי "היכל הקדוש" שלא הטעו את עצמם כלל, וציתו את רבנו ז"ל כפי שקבלו אותם סלת נקיה מפי מוהרא"ש נ"י, זכו לגמר ולסיים את ה"לקוטי-מוהר"ן" הקדוש פעמים אין מספר, וכן זכו לטייל בכל הספרים הקדושים שיש בעולם, וספרי חסידות וכו', והיו בני העולם מתפעלים ומתמיהים מאד מגדל בקיאותם בשאר ספרי חסידות, (כי גם הם חשבו שבחדר של רבנו ז"ל לא לומדים שאר ספרים), והיו מקדשים שם שמים ושם רבנו ז"ל בכל מקום בואם, אשרי חלקם!

* * * * *

לשון הרע

מוהרא"ש נ"י אמר, שהאסור של לשון הרע, הוא דבר שעומד בשקול דק מאד מאד, דהיינו הכח להבחין בין מה שנקרא לשון הרע באמת לבין מה שנקרא להציל העשוק מיד עושקו, הוא דק מאד; כי בעוונותינו הרבים, היום נתערבב העולם מאד מאד, והעו

פנים שבדור מפקירים את פיהם לדבר כל דבר אסור על הצדיקים האמתיים ועל אנשיהם הכשרים, ובני העולם מקבלים את דברייהם בתורה למשה מסיני, שבנדאי הם יודעים מה שמדברים, וכשהצדיק הולך ומגן על עצמו, ומגלה את פרצופם הטמא של אלו עזי הפנים ובעלי העברה (אשר זה תלוי בזה — כמו שאמרו חכמינו הקדושים (מענית ז): כל מי שיש בו עזות, בידוע שעבר עברה וכו'), אז צועקים בני העולם, שהוא מדבר לשון־הרע וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהמאזנים היחידות היכולות לערוך המשקל וההבחנה הנ"ל, הן רק כשמטים און קשבת למדבר הזה ושומעים מה הוא רוצה להרויח בדבוריו, אם כל פונתו היא רק לקרב את האדם להשם יתברך ולתורתו, וכל שיחו ועסקו כל היום הוא רק על קטב זה, אז יודעים היטב שמה שהוא מדבר עכשו נגד שקרן זה או עז פנים זה, הכל רק כדי לגלות את האמת בעולם לבל יתפס האדם ברשת של אלו הרשעים ואנשי הבליעל, אבל אם יודעים היטב שאצל אנשים אלו אף פעם אין שומעים דבורים שיכולים לעשות לאדם טובה בעולם הזה ובעולם הבא לנצח, רק שומעים מהם שזה לא טוב וזה לא טוב, וספרים אלו אסורים ללמד וכו' וכו', זהו הסימן של בעלי לשון־הרע אמתיים. פי (ירמיה ד): "חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו"; וצריכים לדעת, שכל ההבטחות של חכמינו הקדושים לבעלי לשון־הרע, עליהם ועל המונם הנה מכונים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף־על־פי־כן המשקל הנ"ל נשאר דק ועדין מאד, כי לרב בני־אדם קשה מאד לעשות ההבחנה הנ"ל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהוא בעצמו סובל מזה מה שסובל, פי אף פעם לא היה לו עסק עם אף ברירה שבעולם, פי כל השנים עבד את עבודתו בהצנע לכת, ושום ברירה לא ידעה ממנו, רק מאז שיצאו ספריו הקדושים בעולם, לזכות את עם השם בתורה ובתפלה

ובמעשים טובים, יצאו נגדו כמה בעלי קנאה וּשנאה, בעלי עברות חמורות, ועוררו עליו מחלקת גדולה וּנוראה מאד, ודברו וּפרסמו עליו כל מיני שקרים וכזבים, עפרא לפומייהו. ובני העולם קבלו את זה כתורה למשה מסיני ממש, וכאלו בודאי יודעים אלו אנשי הבליעל מה שהם מדברים, ובודאי אינם נחשדים לדבר לשון הרע בחנם (אשר לשון הרע הוא עוד מהעברות הקלות שלהם, כידוע וּמפרסם כל זה למי שמכיר אותם מקרוב).

וכשיצא מוהרא"ש נ"י להגן על עצמו על ידי ספריו הקדושים, וגלה וּפרסם את אלו עזי הפנים שבידור, שאינם כלום, רק סתם נואפים גמורים ובעלי ראֵתן מתעבים, ובכל משפחתם מערבים זרע פסול, רחמנא לצלן, ומה גם שיש מהם שנוֹלדו בפסול, רחמנא לצלן, אזי באו וצִעקו עליו, שהוא מדבר לשון הרע ורכילות וכו', אשר השם יתברך יודע באמת מי הוא הרוֹדף ומי הוא הנרדף האמתי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף על פי כן קשה מאד לדבר מזה, כי עם כל זאת יבואו אחרים ויהפכו את הקערה על פיה, ויאמרו שהאחרים הם צודקים וכו', ולכן עלינו מטל החוב לעשות את שלנו — לגלות ולפרסם את אור רבנו ו"ל בכל העולם כלו עם המרץ הגדול ביותר, ולא להתפעל מאף אחד, ומי שיניח עצמו בדרך לעכב אותנו, יתתכו לו ראשו, ידיו ורגליו גם יחד, ולא יהיה לו את מי להאשים, כי אם את עצמו, כי מי בקש ממנו להניח עצמו על פסי הרפכת?! ולכן מי שירחיב עזו בנפשו להוציא לעז ושם רע עלינו ועל הספרים הקדושים — יתחייב בנפשו, כי תכף ומיד יתגלה קלונו ומעשיו המגנים בכל העולם כלו. ולכן ידע קדם שהוא גרם לעצמו את כל זאת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבודאי יותר טוב ויותר נעים היה שלא לדבר מזה כלל, אבל מחמת שהרשעים הנ"ל הם מכים בנו על זמין ועל שמאל, וחושבים שאין זה כואב כלל, לכן עלינו לתת להם

לטעם ממעשיהם בעצמם, ואז ירגישו היטב את גדל הפאב, ואולי זה ישתיק אותם קצת.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם היה מעשה כזה אצל הרב הקדוש מסאטמאר זי"ע, שבאה לביתו אשה צעירה בבכיות נוראות ועצומות מאד, ודחקה עצמה דרך כל הגבאים וכו', עד הגיעה לרב הקדוש, ושפכה מר לבבה לפניו, שיש לה בעל רע, איש בליעל מאד וכעסן גדול, יוצא מן הכלל, והוא מכה אותה ללא רחמנות וכו', ובתוך בכיותיה העצומות הגביהה קצת את שרוול שמלתה להראות להגאון הקדוש הנ"ל את רשומי המכות שיש לה על ידיה וכו', והרב הפך את פניו ממנה, אבל התבהל והזדעזע מאד מכל הספור, שיש עזות וחצפה לאברך לצער את אשתו עד כדי כך, ולהכותה מכות רצח וכו', וצוה לאשה שתכף-ומיד תאמר לבעלה שהוא רוצה לראותו, וכששמע האברך את דברי הרב, נחפיש מאד מאד, ובלית ברירה הלך לרב בבשת פנים, ובהגיעו לחדרו, לקח הרב את מקלו, והחל להכותו כמה מכות, עד שהלה החל לבכות ולצעק, וכל העומדים שם לרבות הגבאים נתבהלו מאד, כי אף פעם לא ראו את הרב הקדוש מכה בן-אדם, ופתאם שאל הרבי את האברך: "למה אתה בוכה וצועק כל-כך?" והשיב לו: "הלא זה כואב מאד"; אז ענה ואמר לו הרבי: "אה, זהו מה שרציתי שתדע, שכשמכים בן-אדם זה כואב, עכשו תדע, שגם לאשתך כואב המכות שלך"...

וסים מוהרא"ש נ"י: כן הוא הענין שלי, אני נותן בתורה למשנאי, רק כדי שיידעו הרשעים הללו, שהמכות שלהם מכאיבות, כי כמו שזה כואב להם עכשו, כך גרמו הם שיקאב לאנשים אחרים, ואולי על-ידי-זה יחדלו מרשעותם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף-על-פי שלפעמים שומעים דבורים חריפים כאלו וכיוצא בהם מפני הצדיק, אף-על-פי-כן צריכים להזהר מאד מלחזר על הדבורים האלו בפני אחרים, כי יכול להיות

שְׁבִשְׁעָה שְׁדָבַר אוֹתָם הַצַּדִּיק, הִיָּתָה לוֹ בְּזָה כְּוֹנָה, כְּדִי לְהַצִּיל בְּנֵי-אָדָם מִלְהַתְּפֵס בְּרִשְׁתָּם, אָבֵל אַחֲרֵי-כֵן כְּשִׁחֲזָרִים עַל הַדְּבוּרִים הָאֵלֶּה בְּפָנָי אֲנֹשִׁים אַחֲרִים, שְׂאִינָם יוֹדְעִים בֵּין יְמִינָם לְשִׂמְאַלָם, כְּבָר נִכְנָס בְּגֵדֵר לְשׁוֹן-הָרֶעַ וְאַסּוּרִים בְּהַחֲלוֹט. וְלִכֵּן צְרִיכִים לְשַׁקֵּל אֶת הַדְּבָר הַזֶּה הַיָּטֵב בְּטָרָם מִתַּחֲלִילִים לְדַבֵּר, כִּי יֵשׁ בְּזָה סִכְנַת נַפְשׁוֹת.

וּמוֹהֲרָא"ש נ"י הִיָּה מְאֹד מְקַפֵּיד עַל דְּבָר זֶה, הֵינּוּ כְּשִׁשְׁמַע שֶׁהַתְּלַמִּידִים מוֹסְרִים זֶה לָזֶה דְּבוּרִים חֲרִיפִים שֶׁהִתְבַּטָּא הוּא עַל אֵיזָה בְּן-אָדָם וְכוּ', וְאָמַר לָהֶם: תִּדְעוּ שֶׁזֶּהוּ לְשׁוֹן-הָרֶעַ בְּעִלְמָא, וְאַתֶּם גּוֹרְמִים בְּדְבוּרֵיכֶם לְהַרְבּוֹת מַחֲלָקַת בִּישְׂרָאֵל, כִּי בְּשִׁעָה שְׂאִינִי אֲמַרְתִּי מֵהַ שְׂאֲמַרְתִּי הִיָּתָה לִי בְּזָה כְּוֹנָה עֲמָקָה, וּמִי שִׁשְׁמַע אֶת הַדְּבוּרִים הַזֶּה צְרִיף לְנֹצֵר אוֹתָם בְּלִבּוֹ, וְלִהְבִּין מִזֶּה מֵהַ שֶׁהִיָּה צְרִיף לְהִבִּין, אָבֵל לִילֵף וְלִמְסֹר זֹאת מִפֶּה לְפֶה, זֹהוּי סִתָּם וְכִילוֹת, וְאַחֲרֵי-כֵן זֶה מַגִּיעַ לְאֵזֶן שְׂלֵא צְרִיכָה לְשִׁמְעַ, וְגוֹרָם מַחֲלָקַת גְּדוּלָה וְקַלְקוּלִים רַבִּים עַל לֹא דְבָר מִמֶּשׁ.

וְהַכְרִיז מוֹהֲרָא"ש נ"י פַּעַם בְּקוֹל גְּדוּל: תִּדְעוּ שְׁבִשְׁמִי יְכוּלִים לְהַגִּיד רַק שְׁנֵי דְבָרִים בְּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר: "שְׂאִין שׁוּם תְּכִלִּית אַחֲרַת בְּעוֹלָם, רַק לְהַתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ". וְכוּ': "לְטִיֵּל בְּכָל חֲלָקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה". וְשְׁנֵי דְבוּרִים אֵלֶּה הֵם קֹטֵב כָּל דְּבוּרֵי וְעֶסְקֵי, שִׁישׁ לִי עִם כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְכָל יָתֵר שְׂאֵר דְּבוּרֵי סוּבְבִים וְהוֹלְכִים רַק עַל הַקֹּטֵב הַזֶּה, הֵינּוּ מִחֲמַת שְׁעַל-פִּירֵי-רַב קָשָׁה מְאֹד לְהַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלֶּה בְּלִבּוֹת בְּנֵי-אָדָם הַמְּלֵאִים זָבֵל וְטָנוּף שֶׁל זֶה הָעוֹלָם וְכוּ', לִכֵּן מְכַרְחִים לְסַפֵּר סִפּוּרִים וּמַעֲשִׂיּוֹת וְחֲדָשׁוֹת וְכוּ', שִׁישׁ לָהֶם הַשְּׂגָה בְּדְבוּרִים כְּאֵלֶּה, וּבְתוֹף הַדְּבוּרִים הָאֵלֶּה מְכַנְיָסִים שְׂתֵי הַיְדִיעוֹת הַנ"ל בְּדֶרֶךְ חֲכָמָה, עַד שֶׁזֶּה נִכְנָס לְאֵט לְאֵט בְּתוֹף לְבָם. וְזֶהוּ קֹטֵב כָּל הַסִּפּוּרִים וְהַקּוֹנְטְרָסִים שְׁזָכִיתִי לְחַבֵּר, אֲלֵא שֶׁהֵם מְלַבְּשִׁים בְּכֵלִים מְכֵלִים שׁוֹנִים, כְּדִי לְהַכְנִיס אֶת זֶה בְּלִב כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עִם כָּל הַבְּעִיּוֹת שְׁלוֹ. וְלִכֵּן אֵין לָכֶם רְשׁוֹת כָּלֵל לְסַפֵּר בְּשְׂמֵי דְבוּרִים שְׂאֲמַרְתִּי עַל זֶה אוֹ עַל זֶה (כְּשִׂאִינוּ נוֹגַע לְדְבָרִים הַנ"ל), כִּי זֶה בְּכֵלֵל לְשׁוֹן-הָרֶעַ מִמֶּשׁ, וְאֵין לָזֶה כָּלֵל מְקוֹם בְּמַחְנֵנוּ.

ומי שמשים לבו היטב לדבורי מוהרא"ש נ"י, יודע היטב
 אמתת הענין הזה, שאין שום פגנה אחרת בכל דבוריו הקדושים,
 רק להכניס הידיעות הנ"ל בלב כל אחד מישראל, ואשרי מי שאינו
 מטעה את עצמו כלל, ומקבל את האמת כפי שהיא, ואז טוב לו
 בזה ובבא לנצח.

* * * * *

לב

כשזכה מוהרא"ש נ"י לקיים מצנת פתיבת ספר תורה, צנה
 לסופר שימלא את כל האותיות שבצמוד האחרון, ולהשאיר רק את
 האות למ"ד האחרונה פתוחה (כדי שהוא, נרו יאיר, בעצמו ימלא
 אותה). וכששאלו אותו על זה, שהלא מנהג העולם למלא כמה
 אותיות בצמוד האחרון, (כגון אלו האותיות ששיכות לשמו, או את
 האותיות של הפסוק: "תורה צוה לנו משה" וכו'), ענה ואמר
 מוהרא"ש נ"י: אצלי העקר הוא הלב, וכשיש לאדם לב ישראלי,
 דהינו שיש לו הרגשה בלבו בשביל עוד אחד מישראל, וכל כסופו
 ורצון לבו הוא לקרב עוד יהודי אל התורה הקדושה, אזי יש לו
 הכל, ושאר כל אותיות התורה נכללות בו, בבחינת מה שאמרו
 חכמינו הקדושים (ירושלמי נדרים, פרק ט', הלכה ד'): "ואהבת לרעך
 כמוך", זה כלל גדול בתורה; וכן אמר רבי עקיבא (שבת לא.): דעלך
 סני לחברך לא תעביד, ואידך פרושא היא זיל גמר; וכל זה מרמז
 בתוך הלמ"ד האחרונה שבתורה הקדושה, כי על ידה נעשה הצורך
 של ל"ב (ביחד עם הבי"ת של תבת בראשית), לרמז לאדם שכל
 התורה הקדושה מתחלתה ועד סופה תלויה בטהרת לבו של האדם.
 ואם יש לאדם לב טוב, אזי יש לו הכל, בבחינת (אבות ב'): "רואה
 אני את דברי אלעזר בן ערף (שאמר שלב טוב הוא העקר)
 מדבריהם, שבכלל דבריו דבריהם"; ולכן דקדקתי דיקא למלא את

האות לַמ"ד, כי בזה כָּבֵר נִכְלָל הַכֹּל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם כל קבלת התורה, שהתלמיד מקבל מרבו זה תלוי בטְהֵרַת הַלֵּב הַמְרֻמָּזֶת בְּאוֹת לַמ"ד, כי הַלְמ"ד היא בחינת מגדל פורח באויר (כי גבה הַלְמ"ד נראה כמו מגדל הפורח באויר [עין חגיגה טו: וכפרוש רש"י שם]), כי הלב פורח באויר ושומע מה שהרב אומר, ועל-ידי-זה מבין האדם השומע פי עקר הבנת התלמיד היא על-ידי הלב, כי הרב צריך לומר דברים המתישבים על הלב, והתלמיד צריך לתן לב, ולהתבונן במה שאמר הרב (עין לקוטיי מוהר"ן, חלק ב', סימן צא); גמְצָא, שעקר קבלת התורה תלוי באות לַמ"ד הַמְרֻמָּזֶת על הלב, ולכן התורה מסיימת עם אות לַמ"ד דִּיקָא, ללמד את האדם — שעל-ידי שיזכך את לבו, ותמיד יבקש מלפניו יתברך, שיזכה לטהרת הלב, בבחינת תפלת דוד המלך, עליו השלום (תהלים נא): "לב טהור ברא לי אלקים" וכו'. על-ידי-זה יהיה נעשה כלי שלם לקבל בתוכו כל דברי התורה הקדושה, ויזכה גם ללמד ולהשפיע אותה לאחרים.

ולכן פשמנה רבן יוחנן בן זכאי את שבח תלמידיו (אבות ב) אמר על רבי אלעזר בן ערף (שעשה עקר מהלב טוב פנ"ל), שהוא כמעין המתגבר, פי מי שיש לו לב טוב, ומכין את לבו לקבל דברי רבו באמת, אזי הוא בעצמו גם-כן נעשה בבחינת מעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, וחדושי התורה של רבו פריץ ורבין אצלו, עד שהוא זוכה לדלות ולהשקות אותם אל אחרים, ולהנות את כל העולם בלו עם החדושים הנפלאים שזכה לקבל מרבו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף-על-פי-כן על האדם להזהר תמיד, שתהיה מדת טוב לבו קשורה הדק היטב אל התורה הקדושה, ואל יתן לה לצאת מגדרי דיני התורה הקדושה, פי תכף-ומיד כשהאדם רוצה להיטיב לזולתו, וזה אינו מקשר ובנוי על-פי הלכות התורה, אזי זה נקרא רע לב ולא טוב לב כָּלָל; כי עקר מעלת טוב הלב

היא רק כְּשֶׁהיא קְשׁוּנָה אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, שְׁעַל זֶה מְרַמֵּז סִיּוּם הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה בְּאוֹת לַמ"ד, וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל.

וְסֵפֶר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁפַעַם הֵלֶךְ הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי יִשְׂרָאֵל סְלַנְטֵר, זְכוּרֵנוּ לְבְרָכָה, לְבֵית הַכְּנֶסֶת בַּחֲרָף בְּזִמְן שֶׁהָיָה הַקּוֹר עוֹ מְאֹד, וּבֶן-אָדָם רָאָה אֶת הָרַב הַנַּ"ל בָּא מְרַחֵק, וְהִמְתִּין לוֹ לִיד הַפֶּתַח כְּשֶׁהִדְלַת פְּתוּחָה, כְּדִי לְכַבְּדוֹ לְהַכְנִס רֵאשׁוֹן, וּכְשֶׁהִגִּיעַ הָרַב רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֶל הַפֶּתַח, צָעַק עַל הָאָדָם הַזֶּה: "גִּזְלוֹן". וְצוּהָ עָלָיו לְהַכְנִס לְפָנָיו... אַחֲרֵי-כֵן הִסְבִּיר הָרַב רַבִּי יִשְׂרָאֵל ז"ל אֶת כּוֹנֵתוֹ, כִּי הֲלֹא בְּזֶה שָׂרְצָה לְהִיּוֹת אִישׁ טוֹב לֵב, וּלְכַבְּדוֹ בְּפִתְיַחַת הַדְּלַת, כְּדִי שְׁיִכְנִס רֵאשׁוֹן, זֶהוּ רַק סֶפֶק דְּרַבָּנָן, כִּי אוֹלֵי אֵין הוּא תְּלַמִּיד חֶכֶם אֲמַתִּי כָּלֵל (כָּל-כֵּן הַחֲזִיק עֲצָמוֹ בְּעִנּוּהָ וּבְשִׁפְלוּת), אֲבָל בְּזֶה שֶׁשָּׂאִיר אֶת הַדְּלַת פְּתוּחָה בְּשַׁעַת הַקּוֹר, וְצָרִיכִים לָכֵן לְהַבְעִיר יוֹתֵר, כְּדִי לְחַמֵּם אֶת בֵּית-הַכְּנֶסֶת, זֶהוּ גִזְלֵ מְדַאוּרִיתָא, וְגַם מוֹעֵל בְּהַקְדָּשׁ (בְּמַעוֹת בֵּית-הַכְּנֶסֶת), וְאֵין מְקוֹם לְהִיּוֹת אִזּוֹ טוֹב לֵב כָּלֵל, (כָּל-כֵּן הָיָה נִזְהָר וּמְדַקְדָּק בְּמַעוֹת שֶׁל אַחֲרִים); הָרִי שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים אֵיךְ שְׂמֵדַת טוֹב הֵלֵב צָרִיכָה לְהִיּוֹת מְקַשְׂרֵת אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּבְלִי זֶה אֵינוֹ נִקְרָא טוֹב לֵב כָּלֵל.

וְסִיּוּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁעַל-כֵּן אֲשֶׁרִי הָאָדָם שְׂזוּכָה לְקַנּוּת לְעַצְמוֹ מֵדַת טוֹב לֵב, וְלִדְעַת אֵיךְ וּמַתִּי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, כִּי אִזּוֹ יִזְכָּה לְחַיּוֹת חַיִּים טוֹבִים בְּזֶה וּבְכָא לְנִצַּח, אֲשֶׁרִי לוֹ!

* * * * *

לְמוֹד

מוֹהֲרָא"ש נ"י רְגִיל תְּמִיד לְעוֹרֵר אֶת תְּלַמִּידוֹ עַל הַתְּמִדַּת לְמוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְכַמְעַט שְׂאִין שִׁיחָה שְׂיִדְבֵּר, וְלֹא יִזְכִּיר בָּהּ מִמַּעַלַת הַזּוּכָה לְהַתְּמִיד בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שְׁעוֹרִין כְּסִדְרָן עַל-פִּי סִדְרֵ-דֶּרֶךְ-

הלמוד של רבנו ז"ל. ופעם התבטא ואמר, שכל זמן שלא סים האדם לכל הפחות פעם אחת את כל הש"ס וארבעת חלקי שלהן ערוף וכל המדרשים כלם, וכל ספרי רבנו ז"ל, אסור לו לדבר שום דבור בטל עם בני-אדם, כי איך יש לו זמן לבלות, כשעדין לא התחיל להכנס לתוך התורה הקדושה!?

אבל הבעל-דבר גדול מאד, והוא משתדל למנע את האדם מלמוד התורה בכל אופן שיהיה, והוא מעסיקו בכל מיני דבורים של חדשות והבלי הזמן, עד שהזמן פורח ועובר כהרף עין, ולא נשאר ביד האדם כלום, והוא כבר זקן עם הארץ, עם דעה מטפשת מאד, רחמנא לצלן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאין לך דבר שהבעל-דבר מתלבש עצמו במצוות כמו שמשתדל לבטל את האדם מלמוד התורה הקדושה, ובפרט בלילה, כי הוא בא אל האדם עם כל מיני תחבולות וערמומיות, ומסיתו לעסק בכל דבר שבעולם אפלו בדברים שבקדשה, הכל כדי שלא יעסק בתורה הקדושה. והאדם צריך להיות משכיל מאד על דבר אמת להנצל מתחבולותיו הרעות, כי מעלת המתמיד בתורה הקדושה — אין לשער ולתאר כלל, ובפרט כשזוכה ללמד בלילה, שאז כל הפמליה של מעלה יושבים כנגדו ומציתין לקולו, כדאיתא בכמה מקומות בזהר הקדוש. ולכן עושה הבעל-דבר כל מה שביכולתו לבטל את האדם מזה, ואם אין האדם משים עין פקוחה על זמנו היקר, יכול לעבר אצלו כל הלילה כהרף עין בדברים בטלים ובשיחת חלין, ולא ידע כלל היכן נעלם כל הזמן.

והראה לנו מוהרא"ש נ"י בספר הקדוש "זרע קדש" להרב הקדוש מרופשיץ ז"ל (בפרשת שופטים) איך שגם הוא מדבר מזה, וזו לשונו שם: לפעמים הנשמה נגשת לעשות טוב, ואי אפשר לדחותה לגמרי. מה עושה היצר הרע, שמתירא שישב ללמד בהתמדה

וכדומה מצוות גדולות שממחים היצר הרע, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (קדושין לט): אם אבן הוא נמוח; ולכן מזמן לו איזו "מצנה", כדי שעל-ידי-זה יקרר את עצמו מההתלהבות, ולא יבוא לעשות דבר גדול יותר טוב, כי יסבר שכבר הוא טוב במצנה הזאת וכו', עין שם; וזהו עולה בקנה אחד עם דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן א'), שאומר, שהבעל-דבר דרכו להתלבש במצוות, וביותר זה סובב והולך על למוד התורה הקדושה וכו"ל.

ופעם הנה ספור עם אחד מאנשי שלומנו, שישב בבית-המדרש ד"מתיבתא-היכל-הקדש" אחר תפלת שחרית, והנה לומד בהתמדה גדולה גמרא כסדרן על-פי סדר-הרף-הלמוד של רבנו ז"ל, והנה מוהרא"ש נ"י יושב אז בבית-המדרש עדין עטוף בטלית ובתפלין, ופתאם נכנס איש אחד מבחוץ, ובקש מהאיש הנ"ל שיבוא אתו ויעזרהו באיזה ענין, והלה עמד תכף-ומיד והתחיל לילך עמו, וקרא לו מוהרא"ש נ"י, ואמר לו: "באמצע הלמוד אין מפסיקים בשביל שום דבר, ותתקיים מצנה זו על-ידי אחרים, כי כעת זוהי רק מצנה של הבעל-דבר, הרוצה להפסיק אותך מהלמוד, ואין זה דוחה תלמוד תורה כלל וכלל", וחסר הלה ללמודו כבראשונה.

אחר שעברו כמה דקות, עמד מוהרא"ש נ"י והסיר את התפלין מעליו, וקפץ האיש הנ"ל עוד פעם ממקומו לקחת את התפלין של מוהרא"ש נ"י, ולקפל אותם (כדרך אנשי שלומנו שמהירים לקפל את התפלין של מוהרא"ש נ"י אחר התפלה), ומחה בידו מוהרא"ש נ"י, ושלחו בחזרה למקומו, ואמר לו: "הרי אמרתי לך שבאמצע הלמוד אין מפסיקים לשום דבר שבעולם, אפלו לדברים שהם נראים לך כמצוות גדולות, כי אין עוד מצנה כלמוד התורה הקדושה ותלמוד תורה כנגד כלם".

וכדרך זו מכניס מוהרא"ש נ"י התמדה גדולה בתוך כל מקרביו האמתיים, ומי שזכה לראות את התמדת מוהרא"ש נ"י בעצמו

בלמוד התורה הקדושה, זה לבד יעוררו מאד להתמדה בתורה, כי כשמוהרא"ש נ"י אוחו באמצע איזה למוד, לא יפסיק מפני שום דבר שבעולם, והיה הוא, גרו יאיר, בעצמו דגמא חיה לכל תלמידיו — איך יכולים לזכות להתמדה בתורה הקדושה.

וכשמגיע זמן תפלה, וצריכים לשלח איזה בן-אדם להתפלל לפני התבה, להיות שליח-צבור, אם האיש הזה אוחו באמצע איזה למוד, מוהרא"ש נ"י מדקדק מאד שיגמר את הענין שהוא אוחו בו, ורק אחר-כך יגש אל העמוד.

וספר מוהרא"ש נ"י לפנינו כמה פעמים ספורים נפלאים מגדל התמדתו בימי צעירותו (והיתה פונתו שגחקה אותו לעשות כמהו), וספר שהיתה דרכו ללמד בהתמדה גדולה בבית מדרשו של אביו שליט"א, והיה מבקש מאביו שישאיר את הנרות דולקים ליד העמוד אחר התפלה. והיתה דרכו לעמד שם ליד הנרות, וללמד את שעוריו הקבועים בהתמדה גדולה, ולא היה זז מהעמוד עד שכתבו הנרות מעצמם, ואמר שהיתה לו בזה עקשנות גדולה, שכל זמן שהנרות דולקים לא יזוז משם, וכך נהג זמן רב.

ואמר פעם לבחורים תלמידי "היכל-הקדש": "אם אתם רוצים לחקות אותי (מיהו נאכמאכז), תעשו גם-כן כנ"ל, ותעמדו אצל הנרות של העמוד אחר התפלה, ולא תזוזו משם עד שייכבו הנרות." ונאמר אז בדרך צחות, שלכן נקרא רבי שמעון בר יוחאי בשם "בוצינא קדישא" (כמוכא הרבה פעמים בזהר הקדוש), כי היתה דרכו ללמד לפני הנרות וכו"ל (כי בוצינא הוא גר בלשון ארמית).

וספר, שבצעירותו כשלמד בישיבה של הרב הגאון רבי משה פיינשטיין, וזכר צדיק לברכה, גם-כן קבל על עצמו שלא לזוז מהגמרא, אפלו אם יפלו פצצות מבחוץ. ופעם פרצה שרפה בחלק אחד של בנין הישיבה, והאזעקה השמיעה קולה כנהוג, וגם הגיעו מכבי-האש ברעש גדול מאד (וכמוכן שכל יושבי בית-המדרש יצאו

לחויץ), וְאֵף-עַל-פִּי-כֵן לֹא זֶז מוֹהֲרָא"ש נ"י מִמְקוֹמוֹ, עַד שֶׁגָּמַר כָּל הַעֲנִיָּן (שֶׁקֶבֶל עַל עֲצָמוֹ אִז סֵךְ דַּפִּים מְסִימִים), וְרַק אַחֲר־כֵּךְ יֵצֵא לַחֲוִיץ, וְרָאָה שֶׁבְּאֵמַת נִשְׂרַף חֶלֶק גָּדוֹל מִהַבְּנִיָּן, וְהָיָה לְפָלֵא.

אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוּכָה לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ הַתְּמִדַּת הַלְמוּד, וְאִז טוֹב לוֹ בְּזֶה וּבְכָא לְנַצַּח.

* * * * *

לחץ

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שֶׁאֶחָד מִהִיסוּדוֹת הַכִּי חֲשׁוּבִים אֲצֵל רַבְּנֵי ו"ל הוּא — לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי לַחֲץ וּמִתַּחִים שֶׁרַק יֵשׁ בְּעוֹלָם, וְלַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ בְּבַחֲיִנַת בֶּן-חֹרִיץ לְגַמְרִי, דִּהְיֵנוּ שְׂלֵא יְהִיָּה עָלֵינוּ שׁוֹם לַחֲץ וּמִתַּחִים מֵאֵף בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם אוֹ מְאִיָּה מִצָּב שִׁיְהִיָּה, רַק תְּמִיד יְהִיָּה בִּישׁוּב הַדַּעַת גָּדוֹל, בְּלִי שׁוֹם דְּאָגָה וְפַחַד כָּלֵל, וַיִּמְסַר אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרִי אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְכִמּוֹ שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ רוֹצֵה — כֵּךְ יְהִיָּה, כִּי עַל-פִּי-רַב הָאָדָם נִשְׁבֵּר לְגַמְרִי מֵרַב הַלַּחֲץ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִצַּד אֲשֶׁתוֹ אוֹ מִבְּנָיו אוֹ מִשְׂאֵר אַנְשֵׁי הָעוֹלָם, וַיֵּשׁ לְפַעֲמִים שֶׁהַלַּחֲץ בָּא מִצַּד פְּרִנְסָתוֹ אוֹ חוֹבוֹתָיו, אוֹ מִצַּד בְּרִיאוֹתוֹ וְכוּ', וְכִשְׂאִין אָמוּנָתוֹ חֲזָקָה בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ כְּרֵאוּי, אֲזִי הַלַּחֲץ הִנֵּה דוֹחֵק וְכוֹתֵשׁ אוֹתוֹ לְגַמְרִי, עַד שֶׁהַלַּחֲץ-דָּם שָׁלוֹ עוֹלָה מְאֹד, וְהוּא נִחְלָה מִזֶּה מִמֶּשׁ, רַחֲמֵנָא לְצִלָּן, וְאֵף יְכוֹל לְקַבֵּל שֶׁבֵר עֲצָבִים, הַשֵּׁם יִשְׁמְרֵנוּ, וְכֵל זֶה מִחֲמַת שֶׁקֶבֶל עַל עֲצָמוֹ אֵינָה לַחֲץ וּמְרוֹת מְאִיָּה בֶּן-אָדָם, וְנִדְמָה לוֹ כְּאֵלוֹ הֵלָה מוֹשֵׁל עָלָיו, וַיְכוֹל לְהִרְע לוֹ בְּלִי רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ, חַס וְשְׁלוֹם.

אֲבָל תִּכְף-וּמִיד כְּשֶׁאָדָם מְכַנֵּס אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ הָאָמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, לִידַע שֶׁאִין שׁוֹם מְצִיאוֹת בְּלַעֲדָיו יִתְבַּרֵּךְ כָּלֵל, וְאֵף אֶחָד בְּעוֹלָם לֹא יְכוֹל לְנַגֵּעַ בְּאָדָם וּבִמָּה שֶׁשִּׁיָּךְ לוֹ בְּלִי רְשׁוּתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֲזִי הוּא מְקַבֵּל גְּדֻלוֹת וְחֲרוֹת הַמַּחֲזִין, וְהוּא מְכִיר תִּכְף-וּמִיד שֶׁאִין לוֹ

להיות נלחץ ונדחק משום דבר שבעולם, כי הלא הכל יהיה ממילא כמו שהוא יתברך רוצה, ויותר טוב למסור את עצמו מלכתחילה בידו יתברך, ולא לקבל על עצמו שום מורא ופחד מאיזו בריה שבעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר הדרך שזוכים לזה הוא על-ידי רבוי תפלה והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, כי מרב הרגילות שהאדם מרגיל את עצמו לדבר עמו יתברך ופומיה ממש לא פסיק מלהפיל תחנונות ובקשות לפניו יתברך, שיציל אותו ממה שהוא צריך להנצל, על-ידי-זה נכנסת בו הדעת הנ"ל, שאין אף בריה שבעולם לוחצת עליו כלל, והוא תלוי לגמרי רק בידו יתברך, ולאט לאט זוכה לגדלות וחרות המחין, עד שנגאל מכל צרותיו, אשרי לו ואשרי חלקו!

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבענין זה היתה תלוייה כל גלות ושעבוד מצרים, וכמו שכתוב (דברים כו): "ונצעק אל השם אלקי אבותינו" וכו' "וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו", ואמרו על זה חכמינו הקדושים (בהגדה של פסח): "ואת לחצנו — זו הדחק, כמה שנאמר (שמות ג): "וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם", כי מחמת שהיו נתונים בתוך תקף גלות ושעבוד מצרים, שהיא בחינת גלות הדעת ומיצר המחין (כמבאר בכתבי האר"י ז"ל), על-ידי-זה הרגישו לחץ ודחק גדול מכל מה שנעשה סביבם, וסבלו מזה מה שסבלו. אבל תקף-ומיד כשבא משה רבנו, עליו השלום, והאיר בהם את הדעת האמת, שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ואין שום עצה אחרת, רק לקים המקרא הנ"ל, של "ונצעק אל השם אלקי אבותינו" וכו', דהינו להרבות בתפלות ובתחנונים לפניו יתברך, על-ידי-זה נגאלו ממצרים, ויצאו משם לחרות עולם.

וכן הוא אצל כל אדם, שכל מה שהוא מכניס את עצמו בתוך עבודת התפלה, והוא מזכך ומכבד את השגת אמונתו בו יתברך,

על-ידי-זה הוא נגאל מכל צרותיו, ונתקיים בו הפסוק (משלי יט):
 "צדיק מצרה נחלץ", והוא מהפך האותיות ל'חץ' לצ'ל'ח'.
 ומצליח מאד בעבודת השם יתברך, ובכל ענין שבְעוֹלָם, וזוכה
 לחיות חיי עולם הבא עוד בעולם הזה; אשרי לו ואשרי חלקו!

ומי שמכיר את מוהרא"ש נ"י קצת מסמוך, יודע שהוא חדוש
 נורא ונפלא בענין זה של לחץ ומתחים ואיך שמהפך מלחץ
 ומתחים לישוב הדעת וגלוי אמונתו יתברך, כי מצד אחד יש עליו
 לחץ ודחק עצום מאד מרובי טרדותיו שבתוך ביתו ומעסקי הרבים
 ומהפצת ספרי רבנו ז"ל וכו', אבל מצד שני, הוא תמיד בישוב
 הדעת נפלא מאד, ויש לו דבורי התחזקות ונחומים בשביל כל ברֵיה
 שבְעוֹלָם, עד שמבחוץ אי אפשר להכיר עליו כלל איזה מתח ולחץ
 הוא מכרח לסבל, וכמה פעמים התבטא שאלו הֵיה אֶחָד מְרַגֵּשׁ אֶת
 הַמַּתַּח וְהַלַּחֵץ שְׁעוֹבֵר עָלָיו בְּיוֹם אֶחָד בַּלְבָּד, הֵיה יוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ
 לַגְמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֶצֶל מוהרא"ש נ"י הֵיה הַכֹּל
 מִתְהַפֵּךְ לְיִשׁוּב הַדַּעַת גָּדוֹל וְלִדְבוּרֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה הַמְתַּגַּלֶּה
 בְּתוֹךְ סְפָרָיו הַקְּדוּשִׁים. וְכֵמו שְׁאֵמַר כְּמָה פְּעָמִים, שְׁזוּ כֹל נִחְמָתוֹ
 — שֶׁהוּא יוֹדֵעַ, שְׂדִיקָא מַחֲמַת כָּל הַצָּרוֹת וְהַלַּחֵץ הַזֶּה שְׁעוֹבֵר עָלָיו,
 נַעֲשִׂים כָּל הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שְׁלוֹ, בְּבַחֲיַנַּת מָה שְׁאוּמֵר רַבְּנֵנוּ ז"ל
 (שיחות-הר", סימן יג), שִׁישׁ דְּבוּרִים יְקָרִים שְׁיוֹצְאִים עַל-יְדֵי בְּלוּלִים
 דִּיקָא, עֵינֵן שָׁם; וְמִי שֶׁהֵיה רוֹאֶה אֶת גְּדֹל הַהִתְחַזְקוֹת וְיִשׁוּב הַדַּעַת
 שֶׁל מוהרא"ש נ"י גַם בְּתוֹךְ כָּל הַלַּחֵץ וְהַמַּתַּחִים שְׁלו, הֵיה נוֹשֵׂא
 קַל וְחֹמֵר בְּנַפְשׁוֹ, אֵיךְ הוּא צָרִיךְ לַהֲתַחַזֵּק בְּיוֹתֵר בְּכֹל מָה שְׁעוֹבֵר
 עָלָיו, לְבָרַח רַק לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, וְלִמְסֹר אֶת עַצְמוֹ לַגְּמְרִי
 אֲלֵיו יִתְבָּרֵךְ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִגְאָלִים מְכֹל הַצָּרוֹת בְּאַמַּת.

* * * * *

מְזִכָּה אֶת הַרְבִּים

רגיל מאד על לשונו של מוהרא"ש נ"י לומר, שאין דרגה יותר גדולה למעלה בכל העולמות העליונים ממזכי הרבים, כי כל אדם הוא רק איש פרטי, ויכול לעבד את השם יתברך רק כפי הכחות האנושיים שלו, אבל כשמזכין את הרבים, אז באותו זמן גורמים לעוד מאות ואלפים נשמות ישראל להתקרב להשם יתברך, ואצלו יתברך זהו הנחת רוח הגדול ביותר, כי השם יתברך מצפה לכל אחד מישראל שיחזר אליו, וכשאדם מוסר נפשו על זה, הוא מגלה את פנימיות לבבו, שהוא אוהב אותו יתברך אהבה גמורה, וכל רצונו וכסופו לראות את הבנים בחזרה אצל שלחן אביהם, ואיש כזה מעלתו גבוהה מאד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמזכי הרבים צריכים התחזקות עצומה מאד, כי על-פי-רכ כל הדבר הזה קשור בכלבולים הרבה, וגם לוקח רב הזמן של היום והלילה, ולפעמים נכנסים ספקות וחלישות הדעת בדעתם של אנשים העוסקים בזה — האם זה באמת כדאי, הלא אין לי זמן לגמר את השעורים שלי, ולעשות את העבודות שלי וכו' וכו', ולמה לי למסור את כל החיים שלי בשביל אחרים?!

אבל, אמר מוהרא"ש נ"י, שבאמת לאמתו, אין האדם מפסיד כלום על-ידי שמזכה את הרבים, ואדרבה הוא מרויח הרבה מאד מאד, ומה שאחרים יצטרכו ליגע ביגיעות גדולות ללמד ולהשיג וכו', הוא יזכה להשיג במעוט זמן ובמעוט פעלות, כי זכות הרבים תסייע לו לזכות למה שצריך, ולא יחסר לו שום דבר — לא ברוחניות ולא בגשמיות.

ואמר פעם מוהרא"ש נ"י, שכל יגיעה ויגיעה שעושה אדם בשביל הרבים יבוא לעזרתו לעת הצורך, ואמר בזו הלשון: "יעדע יגיעה וואס מען טוט פאר'ן רבים וועט זיך אפזיכען", כי על-ידי-זה יזכה סוף כל סוף לסיעתא דשמיא מיחדת, ויפתחו לו מעינות

החכמה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שְׁכַשְׁעַסְק מוהרנ"ת ז"ל בבנין הקלויז בעיר אומן, (וידוע לכל אילו טרחות ומסירות נפש היתה למוהרנ"ת ז"ל על זה בכל פרט ופרט, כמבאר קצת במכתביו ב"עלים לתרופה"), ופעם נפל אחד מקורות הבנין על ראשו, ואמר מוהרנ"ת ז"ל, שִׁמְאֹז וְאֵילָךְ נִפְתָּחוּ לוֹ מַעֲיָנוֹת הַחֲכָמָה, וְהָאִיר לוֹ כָּל הַלְמוּד שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל בְּאֶפְסָן אַחַר לְגַמְרֵי.

ופעם אָמַר אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, תוֹרָה נֶאֱמָר שְׁנִתְחַדְּשָׁה לוֹ בְּדֶרֶךְ, כְּשֶׁנִּסַּע לְשִׁמְשׁ אֶת רַבְּנוּ ז"ל בְּהַפְצַת סִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים, וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁעַל־יְדֵי שְׁמִשְׁמִשִּׁין אֶת רַבְּנוּ ז"ל, לֹא מִפְסִידִים כְּלוּם, וְאֶדְרָבָה מְקַבְּלִים מֵחִין יוֹתֵר גְּבוּהִים, וְסִפְרָ לֹא אֶז הַסְּפוּר הַנֵּל שֶׁל מוֹהֲרָנ"ת ז"ל, וְחִזַּק אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד.

ופעם בְּדֶרֶךְ נִסִּיעָתְנוּ לְבֵית הַדְּפוּס, סִפְרָתִי לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁשִׁמְעָתִי אֶת אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ קוֹבֵל וּמִתְאַוֵּן הַרְבֵּה, אִיךְ שֵׁישׁ לוֹ צַעַר וְעִגְמַת נֶפֶשׁ גְּדוּלָּה, שֶׁהֲצָרָךְ לַעֲזוֹב אֶת בֵּיתוֹ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְנִסֵּעַ לְחוּץ לְאַרְץ לְכַמָּה שָׁבוּעוֹת, לְאַסֵּף כֶּסֶף לְדַבֵּר רַבְּנוּ ז"ל, (כִּי גַם־כֵּן עָסַק בְּהַדְּפָסָה), וְכִבֵּר נִתְבַּלְבַּל כָּל סֵדֵר הַיּוֹם שְׁלוֹ, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהִשְׁלִים אֶת הַשְּׁעוּרִים הַקְּבוּעִים שְׁלוֹ, וְהָיָה לוֹ צַעַר גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד מְזֵה, עָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י: תִּדְעַ שְׁזֵה כָּבֵר לְמַעֲלָה מִשְׁעוּרִים שְׁנָה, שְׂאִינִי יָכוֹל לְהִשְׁלִים הַשְּׁעוּרִים הַקְּבוּעִים שְׁלִי, וְאִינִי מְצַעַר עֲצָמִי בְּזֵה כָּלֵל, כִּי בְּעֶסֶק הַרְבִּים וּבִפְרָט בְּדַבֵּר רַבְּנוּ ז"ל, צָרִיכִים מְסִירוֹת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ...

וְהַסְּבִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁמְסִירוֹת נֶפֶשׁ אֲמִתִּית נִקְרָאת — כְּשִׁמוּסְרִים גַּם נִפְשׁוּ וְרוּחְנִיּוֹתוֹ בְּשִׁבִיל הַרְבִּים, הֵינּוּ אִף שֶׁהָיָה יָכוֹל לְלַמֵּד וּלְהִשְׁלִים אֶת עֲצָמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּזִמְנֵי הַזֶּה; וְאִף־עַל־פִּי־כֵן אִינּוֹ מְסִתְכָל עַל זֶה כָּלֵל, וּמוּסַר אֶת נִפְשׁוֹ לְזִכּוֹת עוֹד אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, זֹהִי נִקְרָאת מְסִירוֹת נֶפֶשׁ אֲמִתִּית.

והתבטא מוהרא"ש נ"י ואמר: "בודאי הייתי משלם אלף דולר, כדי לישב עכשו על-יד הכתל המערבי, ושלא יהיו לי שום טרדות ועסקים עם אחרים, אבל נסיעה כזאת לבית הדפוס, שהיא זכות הרבים לדורות, לא הייתי מוכר גם בשביל מליון דולר..."

ופעם ספרו לפניו בשם כמה צדיקים, שאמרו, שזכו למה שזכו, בגלל שתמיד חשבו בדעתם — איך יכולים לעשות עכשו נחת רוח להשם יתברך, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: "ואני אגיד לכם, איך אני זכיתי למה שזכיתי? בגלל שתמיד חשבתי בדעתי איך יהודי שני יכול לעשות נחת רוח להשם יתברך, ולא אני, כי זהו כל החיות שלי — כשאני זוכה לראות איזה בחור או אברך שלומד ח"י פרקים משניות, אף-על-פי שאני עדין לא זכיתי ביום הזה לגמור אותם, זהו ממש כל החיות שלי תמיד, כשאני רואה יהודי שני עושה נחת רוח להשם יתברך..." והראה מוהרא"ש נ"י אז בידו הקדושה על בחור אחד, שהיה יושב ולומד פרקי דרבי אליעזר, ענה ואמר: "תדעו שזהו כל החיות שלי, שזכיתי לזכות אותו עם פרקי דרבי אליעזר, ותאמינו לי שהסבא שלו (שהיה נקרא מזקני אנשי שלומנו ומחשוביו), אף פעם בחייו לא למד את פרקי דרבי אליעזר..."

והיתה דרכו של מוהרא"ש נ"י להראות חביבות וקרוב מיוחד לאלו מאנשי שלומנו שעסקו בהפצת דעת רבנו ז"ל בעולם, והיה מחזק אותם תמיד בכל מיני חזוק, והיה אומר, שאלו שעוסקים בזכות הרבים, צריכים יותר מהכל, כי עליהם אורב הסמך-מם לשבר אותם לשברי שברים, מחמת שהם כקוצים בעיניו, ועל-פן הם צריכים התחזקות עצומה, שלא יפלו בעיניהם כלל, ומי שזוכה לעמד חזק על עמדו, אשרי לו ואשרי חלקו, כי אין קץ למתן שכרו, וזכות הרבים תלוי בו לדורי דורות ולנצח נצחים.

מחשבה

פעם נסע מוהרא"ש נ"י לבקר יהודי אחד, שהגיע לכאן מארץ ישראל, ובדרך ספר מוהרא"ש נ"י, שזה כבר שלושה ימים שמגקר לו במחשבתו, לילך לבקר את היהודי הזה, אלא שעד עכשו לא אסתייע מלתא מחמת רבוי טרדותיו.

ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שהמחשבה של האדם אינה דבר פשוט כלל, וכשנופל איזה דבר במחשבת האדם, ובפרט דבר שבדרך כלל אינו חושב מזה, ידע, שזה מלמעלה, ובנדאי מי שמחשבתו משוטטת תמיד בשטיות והבלים, אין זו ראיה כלל, כי כמו שרגיל תמיד לחשב ולדבר דברים בטלים וכו', כמו-כן נמשכת מחשבתו, אבל מי שרגיל לחשב תמיד ברוחניות וממנו יתברך, אז כשאיזה דבר נופל במחשבתו, ובפרט כשהוא חוזר ובא כמה פעמים, ומגקר בקרבו, זה סימן שהוא פרוז מלמעלה, ומרמזין לו איזה דבר עליון.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו הספור שספר רבנו ז"ל (עין שיחות הר"ן, סימן ז'), מזקנו רבי נחמן הורודנקער ז"ל, שפעם היה באיזו ספינה עם ישמעאלים, ולא היה לו מה לאכל, ופתאם בא אליו ערבי אחד, ונתן לו לחם לאכל, ואחר שנטל ידיו וברך ברפת המוציא, נפל במחשבתו הפסוק (משלי כ"ג): "אל תלחם את לחם רע עין", ומחמת זה גמר בדעתו שלא יאכל, אף-על-פי שכבר ברח ברפת המוציא, עד שתזר ובא למחשבתו הפסוק (מלכים א' י"ז): "ואת העורבים צויתי לכלכלך", ואז אכל, ואמר אז רבי נחמן הנ"ל: "המחשבות שלנו אינן דבר ריק כלל", והוטב בעיני רבנו ז"ל מאד, מה שזקנו הנ"ל העמיד עצמו על מחשבתו, והבין שבנדאי כן הוא האמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכן הוא אצל כל אדם; כשזוכה לשמר מחשבתו בקדשה, אז המחשבות שלו אינן פשוטות כלל, ויכול להבין על ידן רמזים גדולים להתקרב אליו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבענין זה מנח כל סוד הנבואה ורוח הקדש, שהאדם זוכה לשמע במחו ובמחשבתו קולות וכרוזים מלמעלה, בבחינת מה שמוכא ברש"י הקדוש, סוף פ' שנת נשא, קול לא קול אליו משה שומע, וכל ישראל אינם שומעים, וכל אדם כפי זכוה ונקוי מחשבתו, יכול לזכות לאיזו בחינה של השגה זאת; אשרי אדם הכוסף לזה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו מה שמוכא בשם הבעל-שם-טוב, זכרונו לברכה, שגם פעמי הסוסים וגלגלי העגלות מגלים סודות ורוזן עלאין, כי האדם הדבוק בו יתברך, לפעמים מסתפק במחשבתו אם לעשות איזה דבר או לא, אם ילך לאיזה מקום או לא, ופתאם עובר סוס או עגלה, וכיוצא בזה, ומתנועת הגלגלים נשמע לו קול שאומר: לא תלך, לא תלך, לא תלך וכו', (כמו שנראה בחוש, שכל דבר המתנועע משמיע קול, שיכולים לצרף אותו למלים ותבות), ומי שאינו דבוק בו יתברך, אינו משים לבו לזה כלל, ואינו שומע שום דבר, אבל מי שדבוק בו יתברך, ומכין עצמו לשמע קול ורמז מלמעלה, תכף-ומיד ישמע רמז נפלא וקול קורא מלמעלה, ששלמד אותו איך לעשות.

וסים אז מוהרא"ש נ"י ואמר, שלכל מיני מחשבות צריך האדם לשים לב ולהבין על מה הן מרמזות, חוץ ממחשבות של התרחקות וחלישות הדעת, שאינן באות, רק בשביל הפחירה והנסיון, ואין להסתפל עליהם כלל, ואדרבה, אז דיקא צריך האדם להתגבר ולהתחזק ביותר, ולקרב עצמו בכל אפן שרק יהיה, ואפלו אם נדמה לו שמלמעלה מרחיקין אותו, אף-על-פי-כן לא יהיה אכפת לו כלל, ויעשה את שלו, וירבה בתפלה ובהתבודדות ובכסופים טובים, ואז בודאי סוף כל סוף ירחמו עליו מן השמים, ויקרבו אותו, כי כל התרחקות היא באמת רק התקרבות (עין לקושי-מוהר"ן, חלק א', סימן רס"א), רק שמנסים אותו מן השמים, אם כוננתו באמת או לא.

וכן הוא בהתקרבות אל הצדיק, לפעמים מרגיש האדם שהצדיק מרחק אותו, ואינו צריך אותו כלל, ואם לא יהיה האדם בטלן ונעמד חזק על עמדו, ואף-על-פי-כן ישמש את הצדיק בכל מיני שמוש, ולא תחלש דעתו כלל, אז בודאי סוף כל סוף יראה לו הצדיק התקרבות גדולה, ויבין למפרע, שהכל היה רק בחירה ונסיון — לראות אם התקרבותו באמת אם לאו.

ופעם התבטא מוהרא"ש נ"י ואמר: "ומה אתם חושבים שאעשה, אם רבנו ז"ל לא יתן לי להכנס להיכלו? תאמינו לי שלא תחלש דעתי כלל, רק אשב בחוץ, ואחשב כל מיני מחשבות איה להכניס את כל העולם כלו אצל רבנו ז"ל".

וסוף הספור הנ"ל היה, שהגענו לבית היהודי הנ"ל, ולא מצאנו אותו בביתו, וענה ואמר מוהרא"ש נ"י, שהיה פדאי כל טלטול הדרך, רק כדי שתצא מפיו שיחה כזו.

* * * * *

מדות

מוהרא"ש נ"י תמיד אומר, שעקר מעלת האדם נמדדת רק כפי המדות והדרך-ארץ שלו, ולא כפי התמדתו בתורה או בעבודות אחרות, כי אין מודדים כמה תורה האדם לומד, רק כמה התורה מלמדת אותו, ואם האדם מתמיד בתורה שמונה עשרה שעות ביום, אבל אין לו מדות, אם-כן מה כבר שנה התורה שלו? ! הלא עקר התורה היא — ללמד לאדם משפטים והנהגות ישרות (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס"א), וכדאיתא בזהר הקדוש: אמאי אקרי תורה? דמורה ומגלי מה דהוה סתים מניה; ואם אין האדם לומד תורה בדרך זו, אם-כן הוא מגלה, שכל למודו הוא רק בדרך חכמה והגיון, ואיזו חשיבות יש כבר ללמוד כזה? !

ואמר מוהרא"ש נ"י בדרך צחות, שזה מרמז בדברי חכמינו הקדושים (יבמות כ"א.): קשה ענשן של מדות וכו', פי המדות הן עקר האדם, ועקר מה שהאדם סובל ענשים ויסורים, רחמנא לצלן, הוא רק מחמת חסרון המדות, ואף-על-פי שפשוטן של דברי חכמינו הקדושים הנ"ל מדבר ממשקולות ודיני ממונות, אבל באמת זה עולה בקנה אחד עם הנ"ל, כי גם עקר מצות זהירות במשקולות ובמשא ומתן וכו', הוא מיסוד המדות שבין אדם לחברו, ומי שיש לו מדות טובות וישרות, בודאי לא יערים על חברו במשקולותיו וכיוצא בזה.

ופעם אחר שיחה ארכה בענין מעלות המדות וחשיבותן, הלה מוהרא"ש נ"י להתפלל מנחה, ובאמצע אמירת הקרבנות, תזר ואמר כמה פעמים בקול רם הפסקה: "אם כמדתה כשרה לחצאין", אחר התפלה שאלו אנשי שלומנו את מוהרא"ש נ"י על זה, למה תזר לעצמו כל-כף הרבה פעמים הפסקה הנ"ל, (כי הבינו שהיתה לו כונה מיחדת בזה, ומסתמא יש בזה קשר לשיחה הנ"ל), ענה ואמר מוהרא"ש נ"י, שיגיד להם זאת בפעם אחרת.

למחרת השלים מוהרא"ש נ"י את השיחה הנ"ל, ופרש בתוך דבריו גם את המימרה הנ"ל: "אם כמדתה כשרה" — אם יש לאדם מדות טובות וישרות, בודאי הוא איש כשר, אבל דיקא "לחצאין", הינו שיחשב תמיד שהוא רק בבחינת חצאין, ועדין יש עליו הרבה מה לתקן, כי תכף-ומיד כשיחשב, שהוא איש שלם, הרי יש לו מדת הגאונה והישות, שגרועה מכל המדות הרעות, ולכן עליו לזכר תמיד — "ואם חסר אחת מכל סמניה, חייב מיתה", הינו שאם תחסר לו, חס ושלום, מדה אחת מכל המדות הטובות, אז יכול להתחייב מיתה, רחמנא לצלן, כי לפעמים עם תנועה קלה של עקימת האף, יכולים להרג בן אדם, כמו שמוכא בספרים על הפסוק (בראשית מ"ח): "כי באפם הרגו איש", שעם עקימת האף, יכולים להרג איש, על-ידי שמבישין אותו וכיוצא בזה, ומי הוא שיכול

להתפאר, שהוא שלם בכל מדותיו?! ולכן על-ידי שיזכר זאת תמיד, שהוא עלול בכל רגע לפל לאיזו מדה גרועה ומגנה, על-ידי-זה לעולם לא יכשל במדת הגאות.

וקשה לתאר בכתב כמה מוהרא"ש נ"י מקפיד על תקון המדות, ופעם בערב ראש השנה ישבו אנשי שלומנו לעשות התר נדרים פנהוג, וקפץ אחד מן התלמידים הצעירים, ורצה לעשות התר נדרים בפני המבגרים, וגער בו מוהרא"ש נ"י מאד, והוכיח אותו ברבים, שזהו רע לב ורע המדות, ואינו מלמד כלל בתדרנו, ואחר-כך יצאה מזה שיחה נפלאה בענין תקון המדות.

והזכיר אז מוהרא"ש נ"י, שהחיד"א מביא בספרו "שם הגדולים", שבדורו של ה"בית יוסף" (רבי יוסף קארו ז"ל, בעל השלחן ערוך), היו שלשה גאונים ששמו היה יוסף, והיו ראויים לעשות חבור כמו ה"בית יוסף": "רבי יוסף טוטייציק" ז"ל, "רבי יוסף בן לב" ז"ל, ו"רבי יוסף קארו" ז"ל, אבל רק רבי יוסף קארו זכה לזה, כי היה משלם בכל המדות הטובות, ובפרטיות במדת הענוה, כי היה בטל ומבטל בעיניו לגמרי.

ואמר פעם מוהרא"ש נ"י, שזה נכר מאד מדבריו של ה"בית יוסף" בספרו "מגיד מישרים" (התורות שלמד עמו מגיד מן השמים), כי כותב שם כמה פעמים בתמימות ובענוה גדולה, איך שהיום ישן יותר מצרכו, והיום אכל יותר מצרכו, והמגיד הוכיח אותו על זה וכו', ורואים איך שהיה באמת בטל ומבטל בעיניו לגמרי, ומחמת זה זכה למה שזכה, אשרי לו!

* * * * *

מניעות

מוהרא"ש נ"י אמר, שהאדם צריך לדעת שבמשך כל ימי חייו

יִלָּךְ לוֹ הַכֵּל כְּנִגְדּוֹ, וַיְהִי לוֹ מְנִיעוֹת וּבִלְבוּלִים רַבִּים עַל כָּל דְּבַר טוֹב שְׂרִיצָה לְהוֹצִיא מֵהַכַּח אֶל הַפֶּעַל, וְעַקֵּר חֲכַמַת הַחַיִּים הִיא לְעַמֵּד חֲזָק עַל עַמְדוֹ, וְלִמְצֵא אֶת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, הַמְּסַתֵּר בְּתוֹךְ הַמְּנִיעוֹת, הֵינּוּ אֵת הָעֲצוֹת וְהַדְּרָכִים שְׂיוֹעִילוּ לוֹ לְעֹבֵר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וּלְהוֹצִיא מֵהַכַּח אֶל הַפֶּעַל אֶת הַדְּבַר שֶׁבִקְדָּשָׁה שְׂרוּצָה לְעֲשׂוֹת.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: כָּלֵל זֶה תִּנְקֹטוּ בִּידְכֶם, מֵה שֶׁרַבְנוּ ז"ל אוֹמֵר (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֵלֶק ס', סִימָן מ"ו), שְׂאִין הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ שׁוֹלַח לְאָדָם מְנִיעוֹת, רַק כְּפִי כַחוּ, כְּפִי מֵה שְׂיִכּוֹל לְשֵׂאת וּלְעַמֵּד בָּהֶם — אִם יִרְצֶה, וְאִין דְּבַר בְּעוֹלָם, שְׂיִמְנַע אֶת הָאָדָם מִלְּהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ כְּשִׂרְצָה בְּאֵמֶת, כִּי כָּל הַמְּנִיעוֹת הֵן רַק כְּדִי לְהַגְבִּיר אֶת הַחֹשֶׁק — שְׂרִיצָה הָאָדָם בְּאֵמֶת לְהַגִּיעַ אֶל הַדְּבַר שֶׁבִקְדָּשָׁה שְׂיִשׁ לְפָנָיו (כְּדֵאִיתָא בְּלְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ס"ו, עֵין שֵׁם), וּכְדִגְמַת הַתִּינוֹק, שֶׁמֵרָאִים לוֹ אֵיזָה דְּבַר, וְאַחֲרֵי-כֵן מְסִתִּירִים אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, כְּדִי שְׂרִיצָה וַיִּכְסֹף אַחֲרָיו יוֹתֵר, אֲבָל תִּכְף-וּמִיד כְּשִׂרְצָה הָאָדָם בְּאֵמֶת, אֲזִי אִין שׁוּם מְנִיעָה בְּעוֹלָם שֶׁתַּעֲמֵד בְּפָנָיו, וַיִּתְהַפְּכוּ לוֹ כָּל הַמְּנִיעוֹת לְנִעְיֵי מוֹת', וַיִּרְאֶה אִיךָ שֶׁבְּאֵמֶת הִיָּה הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ בְּעַצְמוֹ מְסַתֵּר בְּתוֹךְ הַמְּנִיעוֹת, וְהַכֵּל כְּדִי לְקַרֵּב אוֹתוֹ (עֵין לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קט"ו).

וּפַעַם בָּאתִי לְפָנָי מוֹהֲרָא"ש נ"י, וְשָׂאֲלֵתִי אוֹתוֹ עֲצָה בְּאֵיזָה עֲנָן, שֶׁהָיוּ לִי כַּמָּה מְנִיעוֹת לְהוֹצִיא אוֹ מֵהַכַּח אֶל הַפֶּעַל, וְהָיָה אֲז עָרַב שַׁבַּת-קִדְשׁ פְּרִשְׁת וַיִּרְא, וְהָיָה מוֹהֲרָא"ש נ"י עוֹסֵק בַּחֲזֵרַת הַפְּרִשָּׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תְּרַגּוּם, וְאֶחָד בְּדִיוֹק בְּפִסּוּק (בְּרֵאשִׁית כ"ד): "וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק", וּפְרַשׁ רַש"י — רָאָה עֲנָן קָשׁוּר עַל הָהָר, עָנָה וְאָמַר לִי מוֹהֲרָא"ש נ"י: רָאָה שְׂרַש"י הַקְּדוֹשׁ מְגַלֶּה לָךְ סוּד הָעֲנָן, כִּי בְּכָל דְּבַר טוֹב יֵשׁ מְנִיעוֹת וְחֲשָׁכוֹת רַבָּה סְבִיבוֹ, שְׂזָה בַחֲיִנַת הָעֲנָן שֶׁהָיָה קָשׁוּר עַל הָהָר (עֵין לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קט"ו, שְׁעֵנן הוּא בַחֲיִנַת מְנִיעוֹת), אֲבָל בְּדֹאֵי יֵשׁ דְּרָךְ וּשְׂבִיל שְׂיִכּוֹלִים לְהַגִּיעַ עַל יְדוֹ אֶל הָהָר — כְּשֶׁרוֹצִים בְּאֵמֶת, וּכְמוֹ שֶׁהָיָה שֵׁם אֲצֵל אֲבָרְהָם אֲבִינוּ,

שְׁהִיָּה צָרִיךְ לְהִגִּיעַ אֶל הַר הַמּוֹרֵהָ, וּבֵּא הַשֵּׁטֶן לְמַנְעוֹ בְּכָל מִינֵי מְנִיעוֹת וְעוֹכֹבִים (כַּדְאִיתָא בַּמְדְּרָשׁ), וְאַף-עַל-פִּי־כֵן עָבַר אַבְרָהָם עַל כָּלָם, וְהִגִּיעַ לְשֵׁם בְּשָׁלוֹם, וְכֵן הוּא בַּעֲנִינֵיךְ, שְׂאָם תִּרְצֶה בְּאַמֶּת, תִּעֲבֹר עַל כָּל הַמְנִיעוֹת בְּשָׁלוֹם, וְתִפְעַל כָּל מַה שֶּׁתִּרְצֶה.

וְכֵן הִיָּה מוֹהֲרָא"ש נ"י אוֹמֵר תְּמִיד, שְׁלֹכַל בְּעֵינָה יֵשׁ פִּתְרוֹן, וְלִכְל מְנִיעָה יֵשׁ דְּרָךְ וְאִפֵּן לְעֹבֵר סְבִיבָה, וְכִמּוֹ שֶׁהִיָּה דְרָךְ לְהִגִּיעַ אֶל תּוֹךְ הַבְּעֵיָה אוֹ הַמְנִיעָה, כְּמוֹ-כֵן בְּדִיוֹק יֵשׁ דְּרָךְ לְצֵאת מִן הַבְּעֵיָה וְלְעֹבֵר עַל הַמְנִיעָה, וְאִם הָאָדָם אֵינוֹ מְאֻבָּד אֶת עַצְמוֹ, בְּוֹדָאֵי יִמְצָא אֶת הַעֲצָה וְהַדְּרָךְ הַנִּכּוֹנָה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, נִקַּח לְמַשָּׁל עֲנִיֵּן לַמּוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, עַל-פִּי־רַב בְּנֵי-אָדָם חוֹשְׁבִים שֵׁישׁ לָהֶם מְנִיעוֹת רַבּוֹת שְׂמוֹנְעוֹת אוֹתָם מִלְּמוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, זֶה אוֹמֵר שְׂרַבּוּי טְרָדוֹת הַפְּרָנְסָה מוֹנֵעַ אוֹתוֹ, זֶה אוֹמֵר שֶׁהַעֲנִיּוֹת מְבַלְבְּלוֹת אוֹתוֹ, וְזֶה אוֹמֵר שֶׁהַיִּצָּר הִרַע מְעַכֵּב אוֹתוֹ מִלְּעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וּמַחֲמַת כָּל אֵלוֹ הַטְּעָמִים וְהַסְּבוֹת, כָּל אֵלוֹ הָאֲנָשִׁים אֵינָם פּוֹתְחִים סֶפֶר, אָבֵל אִם הִיָּה הָאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁבְּאַמֶּת לְאַמְתּוֹ אֵינָן שׁוֹם מְנִיעָה מִהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְיֵשׁ בְּוֹדָאֵי דְרָךְ וְעֲצָה מִתּוֹךְ כָּל מִינֵי טְרָדוֹת וּבַלְבּוּלִים לְקַבֵּעַ עֵתִים לַתּוֹרָה (הֵינּוּ לְגֹזַל עֵתִים לַתּוֹרָה, כְּפִירוּשׁ רַבֵּנוּ ז"ל, לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִימָן רפ"ד), וְלֹאט לֹאט יְכוּלִים לְטַיֵּל בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אֲפֹלוֹ אִם לֹא לְמַד כָּלוֹם מִקֵּדָם, אֲזוּ בְּוֹדָאֵי הִיָּה הָאָדָם מִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד לְחַטֵּף תְּמִיד כָּל מַה שֶּׁהִיָּה רַק יְכוּל, וְהִיָּה מַחֲיָה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה מְאֹד.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂזֵהוּ בְּאוֹר דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יִומָא ל"ה): הִלֵּל מְחִיב אֶת הַעֲנִיִּים, רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חֲרִסּוֹם מְחִיב אֶת הַעֲשִׂירִים, יוֹסֵף מְחִיב אֶת הַרְשָׁעִים, וְהַפְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט הוּא, מֵאַחַר שֶׁהִלֵּל, אֵף שֶׁהִיָּה עֲנִי גְדוֹל כָּל-כָּף, אֵף-עַל-פִּי־כֵן מִסֵּר נִפְשׁוֹ לְלַמֵּד תּוֹרָה, (עַד שֶׁנִּטְמָן עַל גַּג בֵּית-הַמְּדֻרָשׁ בְּאִמְצַע הַחֹרֶף, כְּדִי לְשִׁמֵּעַ

תורה מפי שמעיה ואבטליון, עין שם), אם-כן יש כבר קטרוג והתחייבות על כל העניינים שלא עסקו בתורה, שהלא לא היו עניינים יותר מהלל, וכן העשירים יתחייבו לתן דין וחשבון למה לא עסקו בתורה מחמת טרדותיהם, הלא לא היו עשירים יותר מרבי אלעזר בן חרסום, ואפלו הרשעים, הלא לא היו להם הנסיונות של יוסף הצדיק, שעמד חזק על עמדו, ולא התרשל מן התורה הקדושה כלל, אם-כן יש דין וקטרוג גדול על כלם.

ושאל מוהרא"ש נ"י, שלכאורה קשה, וכי הלל או רבי אלעזר בן חרסום, או יוסף הצדיק ניהא להם לחיב ולקטרג על בני-אדם, הלא פתיב (משלי י"ז): "גם ענש לצדיק לא טוב", ובדאי אין זה טוב בשבילם, שמהם יצא איזה קטרוג והתחייבות על בני-אדם?!

וענה מוהרא"ש נ"י, שעל-פי הנ"ל, נבין הענין היטב, שהפירוש של הלל "מחייב" את העניינים וכו', הוא — שהלל חדש ופתח דרך ושביל חדש, שיהיה יכול אפלו העני הגדול ביותר לעסק בתורה, וכן רבי אלעזר בן חרסום הראה הדרך, שאפלו העשיר הגדול ביותר יהיה יכול לעסק בתורה, וכן יוסף הראה הדרך לרשעים, הינו שהם הכניסו את הדבר הזה לתוך חיוב המציאות, (כמו שפרש רבנו ז"ל דברי התנא — הרי זה "מתחייב" בנפשו, [עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נ"ב]). שתהיה מציאות ואפשרות כזו, שאפלו יהיו לאדם כל המניעות והטרדות והבלבולים שבעולם, אף-על-פי-כן יכול יהיה לעבר על כלם, ולעסק בתורה — אם רק יהיה לו הרצון והחשק, ולא יניח את עצמו לפל כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהאדם צריך לזכר כלל זה היטב היטב, שלכל אדם בכל זמן יהיו מניעות ובלבולים אחרים, ותמיד ילך לו הפל כנגד רצונו. בחור יהיה לו המניעות שלו, ואברך יהיה לו המניעות שלו, וזקן יהיה לו המניעות שלו, ועל-פירב בחור חושב, שפשיחתן יפלו כל המניעות, וילך לו הכל בסדר, ואז פשמתחתן

נתודע לו, שנכפלו המניעות והבלבולים בכפלי כפלים, וכן אברך חושב שפשיגדלו הילדים יהיה יותר טוב, ואחר-כך מוצא לעצמו בעיות פיי-שנים ממה שהיו לו מקדם, וכן הוא תמיד, הפלל והעקר הוא — שהאדם יחיה תמיד עם המציאות — לראות מהי הבעיה והמניעה שיש לפני עכשו, ומהו הפתרון והעצה שאני יכול לתת לנפשי עכשו, וכשהאדם חי בדרך כזאת, אז תמיד ימצא הרחבות בתוך הצרות, ותמיד יהיה יכול לתת עצה לנפשו, ולקפץ על הכל, ולחיות חיים טובים באמת.

ומי שהיתה דרכו לשאל עצות ממוהרא"ש נ"י, יודע היטב, שזו היתה כל שיטתו והשקפתו תמיד, שבודאי בלי שום ספק יש עצה ודרך לצאת מן הבעיה, ולקפץ ולעבר על המניעה, רק העקר שלא יאבד האדם את עצמו, ויהיה לו קצת ישוב הדעת ומתינות, ואז בודאי יראה את הפתח לצאת, ויעבר על הכל בשלום.

וזכורתני, שפעם בא אחד אל מוהרא"ש נ"י בבהלה גדולה, שאחד מבני משפחתו הסתבך באיזה עסק ביש, ונתגלה הענין לנוגעים בדרך, ופחד שיעצרו אותו בבית סהר בעבור זה, והרגיע אותו מוהרא"ש נ"י, וענה ואמר לו בפשיטות ובתמימות ובלישוב הדעת גדול כדרכו: "העקר שלא תאבד עצמך (שקורין פארליין ז"ל), וגם קרובך הנ"ל לא יאבד עצמו, תאמין, שבודאי יש עצה ודרך לצאת מן הבעיה, ואם מהיום והלאה לא יכניס עצמו בעסקים כאלה, שום דבר לא יארע לו", ונתן לו מוהרא"ש נ"י עצה פרטית בדרך, והועיל לו באמת, ונמחק כל הענין.

* * * * *

מלבושים

פעם רצו כמה בחורים מתלמידי "היכל הקדוש" לקנות לעצמם

מלבושים ארפים, (פי עד אז הלכו רק עם מלבושים קצרים), ויעץ להם מוהרא"ש נ"י, שבתחילה ילכו עם המלבושים החדשים רק בשבתות ובימים טובים, ואחר-כך במשך הזמן יהיו יכולים ללבש אותם גם בימות החל.

והסביר מוהרא"ש נ"י אחר-כך את טעמו ונמוקו, כי לפעמים באה לאדם התלהבות והתעוררות גדולה, ורוצה כבר לשנות את עצמו לגמרי — הן במלבושיו, הן בהתנהגותו וכו', אבל אחר-כך עובר קצת זמן, והוא מתקנר מהתלהבותו, ואז יש לו כבר תרטה על מה שעשה, אבל הוא מתבייש מבני-אדם וכו', ונעשה מבלבל לגמרי מזה, ולכן אף פעם אינו כדאי להפגס לתוך איזו מסירת נפש, רק כשברור לאדם, שיכול לעמד בה עד הסוף.

ואמר בשם רבי אברהם בן רבי נחמן ז"ל, שפעם אמר: "נאף א מסירת נפש טאר מען זיך נישט קראצן", [אחרי מסירת נפש אסור לחכך את הראש... (כלומר להחליף את מחשבתו ולהתחרט וכו')].

וספר מוהרא"ש נ"י מעשה עם אברהם אהד, שבאה לו התעוררות גדולה לחזור בתשובה ולהתקרב אל הקדושה, ופתאם שנה את מלבושיו לגמרי, ולבש מעיל ארוך וכובע רחב וכו', וגם בשבת-קדש הלך עם שטריימל וגרבים לבנות וכו', אחר איזה זמן התחיל להתחרט קצת, וחשב בדעתו למה הצרף לכל זה, (כי בינתיים נודע לו מענין רבנו ז"ל, ואיך שבחדר רבנו ז"ל לא הקפידו על מלבושים כלל), ובא לשאל עצה ממוהרא"ש נ"י, אם יחזור למלבושיו הישנים אם לאו, ואמר לו מוהרא"ש נ"י, שבדאי עכשו כבר אל ישנה שום דבר, כי עוד מעט יכול להחליף את דעתו שנית — שאולי היה יותר טוב להשאיר בהם וכו', כי דעת האדם אי אפשר להבין כלל, ובכל יום משתנות אצלו הדעות והמחשבות, ועל-כן כעת בודאי "שב ואל תעשה" עדיף, ותעבד את השם ותברך במלבושים אלו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהעקר והיסוד הוא, שידע האדם מה הוא רוצה בזה העולם, ואם הוא מברר לעצמו וגם גומר בדעתו, שעכשו הוא צריך לעשות איזה שנוי שיועיל לו ליהדותו, אז כבר לא יחשב בענין זה כלל וכלל, ויחזיק בזה עד הסוף, אבל מי שאינו יודע עדין מה הוא רוצה, ובכל פעם שרואה איזה דבר חדש, הוא כבר מכרח לחקות אותו, איש בזה הוא מבלבל מאד, ואינו מבטח כלל, שישאר בעבודתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבענינים כאלו כגון מלבושים וכיוצא בזה, אסור להתעקש עליהם כלל, ואם מחמת איזו סבה כמו שלום-בית או כבוד אב ואם וכיוצא בזה, קשה לו כעת להוציא מחשבתו ורצונו מן הכח אל הפעל, כי רק יגרם קטטות ומריבות בבית וכו', אז אין להתעקש עליהם כלל, כי ההפסד יהיה מרבה מן השקר, ואסור לעשות מהטפל עקר ומן העקר טפל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהוא בעצמו לא הלך עם פאות תלויות כמתלולים, (שקורין געקריזלטע פאות), הרבה שנים אחר חתונתו, מחמת שלא הסכימו על זה בבית, ואף-על-פי שידע שזהו דבור מרבנו ז"ל לילך עם פאות מתלתלות (עין חיי-מוהר"ן, סימן תק"ז — דפוס חדש), אף-על-פי-כן לא התעקש לעשות בדוקא נגד רצון אשתו, ולבסוף עזרו השם יתברך, שגם היא הסכימה.

ופעם היה ספור עם אחד מאנשי שלומנו, שהיה עוסק בפרשת השדוכים, ורצה לסדר את פאותיו כמתלולים, (ולפני-כן היו מסדרות רק מאחורי אזניו), ונעץ לו מוהרא"ש נ"י להמנע מזה לעת עתה, וזמן קצר אחר-כך מצא את זווגו, ונודע לו אחר-כך, שאם היה הולך עם פאות מתלתלות, לא היתה אשתו מסכימה אל השדוף הזה כלל, כי לא היתה רגילה לזה, והכיר טובה מאד למוהרא"ש נ"י, שיעץ לו שלא להתעקש על דבר זה כלל, וגם האיש הזה ספר, שאחר כמה שנים פתאם באיזה יום, אמרה לו אשתו, שהיות שהוא

כוסף מאד כל השנים לילך עם פאות מתלתלות, מהיום והלאה היא מסכימה לזה, והיה זה לפלא בעיניו ממש, ואז הבין למפרע את גדל רוח קדשו של מוהרא"ש נ"י, שאסור להתעקש בענינים כאלו כלל, וכשיגיע הזמן לזה, לא תהיה לו שום מניעה כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבדרך כלל רב הענינים של שנוי המלבושים, הם רק דמיונות בעלמא, פי אנחנו מאנשי הבעל תפלה של רבנו ז"ל, "שעל בגדים לא היה מקפיד כלל" (עין ספורי-מעשיות בתחילת מעשה י"ב מהבעל תפלה), ולכן איך שהאדם הולך הוא טוב, כל זמן שמלבושיו הם נקיים ומישרים, רק יש כמה מלבושים יחידים כמו מעיל ארץ וכיוצא בזה, שראוי לאיש יהודי לילך בהם, ואם בנקל יכול לעשות את זה בלי שום מריבות ומחלוקת וכו', תבוא עליו ברכה, פי מלבוש יהודי הוא דבר גדול, ורבנו ז"ל אומר בספר המדות (אות בגדים, סימן ט'): לעתיד הקדוש-ברוך-הוא יהא נפרע מאותם המלבושים מלבוש עובדי כוכבים ומזלות, עין שם.

ובענין מלבושים של מפרסמים וכיוצא בזה, היה מוהרא"ש נ"י אומר, שהכל רק דמיון בעלמא ואחיות העינים, פי המלבושים מטעים בני-אדם מאד, ותחת המלבושים יכול להיות כלי ריק לגמרי וכו', והיה מוהרא"ש נ"י מתנגד לזה מאד כל השנים, אבל במשך השנים, כשנתרבה מאד הקבוצה של אנשי שלומנו היקרים תלמידי "היכל-הקדש", בן ירבו, ונתקרבו גם כאלה שהיו מקרבים מקדם אל מפרסמים שבדור, שהלכו עם בגדי זהב וכסף וכו', ולכן טענו ואמרו למוהרא"ש נ"י, שלא תהא כהנת כפונדקית, ולכן בודאי ראוי לו כל אלה מלבושי הכבוד וכו', והלכו וקנו למוהרא"ש נ"י כל מיני מלבושי כבוד של מפרסמים, ואז הבין מוהרא"ש נ"י, שמן השמים הוא, ובפרט פשאמרו לו, שהרבה בני-אדם קשה להם להתקרב, כשואים צדיק מלבש במלבושים פשוטים וכו', ומאז התחיל לילך עם מלבושים של מפרסם.

אבל תמיד היה מוהרא"ש נ"י חוזר ואומר ברבים את הדבר הזה: "אוי ואבוי, אם הגדלות שלי תלויה באלה מלבושי הכבוד וכיוצא בזה, ואם אתם חושבים שאני נעשה יותר גדול על-ידי אלה המלבושים, יש לכם טעות גדולה, כי המלבושים אינם כלום..."

וכשקנו למוהרא"ש נ"י טלית חדשה לשבת-קדש עם עטרת כסף גדולה, אמר מוהרא"ש נ"י, שזה פשוט מבלבל אותו, כי היא כבדה מאד, ונופלת בכל פעם, והזכיר אז מה שאמר דוד המלך, עליו השלום, לשאול, כשהלביש אותו השריון (שמואל א' י"ז): "לא אוכל ללכת באלה, כי לא נסיתי..." וסיים מוהרא"ש נ"י בדרך צחות: "אבל כבר אין לי בררה, כי כבר אין לי טלית אחרת..." (כי כבר נתן את הטלית הישנה שלו במתנה לאחד מאנשי שלומנו), "אבל אל תחשבו לרגע שנעשיתי יותר גדול על-ידי הטלית הזאת, כי מלבושים אינם כלום..."

* * * * *

נקיות

מוהרא"ש נ"י היה מזהיר תמיד על גדל נחיצות מדת הנקיות בעבודת השם, והיה אומר, שמי שמלבושיו אינם נקיים, וגופו אינו נקי, זה סימן שגם מחו ומחשבתו אינם נקיים, והוא רחוק מאד ממנו יתברך, ורבנו ו"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קכ"ז), שהבגדים בעצמן תובעין את האדם אם לא נזהר בשמירתן, לכבדן כראוי ולהחזיקן בנקיות, וכן (בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כ"ט), הרבה רבנו ו"ל לדבר מגדל הפגם של מי שנמצא פתם ורכב על בגדיו, עין שם; ואנשי שלומנו ספרו, שאצל רבנו ו"ל, היתה מדת הנקיות עד להפליא, עד שאפלו הסליות (פאדעשוועס) של הנעלים היו תמיד נקיות, ופעם היה מעשה בביתו הצדקת, מרת אדל, עליה

השלום, שהלכה עם חברותיה בחוץ לאסוף צדקות, ויורד לפני-כן גשם חזק, ולכן הרחובות היו מלאים בבוץ רב (שקורין בלאטע), ולכלן נתלכלכו שמלותיהן מאד, אבל בת רבנו ז"ל לא נתלכלכה שמלתה כלל, והיתה נקיה לגמרי, וכשתמהו חברותיה על זה, ענתה ואמרה להם: "איך האב געלערנט פון טאטין, ווי מען קען גיין אין א בלאטע און זיך נישט אויסשמירען" ... (למדתי מאבא שלי, איך שיכולים להפנס בבוץ, ולא להתלכלך...).

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהענין הנזכר לעיל תלוי רק במעט ישוב הדעת, שמי שיש לו מח מישב, יכול להזהר ולהשמר תמיד, שלא יתלכלך גופו ובגדיו, מה שאין כן מי שהוא איש פרא, וכל הלוכו הוא בדרך פראית (ווילד), איש כזה אי אפשר לו להתזיק עצמו בנקיות, ותמיד הוא מתלכלך.

והיתה מדת הנקיות כל-כף גדולה אצל רבנו ז"ל, עד שפעם אחת התבטא מוהרנ"ת: "אלעס קען איך נאכמאכין דעם רביץ — נאר נישט זיין נקיות", (הכל אני יכול לחקות את רבנו ז"ל, חוץ ממדת הנקיות שלו).

והיה מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר את תלמידי היכל-הקדש על מדת הנקיות, הן על נקיות גופם, הן על נקיות בגדיהם, שיראו לרחץ את גופם בכל יום עם סבון דיקא, ואף-על-פי שאצל חסידים אחרים יש כזה עבודה — לא לעשות מקלחת כל השבוע, (רק לכבוד שבת), וגם על סבון אומרים, שזה בחינה של לא תלבש גבר וכו', אבל אצלנו אין לומדים עבודות מוזרות כאלה, ואדרבה צריכין לרחץ את הגוף כל יום עם סבון לכבוד קונו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת נ:): רוחץ אדם פניו, ידיו ורגליו בכל יום לכבוד קונו, ולקיים גמילות חסד עם גופו, וכמו שאמר הלל לתלמידיו, שהולך לגמל חסד עם אחד, וכששאלו אותו תלמידיו: מי הוא זה האורח שבא אליו, ענה ואמר להם, שזהו הגוף שלו...

כי אין בזה שום עבודה כשנודף ריח רע מן האדם, עד שאי אפשר לעמד על ידו, ויש גם ספק אם מתר להתפלל בסמוך לו וכו', ומכל זה יכולים להנצל בקלות, על-ידי שרוחצים את הגוף יפה בכל יום, ואף-על-פי שדברים אלו נראים כפשוטם, ויש גם אלו האומרים, שלא נעים לדבר מדברים כאלו, אבל אצלנו אדרבה, אנחנו מדברים מזה דיקא, כי הנקיות היא יסוד גדול אצל רבנו ז"ל.

גם על נקיות הבגדים היה מוהרא"ש נ"י מזהיר מאד, שיראו להחזיק הבגדים בנקיות, וירחצו אותם בכל עת הצורך, ולשם כך קנה מוהרא"ש נ"י מכונת כביסה ויבוש בשביל הבחורים תלמידי "היכל-הקדש", כדי שתהיה להם תמיד האפשרות לכבס את בגדיהם בלי שום עכוב כלל.

גם היה מזהיר תמיד מוהרא"ש נ"י על נקיות המקום, שיהיה מקום בית המדרש ותדרי האכל והשנה נקיים מאד מכל מיני לכלוך, ואמר, שאין השכינה שורה, אלא במקום נקי, ואמר על זה רמז מהפסוק (תהלים צג): "לביתך נאנה קדש הנו"ה לארץ ימים", ואיתא בכתבי האר"י ז"ל (עין בשער הפנוות ובפרי עץ חיים בכונת קבלת שבת), שראשי תבות נ'אנה ק'דש י'ז, הוא אותיות נ'ק'י, והפרוש — כשביתך נאנה ונקי, אז קדשתו יתברך שורה שם, כי עקר השקאת השכינה היא דיקא במקום נקי, ועל איש נקי המחזיק מלבושיו בנקיות, ודו"ק.

והמשיך מוהרא"ש נ"י את השיחה הנ"ל, דהנה איתא שם במזמור הנ"ל (תהלים צג): "נשאנו נהרות קולם ישאו נהרות דכ"ם", וראשי התבות של נ'הרות ק'ולם י'שאנו, הוא גם-כן נ'ק'י, והבאור בזה יש לומר על-פי מה שידוע, שעקר נקיות האדם נמשכת מטהרת המקנה, כי אפלו יהיה האדם נקי בגשמיות מכל מיני לכלוך, אבל אם אינו נוהר בטבילת מקנה, אז הוא רחוק מאד מנקיות באמת, כי הלא נשמתו מלכלכת מאד, וזהו עקר הלכלוך והסרחון, רחמנא

לצלן, ולכן אנשי שלומנו הקדושים נזהרים מאד בטבילת מקנה בכל יום חק ולא יעבר, כי על-ידי-זה האדם ממשיך על עצמו טהרה ונקיות עלאה, ויזכה לשוב אליו יתברך באמת, ולעסק בתורה ובתפלה כראוי, כי מי שגופו ונשמתו נקיים וטהורים, אז קולו ערב ומקבל לפניו יתברך, מה שאין כן מי שגופו ונשמתו מלאים לכלוך וצואה, רחמנא לצלן, אז בודאי קולו מאוס ומתעב לפניו יתברך.

והנה ההתקרבות לרבנו ז"ל, היא גם-כן בחינה של טבילת מקנה, וכמו שפעם אמר רבנו ז"ל: "אני נהר המטהר מכל הכתמים", ואמר על זה מוהרא"ש נ"י, שפמו נהר ומקנה ששטובלין בהם, צריך להפשיט מלבושיו מכל וכל, ולא ישאר שום חלק מגופו חוץ למים, כמו-כן בהתקרבות לרבנו ז"ל, צריך לבטל עצמו לגמרי אל דעת רבנו ז"ל, ורק אז יזכה לקבל טהרתו ותקונו האמתי.

ועל-פי הקדמות אלו, יכולים לפרש הפסוק הנ"ל, נהרות קולם ישאו, ראשי תבות נק"י, הינו על-ידי בחינת "נהרות", שהוא הענין של טבילת מקנה והענין של ההתקרבות לרבנו ז"ל (שהוא נמשל לנהר וכנ"ל), על-ידי-זה "קולם ישאו" — שקול תורתו ותפלתו של אדם יעלה מעלה מעלה, ויתקבל לרצון לפניו יתברך, כי יזכה לטהרה ולנקיות אמיתית העולה על הכל, והבן.

ומענין לענין נכנס מוהרא"ש נ"י לשיחה נפלאה מענין קין והבל, כי ידוע מכתבי האר"י ז"ל (עין מזה הרבה בשער הגלגולים), שכל הנשמות בעולם באות מאחד משני השרשים — או מקין או מהבל, והאר"י ז"ל נותן כמה סימנים, איך ידע האדם מאיזה שרש הוא בא: מי שהוא בטבעו איש רך ובישן, והוא תמיד נרדף וכו', שרשו מהבל, שהיה נרדף מפני קין אחריו, מה שאין כן מי שהוא איש קשה-רוח וקפדן וכעסן וכו', הוא משרש קין. ועקר העבודה של האיש הישראלי כל ימי חייו היא לתקן נשמתו בשרשה, ודיקא

אותה המדה שמתגברת עליו ביותר, עליו לתקן אותה ביותר, ולכן אם האדם מרגיש בעצמו שמתגברות עליו ביותר אלו המדות של קין, זהו סימן שעליו לתקן אלו המדות במיוחד, ואין לו לקבל שום חלישות הדעת מזה, כי דיקא זה הוא תקונו האמתי והנצחי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאלו שהם משרש קין, צריכים להזהר ביותר על מדת הנקיות, כי בזה הם מתקנים נשמתם בשרשה, וסימן לדבר — קי"ן אותיות נק"י, כי הנקיות תמשיך עליהם טהרה עלאה וכנ"ל, וכזה יזכו לצאת מכל המדות הרעות שלהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר תקונו של האדם ברוחניות ובגשמיות תלוי במדת הנקיות, כי זה מורה על נקיון מחו ודעתו, שזהו עקר האדם, ולכן אותיות נקיו"ת הן אותיות תיקו"ן, ואם אין האדם מתזיק עצמו בנקיו"ת, אז נתהפך לו אותיות תיקו"ן לאותיות קינו"ת, חס ושלום, והוא מאונן ומקונן על עצם רחוקו מהשם יתברך, כי תסרים לו כל התקונים הנ"ל.

וסים מוהרא"ש נ"י בדרך הלצה, שהלא זהו מה שמקונן ירמיהו הנביא בתחילת מגלת איכה, שהיא נקראת מגלת קינו"ת (עין לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רמ"ז): "איכה ישבה בדר", הינו אם לא יחזק האדם את עצמו בנקיו"ת כראוי, הסוף יהיה שיתרחקו ממנו כל בני אדם, כי לא יוכלו לעמד על ידו, ויצטרך לישוב בדר... אשרי הזוכה למדת הטהרה והנקיות תמיד.

* * * * *

נתוח

מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שבענין של נתוחים, צריכין להיות מתונים מאד מאד, שלא לעשות שום נתוח, רק אחר הסכמה של

שְׁלֹשָׁה רוֹפְאִים מִמְּחִים, שְׂאוֹמְרִים פֶּה אֶחָד, שְׂאִין שׁוּם עֲצָה אַחֲרֵת
 רַק נְתוּחַ, כִּי נְתוּחַ הוּא דְבַר חֲמוּר וּמְסַכֵּן מְאֹד, מֵאַחַר שֶׁכָּבֵר הוֹלְכִין
 לְשָׁנוֹת אֶת סִדְרֵי בְּרֵאשִׁית, דְּהֵינּוּ אִיךָ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָאָדָם,
 וְלִכְן צְרִיכִין לְהִתְיַשֵּׁב הַרְבֵּה בְּדָבָר, וְלֹא לְהִפְגֵּס בָּזֶה רַק כְּשֹׂאִין שׁוּם
 עֲצָה וּבְרָרָה אַחֲרֵת.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא חָתְכוּ שׁוּם חֵלֶק מִן הָאָדָם,
 וְלֹא עָשׂוּ בּוֹ שׁוּם שְׁנוּי וְכוּ', עֲדִין יְכוּלִים לִפְעַל הַרְבֵּה בְּשִׁבְלֵוֹ
 בְּתַפְלָה וּבְתַחֲנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שִׁישְׁלַח לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רְפוּאָה
 שְׁלֵמָה, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְמַסַּר אֶת עֲצָמוֹ לְיַדֵּי בֶּשֶׁר וְדָם, אֲבָל תַּכְף־וּמִיד
 כְּשִׁחוּתָכִים אֶת גּוּפוֹ בְּנְתוּחַ, וּכְבָר שֶׁלְטוֹ בּוֹ יְדֵי בְּנֵי־אָדָם, אֲזַי כָּבֵר
 קָשָׁה בְּיוֹתֵר לִפְעַל בְּעֵדוֹ, וְצְרִיכִין רַחֲמֵי שָׁמַיִם מְרַבִּים, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ
 לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה.

וּמוֹהֲרָא"ש נ"י הִזָּה קוֹרֵא תִּגְרָ עַל אֱלוֹ הַמְּנַהֲיָגִים וְהַמְּפַרְסְמִים,
 שֶׁכָּפֹאֵר בָּאִים אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים לְקַבֵּל הַסְּכַמָּתָם וּבְרַכְתָּם עַל אֵיזָה
 נְתוּחַ שֶׁהֵם צְרִיכִין לַעֲבֹר, אֲזַי תַּכְף־וּמִיד נוֹתְנִים הַסְּכַמָּה וּבְרָכָה,
 וְאִינֶם חוֹקְרִים הַיֵּטִב, אִם הַדְּבָר נֶעֱשֶׂה בְּהַסְּכַמָּה וּבְהַחֲלָטָה בְּרוּרָה
 שֶׁל שְׁלֹשָׁה רוֹפְאִים מִמְּחִים, וְהִזָּה מוֹהֲרָא"ש נ"י אוֹמֵר עַל זֶה: "הֵאֵם
 הֵייתֶם מְמַהֲרִים כָּל־כָּף לַחֲתוֹךְ אֵיזָה אֵיבָר מִגּוּפְכֶם...? הֲלֹא לַחֲתוֹךְ
 אֵיבָר זֶה חֲמוּר מְאֹד מְאֹד, וְאִין לַתֵּן עֲצָה כְּזוֹ, אֲלֹא בְּשַׁעַת חֲרוּם
 מְאֹד, שְׂאִין שׁוּם בְּרָרָה אַחֲרֵת."

וּפְעַם בָּא זוּג אֶחָד לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, וְסִפְרוּ לוֹ שֶׁלְכַנֵּם — יֶלֶד
 כְּבֵן שְׁלֹשׁ שָׁנִים, יֵשׁ אֵיזוֹ מַחֲלָה, לֹא עָלִינוּ, וּכְבָר אָמְרוּ שְׁנֵי רוֹפְאִים
 מִמְּחִים, שֶׁצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לוֹ נְתוּחַ, וְשִׂאֵלוֹ אֶת חַוַּת דַּעְתּוֹ שֶׁל
 מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּעֵנָן, וְאָמַר לָהֶם מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁשִּׁיטְתוֹ תְּמִיד —
 שֶׁצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת נְתוּחַ עַל־פִּי הַסְּכַמָּה שֶׁל שְׁלֹשָׁה רוֹפְאִים דִּיקָא,
 וְעַל־כֵּן שִׁיֻּלְכוּ לְשֹׂאֵל עוֹד רוֹפֵא אֶחָד לְפָנָי שִׁיחֲלִיטוּ מֵהַ לַעֲשׂוֹת,
 וְנָתַן לָהֶם מוֹהֲרָא"ש נ"י שֵׁם שֶׁל רוֹפֵא אֶחָד, שֶׁהוּא מְמַחָה בְּעֵנָן

הזה, ואם גם הוא יסכים, אז יעשו את זה תכף-ומיד.

אבל בני הזוג הנ"ל לא היו כל-כך חזקים באמונת חכמים, ולא נכנסו בדעתם דברי מוהרא"ש נ"י הנ"ל, וטענו למוהרא"ש נ"י, שהרופאים שלהם ממחים גדולים, ואין מן הצורך לשאל עוד אחד, (וכנראה שהם באו למוהרא"ש נ"י רק לקבל הספמתו, שייספים למה "שהם" רוצים לעשות, וכמו ששכיח מאד דבר זה בעולם, כידוע), וכשראו שמוהרא"ש נ"י תקיף מאד בדעתו, ואינו מסכים עמם כלל, הלכו ממנו בפחי נפש ובשברון לב.

בדרך נסעם הביתה, פגשו אשה אחת מבני משפחתם, ושאלו אותה, מהיכן היא באה עכשו, וספרה להם, שהיא באה מאיזה רופא גדול וממחה, שהצרכה לו מחמת איזו סבה, וכששאלו מה שם הרופא, השתוממו ונתבהלו מאד לשמע, שזה היה אותו הרופא שהציע להם מוהרא"ש נ"י, שישאלו אצלו דעה שלישית כנ"ל, ושאלו את האשה הנ"ל מה טיבו של הרופא הזה, ואמרה להם, שהוא הרופא הממחה ביותר בעינינו אלו, ואין עוד רופא אחד כמוהו, ויכולים לסמוך עליו בכל דבר בלי שום פקפוק כלל, וכששמעה זאת אם הילד החולה הנ"ל, אמרה לבעלה, הלא תראה שמן השמים הוא זה, שנצית את דברי מוהרא"ש נ"י, ושלגך עכשו תכף-ומיד, ונזמין תור אצלו, ונענה לה בעלה, וכן עשו.

בהגיע תורם, הביאו את ילדם לבדיקה אצלו, ואמר להם הרופא בפשיטות: "אין שום צורך לעשות לו ניתוח, ומי שאומר אחרת, אינו יודע מחייו..." וכשספרו לו שרופאים — פלוני ופלוני אמרו שהניתוח דחוף מאד, ענה ואמר להם: "הלא שני רופאים אלו הם תלמידי, ורק עכשו התחילו להכנס לשדה הרפואה, וכנראה שהם רוצים לערוך מבחן ונסיון על הבן שלכם... וחס וחלילה, למסר את הילד בידם, כי זו רציחה ממש..." ונתבהלו בני הזוג מדבריו מאד, וכמוכן שנמנעו מלעשות את הניתוח.

זמן קצר אחר־כך כתבו בני הזוג מכתב ארוך למוהרא"ש נ"י, שבו ספרו לו כל הספור הנ"ל, והחזיקו מאד טובה למוהרא"ש נ"י, שיעצם לטובה.

וסים מוהרא"ש נ"י, שעל־כן בודאי טוב לאדם, שתהיה לו אמונת חכמים מעקרא, וכשהולך לשאל עצה מאיזה חכם אמתי, יהיה מוכן לקבל דבריו על כל אשר יאמר פהוא זה, ובפרט בענין הנ"ל, שהוא עצה כללית השנה לכל נפש — שלכל יתחיל האדם להכנס בענין הנתוחים, עד שיקבל הספקמה גמורה משלשה רופאים ממחים, והשם יתברך ישלח רפואה שלמה לכל חולי עמו ישראל, אמן!

* * * * *

נדרים

מוהרא"ש נ"י מקפיד מאד מאד בענין עסק הנדרים והשבועות, והוא רגיל לומר, שהאדם מכניס את עצמו ובני ביתו בסכנות גדולות — כשהוא מפקיר את פיו בנדרים ובשבועות, כי חכמינו הקדושים החמירו בזה מאד, ובפרט הבנים סובלים מאד, רחמנא לצלן, פשאביהם מקל בנדרים ובשבועות, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת ל"ב:): בעון נדרים בנים מתים כשהם קטנים, רחמנא לצלן, וכן אשתו של אדם מתה בעון נדרים, ולכן למה לו לאדם להכניס עצמו ואת בני ביתו בסכנות כאלו? ! יותר טוב לא לפתח פיו בנדרים ובשבועות כלל, ו"שומר פיו ולשונו, שומר מצרות נפשו".

ועד כדי כך הנה מוהרא"ש נ"י מקפיד בזה, עד שלא הנה מניח בבית מדרשו לעולים לתורה לנדר נדרים לצדקה באיזה סכום מסים, רק הנה מצוה לגבאי לומר תמיד — "בעבור שיתן צדקה

בַּעֲבוּרָם" (בלי שום סכום), ובאפן זה, אם יתנו אפלו איזו פרוטה לצדקה אחר שבת, יצאו ידי נדרם, מה שאין כן, אלו שרוצים להראות נדבת לבם הטוב בשעה שעולים לספר תורה, ומוציאים איזה סכום מסים מפיהם, ואחר-כך שוכחים מזה לגמרי, או סתם מתרשלים מלשלמו, הרי הם משחקים בעון נדרים, (כי פסיקת צדקה יש לה דין של נדר, כמבאר בשלחן ערוך, יורה דעה, סימן כ"ג, עין שם). ואחר-כך הם משלמים על זה ביקר, שמא תהיה, חס ושלום, איזו צרה בבית, רחמנא לצלן, השם ישמרנו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם בדרך נסיעתו ממדינת שוויץ לארץ ישראל, (כי הנה אז במדינת שוויץ לנוח קצת ולשאף אויר צח), נזכר באמצע הדרך, ששכח במלון איזו חבילה חשובה, וכבר אי אפשר הנה לחזור לזה, והיות שפגש בשדה התעופה אחד ממכיריו, שהיה גם-כן נוסע למלון הנ"ל, בקש ממנו טובה, שיחפש בשבילו החבילה הנ"ל, ויקחנה עמו בחזרתו הביתה, ומשם יגיע בחזרה אל מוהרא"ש נ"י, והבטיח למוהרא"ש נ"י על זה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבמשך כל זמן הנסיעה, עשה חשבון לנפשו, למה הגיע לו הפסד זה, כי הלא רבנו ז"ל אומר בספר המדות (אות אמונה, סימן ח'): "מי שנאבד לו איזה דבר, בידוע שנפל מאמונתו", ופתאם נזכר, שבשבת-קדש שעברה, כשנתנו לו עליה לתורה במלון הנ"ל, בשעה שעשה הגבאי את ה"מי שברך", אמר — "בעבור שיתן" ... ושאל את מוהרא"ש נ"י — כמה? וראה מוהרא"ש נ"י שאין לו בררה להשתמט ממנו, ולכן ענה ואמר "עשרה פראנק", והיה בדעתו תכף-ומיד במוצאי שבת-קדש לפרע את זה.

בינתיים מחמת רב טרדותיו להכין עצמו לנסיעתו לארץ ישראל ביום המחרת, שכח לגמרי מנדרו הנ"ל, ורק בדרך נסיעתו נזכר מזה, ואז הבין, שמחמת זה בא לו ההפסד הנ"ל מאבדת החבילה,

כפי באמת היה הפסד גדול מאד, כי גם האיש הנ"ל שבקש ממנו מוהרא"ש נ"י שיחפש את החבילה בשבילו, שכח לגמרי מזה, ולא קיים את הבטחתו הנ"ל (כלל), ותכף ומיד כשהגיע מוהרא"ש נ"י לביתו שלח את הכסף בדאר, ופלאי פלאים, אחר-כך בא אל מוהרא"ש נ"י שליח, והביא את החבילה שאבד במלון, ואז ספר לנו מוהרא"ש נ"י את כל הספור הזה, וחזר והזהיר אותנו ככל הנ"ל — שנשמר מאד מלנדר, אפלו נדרי צדקה, ורק לומר שיתן צדקה בלי להזכיר שום סכום מסים. [ובדרך אגב הזכיר מוהרא"ש נ"י, שגם למד אז, איך שאסור לסמך ולבטח על שום בן אדם, כי האיש הנ"ל שבקש ממנו מוהרא"ש נ"י, שיחזיר לו את החבילה, שכח לגמרי מכל העסק, ואף-על-פי שהוא הפיר את מוהרא"ש נ"י מזמן כביר, וגם קבל ממוהרא"ש נ"י טובות הרבה במשך עשרים שנה, אף-על-פי-כן לא שת לבו לגמל לו חסד, ומזה למד, שאין לקוות לשום טובה מבן אדם, ורק לסמך על השם יתברך לבד].

(ואגב היה מוהרא"ש נ"י רגיל גם לומר, שבשעושים "מי שברך" לעולה לתורה, צריכים דיקא לומר — "בעבור שפלוני יתן צדקה בעבורם" (בלי סכום וכנ"ל), ולא לומר — "בעבור שפלוני צנה לברכם", כמו שנהוג בעולם, כי זו סתם ליצנות בעלמא לומר — פלוני צנה לברכם, כי מי הוא זה בכלל הפלוני שצנה לברכם? בשמים לא מתפעלים כל-כך ממה שפלוני צנה לברכם... העקר הוא, שבזכות מצות הצדקה תחול הברכה, ולכן צריכים לומר דיקא "בעבור שפלוני יתן צדקה בעבורם", רק בלי שום סכום מסים וכנ"ל, ובזה יוצאים ידי חובה אפלו בפרוטה אחת).

וכשהיו מוכרים את העליות בימים נוראים בבית מדרשו (כמו שנהגים בכל תפוצות ישראל), היה מוהרא"ש נ"י מכריז וחוזר ומכריז, שכל אחד ואחד להוי ידוע, שהוא נכנס בעסק הנדרים, ומי שאין בדעתו לשלם, לא ירהיב בנפשו להכנס בין הקונים, כי עון הנדרים הוא תמור מאד, ולמה יחפש לעצמו איזה קטרוג, ובפרט

בימים נוראים כאלה!?

והיה מוהרא"ש נ"י מיעץ לאברכים, שנשותיהם רגילות בנדרים ובשבועות, כדרך הנשים, שכשכופעסות, תכף-ומיד קופצות ונודרות ונשבועות, עליהם תכף-ומיד להתיר ולבטל הנדר והשבועה בפניהן, ויאמרו את זה בפה מלא, למען תשמע האשה היטב שהם מפרים ומבטלים הנדר או השבועה, ושללא יחול כלל, וככה יהיו נצולין מהעונשין הקשים והמרים של נדרים ושבועות, רחמנא לצלן.

והיה מוהרא"ש נ"י מקפיד מאד על אלו בעלי הדמיון, שהיו רגילים להשבע בדברם עם אנשים, כדי לאמת את דבריהם, אפלו דבר של קדשה, כי עון שבועה חמור מאד מאד, ולמה צריך האדם להשבע? ! אם אחרים רוצים להאמין — יאמינו בלא שבועה, ואם אינם רוצים להאמין — גם בשבועה לא יאמינו, כי יתלוצצו ממנו, ואפלו אם היו מאמינים עם שבועה, למה יכניס האדם את עצמו ואת בני ביתו בסכנה עצומה, מחמת אילו אנשים טפשים שאינם רוצים להאמין לדבריו.

וספר מוהרא"ש נ"י ספור נפלא המראה את גדל חמר הענין של נדרים ושבועות, (עין בתוספות פענית ח' בדבור המתחיל בחלדה ובור וכו', ומוכא באריכות ב"ערוך" ערך חלד, עין שם), שפעם הייתה נערה אחת שרצתה לילך לבית אביה, והיה בור בדרך ונפלה בו, ובא בחור אחד, ושאל אותה: "אם אני אעלה מן הבור, תנשאי לי?" ואמרה לו: "הן", ונשבועו ביניהם, שהוא לא יתחתן עם אשה אחרת, והיא לא תתחתן עם איש אחר, ואמרו: "מי מעיד בינינו?" והיתה שם חלדה אחת הולכת לפני הבור, ואמרו: "אלו השנים — הבור והחלדה יהיו עדים בינינו", והעלה אותה מן הבור, והלכו לדרךם.

והנה הנערה עמדה בשבועתה, ולא התחתנה עם איש אחר, אבל הבחור הלך ונשא אשה אחרת, וילדה בן, ובאיזה יום באה חלדה ונשכה את הבן ומת, לאחר ימים נולד לו בן שני, ויום אחד

נפל לבור וגם-כן מת, אמרה לו אשתו: "מה זה המעשה שהגיע לנו, שלא כשאר בני-אדם, ששני בנינו מתו במיתות משנות כאלו?" פתאם נזכר בכל המעשה עם הנערה הנ"ל, ואיך שנשבע לה, ולקח לעדות החלדה והבור, וספר לאשתו כל המעשה, אמרה לו אשתו: "אם-כן חזר וקח את הנערה הנ"ל לאשה, כי היא בת זוגך", וכתב לה גט, והלך ונשא את הנערה הנ"ל; הרי אנתנו רואים איך שענין השבועה הוא כל-כך חמור, ואשרי מי שנוהר בזה לגמרי.

* * * * *

נס

פעם אחת הלך מוהרא"ש נ"י לנחם אחד מאנשי שלומנו שבתו נהרגה, לא עלינו, בתאונת דרכים, על-ידי שמשאית גדולה נכנסה במכונית שלהם, ונהרגה במקום, רחמנא לצלן, ודבר אז מוהרא"ש נ"י כמה ענינים נפלאים כדרכו, ובתוך שיחתו הקדושה ספר, שספור כזה ארע גם עמו בשנת תש"ל, שנסע עם כל משפחתו להיות בימי הקיץ באחד ההרים מחוץ לעיר, ובדרך נשבר אחד הגלגלים, והצרכה המכונית לנטות לצד, ומרב מהירות התנועה של המשאיות הגדולות שנסעו במהירות רבה, אי אפשר היה להם לנטות לצד, והיה כפשע ביניהם לבין המות ממש, שלא תפנס בהם משאית גדולה במהירות עצומה כדרך שנוסעים, ובקש מוהרא"ש נ"י אז הרבה מהשם יתברך, שיעצר קצת את התנועה, עד שתהיה אפשרות להוביל את המכונית הצדה, על מנת שיוכל הנהג להתליף את הגלגל, וכן היה, ויצאו לחוץ והכרתו להוציא את כל התפצים, שזו היתה עבודה קשה, ובין כך תקן הנהג את הגלגל, ובזמן שהיו עומדים בצד הכביש, עברו מכוניות משא גדולות מאד במהירות גדולה עד מאד, וממש היה נס בתוך נס, שלא התנגשו בהם, ואחר-כך הכניסו את כל התפצים, ובין התפצים היתה קופסה אחת,

ששם היו מנחים הרבה בגדים חדשים, שזה עתה קנה אותם מוהרא"ש נ"י, והכסף לא היה שלו, רק הלנהו מרב עניותו אז, והם היו חפצים יקרים, וכשהכניסו כל החפצים, יצא מוהרא"ש נ"י עוד פעם להסתפל אם לא נשאר משהו, והסתכל בכל המקומות סביבות המכוננית, ולא היה שום דבר, וכשהגיעו אל מחוז חפצם, והוציאו את כל החפצים, החבילה הזו שבה היו החפצים היקרים היתה חסרה, והיה פלא גדול — הן למוהרא"ש נ"י והן לנהג, להיכן נעלמה החבילה, ולא היתה שום אפשרות בעולם, שאחד יגנב את זה או שנשאר, כי אף אחד לא היה אז, וכן הלכו להסתכל בכל המקומות, אולי נשאר משהו, ועל-כן היה פלא להיכן נעלמה.

ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שזה אצלו עד היום פלא, באיזה אופן נעלמה, אף זה בטוח, שהפסד הממון שהיה לו אז, היה כפרה לכל המשפחה, ועל-ידי-זה נצלו, וכמאמר הזהר הקדוש (הקדמת הזהר): אית מאן דפרע בגופיה, ואית מאן דפרע במקוניה, כי הפסד הממון היה כפרה עליהם, ואמר — מי שלא היה אז באותו מקום, וראה איך שנקרע הגלגל, ובכל זאת לא נתהפכה המכוננית וכו', או לא נכנסה בהם משאית גדולה שנסעה במהירות עצומה, לא יכול להבין את גדל הנס שהיה להם אז.

* * * * *

נגינה

מוהרא"ש נ"י דבר פעם מענין הנגינה, ואיך שיש לה כחות עצומים להמשיך את לב האדם אל השם יתברך, וכמבאר בכמה מקומות בדברי רבנו ז"ל (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ג', נ"ד, רכ"ו, רל"ז, ובחלק ב', סימן ס"ג, ובשיחות הר"ן, סימן רע"ג), ולכן טוב מאד להרגיל את עצמו לשמע פלי זמר ולשיר לעצמו שירים ונגונים של

שְׂמֵחָה, כִּי זֶה מַעֲלָה אֶת הָאָדָם מֵרוּחַ נִכְאָה וּמְרוּחַ שֶׁל עֲצָבוֹת אֶל רוּחַ טוֹבָה וְאֵל רוּחַ שְׂמֵחָה, וְיָכוֹל לְשַׁנּוֹת אֶת כָּל מַעֲמָדוֹ וּמַצְבּוֹ מִן הַהַפּוּף אֶל הַהַפּוּף, כִּי בְּרַגַע הַקָּדָם הָיָה שְׂרוּי בְּעֲצָבוֹת וּבְדַכְּאוֹן גָּדוֹל, וְנִדְמָה הָיָה לוֹ כְּאִלוֹ כְּבָר אֵין שׁוּם תּוֹחֵלֶת וְתַקְנָה בְּעוֹלָם, וּפְתָאֵם שָׁמַע אֵיזָה שִׁיר וְנִגּוּן שֶׁל שְׂמֵחָה, וְנִשְׁתַּנָּה מִצָּב רוּחוֹ לְגַמְרֵי, וּכְבָר אֵין יְכוּלִים לְהַכִּיר אוֹתוֹ כָּלֵל.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁעָקַר הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל הַנִּגּוּנִים הַיּוֹם הוּא — לְקַחַת הַנִּגּוּנִים שֶׁל אֱלוֹ הַרְחוּקִים מִן הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, שֶׁהַכְּנִיסוּ בָּהֶם כָּל מִינֵי נְבוּלָה וְזִהְמָה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וּלְהַכְנִיס בָּהֶם דְּבוּרֵי אַמוּנָה וְדְבוּרֵי הַשְּׂתוּקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, כִּי הִרְבָּה מִהַנִּגּוּנִים שְׁלָהֶם, וּבִפְרָט אֱלוֹ הַנִּמְצָאִים אֲצֵל אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַסְּפָרָדִים וְהַתִּיּוֹמִים, הֵם בְּאַמַּת נִגּוּנִים קְדוּשִׁים, שֶׁהָיוּ בָּהֶם דְּבוּרִים קְדוּשִׁים כְּבָר אֶלְף שָׁנָה, אֲבָל אַחֲר־כֵּן כִּשְׁעָקְרוּ מֵהֶם אֶת הָאַמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, אֲזִי הַכְּנִיסוּ בְּתוֹךְ הַנִּגּוּנִים טְמָאָה וְזִהְמָה, וְלָכֵן עֲכָשׁוּ עַקַר הַתַּקּוּן שְׁלָהֶם הוּא — לְחַזֵּר וּלְהַכְנִיס בָּהֶם דְּבוּרֵי אַמוּנָה פְּשוּטָה: "מִמְלֵא כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוֹת בְּלַעֲדֵיךָ כָּלֵל" וְכוּ', וְכֵּה לֵאמֹר לֵאמֹר יַחֲזְרוּ לְשִׁיר וּלְרִנָּן נִגּוּנִים קְדוּשִׁים וְטְהוּרִים בְּהַתְּעוֹרְרוֹת הָאַמוּנָה הַקְּדוּשָׁה וּבְדַבְּקוֹת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, עַד שֶׁכֵּלֶם יַחֲזְרוּ בְּתוֹבָה אֲמִתִּית לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂאֵף-עַל-פִּי שֶׁכְּבָר הָיוּ צְדִיקִים בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, שְׁעָסְקוּ בְּזֶה, כְּמוֹ הַרְבֵּי הַקְּדוּשׁ מִקְּאֵלִיב, זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָּהּ, וְעוֹד, שֶׁלְּקַחוּ אֶת נִגּוּנֵי הַגּוֹיִם וְרוּעֵי הַצֵּאֵן וְכוּ', וְהַכְּנִיסוּ בָּהֶם דְּבוּרֵי דְּבָקוֹת וְהַתְּעוֹרְרוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, אֲבָל כָּל זֶה הָיָה בְּשִׁבִיל אֲנָשֵׁי דוֹרָם וּבְנֵי מְדִינָתָם, שֶׁהֵיְתָה לָהֶם הַרְגָּשָׁה בְּנִגּוּנִים שְׁלָהֶם, מֵה שְׂאֵין בֵּין בְּדוֹרוֹת הַלְלוֹ, כְּבָר אֵין שִׁיף הַנִּגּוּנִים שְׁלָהֶם כָּלֵל לְהַמּוֹן הָעָם, וְאֵין לְרַב בְּנֵי-הָאָדָם שׁוּם הַשְּׂגָה בָּהֶם כָּלֵל, וְלָכֵן צְרִיכִין לְחַבֵּר נִגּוּנִים וְשִׁירִים חֲדָשִׁים, שֵׁישׁ לְאֲנָשֵׁי הַדּוֹר הַשְּׂגָה בָּהֶם, שֶׁהֵם הַנִּגּוּנִים שְׁלָהֶם בְּעֲצָמָם, וּלְהַכְנִיס בָּהֶם דְּבוּרֵי אַמוּנָה כְּנ"ל.

וכשהתחיל אחד מאנשי שלומנו היקרים לעסק בזה, דהינו להכניס דבורי אמונה בתוך כל הנגונים, ולפרסם אותם בעולם על-ידי קסטות וכו', (ונקראו בשם "שירי היכל-הקדש"), שבח מוהרא"ש נ"י את מעשה ידיו מאד מאד, ואמר, שעוד יחזרו המון מאחינו בני ישראל בתשובה על-ידי הנגונים האלו, וכן הנה, שהם עשו ועדין עושים פעלה נוראה ונפלאה בעולם, וכבר מרגל בפי הבריות המלים — "ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין" וכו', מה שלפני זה אף פעם לא ידעו ממלים אלו כלל.

ומוהרא"ש נ"י בעצמו נוהג לשיר נגונים אלו בשלחנו בכל זמני שמחה ועתותי רצון, והיה אומר, שמנח בהם רוח-הקדש גבה ועליון מאד; אשרי הזוכה לשיר אותם בכל עת.

* * * * *

סבלנות

מוהרא"ש נ"י אומר, שאחת מן המדות החשובות ביותר, שאדם צריך להרגיל את עצמו בהן, היא — מדת הסבלנות, ובלעדה אי אפשר בשום פנים ואפן לעבור את זה העולם בשלום, כי בכל רגע מנסים את הסבלנות של האדם באפן אחר, ותכף-ומיד פשהוא מאבד את סבלנותו, הוא עלול לבוא לידי כל רע, ורחמנא לצלן, ולכן האדם מכרח לתקן את המדה הזאת ביותר, ורק אז יהיה מבטח שיחיה חיים טובים ונצחיים באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמדה זו של סבלנות צריכין — הן בין אדם למקום והן בין אדם לחברו, כי בין אדם למקום, האדם צריך להרגיל את עצמו במדת הסבלנות, ולחכות ולבקש הרבה מלפניו יתברך על כל פרט ופרט יהיה מה שיהיה, דבר קטן ודבר גדול, ואין שום דבר בעולם שלא יוכל האדם לפעל על-ידי תפלה ותחנונים אליו יתברך, העקר הוא — הרבה תפלה וסבלנות

דקדושה, כי כל זה נכלל בהשגת מדת הכתר, (שהיא ההשגה הגבוהה ביותר למעלה מכלם), שמצד אחד פרושה — גזר ועטרה, אבל מצד שני פרושה גם סבלנות והמתנה, וכמו שכתוב (איוב ל"ו): כתר לי זעיר ואחונך (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ר). כי עד שהאדם זוכה להגיע אל ההשגות הגבוהות שבעולמות העליונים, עליו לסבל ולהמתין הרבה, וזהו עקר הבחירה והנסיון שמנסין את האדם בזה העולם — אם יש לו הסבלנות והמתנה, עד שיוזכה להכנס לתוך שערי הקדושה באמת, כי בודאי כל אדם היה רוצה להיות איש כשר וצדיק וירא השם באמת, אף הוא רוצה את זה רק אם יוכל לזכות לזה תכף-ומיד ביום אחד, כי אין לו מדת הכתר — מדת הסבלנות, לחכות ולהמתין לזה, ומחמת שאי אפשר לזכות לכל זה בפעם אחת, לכן הוא מתאש לגמרי מלראות עוד איזה טוב בימי חייו, והוא בורח ועוזב את הכל.

מה שאין כן מי שיש לו שכל אמתי, הוא מכניס בעצמו מדת הסבלנות באמת, והוא זוכר תמיד, שאי אפשר להכנס לתוך שערי הקדושה בפעם אחת, מחמת חקי הבחירה והנסיון, בבחינת מה שכתוב (שמות כ"ג): "לא אגרשנו מפניך בשנה אחת" וגו', "ורבה עליך חית השדה, מעט מעט אגרשנו מפניך", הינו שאת הרע והטמאה צריכים לגרש לאט לאט, פן ירבו עליו הקלפות והמקטרגים, (שהם בחינת חית השדה), ויבטלו אותו לגמרי, ולכן הוא מחיה את עצמו עם כל נקדה טובה הבאה תחת ידו, וכן עם כל השגה קטנה שהוא זוכה להשיג בהשגת אלקותו יתברך, ועל-ידי-זה לאט לאט מתקבצין ביחד כל אלו הנקדות וההשגות, בבחינת — פרוטה לפרוטה מצטרפת לחשבון גדול, עד שזוכה שנפתחים לו שערי מחו, וזוכה להכנס ולהשתעשע בהיכלא דמלכא עלאה, אשרי לו!

ואמר מוהרא"ש ג"י, שמוהרנ"ת ז"ל מסביר (עין לקוטי-הלכות, הלכות תרומות ומעשרות, הלכה ג', אות ג'), שכל זה היה הפגם של ירבעם בן נבט, שהשם יתברך תפס אותו בבגדו, ואמר לו: "חזר בך, ואני

ואתה וכן ישי נטיל בגן עדן, ושאל ירבעם: "מי בראש?" והשיב לו השם יתברך: "בן ישי בראש", ומחמת זה לא רצה לשוב (עין סנהדרין ק"ב), ולכאורה הדבר תמוה, כי הלא ירבעם היה חכם גדול, ואיך יעלה על דעתו לשאל את השם יתברך "מי בראש?" האם יהיה חוטא נשקר? היעלה על הדעת, שאחר שהרשיע כל-כף הרבה, יהיה יותר גדול מדוד המלך, עליו השלום, שעבד את השם יתברך ביגיעה גדולה מאד מאד כל ימי חייו?

אף על-פי הנ"ל מבאר הענין היטב, כי תכף כשהזכירו השם יתברך לשוב, תכף נתלהב ירבעם מאד מאד להשם יתברך בהתלהבות גדולה ועצומה מאד, עד שלפי עצם ההתלהבות אז, היה יכול לעלות למדרגה כזו, שיהיה גדול מאד, אפלו יותר מדוד המלך, עליו השלום, אבל הוא רצה כל זה תכף-ומיד, ולא היתה לו הסבלנות לחכות ולהמתין, עד שיזכה לכל זה מתוך עבודתו ויגיעתו, ולכן נפל ונתרחק לגמרי, ונאבד משני העולמות גם יחד, רחמנא לצלן.

ולכן אשרי מי שמרגיל את עצמו במדת הסבלנות בינו לבין המקום — מצד אחד עושה כל מה שביקלתו בעבודת השם יתברך, ומצד שני יש לו סבלנות עצומה לחכות ולהמתין עד שיזכה להגיע אל איזו מדרגה שבקדשה, ואז טוב לו בזה ובבא לנצח.

ובין אדם לחברו בודאי צריך האדם סבלנות נוראה ונפלאה מאד, כי מי שאין לו סבלנות, הוא עלול להתפוצץ בכל עת ורגע על לא דבר — כשרק יגע בו חברו בלי כוונה, ובפרט בבית בינו לבין אשתו, אם אין לו סבלנות עצומה, אז כל הבית הוא כמו גיהנם ממש, רחמנא לצלן, כי תכף-ומיד שנדמה לאחד מהם, שהשני אמר איזו מלה שלא לפי כבודו, אז יש כבר צעקות ומלחמות בבית, עד שהחיים מרים להם ממות, ושניהם נשברים לעברי שברים ממש.

מה שאין כן כשהאדם הוא סבלן גדול בחוץ — עם חבריו, ובבית — עם אשתו ובניו, אזי הוא חי חיים טובים, כי הוא תמיד משתדל להבין את אחרים, ולדון אותם לכף זכות, ובדרך זו הוא עושה שלום עם כל הבריות, וכלם אוהבים אותו, ויש לו גדלות וחרות המחין להדבק בו ותברך תמיד באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבודאי אל סבלנות פזאת זוכין על-ידי למודי רבנו ז"ל, על-ידי תפלה והתבודדות, כי כל מה שהאדם עוסק בתפלה ובהתבודדות, נכנסת בו יותר אריכות אפים וסבלנות, (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קנ"ה), וכבר אינו דוחק את השעה כלל, ולכן מרמז באותיות ב'ר'ס'ל'ב' אותיות ר'ב' ס'ב'ל', כי רבנו ז"ל עם למודיו הנפלאים, מכניס בנו ס'ב'ל' ר'ב' לסבל על כל מה שעובר עלינו ברוחניות ובגשמיות, ואשרי הזוכה להתקרב אליו ואל תלמידיו האמתיים שבכל דור ודור, ואז אל רב טוב הגנוז והצפון יזכה בזה ובבא לנצח.

* * * * *

סדר

מוהרא"ש נ"י אמר, שמוכא בספרים הקדושים, שסגלה נפלאה שימשך איזה ענין ודבר שבקדשה בלי מניעות ועכובים הוא — שלא יקפיד האדם שיהיה כל הדבר בשלמות וכסדרן, דהינו למשל, מי שמחבר ספרים, שלא יקפיד שתהיה כל תבנית הספר בתכלית השלמות ובסדר מדיק ביותר, ובאפן פזה נותנים לבעל-דבר ולסטרא אחרא חלקו וגורלו, ואז הוא מסתלק מעם האדם, ואין לו כבר פח לקטרג עליו כלל, וכדגמת השעיר לעזאזל ומים אחרונים, ועוד כמה דברים המזכרים בזהר הקדוש, שעקר תכליתם וכוננתם היא לתת לסטרא אחרא מנת חלקו, ואז כבר אין לו שום פח לקטרג

על עם ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכמה צדיקים וגדולי המחברים נהגו כן, דהינו שלא דקדקו שיהיה חבורם בתכלית השלמות והסדר, והזכיר אז את הרב הקדוש רבי צבי הירש ממונקאטש, וזכרנו לברכה (פעל ה"דרכי תשובה"), שבספרו הקדוש "באר לחי רואי", (פרוש על "תקוני הזהר" הקדוש), החסיר שני פרקים באמצע הספר בלי להשלימן, מהטעם הנ"ל, ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שזהו גם הטעם למה הוא, גרו יאיר, בעצמו לא הדפיס עד היום את חלק י"ד מספרו הקדוש שו"ת "אשר בנחל", אף-על-פי שכבר הדפיסו יותר ממאה חלקים אחר זה, פי כשלא מדקדקים שיהיה הכל בתכלית הסדר, אז יש הצלחה אחרת לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש בענין זה סוד גדול, כי עקר אחיות היצר הרע והבעל-דבר, וכן עקר חלישות הדעת שיש לרב בני-אדם, היא דיקא בענין זה של סדר ושלמות, פי רב בני-אדם יש להם רצונות טובים וחזקים להתקרב אל השם ותברך ולתורתו הקדושה, ויש להם כל מיני תכניות וסדרים וכו', איך יזכו לזה, ואיך ימלאו כל יום ויום בתכלית השלמות?! אבל תכף-ומיד כשנבדחה ונסטה קצת מן הסדר שלהם, הם מתאשים לגמרי, וחושבים שכבר לא יהיה שום דבר מפל התכניות שלהם, מה שאין כן אם לא היו מדקדקים מקדם, שיהיה כל דבר בתכלית הסדר והשלמות, רק היו חזקים לתפס כל נקדה ונקדה הבאה תחת ידם, אפלו שלא יהיה באיזה סדר מיוחד, אז היו מצליחים בכל ענין, והיו פועלים הרבה בעבודת השם ותברך.

והיה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר לבחורי חמד, תלמידי "היכל-הקדש" היקרים, שעל-פי-רב בימי אלול, יש לכל אחד ואחד תכניות ארכות, איך יזכה למלא כל יום ויום עם שעורים רבים בתורה ובתפלה כרצון רבנו ז"ל, ולפעמים גם מעלים אותם על פני

הפּתב — שְׁבִשְׁעָה זֶה וְזֶה יִלְמַד לַמּוֹד זֶה, וְכֵן בְּשַׁעָה זֶה וְזֶה יִתְבוּדַד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ', וּבִינְתִים אֵינוֹ יוֹדֵעַ שְׁבִאוֹתָהּ שַׁעָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֵת כָּל הַתְּכֵנִיּוֹת הָאֵלוֹ, הַבְּעַל־דָּבָר יוֹשֵׁב מִמּוֹלוֹ וְכוֹתֵב גַּם־כֵּן — בְּשַׁעָה זֶה וְזֶה אֲזֻמֵּן לוֹ מְנִיעָה זֹאת, בְּשַׁעָה זֶה וְזֶה אֲזֻמֵּן לוֹ עֶכּוֹב זֶה וְכוּ', וְלִכֵּן הָעֵקֶר הוּא שִׁיחִיָּה הָאָדָם חֹזֵק מְאֹד, וּבְכָל רִגַע פְּנוּי שָׂרָק יִהְיֶה לוֹ, יִמְלֵא אוֹתוֹ עִם נִקְדוֹת טוֹבוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, (אֲפֹלוֹ אִם לֹא יִהְיֶה בְּאִיזָה סֵדֵר וְתְכֵנִיּוֹת מִיַּחַדְתָּ), וְאִזּוֹ יִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת טוֹב הַרְבֵּה תָּמִיד, וְאִף אֶחָד בְּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְמַנֵּעַ אוֹתוֹ מִעִבּוּדָתוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁכָל זֶה הוּא הַאֲמַת שֶׁל רַבְּנוֹ ז"ל, שְׁמַגְלָה לָנוּ שְׁגָם בְּתוֹךְ הַ"שְּׁלֵא כְּסֵדֵר" הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְעַל־יְדֵי זֶה בְּעִצְמוֹ, הַ"שְּׁלֵא כְּסֵדֵר" נִתְהַפֵּךְ לְ"כְּסֵדֵר" (עֵינִי לְקוּטִי־מוֹהֲרָן, חֵלֶק ב', סִימָן פ"ב), כִּי רַבְּנוֹ ז"ל מְכַנִּיס בְּאֲמַת תְּשׁוּקָה וְהַתְּלַהּבוֹת עֲצוּמָה כְּזֹאת אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שְׁבְכָל רִגַע וְרִגַע בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם, הוּא מִשְׁתַּדֵּל לַחֲטֹף אִיזָה טוֹב אֲמַתִּי וְנִצְחִי, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל כָּלֵל עַל מַה שְּׁלֵא הֵלֵךְ לוֹ כְּסֵדֵר עַד עַכְשָׁיו, וּבִאֲפִן כְּזֶה כָּל יָמָיו הוֹלְכִים לוֹ בְּסֵדֵר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי הוּא זוֹכֶה תָּמִיד לְמִצָּא אֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֲנִינָיו, וְלִקְשֹׁר וּלְיַחַד אוֹתָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שָׂרָק זֶה נִקְרָא שְׁלֵמוֹת וְסֵדֵר בְּאֲמַת (עֵינִי הֵיטֵב בְּתוֹרָה פ"ב הַנ"ל).

וּפְעַם בְּלֵיל פֶּסַח אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁזֵהוּ גַם הַטְּעוֹם לְמַה לֵּיל הַתְּקַדֵּשׁ הַחַג שֶׁל פֶּסַח נִקְרָא בְּשֵׁם "לֵיל הַסֵּדֵר", כִּי אִף עַל־פִּי שְׁבִאֲמַת כָּל הַמַּחֲזִין שְׁנִכְנָסִין בְּלֵילָה זֶה, הֵם נִכְנָסִין שְׁלֵא כְּסֵדֵר (וְכַמְבָּאָר כָּל זֶה בְּכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל, עֵינִי פְּרִי עֵץ חַיִּים, שַׁעַר חַג הַפֶּסַח וּיְצִיאַת מִצְרַיִם), אִף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שְׁכָל עֵקֶר תְּכֵלִית הַשְּׁנוּי וְהַ"שְּׁלֵא כְּסֵדֵר" הַזֶּה, הוּא רַק כְּדֵי שְׁנוּכַל לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְלֵא זֶה אִי אֲפֹשֶׁר הִיָּה לְהַשִּׁיגוֹ כָּלֵל, (וְכַמְבָּאָר כָּל זֶה בְּכַנּוֹת שֵׁם), עַל־כֵּן זֶהוּ בְּאֲמַת הַ"סֵּדֵר" הַכִּי גְדוֹל, וְרַק זֶה נִקְרָא "סֵדֵר" בְּאֲמַת, כִּי עֵקֶר הַסֵּדֵר הוּא — לְמִצָּא אֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַ"שְּׁלֵא כְּסֵדֵר" דִּיקָא, וְהִבֵּן כָּל

זה מאד, כי הוא דבר הנצרך מאד לעבודת השם יתברך; אשרי
הזוכה להבינו!

* * * * *

סבות

פעם בליל סבות אחר חצות לילה ט"ל מוהרא"ש נ"י בחוץ עם
אנשי שלומנו היקרים כדרכו, וענה ואמר לאברכים והבחורים
שעמדו סביבו: רבנו ז"ל אמר, שהענין שלו הוא ראש השנה,
וכידוע אצלנו, שכל הענין של רבנו ז"ל הוא ראש השנה, וכן פעם
אמר, שתתקן-ומיד כשחולף ועובר ראש השנה, הוא כבר מטה א"ן
אל הקיר לשמע אם מעוררין לקום לסליחות... ומוהרנ"ת ז"ל אמר,
שהענין שלו הוא יום כפור, כי מוהרנ"ת ז"ל היה לו למוד זכות
על כל אחד ואחד מישראל, יהיה מי שיהיה, ואמר ש"יכול לכתב
על כל אחד מישראל כמה בויגין (גליונות) של למודי זכות,
ועל-ידי שמלמדין זכות על האדם, ודנין אותו לכף זכות, על-ידי-זה
ממשיכין לו סליחת עוונות (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רפ"ב).
ומוהרנ"ת ז"ל נסתלק עם מלים אלו על שפתותיו: "חננו המרבה
לסלח", והרב רבי אברהם בן רבי נחמן ז"ל, אמר על זה רמז נאה,
כי חנו"ן המרבה לסלח בגימטריה — נת"ן במכוון, ולכן כל
הענין שלו היה יום כפור, ואני אומר שהענין שלי הוא סבות, כי
כל ימי ושנותי דברתי מקדשת שבעת הנרות, שהם כנגד שבעת ענני
הכבוד של הספה, (וכמובא בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כ"א). ע"ן שם;
ותורה זאת למדתי יותר מכל התורות שבלקוטי-מוהר"ן, וכן
התבודדתי עליה בכל יום ויום כמה שנים רצופות, ומי שזוכר את
התורות שלמדתי ברבים, זוכר היטב שלא הייתה תורה שלא דברתי
בה מקדשת שבעת הנרות, וכן הסך של הספה הוא מפסלת ג"ן
ונקב דיקא, דהינו לקחת אנשים שמנחים בשאול תחתית וכו' —

שהם בבחינת פסלת, ולעשות מהם סכף לספה, ולהחזירם בתשובה שלמה אליו יתברך, וכזה אני עוסק כל ימי חיי, ולכן הענין שלי הוא סכות.

ודבר אז מוהרא"ש נ"י מגדל מעלת מצות ספה, ומה האדם צריך לתאר לעצמו בשעה שיושב בתוך הספה, כאלו הוא מסבב מכל הצדדים עם אור שכינת עזו יתברך, והוא יושב בתוך האור המקיפו מכל צד ומתבטל בו לגמרי וכו', ואמר, שמי שמעין בכתבי האר"י ז"ל, יראה, שבכל קיר ורוח של הספה מאיר שם אחר, וזכי הראות זוכין לראות שמות אלו, וליחד עמהם יחודים קדושים טהורים, וממש להתבטל לגמרי מרב אור, ואמר אז, שבעלי הנפש גם זוכין לראות את כל השבעה רועים בתוך הספה.

וזאת ראינו אצל מוהרא"ש נ"י, שכשנכנס לתוך הספה בלילה הראשון, היה נגש אל כל אחד ואחד מהששה רוחות (דרום, צפון, מזרח, מערב, מעלה ומטה), והיה נושק בידו לכל רוח ורוח, (הינו שנגע בידו בקירות ונשק אותם, וכן למעלה ולמטה), וכן היה עושה כשנפרד מן הספה ביום האחרון, ומי שזכה לישב אצל מוהרא"ש נ"י בתוך הספה הקדושה, היה מרגיש יראה עלאה ונוראה מאד, מה שאי אפשר לתאר כלל, והיו יכולים להרגיש אז במקצת את פרוש המלים שרגיל על לשונו של מוהרא"ש נ"י: "ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ואין שום מציאות בלעדיו כלל, ובכל תנועה ותנועה שם אלופו של עולם", וכן היה מוהרא"ש נ"י רגיל לחזר על זה הרבה בתוך הספה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריכין לשמח מאד מאד בחג הסכות, כי זהו זמן שמחנתנו, ובפרט שאנו מסבבין אז עם כל-כף הרבה מצוות יקרות פאלה: ספה, לולב ואתרוג, הושענא רבא, שמיני עצרת ושמחת תורה וכו', ואמר בשם אחד מאנשי שלומנו, שמשוהו חמץ בפסח הוא אסור רק מדרבנן (לפי שיטת ריש לקיש, שחצי

שעור אינו אסור מן התורה, יומא ע"ג:), אבל משהו עצבות בסכות הוא אסור מדאורייתא, כי כתיב בזה (דברים ט"ז): "ושמחת בחגיך, אתה ובנך ובתך וכו', ויהיית אף שמח... ובפרט, שברוך השם, יש ויש לנו במה לשמח, כי אין עוד שמחה בעולם, כמו שמחת התורה והמצוות, למי שזוכה לטעם מהם באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבחג הסכות ראוי לתן מתנה נוספת (בקשיש) כביכול להשם יתברך, ולסים בו את מסכת סכה — בבלי, ירושלמי, תוספתא, ועל-ידי-זה האדם בונה לעצמו בית שלם בחג הסכות, ב'ית' הוא ראשי תבות — בבלי ירושלמי תוספתא, ואמר שזה מרמז בפסוק (בראשית ל"ג): "ויעקב נסע סכתה ויבן לו ב'ית", ואם יזכה האדם ללמד את כל הלכות סכה ברמב"ם, טור ושלחן ערוך, אין למעלה מזה, כי העקר הוא הלכה למעשה, ואז יש לאדם שומר ושוטר השומר אותו מכל רע, ש'ו'ט'ר' הוא ראשי תבות ר'מב"ם טור ו'ש'לחן ערוך, ודו"ק.

אשרי מי שזוכה לחגג את חג הסכות עם שמחה אמתית של למוד התורה הקדושה וקיום המצוות.

* * * * *

סמים

מוהרא"ש נ"י אמר, שהסבה שכל-כף נתרבו היום מוכרי סמים ולוקחיהם, רחמנא לצלן, היא מחמת שבני-אדם רוצים לצאת ממציאות החיים, כי אי אפשר להם להשלים עם גורלם, ולכן הם חושבים, שעל-ידי שיקחו סמים וכיוצא בזה יצאו מן המציאות, ויגיעו לעולמות אחרים יותר גבוהים וכו', ועל-ידי-זה יפטרו מצרותיהם, מה שכל זה הוא רק שקר ודמיון גדול, כי תכף-ומיד כשסר כח הסמים, האדם חוזר לאותו מעמד ומצב שהיה מקדם,

(אם לא אָל מעמד יותר גרוע), והצרות עדין במקומן עומדות, וְלֹא השתנו אֶפְלוּ כִּהְיוּ זֶה, וּבִינְתַיִם הָרַס הָאָדָם אֶת בְּרִיאוֹת גּוֹפוֹ, כִּי סָמִים אֵלוֹ הֵם סַם הַמָּוֶת לְבְרִיאוֹת הַגּוּף כִּידוּעַ, וְלִבְסוּף נַעֲשֶׂה הָאָדָם כְּמוֹ צֶמַח מְעַפֵּשׁ, עַד שֶׁהוּא מֵת מִזֶּה לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, שְׂצָרִיכִין לְהַשְׁמֵר מְאֹד מְאֹד מִמוֹכְרֵי סָמִים, שְׂרוּצִים לְתַפְס בְּנֵי-אָדָם בְּרִשְׁתָּם, כִּי דָרְכָם לִתֵּן לְאָדָם רֵק לְטַעַם קָצֵת מִן הַסָּמִים בְּחֻנָּם, כְּדֵי שִׁיטְעַם הַטַּעַם שְׁלֵהֶם, וְאַחַר-כֵּן מוֹכְרִים לוֹ כַּמּוֹת גְּדוּלָּה, וְלוֹקְחִים מִמֶּנּוּ אֶת כָּל מְמוֹנוֹ, וְלִכֵּן שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם לְגַמְרִי, וְלֹא יִכְנִיס עֲצָמוֹ בַּדְּבָרִים הַנוֹגְעִים לְסַכְנַת נַפְשׁוֹת מַמְשׁ.

וְהַמְשִׁיף מוֹהְרָא"ש נ"י וְאָמַר: כְּמוֹ שֵׁישׁ מוֹכְרֵי סָמִים בְּגִשְׁמִיּוֹת, כְּמוֹ-כֵן יֵשׁ מוֹכְרֵי סָמִים בְּרוֹחַנִיּוֹת, וּמִי שֶׁמְטַעֵה אֲנָשִׁים וּמוֹנֵעַ אוֹתָם מִלְּהִסְתַּכֵּל עַל מְצִיאוֹת הַחַיִּים — שֶׁהֵם מְכַרְחִים לַחַיּוֹת בְּזֵה הָעוֹלָם עִם אִשָּׁה וְיִלְדִים, וְלִתֵּת לְעֲצָמָם עֲצָה בְּכָל מָה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, הֵם מוֹכְרֵי סָמִים מַמְשׁ, כִּי הֵם מוֹצִיאִים אֲנָשִׁים מִן הַמְצִיאוֹת, וְגוֹרְמִים לָהֶם לִפְלֵי אַחַר-כֵּן בְּנִפְּלָה עֲמָקָה מְאֹד בְּאֵין סוּמָף, רַחֲמָנָא לְצַלָּן.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, שֶׁהוּא מְכִיר הַרְבֵּה מוֹכְרֵי סָמִים כְּאֵלוֹ, שֶׁהֵם מְסִיתִים בְּנֵי-אָדָם לְהִיּוֹת בְּשֻׁדָּה כָּל הַלְּיָלָה, וְלַעֲשׂוֹת עֲבוֹדוֹת פְּרִאִיּוֹת וְכוּ', וְלִשְׁכַּח מִהָאִשָּׁה וּמִהַיְלָדִים וְכוּ', וְהַסּוּף שֶׁל אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ רֵק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדַע, כִּי אַחַר-כֵּן הֵם נוֹפְלִים בְּנִפְּלָה עֲמָקָה כְּזֹאת, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוֹם תְּקוּמָה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְאִזּוֹ כְּבָר אֵין לָהֶם אִשָּׁה וְיִלְדִים, כִּי עֲזָבוּ אוֹתוֹ, וּמִזֶּה צוּמְחוֹת אַחַר-כֵּן כָּל הַצָּרוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְדַעַת, שֶׁבְּהִכְרַח לְהִיּוֹת בְּעַל אַחֲרִיּוֹת וְלִהְשָׁגִיחַ עַל צָרְכֵי בֵיתוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ כָּלֵל לְבָרַח מִן הַמְצִיאוֹת, וּמִי שֶׁמְכַנִּיס בְּרֵאשׁוֹ הַרְבֵּה אַחֲרֵת, הוּא רֵק מוֹכֵר לוֹ סָמִים, וְהוֹרֵס אֶת כָּל חַיּוֹ לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן.

וספר מוהרא"ש נ"י מעשה איום ונורא ממוכר סמים כזה: הנה פעם בחור יתום שהיה גר בבית אביו חורגו (שקורין שטיפ-פאטער), ואביו הנ"ל היה עושה לו מעשי רשעות ממש, והיה מכריח אותו לישון בחדר האכל בלי לתת לו חדר מיוחד, בשעה ששאר הבנים והבנות שלו (שלא היו אחים ואחיות שלו) מסתובבים בבית, והבחור הזה היה מספן מאד, וכמעט שיצא מדעתו מרב צער ובלבולים שהיו לו בבית, ופעם בא אל מוהרא"ש נ"י, ושפף לפניו מר לבבו, ואיך שטוב מותו מחייו, ויעץ לו מוהרא"ש נ"י, שאינו חייב כלל לחיות חיים מרורים כאלו, ולכן ילך מביתו, ויבוא להתאכסן בישיבת "היכל הקדש". והנה לו שם מפל טוב. וכשנודע לאביו החורג מזה, הוא בא לבנין "היכל הקדש", ובקש ממוהרא"ש נ"י, שיגרש את בנו החורג מן הישיבה, ואם לא, שם בגנה שיש לפני הישיבה תהיה קבורתו, ואף פעם לא יתחתן, (אז בימים ההם, לא היתה הקרקע מרצפת עדין, והיה שם כמו גנה קטנה). ולא חש מוהרא"ש נ"י לדבריו כלל. וענה ואמר פלאחר יד: הרי עוד תראה שדיקא בבנין הזה יזכה למצא את זוגו...

והנה צדיק גוזר והקדוש-ברוך הוא מקים, וביום ל"ג בעומר הבא, היתה סעדה גדולה בבנין הישיבה לכבוד התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי פנהוג, ובאה גם-כן איזו נערה לסעדה, והבחור הנ"ל נשא חן בעיניה, ואתר כמה ימים נסכם ביניהם שיתארסו (ממש כדברי מוהרא"ש נ"י הנ"ל), וזמן קצר אחר-כך התחתנו במזל טוב, וגרו ביחד בשלום ובשלחה, ונולדה להם בת, וחיו חיים טובים ושמחים מאד.

פעם בראש השנה בקבוץ הקדוש של אנשי שלומנו (כאן במתיבתא "היכל הקדש", וכדעת מוהרא"ש נ"י, שבכל מקום שנתקבצין עשרה מאנשי שלומנו בראש השנה, זהו נקרא קבוץ), שמע מוהרא"ש נ"י (קצת מרחוק), איך שאברך אחד ("מוכר סמים" ברוחניות) עומד בפנה, ומדבר עם האברך הנ"ל, ואומר לו: האם

אתה חושב, שרק כאן הוא האמת? למה לא תלך לבית הכנסת אחר של אנשי שלומנו, ושם גם-כן תטעם קצת מן "האמת", והדבורים האלו נכנסו באזניו כארס של נחש, והתישב בדעתו שילך לשם לטעם קצת מן הטעם שלהם, [ובאמת אותו בית הכנסת היה מפרסם למקום מושב לצים ומדברי לשון הרע ורכילות וכו', (שהוא מקום השדים, כמבאר בספורי-מעשיות של רבנו ז"ל, במעשה מחגור, עין שם)], אבל האברך היה תמים מאד, ולא ידע מזה כלל, והלך לשם, ושמע מה ששמע — דבורי לשון הרע והוצאת שם רע על מוהרא"ש נ"י ועל תלמידיו היקרים, עד שנתקרה מהתקרבותו למוהרא"ש נ"י בפרט, ומדבר רבנו ז"ל בכלל, וכבר לא מצא מקומו בשום בית-כנסת כאן בחוץ לארץ, ונספם בדעתו לנסע עם משפחתו לארץ ישראל, ולהכנס לגור באיזה קבוץ (דתי), ושם יהיו לו החיים יותר קלים, וכן עשה, ולא עברו ימים מועטים, ונתקרה מן היהדות לגמרי, רחמנא לצלן, וזרק את הכפה, וברח מאשתו ויצא לתרבות רעה לגמרי, (ופעם כשהיה מוהרא"ש נ"י בארץ ישראל, הביאו אותו לפניו, ובקשי פעלו אצלו שיחבש כפה), והיה זה מתזה קורע לבבות לראות אותו בצורה כזו, ובפרט למי שהפיר אותו מקדם, (כי בטבעו היה איש נחמד מאד, ודבורו בנחת עם הבריות וכו'), וכל כשלונו והתרחקותו מן היהדות היו רק בגלל מוכר הסמים הנ"ל, שמכר לו רק כמות מועטת (באיכות רבה) של סמים, ובזה הרג אותו לגמרי, רחמנא לצלן.

וסים מוהרא"ש נ"י, שעל-כן על האדם להזהר בנפשו מאד מכל מיני מוכרי סמים שיש בעולם — בין בגשמיות ובין ברוחניות, ולא יכנס עמהם בשום טוען ונטען כלל, רק יחיה עצמו עם דברי התורה הקדושה הנלמדים בטהרה, ונמשלים לסם החיים (עין יומא ע"ב:), ואז יזכה לחיות חיים טובים ומתקים בזה ובבא לנצח, אשרי לו!

ספר

מוהרא"ש נ"י אמר, שכל חיי האדם הם כמו ספר, וכמו שכתוב (בראשית ה'): "זה ספר תולדות אדם", הינו שתולדות האדם וקורות חייו הם כמו ספר ממש, ומי שרואה למלא את ימיו בטוב הרבה, דהינו בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, הוא כותב ספר נאה ויפה מאד, ובספר הזה יהיו גם אנשים אחרים יכולים לקרא וללמד, איך לנהג בימי חיייהם, ואפלו שעשה אילו טעיות בחיים, ונפל ונכשל בחטאים ובעוונות, חס ושלום, אם הוא חוזר ומתקן אותם, אז נמחק לו הכל, ונשאר לו ספר יפה ונקי. ובדיוק כדגמת ספר, שקדם שמגיהין אותו, יש בו הרבה מאד טעיות, וכמעט מן הנמנע, שיהיה נעשה איזה ספר בלי טעיות מלכתחלה, אבל אחר-כך כשמגיהין אותו, מתקנין הכל, כך צריכים להיות חיי האדם, שתמיד יראה להגיה ולתקן את ספר תולדותיו, עד שישאר לו ספר יפה מאד, ויהיה יכול להתפאר בו בעולם הזה ובעולם הבא.

מה שאין בן מי שאינו משים לבו לכל זה, הוא גם-כן כותב ספר בעל פרחו בלי ידיעתו, אבל ספרו הוא עקם ומלכלך מאד, וזה בזיון נורא לכל מי שקורא בו, ועל-ידי הספר שלו הוא מכשיל אנשים אחרים הקוראים בו, והוא אינו תופס כלל, מה הוא גרם בתולדות חייו, ולכן אשרי המשכיל על דבר אמת, ורואה לחבר ספר נאה מכל ימי חייו, וכך ישאר זכרו ברוך לעד ולנצח נצחים.

ופעם בא אחד מאנשי שלומנו בראש השנה שלפני הסתלקותו למוהרא"ש נ"י, (והיה אז אותו אחד חולה מאד), וקבל לפני מוהרא"ש נ"י, שהוא מקנא בו מאד, שזוכה להשאיר אחריו ספרים יפים ונפלאים מאד, אבל הוא בעצמו לא היה פתבן, ולא זכה להשאיר שום ספרים בכתב, ונחם אותו מוהרא"ש נ"י מאד, ואמר לו: הלא כל החיים שלך היית ספר חי, כי זכית לקרב המון בני-אדם תחת פנפי השכינה, וגם לקרב אותם לרבנו ז"ל, ולהביאם

אל ציון רבנו ז"ל בעיר אומן, ואם-כן הם הם הספרים שנשארים ממך, ולמה לך לפל בדעתך מזה כלל?! ונחם אותו מוהרא"ש נ"י מאד מאד בדבורים אלו.

ופעם באו כמה אברכים לשמע ממוהרא"ש נ"י עצות והנהגות ישרות בעניני שלום-בית וכו', ושאלו את מוהרא"ש נ"י איזה ספר הם יכולים לקנות בשביל נשותיהם להדריך אותן בדרך ישרה, וענה ואמר להם מוהרא"ש נ"י: "תאמינו לי, שאתם הספרים הטובים ביותר בשביל נשותיכם — אם תתנהגו בדרך ארץ גדול ובמדות טובות וישרות, אזי יהיה זה ספר הלמוד הטוב ביותר בשבילן, ואם, חס ושלום, לא תתנהגו כראוי, אז לא יועיל להן שום ספר אחר כלל".

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו מה שמבאר מתוך דבר חכמינו הקדושים, שתלמידי החכמים האמתיים, הם קדושים בקדשת ספר תורה ממש, וכמו שאמרו (מכות כ"ב:): כמה טפשי שאר אינשי דקימו מקמי ספר תורה, ולא קימו מקמי גברא רבה, עין שם; כי התלמיד חכם האמתי, שכל חייו הם קשורים ודבוקים באור התורה הקדושה, הוא נקרא ספר תורה חי וקיים, וכל מי שמסתכל ומתבונן בו, הרי זה כמו שלומד מתוך ספר קדוש ממש (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ע"ה), ולכן אשרי מי שזוכה לעשות מכל ימי חייו ספר תורה נאה ומסדר מאד, ולהגיה אותו בהגהה מדיקת, ואז ישאר זכרו ברוך לעד ולנצח.

* * * * *

עשה טוב

איש אחד שגר בשכנות לבנין הישיבה הקדושה, רצה לתקן פעם את גגו, והזמין פועלים, שישתרו את גגו הישן, ואחר-כך

ישימו גג חדש, וכן עשו, ואחר שגמרו לסתור את הישן, עוד לפני שהיתה להם הזדמנות לבנות את החדש, ירד גשם חזק מאד מאד, ונמשך כף כל הלילה, עד שכל ביתו נרטב במים, לרבות כל הרהיטים והפלים שלו, ונעשה ממש חרבן בכל הבנין, והיה לו הפסד גדול מזה.

בבקר כששמע וראה מוהרא"ש נ"י את כל הספור, תמה ואמר: "מי שמע וראה פעם כסילות כזו, שהאדם יסתור את גג ביתו לגמרי, ויניח אותו כף, עד שיעשה חדש, הלא תמיד שמים החדש על הישן, ומחזקים אותו על ידי זה, ואם צריכים עוד פעם לתקן, מוסיפים פעם נוספת על הישן, אבל אף פעם אין סותרין הישן לפני שיש חדש".

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: הלא זה למוד נפלא מאד לענין עבודת השם יתברך, שצריכים לעבד תמיד על ה"עשה טוב", הינו להוסיף נקודות טובות של תורה ותפלה ומעשים טובים, ואז ממילא יתקיים ה"סור מרע", שיפל כל הרע והמעשים המגנים שלו, וכמו שאמר פעם רבנו ז"ל לאחד: "דו טוא אסאך גוטס וועט דער שלעכטס ממילא אנועק פאלין", (אתה עשה הרבה טוב, והרע ממילא יפל), (עין חיי מוהר"ן, סימן תמ"ז — דפוס חדש), כי אם האדם ירצה לעסק בתחילה רק בסור מרע, הוא נדמה כמו מי שסותר גגו הישן לגמרי, ותכף ומיד יש חור ממקום אחר, ופתאם בא גשם חזק ושוטף את הכל, אבל אם האדם עובד על ה"עשה טוב" בתחילה, הינו שיתחיל עם נקדה טובה אחת, ואחר כך עוד אחת ועוד אחת וכו', כך סוף כל סוף יתקן את גגו לגמרי, ויהיה כמו חדש ממש, ולא יפירו בכלל שהיה כאן גג ישן מעולם.

ולבסוף סים מוהרא"ש נ"י ואמר: "אין כל הספור הזה, כי אם נפלאות תמים דעים... כי השכן הזה הציע פעם למוהרא"ש נ"י, שהוא יכול לתקן את מקלחת המים שבמקוה של הישיבה הקדושה

(כי היתה אז שבורה), והבטיח שהוא יעשה זאת כמו חדש ממש, ויש לו על זה "פּטֶנְט" מיחד, והסכים מוהרא"ש נ"י לקחת אותו, אף-על-פי שבקש סכום עתק (כי היה נראה כבעל מלאכה טוב), ועשה את המלאכה, ואחר זמן קצר נתקלקלה המקלחת עוד פעם, והשכן הנ"ל השתמט מזה לגמרי, באמרו, שאין זו אשמתו, ומוהרא"ש נ"י אמר לנו אז, שאינו רוצה לריב עמו, "כי הלא הוא שכן שלנו, ומה נרויח אם תהיה איזו מחלוקת בינינו", (ויכדרכו של מוהרא"ש נ"י, תמיד לברח מכל מיני סכסוכים ועסקים, ובפרט עם השכנים), "אבל תדעו" (אמר לנו מוהרא"ש נ"י), "שהעולם איננו הפקר, ואין יכולים להטעות בני-אדם כלל, וסוף כל סוף גובין מן האדם בחשבון צדק" ... ולכן עכשו קבל הלה את שלו מדה כנגד מדה — שמקלחת מים (משמים) מלאה את ביתו בשפע גדול, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: "אין זה כי אם נפלאות תמים דעים" ... והבן.

* * * * *

עֲנִיָּה

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר תכלית האדם בזה העולם הוא — שיבוא לעננה ולבטול אמתי בזה, עד שלא יהיה אכפת לו אם בני-אדם מדברים בשבתו או בגנותו, רק הכל יהיה שנה אצלו ממש, מחמת רב בטולו והפלותו בו יתברך.

ואמר, שיש בענין זה שלש מדרגות: מדרגת דוד המלך, עליו השלום, שאמר על עצמו (תהלים כ"ב): "אנכי תולעת ולא איש", הינו שהמשיל עצמו לתולעת הרוחשת על הארץ, שאינה מבבלת עצמה משום דבר הנעשה סביבה, שזו היתה מדרגת דוד המלך, שאף-על-פי שהיו לו שונאים ומתנגדים יותר משערות ראשו, אף-על-פי-כן השפיל עצמו למטה מכלם, ותמיד היה בורח רק אליו יתברך

בשירות ובתשבחות, ולא היה אכפת לו מהם כלל.

המדרגה השנייה היא מדרגת אברהם אבינו, עליו השלום, שאמר על עצמו (בראשית י"ח): "אנכי עפר ואפר", שהמשיל את עצמו לעפר, שהכל דורסין אותו, ואף-על-פי-כן הוא נותן להם את כל הטובות: אכילה, שתיה, זהב וכסף ואבנים טובות, הכל הוא מן העפר (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רע"ז), וכמו-כן התנהג אברהם אבינו, עליו השלום, שאף-על-פי שחלקו עליו כל משפחתו, והיו לו צרות מכל העולם כלו, אף-על-פי-כן גמל חסד עם כלם, ובקש רק לקרבם תחת פני השכינה.

והמדרגה השלישית היא מדרגת משה רבנו, עליו השלום, שאמר על עצמו (שמות ט"ז): "ונחננו מזה", הינו שבטל עצמו מכל וכל ולא היתה לו שום ישות כלל בזה העולם מרב הפללותו בו יתברך, וכודאי זו המדרגה השלישית, היא השגת הענוה בתכלית השלמות, כי אין האדם תופס שום מקום בזה העולם כלל, והוא רק מרגיש גלוי אלקותו יתברך, אבל כדי להגיע לתכלית מדרגה זו, צריכים לעבור קדם את שתי המדרגות הנ"ל, הינו שיהיה בבחינת תולעת וגם עפר ואפר, ואז יזכה לבחינת מ"ה לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן ראשי תבות שלשת הצדיקים הנ"ל, אברהם ד'וד מ'שה הוא אד"ם, פי דיקא על-ידי שלשת המדרגות הנ"ל, זוכה האדם להקרא בשם אדם באמת, (אדם בגימטריה מ"ה, בחינת [מהלים קי"ח]: מ"ה יעשה לי אד"ם), והוא בבחינת אד"ם העליון, בבחינת אד"ם היושב על הכסא, ונתגלין לפניו פרצופי כל העולמות העליונים הבנויים כלם בדמות האדם, וכמו שכתוב (בראשית א'): "נעשה אד"ם בצלמנו כדמותנו", ומבשרי אחזה אלוך, שזוכה להשיג השגות רוחניות אלקות בתכלית המדרגה העליונה.

והנה מוהרא"ש נ"י חוזר תמיד על דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כ"ב), שבענין הכנעה וענוה טועים בני העולם

הרבה, כי אי אפשר להפיר כלל מי הוא הענו האמתי, ומי הוא הבעל גאונה, ועל-פי-רב דיקא על מי שחושבין שהוא ענו גדול, מפני שהולך קרוע ובלוי, ויושב תמיד למטה וכו', הוא באמת בעל גאונה סרוח מאד, ומי שאומרים עליו שהוא בעל גאונה, מפני שהולך תמיד בתקיפות ובבטחון חזק, ובאמת לאמתו הוא שבור מאד בעיניו פחרס הנשבר, והוא ענו נפלא כזה שאין כמוהו, ולכן אי אפשר להתערב בדברים פאלו כלל, ורק מי שיש לו עינים טהורות, יכול להפיר קצת מה נקראת ענוה אמתית.

פעם אחת הראו למוהרא"ש נ"י אילו דברי תורה שכתב אחד מאנשי שלומנו (שחשבו אותו לאדם גדול וענו אמתי וכו') באיזה ירחון, והקשה שם על דברי הירושלמי (יבמות פרק י"ב, המובא בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן י"א), על רבי לוי בר סיסא, שהעלוהו לבימה וטפת רוחו עליו ולא אניבון, (שכבדו אותו לומר דרשה ברבים, ונכנסה בו איזו ישות, ולא היה יכול לדבר), והקשה הנ"ל, שאי אפשר להבין דברי הירושלמי כפשוטן, כי הלא אנו רואים הרבה בעלי גאונה שדורשין בצבור, ויש להם דבורים נפלאים! וכשראה מוהרא"ש נ"י דבר זה, תמה ואמר: ואיך לא יתבייש בן אדם לכתב ולהדפיס דברי שטיות פאלו? דבר ראשון — איך מלאו לבו הגס לכתב על הירושלמי, שאי אפשר להבינו כפשוטו, הלא זה נוגע לכפירות, רחמנא לצלן?! ואם הוא אינו מבין דברי הירושלמי, מן הסתם זה מחמת שיש לו צוואה במחו (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס"א), שמונע אותו מלהבין, ושנית — איך שואל קשיות מבעלי גאונה וכו', וכי הוא כבר מבין מי הם הבעלי גאונה ומי הם הענוים האמתיים, הלא זה דבר סתום מאד מבני-אדם וכנ"ל?! ובפרט איש בעל קנאה ושנאה כמוהו, שאין לו דאגות אחרות, רק לרדף את הצדיקים (כמו שהיה כבר מפרסם במעשיו), בודאי אין ביכלתו להבחין כלל בין גאונה לענוה אמתית.

וסים מוהרא"ש נ"י: אבל מה יכולים לעשות, מאחר שהסמך-

מִם יֵשׁ לוֹ כַּחוֹת עֲצוּמִים מְאֹד, שְׁדַבְרֵי תוֹרָה כְּאֵלוֹ הַנוֹגְעִים לְכַפִּירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, חֲשׂוּבִים מְאֹד בְּעֵינַי "אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו", וְסִפְרִים שְׁמֻגְלִים וּמְפָרְסָמִים אֶת אֲמַתַּת מְצִיאוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם, הֵם מְזַלְזָלִים מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם, וְאוֹמְרִים, שְׂאִינִם דְּבָרֵי רַבְּנֵי ז"ל, וְיִתְבָּאֲרוּ לְעַצְמָכֶם, אִם אָנִי הֵייתִי כּוֹתֵב דְּבָרִים כְּאֵלוֹ, חַס וְשְׁלוֹם, אֵיךְ הָיָה תוֹפְסִים אוֹתִי בְּזֹאת וְכוּ', אָבֵל, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֵינְ לָנוּ שׁוֹם עֶסֶק עִמָּהֶם, יַעֲשׂוּ הֵם אֶת שְׁלָהֶם, וְאֶנְחֵנוּ נַעֲשֶׂה אֶת שְׁלָנוּ — לְהַפְיֵץ סִפְרֵי רַבְּנֵי ז"ל בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁ הַכִּי גְדוֹלָה, וְדַבֵּר אֱלֻקֵּינוּ יָקוּם לְעוֹלָם.

וּבְנוֹגַע לְמַדַּת הָעֲנוּהָ, הַזִּכִּיר פַּעַם מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי רַבְּנֵי ז"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת גְּאוּהָ, סִימָן כ"ו): הַכּוֹבֵעַ שֶׁל הַצַּדִּיק סֶגְלָה לְהַסִּיר הַגְּאוּהָ, וְאָמַר, שְׂרָאָה מְנַהֵג זֶה אֶצְלֵ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו, שֶׁהֵיוּ מִשְׁתַּדְּלִים לְלַבֵּשׁ אֶת הַכּוֹבֵעַ שֶׁל יַחֲדֵי סֶגְלָה מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו, שֶׁהֵיוּ יְדוּעִים לְצַדִּיקִים הָאֲמַתִּיִּים שְׁבִדוֹר.

וְהֵיטָה חֲזָקָה לְאַחַד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו לְקַנּוֹת בְּכָל עָרֵב יוֹם טוֹב קִאֲפָעַל (כִּפָּה) חֲדָשָׁה לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, וְהָיָה מְקַבֵּל בְּחֲזָרָה אֶת הַיְשָׁנָה וְלוֹבֵשׁ אוֹתָהּ, וְהַעֲדִיד, שֶׁהָיָה מְרַגֵּישׁ בְּזֶה הָאָרֶץ נִפְלְאוּהָ, וּפַעַם אָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּדֶרֶךְ צַחוֹת: "וְכִי זֶה חֲדוּשׁ, שְׂאֵתָה מִבֵּין בַּתּוֹרוֹת שְׁלִי? (כִּי הָאִישׁ הַזֶּה הָיָה רְגִיל קִצָּת לְכַתֵּב אֶת תּוֹרוֹת מוֹהֲרָא"ש נ"י), הֲלֹא אַתָּה לוֹבֵשׁ אֶת הַכִּפָּה שְׁלִי... וּבְמִשְׁךְ הַזְּמַן הַתְּחִיל מוֹהֲרָא"ש נ"י לְחַלֵּק לְכַמָּה אֲנָשִׁים כִּפּוֹת (שְׁלַבֵּשׁ אוֹתָן זְמַן מֵהָ), בַּתּוֹר סֶגְלָה וְשִׁמְרִיָּה, וְאָמַר, שֶׁהָיָה בְּזֶה מַעֲשֶׂה שְׁלָם, לְמָה הַתְּחִיל לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה, אָבֵל לֹא זָכִינוּ לְשִׁמְעוֹ.

עֲרֻבוֹת

מוהרא"ש נ"י אמר: מצד הערבות שקבל כל בר ישראל בהר סיני אחד לשני, מצד זה בעצמו צריך לעסק בהפצת ספרי רבנו ז"ל בעולם, ולהכניס דעתו הקדושה בין אחינו בני ישראל, ולקרבם אליו יתברך, ומצד הערבות בעצמה אי אפשר להפטר מזה, אדרבה בזה שפיץ את ספרי רבנו ז"ל בין אחינו בני ישראל, והם יתעוררו בתשובה אליו יתברך, הוא עשה את שלו ויצא ידי חובת הערבות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי ענין הערבות הוא סבה גדולה להשיב רבים מעון, פן יהיה נתפס עליהם, כי כל ערב כשוראה שהלואה מפזר ממון, אזי הוא מוכיח אותו, מפאת היראה — שמפחד פן יצטרך לשלם בעבורו, כך בזמן שישראל ערכים זה לזה, אזי כל מי שיש בידו להוכיח, בראותו יחיד או רבים נוטים מדרך האמת, הוא מחזירם למוטב, ואם העלם יעלים עיניו מהם, הוא יכנס תחתם, וחסא הרבים תלוי בו, ועל-כן צריך כל אדם לומר: "בשבילי נכרא העולם", ועל-כן עליו להוכיח את אחינו בני ישראל, ולקרבם אליו יתברך, כי הקולר מנח על צוארו.

וסים מוהרא"ש נ"י: ואיך יכולים לקיים זאת בשלמות — להיות ערב בעד חברו, ולהחזירו למוטב? זה סוכב והולך ביותר על הפצת ספרי רבנו ז"ל, אשר הם כבר מדברים בעצמם, כי הכח הרוחני שיש בספרי רבנו ז"ל, ידוע לכל העוסקים בהם, ועל-כן ה"ה מנהג אנשי שלומנו מקדמת דנא, שכל אחד היתה אצלו חבילת ספרים מספרי רבנו ז"ל, וכשרק פגש באחד נתן לו.

וספר מוהרא"ש נ"י, כי הוא עוד זוכר בימי בחרותו כמה מאנשי שלומנו, שהיו הולכים מבית הפנסת לבית הפנסת להתפלל, ובכל מקום בואם פתחו את המזודה שלהם, שהיתה מלאה עם ספרי רבנו ז"ל, והם בין כך התפללו, ונגש יהודי זה, והתענין בלקוטי-מוהר"ן, ויהודי זה התענין בלקוטי-תפלות, ויהודי זה — בשיחות

הַר"ן או בלקוטי-עצות, ובגמר תפלתו נגשו כָּבֵר אַחָדִים וְקָנוּ אֶת הַסְּפָרִים, וְכֵן לָאֵט לָאֵט הִכְנִיסוּ בְּעוֹלָם אֶת סְפָרֵי רַבְנּוּ ז"ל, וְהִתְאַנַּח מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: "וְהַיּוֹם כָּבֵר שְׂכֵחוּ מִכָּל זֶה, וְעוֹד מִתְלוֹצְצִים מִזֶּה, וַיֵּשׁ עֲזֵי פָנִים כְּאֵלוֹ, שְׂאִינָם מִתְבַּיְשִׁים לוֹמַר, שֶׁזֶּה חֲלוּל הַשֵּׁם וְחֲלוּל שֵׁם רַבְנּוּ — לְהַפִּיץ סְפָרִים בְּבֵתִי כְּנִסְיוֹת (עֲפָרָא לְפּוּמִיָּהוּ)".

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, כִּי גַם מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּעֶצְמוֹ, הִיָּתָה דַּרְכוֹ לְלַכֵּת עִם מַזְוָדָה קְטָנָה מְלֵאָה עִם סְפָרֵי רַבְנּוּ ז"ל — שְׁנֵי לְקוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן, שְׁלֹשׁ, אַרְבַּע סְפָרֵי הַמְּדוּת וְכוּ' וְכוּ', וּבְכָל מְקוֹם בּוֹאוּ פָתַח אֶת הַמַּזְוָדָה שְׁלוֹ, וּמִי שֶׁהָיָה חַפֵּץ, נִגַּשׁ וְלָקַח מִמֶּנּוּ אִיזָה סֵפֶר, וְנָתַן לוֹ צְדָקָה, וְדָבַר עִמּוֹ מִרַבְנּוּ ז"ל, וּפְעַם אַחַת הָיָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת רַחֲמֵסְטְרִיוּקָא שְׁבַעֲרֵי אֹמֶן, וּפָתַח אֶת הַמַּזְוָדָה שְׁלוֹ עִם הַסְּפָרִים, וְהוּא בֵּין כֵּף הַתְּפִלָּל, וְהָיוּ אַבְרָכִים מִסְתַּכְּלִים בְּסְפָרִים וּמְעִינִים בָּהֶם, וְכִשְׁגָּמַר תְּפִלְתּוֹ, נִגַּשׁוּ אֵלָיו וְדָבְרוּ עִמּוֹ, וְהוּא דָּבַר עִמָּהֶם מִרַבְנּוּ ז"ל וּמְעֻצּוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת כְּדָרְכוֹ, וְלֹא הִסְתַּכַּל עַל שׁוֹם דָּבָר, וְהָיוּ שֵׁם גַּם כַּמָּה אַבְרָכִים לְצִיָּם וּבְתוֹכָם רַבִּי עוֹזֵר מֵאוּמָן, וּבִשְׁעָה שְׁמוֹהֲרַנ"ת ז"ל דָּבַר מִהַתְּכַלִּית, הוֹצִיא רַבִּי עוֹזֵר אֶת הַלְּשׁוֹן לְמוּלוֹ, וְנִעְשָׂה צְחוּק גְּדוֹל, וְכִשְׁרָאָה זֹאת מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, אָסַף אֶת כָּל הַסְּפָרִים, וְהִכְנִיסָם לְמַזְוָדָה שְׁלוֹ וְסִגְרָהּ, וְהִלֵּךְ לוֹ מִבְּלִי לְהַשִּׁיב וּלְהַגִּיב לָהֶם כָּלֵל, וּכְנִרָאָה שֶׁשְׁתִּיקְתּוֹ עַל עֲלִבוֹנוֹ עֲשֵׂתָה רֵשֶׁם עַז עַל רַבִּי עוֹזֵר, וְנִכְנַס בּוֹ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה גְּדוֹל מְאֹד — לְמָה הִצְרַף לְבִזּוֹתוֹ וְלְהוֹצִיא אֶת הַלְּשׁוֹן לְמוּלוֹ, עַד שֶׁהָיָה נִעְשָׂה צְחוּק גְּדוֹל, עַל-פֶּן הַחֲלִיט לְרוּץ אַחַר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, וּלְבַקֵּשׁ אֶת סְלִיחָתוֹ, וּמוֹהֲרַנ"ת ז"ל כָּבֵר הֵלֵךְ מִשָּׁם, וְהוּא רָץ אַחֲרָיו וְהִשְׁיָגוֹ, וּשְׁאָלוֹ: "אִם אֶחָד בִּישׁ אֶת הַצְּדִיק, מָה תִּקְנָתוֹ לְתְּשׁוּבָה?" וְהִשִּׁיב לוֹ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּתַמִּימוֹת: "מוּבָא בְּשִׁלְחֵן עֲרוּךְ, אִם מְבִיְשִׁים אֶת מִי שְׂכָבֵר נְפֻטֵר, צְרִיכִים לְקַחַת מִנֵּן אֲנָשִׁים, וְלַעֲלוֹת עַל קַבְרוֹ, וּלְבַקֵּשׁ שֵׁם מְחִילָה, עַל-פֶּן הָיִיתָ שְׁלֵא בִישָׁתָ אוֹתִי רַק אֶת רַבְנּוּ ז"ל, קַח עֲשֵׂהָ אֲנָשִׁים, וְלֵךְ אֶל צִיּוֹן רַבְנּוּ ז"ל, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָה כְּדִינוֹ",

וכן עשה, ומאז נתקרב אל מוהרנ"ת ז"ל בהתקרבות יוצאת מן הפלל, והיה פרוץ אחריו מאד.

וסים מוהרא"ש נ"י: "בחסדו יתברך, בחצי יובל שנים זה חדשתי חדשות בדבר רבנו ז"ל, ואנו שולחים בחורים ואברכים בכל בתי הכנסיות ובתי המדרשות, ברחובות, ברפובות ובאוטובוסים, ובכל מקום שנמצאים אילו בני ישראל, אנו מפיצים את ספרי רבנו ז"ל, וכבר זכיתי להדפיס את ספרי רבנו ז"ל כמה פעמים, ועוד חדשתי בהם הרבה חדושים, וכן הקמתי תלמידים, שגם הם עוסקים בהדפסה ובהפצה, ומדפיסים ומפיצים במרץ גדול, ומתפשטים הספרים בכל העולם כלו, ותהלה לאל, נתקברו המון מקרבים, כי כל אלו המקרבים החדשים בעשרים וחמש השנים האחרונות, הינו משנת תשכ"ה, כלם נתקברו רק על ידי התעוררותו והשתדלותו בהדפסת ובהפצת ספרי רבנו ז"ל, כידוע דבר זה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: "מצד הערכות שיש לכל בר ישראל לגבי חברו, ראוי לו גם-כן להכניס את עצמו בהפצת ספרי רבנו ז"ל, ולדבר עם חברו מעצותיו של רבנו ז"ל, כדי לקרבו אליו יתברך; אשרי מי שעוסק בזה תמיד, ועל-ידי-זה לא יהיה עליו שום דין מלמעלה על עון חברו, כי עשה מה שמטל עליו.

* * * * *

עֶרֶב הַיּוֹם הַקָּדוֹשׁ

מוהרא"ש נ"י היה מזרז את התלמידים, שיקומו מקדם מאד בערב היום הקדוש והנורא, שהוא יום הכפורים, ואמר בשם מוהרנ"ת ז"ל, שהיתה דרכו גם-כן לזרז את אנשי שלומנו היקרים תלמידיו, שיכינו את עצמם אל היום הקדוש והנורא שבא ונכנס,

והיתה דרכו לחזור בכל שנה על אשר שמע בעצמו מפי הרב הקדוש מברדיטשוב, זכותו יגן עלינו, (פידוע, שקדם התקרבותו לרבנו ו"ל, היתה דרכו לנסע אליו): "ערב היום הקדוש ציטערין אפלו די פיש אין וואסער (רועדים אפלו הדגים במים) מאימת יום הדין".

וספר מוהרא"ש נ"י, שאצל מוהרנ"ת ו"ל הרגישו מאד את היראה בערב היום הקדוש, ובשעת הסעדה היה חוזר הרבה על הפיוט שבעבודת יום הכפורים — "נכנס למקום שנכנס" וכו' וכו', "עמד במקום שעמד" וכו' וכו', ואמר זאת באימה וביראה גדולה, עד שנפלה יראה גדולה על כל המסבים, ובפרט בערב יום הכפורים האחרון שבימי חזיו הקדושים, היה בשעת הסעדה מאים מאד מאד, ודבר הרבה מאימת יום הדין הקדוש והנורא, וחזר הרבה על הפיוט מעבודת הפהן הגדול: "ופשט את בגדי הזקב, וטבל ולבש את בגדי לבן", ואמרו בנגון מיחד בהתעוררות גדולה, ובבכיה רבה "ופשט את בגדי הזקב ולבש את בגדי לבן" וכו', ועל זה חזר פעמים רבות, והתלמידים שהיו מסבים עמו לא ידעו אז על מה מכונן, אך אחר-כך כשהסתלק בשנה זאת, הבינו למפרע למה בכה הרבה.

ומוהרא"ש נ"י זרו את התלמידים מאד, שינקו את בית המדרש, וחזר הרבה על זה, שבערב היום הקדוש צריכים להזדרז לנקות את עצמו ואת בית המדרש, וכוננתו היתה באמת לנקות את עצמו ואת הרבים מהעברות שבידם.

ובכל שנה ושנה בערב היום הקדוש חוזר מוהרא"ש נ"י על מה שמובא בשלחן ערוך, סימן תר"ו: "עברות שבין אדם לחברו, אין יום הכפורים מכפר עד שיפייסנו, ואפלו לא הקניטו אלא בדברים, צריך לפייסו", ומוסיף שם הרמ"א: "ואם הוציא עליו שם רע, אין צריך למחל לו", ואמר על זה מוהרא"ש נ"י, פי גס ה"טורי זקב" מביא מה"מרדכי": "אם הוציא עליו שם רע, אין לו מחילה עולמית", משמע שאין המוחל אכזרי כשאינו מוחל", כן מובא

בפרוש ב"טורי זהב" בשם המרדכי, וסיים מוהרא"ש נ"י: "על מי עוד הוציאו שם רע בחנם על לא דבר, כמו שהוציאו עלי?!..."

והיתה דרכו לומר, שכל אלו שהוציאו עליו שם רע, יהיה מי שיהיה, עתידים לתן את הדין בעולם הזה ובעולם הבא, כי הוא לא עשה לשום ברירה שום דבר, אלא תמיד כל מחשבתו ורצונו הם רק — איך לגלות ולפרסם את דעת רבנו ז"ל בעולם, ולגלות את אמתת מציאותו ותברך בעולם, עד שכל אחד מישראל יזכה להיות דבוק בתי החיים, ועל-כן כשאחד מדבר עליו או מתלוצץ ממנו, צריך לידע שלא ממנו הוא מתלוצץ ולא עליו הוא מדבר, רק על רבנו ז"ל ועל הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, ועל-כן מי שפגע בכבודו, עליו לילך לבקש ממנו ותברך מחילה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שדרכו של מוהרנ"ת ז"ל בערב יום הכפורים, שהיה פתוח על שלחנו כל היום ה"שלתן ערוך" בהלכות יום הכפורים, ובין גברא לגברא שנכנסו אליו אנשי שלומנו, למד קצת, וכן נוהג מוהרא"ש נ"י, וכן הזהיר את תלמידיו, שיהיה פתוח לפניהם ה"שלתן ערוך" בהלכות יום הכפורים, ויתזרו בהן כל היום, ופעם אחת אמר, שדבר זה צריך להיות לפני כל חג — שיהיה ה"שלתן ערוך" פתוח לפניו, וילמד את ההלכות השכיכות לחג הזה, על אף כל הטרדות והבלבולים שיש בכל ערב חג, שעל-פירב אין זוכים ללמד דבר וחצי דבר בימים אלו, אבל בדרך ובאפן הזה, יזכה ללמד בכל ערב חג בין טרדה לטרדה וכו', ויקבע ויגזל לעצמו עתים לתורה (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רפ"ד).

ובענין זה — שבערב יום הכפורים צריכים לפייס את חברו, דרכו של מוהרא"ש נ"י לומר: "יותר טוב להזהר כל השנה, שלא יהיה לו עסק עם אחרים, ואז לא יצטרך לבקש ולהתחנן לחברו שימחל לו, מאחר שלא היה לו עמו שום עסק כל השנה", וסיים: "כמה טוב הדבר כשהאדם יודע, שלא הסתבך כל השנה עם שום

ברִּיָּה, וְלֹא הָיָה לוֹ שׁוּם עֵסֶק עִם אַחֵר, בְּאִפְּן שֶׁלֹּא יִצְטָרֵף לְהִיּוֹת עִכְשׁוֹ בְּעֶרְבַּ יוֹם הַכַּפּוּרִים עֶבֶד לְחֵבְרוֹ, וְלִבּוֹא וּלְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָה.

וּבְעֵינֵי הַטְּבִילָה בְּעֶרְבַּ יוֹם הַכַּפּוּרִים, הִיְתָה דְרָכּוֹ שֶׁל מוֹהֲרָא"ש נ"י לומר, אִף שֶׁכָּל הַשָּׁנָה נִזְהָרִים לִילֵף לְמַקְנָה רַק קֹדֶם שְׁחִרִית, בְּעֶרְבַּ יוֹם הַכַּפּוּרִים טוֹב לְהִזְהָר לִילֵף קֹדֶם שְׁחִרִית וְקֹדֶם מִנְחָה וְקֹדֶם כְּנִיסַת הַיּוֹם הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, וְכֵן מְנַהֵגוּ.

וְדָרְכוֹ לְהוֹסִיף עוֹד שְׁתֵּי פְעָמִים בְּטְבִילָה, פְּעַם אַחַת קֹדֶם חֲצוֹת הַיּוֹם, שְׂאֵז הוּא כָּבֵר מְלִבִּישׁ עֲצָמוֹ בְּבִגְדִים לְבָנִים, וּפְעַם שְׁנִיָּה קֹדֶם הַסְּעֵדָה הַמְּפַסְקֵת, וְהָיָה אוֹמֵר שְׁחַמֵּשׁ הַטְּבִילוֹת הֵן כְּדַגְמַת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, שֶׁטָּבַל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים חֲמֵשׁ פְּעָמִים.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁבְּעֶרְבַּ יוֹם הַכַּפּוּרִים צָרִיף לְהִכִּין אֶת עֲצָמוֹ מְאֹד לְהִתְבוּדֵד הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְלְהִכְנִיס בְּעֲצָמוֹ אֲמוּנָה פְּשוּטָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקָּדוֹשִׁים, שֶׁעֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם מְכַפֵּר לְשָׁבִים, וְעַל-כֵּן מָה טוֹב וּמָה נָעִים לְשׁוּב בְּתִשְׁבּוּכָה אֲמִתִּית, בְּתִשְׁבּוּכָה שְׁלֵמָה, וְלִבְדֵּק אֲצִלוֹ בַּחֲוָרִים וּבִסְדָּקִים אֶת מַעֲשָׂיו וְדַבּוּרָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה. (וּפְעַם אַחַת יֵצֵא לְמוֹהֲרָא"ש נ"י לְלַמֵּד הַלְכוֹת פֶּסַח בְּלַמּוּדוֹ ב"שֶׁלְחַן עָרוּף", (כְּדָרְכוֹ לְלַמֵּד אַחֵר הַתְּפִלָּה קֹדֶם "עֲלִינוּ"), וְזֶה הָיָה עֶרְבַּ יוֹם הַכַּפּוּרִים, וְכִשְׁאֲחַד נִגַּשׁ אֵלָיו וְרָאָה בְּמָה שֶׁלּוֹמֵד עִכְשׁוֹ, עָנָה לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּצַחוֹת: "גַּם הַלְכוֹת אֵלּוֹ שְׁיָכוֹת לְהִיּוֹם — לְבִדֵּק אֶת הַחֲמֵץ שֶׁהוּא הַיֵּצֵר הַרַע בַּחֲוָרִים וּבִסְדָּקִים, וּלְנַקּוֹתוֹ מִעֲצָמוֹ לְגַמְרִי").

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁבְּיוֹם הַכַּפּוּרִים מְתוּדִים עֶשֶׂר פְּעָמִים, וְצָרִיכִים לְכוֹן בַּפְּשִׁיטוֹת, שְׂיִזְכֶּה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הָעֲשָׂרָה חֲצִים שֶׁהִכְנִיס בּוֹ הַיֵּצֵר הַרַע כָּל הַשָּׁנָה, אֲשֶׁר כָּל חֵץ מְשׁוּחַ בְּעֲשָׂרָה סָמִים, שֶׁהֵם כָּלֵל חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת וְהָעֲצָבוֹן וְהַדְּפָאוֹן, שֶׁבָּאִים מִחֲטָאוֹתָיו הַמְרַבִּים, וְעַל-יְדֵי וְדוּי דְבָרִים יִזְכֶּה לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַחֲצִים

מעצמותיו (עין לקוטי־הלכות, הלכות ראש השנה, הלכה ו', אות ט' ובלקוטי־
מוהר"ן, חלק א', סימן ד' ובספורי מעשיות מעשה י"ג מיום ו', ותבין).

אשרי מי שמכון את עצמו ליום הקדוש והנורא בצורה כזו,
אשרי לו ואשרי חלקו.

* * * * *

עברה

הרבה פעמים אמר מוהרא"ש נ"י, שעל כל בעל עברה שרק
יש בעולם, הוא יכול ללמד עליו המון זכיות, המון ממש בלי שום
גזמא, ומה שאומרים בשם צדיקים — שלדעת עברות של בני־אדם
זה מזיק לאהבת ישראל, אצלו אדרבה, זה מוסיף בו אהבת ישראל,
כי הוא מתמלא עליהם ביותר רחמנות, ומשתדל בכל אפן ועצה
לעזר להם, כדי שיחזרו בתשובה.

וספר בשם הרב הקדוש רבי חיים מצאנז בעל ה"דברי חיים",
זכרנו לברכה, שהזהיר את בניו תמיד, כשהלכו לאסוף צדקה —
שיזהרו מאד מאד מלבוא לשנאת איש ישראלי, כי כשהולכין לאסוף
כסף הרבה פעמים פוגשים בבני־אדם שאינם רוצים לתת, וגם
לפעמים מקבלים בזיונות וכו', ולכן הזהיר אותם שלא תהיה
נחלשת אצלם אהבת ישראל.

וסים מוהרא"ש נ"י, אבל על עברה אחת אי אפשר לי ללמד
זכות, וזוהי העברה של מחלקת, כי על מי שמחזיק ומרבה
במחלקת, וחולק על צדיקי אמת ומבזה אותם ואת ספריהם
הקדושים, על איש כזה אי אפשר ללמד זכות, כי על ידו מתרחקים
מאות אלפים ורכבות נשמות ישראל מהשם יתברך, והם נכשלים
על ידו בעברות גדולות וחמורות, רחמנא לצלן, והוא בכלל חוטא

ומחטיא את הרבים, שאין מלמדים עליהם זכות, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים — "אין טוענין למסית".

וספר מוהרא"ש נ"י מעשה כזה, שבשנת תשל"ח כשהדפיס את הספר הקדוש והנורא "שפת הנחל" פרוש על הלקוטי-מוהר"ן, הלך איש אחד בן בליעל, ואמר לרבי לוי יצחק, שיש דבר אחד בספר הזה שאינו נכון, וכשהיה מוהרא"ש נ"י בארץ ישראל אצל רבי לוי יצחק נ"י, שאל אותו רבי לוי יצחק על זה, ששמע שיש בספר הזה דבר שאינו נכון, אז שאל אותו מוהרא"ש נ"י: "האם אתם ראיתם את זה במו עיניכם?" ענה לו רבי לוי יצחק: "לא, כי העינים שלי אינן רואות טוב, וקשה לי מאד לקרא, אבל אברך אחד אמר לי כך", ודבר זה הצר מאד למוהרא"ש נ"י, שיעשה איזה איש בליעל דבר כזה וילך וידבר רע על הספר הנ"ל, מה שכל דבור ודבור הפתוב שם, היה רחוק עם דמעות רבות ורבות תפלות והתבודדות, ולכן בקש הרבה מהשם יתברך, שיתודע לו — מי הוא זה שמלאו לבו לדבר כנ"ל, (כי רבי לוי יצחק לא רצה לספר מי אמר לו זאת).

והנה לא עבר זמן רב, ונתגלה למוהרא"ש נ"י מי היה האיש הזה — נואף ובעל עברה גדול, שהיה הולך עם גויות, רחמנא לצלן, (והיה נקרא מיקירי אנשי שלומנו !), ועם המח המטנף שלו, התחצף לומר דעות — שדבר הפתוב בספר הנ"ל אינו נכון, הרי על איש כזה אין שום למוד זכות, וצריכים לרחק אותו, ולהתרחק ממנו בכל מה שאפשר, השם ישמרנו ויצילנו מאנשים כאלו.

פְּרִנְסָה

מוהרא"ש נ"י אמר, שהברכה הכי גדולה שיכולה להיות לאדם בענין פרנסתו היא — שלא יהיה נצרך לעזר מאף אחד — הן לשתף והן לבצל בית שיעמד לו על הראש, כי תכף-ומיד בשצריך לאיש אחר, כדי להרויח פרנסתו, אז הוא בכלל (ביצה ל"ב): הנצרך לפריות, והעולם חשף בעדו, והוא כבר צריך להשתמש במדה המגנה מאד של חנפה וכו', שזה גרוע מן הכל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאל תחשבו שהענין הזה הוא דבר קטן ולא חשוב, כי אנחנו מוצאים שדבר זה היה עקר תפלתו של הפהן הגדול ביום הכפורים, כשנכנס לפני ולפנים לקדש הקדשים, הינו שהתפלל אז: "ולא יהיו עמך ישראל צריכים פרנסה זה מזה, ולא לעם אחר", ואם הפהן הגדול, שהיה צריך להכין את עצמו בכל-כף הרבה תקנות ופרישות, טבילות וקדושים ויחודים וכו', עד שנכנס לפני ולפנים, ולא היה שם פי אם שעה קלה, ודיקא אז לא היה לו מה להתפלל, כי אם על דבר כזה, וזהו סימן שהוא דבר עקרי וחשוב מאד, ואין ברכה למעלה מזו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שענין זה הולך וסובב בין ברוחניות ובין בגשמיות, הינו כי כמו שיש פרנסת הגוף בגשמיות, כמו-כן יש פרנסת הנפש ברוחניות (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן י"ד), ובכל דבר צריך האדם לבוא להשגה הזאת, שהוא אינו נצרך לאף אחד בעולם כדי להגיע לשלמותו, הן בעשר והן בחכמה והן בתשובה וכו', כי כל אחד ואחד הוא עולם בפני עצמו, וכל אחד מחיב לומר: "בשבילי נברא העולם" (סנהדרין ל"ז), ולכן איני צריך לעזר של אף אחד בעולם להגיע לענין שלי, ומכל שפן שאין לי לקנא באף אחד בעולם, שפכר הגיע למה שהגיע, כי אין לי עמו פלום כלל, ואני צריך לזכות לשלי, ותכף-ומיד כשמתבררת לאדם השגה זו, הוא חי חיים טובים באמת, והוא גר בעולם החרות לגמרי, ואינו מקנא באף אחד בעולם, רק אותו תברך לבד בבכול (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רע"ח).

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהפנה הגדול התפלל והמשיך ברכה זאת מקדש הקדשים ויקא, כי הארה והשגה זו נמשכת ויקא מבית-המקדש, שהוא אור הדעת, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ל"ג): כל מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית-המקדש בימיו, כי עקר אור בית-המקדש היה להכניס בתוך כל אחד ואחד מישראל ידיעה זו, שהוא איש עצמאי, ובו תלויים כל העולמות, ואינו צריך לאף אחד בעולם, רק אותו יתברך לבד, ואפלו אור המנורה והשפעת השלחן וכפרת המזבח וכו', כל אלו שיכים אליו בלבד, וכשידיעה זו נכנסת בתוך דעת האדם, אז נבנה אצלו בית-המקדש ממש, כי כל עקר האור של בית-המקדש הוא אור הדעת וכנ"ל.

ולכן מי שפגם באיזה חטא, ונכנסה בו רוח שטות — הפוך אור הדעת, היה צריך להביא כפרתו לבית המקדש, ועל-ידי ודוי פיו, ריח הקרבן, שמיעת כלי השיר וראית עשית קרבנו, (שארבעת חושים אלו, הם כנגד ארבעת העולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשייה, וכנגד ארבעת השמות: ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן), התחיל להאיר לו עוד פעם אור הדעת שנאבד ממנו על-ידי חטאיו, ועל-ידי-זה שוב נבנתה אצלו הדעת, והתחיל להרגיש אמתת מציאותו יתברך, שאין לו אף אחד בעולם, רק אותו יתברך לבד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבידיעה זו התברר לנו דבר נפלא מאד בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רע"ח), כי רבנו ז"ל מגלה שם, שעל חליף טוב יכולים לראות את כל הפלים של בית-המקדש, עין שם הרמז, וכששמע מוהר"ן ז"ל גלוי זה מפי רבנו ז"ל, נתלהב מאד מאד, ואמר לרבנו ז"ל: "כמדמני, שאין אתם צריכים לקנא שום צדיק — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא", ענה ואמר לו רבנו ז"ל, שזהו פסוק מפרש (במדבר כ"ה): "בקנאו את קנאתי" — בחינת הצדיק, שאינו מקנא שום צדיק — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, רק אותו יתברך לבד, עין שם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבוודאי צריכים להבין ההמשך והקשר שבין שני דברים אלו, הינו של החליף טוב וכלי בית-המקדש, ומה שאין צריכים לקנא שום צדיק — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

ועל-פי הנ"ל יובן מאד מאד, כי החליף של שוחט הגון מרמז על פרנסה, כדאיתא (בלקוטי-מוהר"ן, סימן ל"ז), שעל שם זה נקרא החליף — מאכלת, כי שוחט הגון מאכיל ומפרנס את ישראל, ולהפך — כל עקר חסרון הפרנסה, שנתמעט בדורות האלו, אין זה, אלא על-ידי השוחדים, שאינם הגונים, וכשהשוחט הוא הגון וטוב, ויודע שקל פרנסתו תלויה בו יתברך, ולא ירהיב בנפשו להכשיל את עם ישראל באיזה חשש של נבלות וטרפות, חס ושלום, מחמת פחד של איזו ברירה שתפסיד פרנסתו, זהו סימן שהפרנסה שלו היא בתכלית הפשרות, ונתקימה אצלו ברפת הפהן הגדול — "שלא יצטרכו עם ישראל לפרנסה זה מזה" וכו', הינו שאינו מפחד ומתירא משום ברירה בעולם שתפסיד פרנסתו, והוא עושה את עבודתו בנאמנות, ומדקדק על קלה כבחמורה, שלא להכשיל את עם ישראל, חס ושלום, באיזה אסור, ולכן על-ידי שחיטתו, גם-כן נמשכת פרנסה בכשרות לעם ישראל, כי כשאוכלים משחיטתו הכשרה, גם עליהם נמשכת הודעת הזאת — שאינם צריכים להגיע לשום ברירה שבבעולם בשביל פרנסתם, רק אליו יתברך.

ולכן דיקא על החליף שלו, יכולין לראות את הפלים של בית-המקדש, כי הלא זהו בעצמו כל הארת הפלים של בית-המקדש, שהם פלם מאירים לאדם, שידע שאינו צריך לבוא לאף אחד כדי להגיע לשלמותו, רק אל התורה של הארון, והחכמה של המנורה, והעשר של השלחן, והכפרה של המזבח וכו', כלם שייכים אליו לבד, ואינו צריך להתבלבל משום ברירה שבבעולם, ואם השוחט הזה הוא הגון באמת, וגם החליף שלו טוב וכשר כראוי,

זהו סימן, שאצלו מאירה הדעת הזאת, ולכן יכולים לראות עליו את כל הפלים של בית-המקדש.

ובששמע מוהרנ"ת ז"ל גלוי זה מפי רבנו ז"ל, נתלהב מאד, ואמר: "נדמה לי שאין לכם לקנא שום צדיק — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא" וכי, כי הלא זהו גם-כן כל עצם הגלוי הנ"ל, שאין לאף אחד לקנא בשני בשום דבר, כי הלא כל אחד ואחד יש לו העולם שלו ובית המקדש שלו (היגו הדעת) והפלים שלו, ולכן מה יש לקנא בשני?! ועל זה ענה לו רבנו ז"ל, שזהו מקרא מפרש — "בקנאו את קנאתי" וכי, כי זו הייתה מדרגת פנחס הצדיק, שלא פחד ולא התבלבל משום בריה שבעולם, וכשראה אפלו נשיא בישראל עושה מעשה מתעב ומשקץ כזה, לא נתירא ממנו כלל ולא מקל שבטו, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (במדבר רבה ר"ש פנחס), רק לקח את הרמח בידו, שזה מרמוז על האמונה הקדושה, דהיגו הרמ"ח תבות של קריאת שמע (כדאיתא בתקונים), והרג אותו לעיני כל ישראל, כי זוהי מדרגת השוחט ההגון והשגתו — שאינו מתבלבל ואינו מתפעל משום בריה שבעולם, רק עושה את שלו באמונה כנ"ל, וכן עשה פנחס, וזהו הסימן שאינו מקנא באף אחד, ואין לו שום שיכות עם אף אחד, רק כל קנאתו היא אליו יתברך, ואיך שיכולים להפיל בו יתברך לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן מוכא, שפנחס הוא אליהו, כי גם אליהו הנביא אחז במדרגה זו, ואף-על-פי שצצקו אחריו: "האטה זה עובר ישראל" (מלכים א' י"ח), הוא לא התפעל מזה כלל, ועמד על הר הפרמל והקריז ואמר: "אני נותרתי נביא להשם לבדי" וכי, וכן כתוב אצלו (שם י"ט): "קנא קנאתי להשם אלקי צבאות" וכי, היגו שלא התפעל כלל שכלם עזבו אותו, רק עמד בשלו בקנאה גדולה, וגלה את אלקותו יתברך, עד מסירת נפש ממש.

ולכן גם בביאת משיח צדקנו בקרוב בימינו, יבוא אליהו

לְבַשְׁרֵנוּ, כִּי הוּא יִכְנִיס הַשָּׂגָה זֹאת בְּעוֹלָם בְּשִׁלְמוֹת — שְׂאִין מַה לְקַנֵּא בְּשָׂנִי, רַק לְקַנֵּא אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ כְּכֹכֹל לְבַד, וְעַל-יְדֵי-זֶה יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, וְתִהְיֶה הַגְּאֻלָּה.

וְהָיוּ עוֹד כַּמָּה דְבָרִים בְּתוֹךְ הַשִּׁיחָה הַנִּפְלְאָה הַזֹּאת, אֲשֶׁרֵינוּ שׁוֹכְנֵינוּ לְהַצִּיל דְּבוּרִים אֵלָיו.

* * * * *

פְּדִיוֹן הַבֵּן

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׁמִצּוֹת פְּדִיוֹן הַבֵּן הֵיא מִצְוָה נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה מְאֹד מְאֹד, וְרָאוּי לְאָדָם לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמוֹ מְאֹד כְּשֶׁנוֹלָד לוֹ בֵּן בְּכוֹר, וְזוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ, וְהוּא גַם עֲנִין גְּדוֹל מְאֹד לְהַשְׁתַּתֵּף בְּסַעֲדַת מִצְוָה זוֹ, וְהוּא תַקּוּן גְּדוֹל לְפָגַם הַבְּרִית.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שְׁמָה שְׂאוּמְרִים הָעוֹלָם, שְׁסַעֲדָה זֹאת מְסַגְּלָת כְּמוֹ שְׂמוּנִים וְאַרְבַּע תַּעֲנִיּוֹת, יֵשׁ לָזֶה סִמָּה וּמְקוֹר גְּדוֹל, כִּי מוּבָא בְּכַתְבֵי הָאָר"י ז"ל, שְׁלִתְקַן פָּגַם הַבְּרִית אַחַד, רַחֲמָנָא לְצַלּוּן, צְרִיכִים לְהַתְעַנּוֹת שְׂמוּנִים וְאַרְבַּע תַּעֲנִיּוֹת (עֵין שַׁעַר רוּחֵ-הַקִּדְשׁ, תַּקּוּן כ"ו בְּעִנְיַן שׁוֹבְבִים), וּבְעַקֵּר עַל מִצְוֹת פְּדִיוֹן הַבֵּן, אָמְרוּ תַכְמִינֵינוּ הַקְּדוּשִׁים: "אַתֶּם מְכַרְתֶּם בְּכוֹרָה שֶׁל רַחֵל (יוֹסֵף הַצַּדִּיק) בְּחַמְשָׁה סְלָעִים, חַיִּיכֶם, שְׁתַּחֲנוּ חַמְשָׁה סְלָעִים לְפְדִיוֹן בְּכוֹרְכֶם", וּמַדַּת יוֹסֵף הַצַּדִּיק הִלָּא הִיָּתָה — הִיסוֹד, קַדְשַׁת הַבְּרִית בְּיָדוּעַ, וְעַל-יְדֵי שְׁמַכְרוּ אוֹתוֹ, פָּגַמוּ בָּזֶה, נִמְצָא שְׁמִצּוֹת פְּדִיוֹן הַבֵּן הֵיא הַתַּקּוּן לָזֶה, הֵינּוּ לְפָגַם הַבְּרִית, וְלָכֵן הוּא נִחְשָׁב כְּמוֹ הַתַּקּוּן שֶׁל שְׂמוּנִים וְאַרְבַּע תַּעֲנִיּוֹת מִמֶּשׁ, וְעַל-יְדֵי-זֶה קָבַר אֵין צְרִיכִים לְהַתְעַנּוֹת.

וּפְעַם בְּשַׁעַת סַעֲדַת פְּדִיוֹן הַבֵּן, אָמַר מוהרא"ש נ"י רַמְזוּ נָא לְמָה שְׁנוֹהֲגִים לְחַלֵּק שׁוּם (קַנְאָבֶל) וְסִבֵּר בְּשַׁעַת מִצְוֹת פְּדִיוֹן

הבן, כי חכמינו הקדושים אומרים לגבי מי שפגם וחטא באיזה חטא (ברכות נ"א): מי שאכל שום וריחו נודף, יחזר ויאכל שום אחר, כדי שיהא ריחו נודף?! נמצא ששום מרמז על הפסקה ומניעה מחטא, לכן בזה מרמזין לאדם, שאם, חס ושלום, כבר פגם בפגם הברית, שיזהר לכל הפחות מהיום והלאה, שלא יחזר לסורו עוד, ואדרבה יעשה התחלה חדשה להשתוקק אליו יתברך ברצו"ן חזק ותקיף מאד (שום בגימטריה רצון), ונמתיק את כל המרירות שבאה מפגם הברית (עין לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן נ') למתיקות, (שעל זה מרמז הספר), והבן.

גם אמר מוהרא"ש נ"י עוד רמז למתיקות הספר בשעת סעדת פדיון הבן, כי הנה חכמינו הקדושים אומרים, שבזכות מצות פדיון הבן, זוכין להפגס לארץ ישראל, כי ארץ ישראל היא מקום התגלות האמונה הקדושה ביותר, והיא תקון גדול לפגם הברית (עין לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ק"ט), ועל ידי שמקיימים מצות פדיון הבן כראוי (שהיא תקון הברית כנ"ל), על ידי זה זוכין לארץ ישראל, והנה על קדשת ארץ ישראל כתיב (דברים י"ז): "וקמת ועלית אל המקום" וכו', וקמ"ת אותיות מותו"ק, רמז למתיקות הספר שמחלקים בשעת סעדת פדיון הבן, והבן.

גם אמר אז מוהרא"ש נ"י בדרך צחות, שדרך גמרא (וכן דף שלם של כל למוד), הוא גם כן תקון גדול מאד, כי ד"ף אותיות פ"ד, ואנחנו יודעים שרפנו ז"ל החליף לנו את העבודות של סגופים ותעניות לעבודות של תורה ותפלה, נמצא — מי שחזק מאד ללמד בכל יום דף שלם מקל למוד שהוא עוסק בו (ובפרט גמרא), הוא מתקן בזה תקון גדול כמו שמונים וארבע תעניות ממש, וסיים מוהרא"ש נ"י: וכן ראה שסעדה זאת חשובה גם כן כמו למוד דף גמרא... [ואנחנו יודעים שבמה פעמים נתן מוהרא"ש נ"י תקון לאנשים שילמדו בכל יום דף שלם ממסכת תענית, ובאפן זה יסימו אותה בכל חדרש, (כי יש בה שלשים דפים), והיה אומר, שיש בזה סגלה נוראה ונפלאה מאד, וכן הוא נ"י בעצמו נוהג

תמיד לחזור הרבה על מסכת תענית, והוא רגיל לסיימה כמעט בכל שבוע, אשרי הזוכה לאחוז בזה].

* * * * *

פסח

פעם אחת אמר מוהרא"ש נ"י רמז נפלא בדברי רבן גמליאל (פסחים קטז): "כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו: פסח, מצה ומרור", ודקדק, למה תפס רבן גמליאל אלו שלשת הדברים דיקא, ומהי הלשון של "לא יצא ידי חובתו?"

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאלו שלשת הדברים מרמזים על שלשה פרקים בחיי האדם: ימי הבחירות, הימים הבינוניים, וימי הזקנה, פסח הוא כנגד ימי הבחירות, כי תכמינו הקדושים אומרים במדרש (ויקרא רבא, פרשת תזריע), שהילדים והבחורים נמשלו לגדי, שתמיד צוהל, קופץ ופוסח, מצה היא כנגד הימים האמצעיים, שאז עקר ימי הבחירה — אם לתפח ולהעשות חמץ, חס ושלום, או להיות ענו ושפל ברה, בחינת — מצה, מרור הוא כנגד ימי הזקנה, כמו שאמרו תכמינו הקדושים (שבת קנ"א): על הפסוק (קהלת י"ב): "עד אשר לא יבואו ימי הרעה", אלו ימי הזקנה, ואומר רבן גמליאל, שבכל אחד מאלו שלשת הפרקים בחיי האדם, האדם צריך להתגבר ולהתחדש בהתמדת התורה הקדושה וברבוי תפלות והתבודדות ביתר שאת וביתר עז, כי לא ישאר כלום מכל עמלו אשר יעמל תחת השמש, כי אם מה שזכה לחטף בזה העולם מתורה ותפלה באלו שלשת הזמנים.

והנה כל זה הוא הענין של פסח ויציאת מצרים, כי כל זמן שהיו בני ישראל במצרים, היה הדבור בגלות, שלא היו יכולים לעסוק בתורה ובתפלה כראוי, וביציאת מצרים נעשה "פה — סח",

שנפתח פיהם להגות בתורה ובתפלה יומם ולילה, וכמו שקתוב (שמות ג'): "בהוציאך את העם ממצרים, תעבדון את האלקים על החר הזה", שקל עקר תכלית יציאת מצרים היתה בעבור קבלת התורה וקבלת על מלכות שמים, ולכן אומר רבן גמליאל — "כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפס"ח, הינו שלא התגבר על עצמו בכל שלשת הזמנים הנ"ל, להכניס כל פיו ודבורו בלמוד התורה הקדושה ובתפלה ובהתבודדות, לא יצא ידי חובתו, ואי אפשר לו לצאת מכבלי חובותיו שחייב לו יתברך, כי כל אדם כפי מה שהוא יודע בנפשו, הוא חייב לו יתברך הרבה חובות, מחמת עוונותיו וחסריו, ועקר העצה לצאת מהם היא — על-ידי התמדת התורה הקדושה ורבות תפלות והתבודדות כל ימי חייו, ולכן תפס רבן גמליאל אלו שלשת הדברים דיקא, שהם מרמזים על שלשה פרקים בחיי האדם ודו"ק.

והמשיך מוהרא"ש נ"י, שרבן גמליאל הולך פאן לשיטתו, שאמר (ברכות כ"ח.): שקל תלמיד שאין תוכו פכרו אל יפגס לבית המדרש, כי שיטתו היתה בחמר הדין — שקדי לזכות לכתרה של תורה, צריכים להיות עזו ותקיף ולהתגבר תמיד בהתמדת התורה הקדושה כל ימי חייו, וכמו-כן הוא סובר, שתפלת ערבית היא חובה (שם בגמרא), הינו שאפלו כשחשך ואפלה לאדם (בחינת ערבית), הוא מחייב להתגבר בתורה ובתפלה אליו יתברך יהיה איה שיהיה, נמצא ששיטתו היא בחמר הדין.

אבל שם בגמרא איתא, שבאותו יום שהעבירו את רבן גמליאל מן הנשיאות, ומנו במקומו את רבי אלעזר בן עזריה, נתוספו בבית המדרש ארבע מאות (ויש אומרים שמונה מאות) ספסלים, עין שם; כי על-פי האמת, אי אפשר לילה בחמר הדין, רק צריכים לקרב כל אחד ואחד כפי מה שהוא, ואפלו מי שלא זכה לעסק בתורה ובתפלה בימי הבחירות, או אפלו גם בימים הבינוניים וכו', גם אותו צריכים לקרב ולדבר על לבו, שעל כל פנים מעכשו יעשה התחלה חדשה, ויראה לחטף כל מה שישכיל בלמוד התורה הקדושה, ויתחיל

לכל הפחות מעתה לדבר אליו יתברך, כי רק זה ישאר לו מכל ימי הבלו בעולם הזה, וזה כל הונו ורכושו לנצח.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריכים לדעת, שהדרך הנ"ל — לקרב את כל אחד ואחד כפי מה שהוא, היא רק בדרך נעם ואהבה, וכמו שכתוב (משלי ג'): "הרביה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום", וכן אומר התנא (אבות א'): "הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", הינו על-ידי שתאהב שלום ותאהב את כל הבריות, על-ידי-זה תזכה לקרבן כלן לתורה, כי תכף-ומיד כשתעשה חלוקים ופרודים בין הבריות, ותאמר — בחור זה טוב, על-פני אקרב אותו, בחור זה — אין לו ראש כל-כף טוב, על-פני לא אקרב אותו, או בינוני זה וזקן זה אינם נראים בעיני, על-פני לא אטפל בהם וכו', על-ידי-זה יתרחקו הרבה מהתורה הקדושה, וישארו כלם בחוץ, מה שאין כן אם האדם הולך בדרך של נעם ואהבה, ומקרב את כלם כפי מה שהם, על-ידי-זה יתרבו מאד הספסלים בבית המדרש, ותתרבה התורה בישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-פי הדברים הנ"ל מתישב מדרש פליאה, כמובא (בילקוט משלי, רמז תתקס"ג) על הפסוק (משלי ל'): "שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים, שלשה המה: פסח, מצה ומרור, וארבעה לא ידעתים — אלו ארבעה מינים שבלולב", עין שם; והוא מדרש פליאה סתום ונעלם מאד, ועל-פי הנ"ל יבאר כמין חמר, כי ארבעת המינים שבלולב מכונים כנגד ארבע פתות של כלליות ישראל, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ויקרא וכה פרשת אמר), האתרוג — יש לו טעם וריח, כנגד אלו שיש להם תורה ומעשים טובים שניהם יחד, הלולב — יש לו טעם, אבל אין לו ריח, כנגד בעלי התורה לבד, ההדס — יש לו ריח ואין לו טעם, כנגד בעלי המצוות לבד, והערבה — אין לה לא טעם ולא ריח, כנגד אלו הפחותים שבאשראל, שאין להם כלום, והמצוה היא לקחת את כלם יחד באגודה אחת, הינו לקשר את עצמו

עם כלם ביחד, כי רק זה נקרא שלמות.

וזה דברי המדרש: למה שלשה, הינו — פסח, מצה ומרור, נפלאו ממני? זאת אומרת — למה אי אפשר לי להכניס התמדת התורה הקדושה ועבודת התפלה בתוך כל אדם שבִּישְׂרָאֵל, אִפְלוּ שִׁיְהִיָּה בְּאֶחָד מֵאלוֹ הַשְּׁלֹשָׁה זְמַנִּים הַנִּי"ל? הַטַּעַם הוּא — כִּי אַרְבַּעַה לֹא יִדְעֵתִים, הֵינּוּ כִּי אֵינְנִי מְקַשֵּׁר וּמֵיחָד (יִדְעֵתִים מִלְשׁוֹן יְחִיד וְחִבּוּר, כְּמוֹ — "וַיִּדַע אָדָם" וכו') כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד בְּדֶרֶךְ נֵעַם וְאַהֲבָה, וְתַכְף־וּמִיד כְּשֶׁעוֹשִׂים פְּרוּד וְחִלּוּק בֵּין אַרְבַּע כְּתוּבֵי הַנִּי"ל, שֶׁהֵן כְּנֶגֶד אַרְבַּעַת הַמִּינִים שְׁבִלּוּלָב, אִז כָּבַר אֵי אֶפְשֵׁר לְקָרֵב כָּל־לִיּוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּשִׁלְשָׁה גִילִים אֵלּוֹ הַנִּי"ל אֵלּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֲבָל כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ שֶׁל נֵעַם וְאַהֲבָה, וְאֵין עוֹשִׂים שׁוּם "יּוֹצֵא מִן הַכָּלָל", וּמוֹכְנִים לְדַבֵּר אִפְלוּ עִם חִילוּנֵי מִמֶּשׁ, שֶׁהוּא רְחוּק מִכָּל וְכָל, אִז יְכוּלִים לְקָרֵב בְּחֹרִים, נִעְרִים וְזַקְנִים כָּלֵם, וְלַגְלוֹת לָהֶם, אֵיךְ שֵׁשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֵק בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וּבְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, כָּל אֶחָד כְּפִי כַחוֹ וְהַשְׁגָּתוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שִׁזְאֵת מְצִינוּ הַרְבֵּה בְּדַבְרֵי חֻכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, שְׁמִי שֶׁהֵלֶךְ תָּמִיד בְּדֶרֶךְ שֶׁל נֵעַם וְאַהֲבָה, וְקָרֵב אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, דִּיקָא עַל יְדוֹ נִתְרַבְּתָה הַתּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְכִמוֹ שֶׁמְצִינוּ אֲצֵל הַלֵּל (שְׁבַת ל"א), שֶׁבָאוּ אֵלּוֹ שְׁלֹשַׁת הַגֵּרִים עִם כָּל מִינֵי קִשְׁיוֹת וּבִקְשׁוֹת זְרוֹת, וְהִיָּתָה לוֹ סְבֻלָּנוֹת לְכָלֵם, וְלִמַּד עִמָּהֶם כְּפִי יִדְעֵתֶם וְהַשְׁגָּתֶם, עַד שֶׁקָּרֵב אוֹתָם תַּחַת כְּנִפְי הַשְּׂכִינָה, כִּי הַלֵּל הָיָה עֲנוּתָן אֲמַתִּי, וְתָמִיד קָשֶׁר אֶת עֲצָמוֹ אֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אִפְלוּ אֶל הַפְּחוֹת שְׁבִישְׂרָאֵל, וְלִכֵּן מְצִינוּ (בַּהֲגָדָה שֶׁל פֶּסַח), שֶׁכֵּן עָשָׂה הַלֵּל: הָיָה כּוֹרֵךְ פֶּסַח, מְצָה וּמְרוֹר, וְאוֹכְלֵן בְּיַחַד וְכוּ', כִּי לְהַלֵּל הָיָה הַכַּח לְכוֹרֵךְ וּלְקַשֵּׁר אֶת עֲצָמוֹ עִם כָּלֵם יַחַד, וְלִלְמַד אֶת כָּלֵם דֶּרֶךְ הַשֵּׁם בְּלִי יּוֹצֵא מִן הַכָּלָל, שֶׁזֶהוּ עֵקֶר הַשְּׁלֵמוֹת.

וְעוֹד הָאָרִיךְ מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּדִרוֹשׁ הַנִּפְלֵא הַזֶּה, וְהַחֲזִיחַ מְאֹד אֶת כָּל הַשׁוּמְעִים.

פועלים

מוהרא"ש נ"י אמר, שפועל העובד אצל בעל הבית, צריך להזהר מאד, שלא יעשה מלאכתו רמיה, ויחח מזמן העבודה שלו, ויפטפט דברים בטלים עם פועלים אחרים, או בטלפון וכיוצא בזה, כי זה בגדר של גזל ממש, ומה — אם החמירו חכמים לפטר את הפועל מקטעים ידועים שבתפלה וגם מרב הברכות של ברכת המזון (חוץ מברכה ראשונה), וכדאיתא בגמרא (ברכות ט"ז.), ובש"ח ערוך (ארח חיים, סימן ק"י, סעיף ב'): כדי שלא לבטל את הפועל מעבודתו, קל וחמר בן בנו של קל וחמר, שאסור לו לקחת מזמנו לדבר דברים בטלים, ודברים של מה בכך על חשבון בעל הבית, כי אפילו אם על דבר מועט בעל הבית מוחל ומותר (וכדאיתא בש"ח ערוך שם), שהיום כבר אין מקפידים על זמן התפלה וברכת המזון, אכל על דברים בטלים וכיוצא בהם בודאי אין שום החר, וצריכין להזהר בזה מאד מאד.

ובשנים קודמות (לפני שהקים מוהרא"ש נ"י "דפוס ברסלב" בבנין מתיבתא "היכל הקדוש"), בפשינו נוסעים כמעט בכל יום עם מוהרא"ש נ"י למדפיס לעסק בהדפסת ספריו הקדושים, הנה מוהרא"ש נ"י מדקדק בענין זה מאד מאד, ובכל פעם שהיו הפועלים יוצאים אליו לדבר עמו מענין התדשות שנעשו בעולם בכלל, ומן התדשות שהיו עם ספריו הקדושים בפרט, (מה שלא היה נוגע לענין הדפסה), הנה מוהרא"ש נ"י מתחמק מהם בכל מיני אפנים, והרבה פעמים אמר להם בפרוש: "אסור לי לדבר עמכם, כי אתם מתבטלים עכשו מעבודת בעל הבית", והנה זה להם למוד נפלא, איך שצריכין להזהר מאד במלאכת בעל הבית.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהיום, בעוונותינו הרבים, פועלים מזלזלים מאד במלאכת בעל הבית, ועל-פירוב הם מחפשים כל מיני תרופים איך לנצל את זמן העבודה בדברים בטלים ובבטול עבודה, ובבקר תקף-ומיד כשהם מגיעים לעבודה, טרם

שהורידו המגפים והמעיל וכו', הם מכניסים את הפרטים שלהם לתוך השעון, לרשם את זמן התחלת העבודה, כדי שיהיה נראה, כאלו התחילו כבר לעבוד, וכן בערב מחפים עד הרגע האחרון, אחר שקבר רחצו והלבישו את עצמם, וכפתרו את פתורי המעיל וכו', ורק אז מכניסים את הפרטים לתוך השעון, לרשם את זמן הפסק עבודתם, וכן באמצע היום, עושים כל מיני הפסקות לשתיית תה וקפה וכו', ואם בעל הבית מקפיד על כל אלו הדברים, זהו בגדר אסור גזול ממש, רחמנא לצלן, שהוא עון חמור מאד מאד.

ופעם עבדו פועלים גויים אצל מוהרא"ש נ"י, ואחד מהפועלים בקש ממוהרא"ש נ"י כוס תה, ותכף-ומיד צנה מוהרא"ש נ"י לתת לו כוס תה, אחר-כך בקש גם קצת חלב, וצנה מוהרא"ש נ"י לתת לו גם את זה, אבל אחר-כך בקש גם עגה ומזונות וכו', והבין מוהרא"ש נ"י, שהוא רק רוצה להשתמט מן העבודה, ואמר לו, שילך למנהל שלו, ויבקש ממנו סעודה... (כי ידע מוהרא"ש נ"י, שהוא מפחד מאד מן המנהל שלו, ותכף-ומיד יחזר לעבודתו, וכן הנה), ואמר מוהרא"ש נ"י אז בדרך צחיות, שהוא הבין אז את דברי המדרש, שמביא הטור, ריש הלכות ראש השנה (ארח חיים, סימן תקפ"ב), שהכותים הללו יודעים לבקש על הפתחים, תחלה אומר לו: "תנו לי מעט מים", ונותנין לו, "תנו לי בצל אחד", ונותנין לו, אומר "בצל בלא פתא, נסיב לבא"... (בצל בלי פת קשה ללב, כלומר "תן לי כבר גם פת")... כי מוהרא"ש נ"י ראה אצל הגוי הזה, איה שרצה להתבטל מעבודתו, וגם להרויח סעדתו, ואף אחד לא יגיד לו כלום.

ובשמוהרא"ש נ"י קנה את מכונות ההדפסה, כדי להדפיס את ספריו הקדושים, היו העוסקים בזה צריכין עדין ללמד כמה פרטים מהוראות השמוש וההפעלה וכו', חשב מוהרא"ש נ"י שהדבר הטוב ביותר יהיה, אם זמינו איש אחד מן המשורד הגדול, שמוכר את המכונות (שהיה בעיר אחרת), שיבוא לבגין

הישיבה, וילמד את כל העוסקים בזה כל מה שהם צריכין לדעת, אבל כשדבר מוהרא"ש נ"י עמו בטלפון, ענה ואמר למוהרא"ש נ"י, שהוא מוכן לבוא רק בתנאי שישלמו לו מלבד פרטים נסיעה ושכירות היום (מה ששני אלו עדין יכולים להבין), גם דמי לינה במלון... ואמר לנו אז מוהרא"ש נ"י: "הרי תראו, איך שפועל רוצה לנצל את מי שרוצה לשפר אותו, הלא אם יבוא האישי הנ"ל, גם יתבע אותנו שנשלם בשבילו דמי סעדת שלמה בשעתו" (עין בקא מציא פ"ג), וכל אלו הדברים לא מגיעים לו כלל, ולמה יבקש פועל לרמות את הבריות ולנצל אותם באופן בזה?! ... (ולבסוף, תהלה לאל, הסתדר הענין בכי טוב גם בלעדיו).

וסים מוהרא"ש נ"י: "על-פן אשרי מי שעושה מלאכתו בנאמנות, ואז בודאי יתברכו מעשה ידיו מן השמים, ויזכה לשפע כפול ומזונא ריחא, ואף פעם לא יחסר לו שום דבר כלל".

* * * * *

פשוטות

מוהרא"ש נ"י אומר, שהמדרגה הכי גבוהה בעולם היא — שיזכה האדם להיות פשוט בתכלית הפשיטות, עד שלא יפירו עליו מבחוח שום דבר, הינו שלא יפירו עליו שום שנוי מבני-אדם, ולא יהיה לשום ברירה שום השגה בו כלל, אפלו לאשתו ובניו, כי אז הוא דומה אליו: תברך ממש בביכול, כי הלא הוא תברך פשוט בתכלית הפשיטות, ומחמת זה בעצמו אין לרב אנשי העולם השגה בו תברך, כי מרב פשטותו תברך, אין יכולים לראות שום דבר בעין הגשמית.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שקל מה שמוזלזלים באיזה בן אדם ביותר, ואין לשום אדם השגה בו, זהו סימן, שמעלתו יותר גדולה

ושהוא נקלל בו יתברך לגמרי, ועל-ידי-זה זכה להשגה זו של "פשוטות בתכלית הפשוטות", ואין מכירים עליו מבחויץ שום דבר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזה מה שנאמר בשבחו של אהרן הפהן (מדרש רבה, פרשת בהעלותך): "מלמד שלא שנה", הינו שלא ראו אצלו שום שנוי בכל עבודותיו, כי כלם היו בתכלית הפשוטות, עד שלא הרגישו אצלו שום שנוי מעבודות יהודי אחר, ואדרבה היו רואים אותו תמיד עוסק בעשיית שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, ובנדאי היה מקרח לשבת ולדבר הרבה שעות — הן עם הפעל והן עם האשה, והיה צריך להוריד את עצמו אליהם עם כמה מיני לבושים וקטנות וכו', כידוע למי שעוסק בענגנים אלו, אבל התורה מעידה עליו, שזה היה עקר שבחו — "שלא שנה", ולא היו יכולים לראות עליו שום דבר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן בזכות אהרן הפהן היו ענגי הכבוד, כי ענג הוא גם-כן כמו מכסה והסתרה, וכמו שכתוב (איכה ג'): "סכותה בענגן לך", כי מבחויץ זהו כסוי ומכסה עבה, אבל בפנים, ענג מרמז על השגות אלקות בתכלית המדרגה העליונה, וכמבאר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כ"א), ששבעת הענגים מרמזים על קדשת שבעת הנרות, שהם כלליות הקדשות של כל העולמות העליונים, עין שם.

וכן זוהי מצות סכה שאנחנו עושים — זכר לענגי הכבוד, הינו שהאדם יושב תחת צל הסכה, שהוא צלא דמהימנותא, והוא דבוק בו יתברך בתכלית הדבקות, אבל מבחויץ ברשות הרבים, אין יכולים לראות אותו כלל, שזהו עקר התכלית, וכמו שכתוב (משלי כ"ה): "כבוד אלקים הסתר דבר".

ואמר מוהרא"ש נ"י אז, שזהו מה שאמרו חכמינו הקדושים (יומא ד.) על משה רבנו, עליו השלום, שעלה בענגו, ונתפסה בענגו, ונתקדש בענגו וכו', עין שם; כי זו היתה עקר מעלת משה רבנו,

עליו השלום, שהיה תמיד מסבב עם אלקותו יתברך בבחינת
 — שבעת ענגין, אכל מבחוץ לא היה נזר עליו שום דבר כלל,
 רק היה בבחינת (שמות י"ט): "מן החר אל העם", שהיה לובש
 צורה ופושט צורה, ורק עכשו עמד בחר סיני בתכלית הדבקות
 העליונה, והנה הוא כבר כאחד העם, ומדבר עמהם ושומע את
 הבעיות שלהם וכו', ומחמת כל זה היתה עליו כל-כף הרבה
 מחלקת מקרח ודתן ואבירם וכו', כי מי שלא שם לב היטב לדברי
 משה רבנו, עליו השלום, לא היה יכול להפיר עליו שום מעלה
 יתרה, ועוד להפך — היה מוצא בו כל מיני מומים וחסרונות,
 וכמו שאומרים חכמינו הקדושים על הפסוק (שמות לג): "והביטו
 אחרי משה וכו'".

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: אבל זהו סימן אמתי שהאדם
 חפץ לעבדו יתברך באמת, הינו כשאינו רוצה בפרסומו כלל,
 ואדרבה הוא עושה תמיד כל מיני חכמות ותחבולות איה להסתיר
 את עצמו מבני-אדם, וכל עבודתו היא בבחינת הצנע לכת,
 ואז הוא מצליח תמיד, כי כל עבודתו היא רק לשמו יתברך
 תמיד.

ובענגין זה של לובש צורה ופושט צורה, מוהרא"ש נ"י בעצמו
 הוא חדוש נפלא ונורא מאד, בידוע לכל מפיריו, כי הוא מסתיר
 את עצמו בתכלית ההסתרה, ואף שלפני רגע דבר וגלה גלויים
 של השגות אלקות באפן גבה ועליון מאד, תכף ומיד אחר-כך
 הוא מדבר כאחד העם בתכלית הפשיטות, ואין מפירים עליו שום
 דבר, ורק מי שזוכה לשים עין אמיתית על דבוריו והתנהגותו וכו',
 הוא רואה שמוהרא"ש נ"י הוא ענגין אחר לגמרי, חדוש נורא ונפלא
 מאד; אשרי הזוכה להתקרב אליו ולהסתופף בצל קורתו!

צדיק

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁסִימָן מְבַהֵק לִידַע אִם אֵיזָה צְדִיק וּמְפָרֵסוֹ
הוא צְדִיק אֲמָתִי אוֹ לֹא, הוּא עַל-יַדֵּי שְׁתַּדְבֵּר עִמּוֹ מַעֲנִין תְּפִלָּה
וְהַתְּבוּדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנּוֹ, אִם הַצְּדִיק הֵזָה יִחְזַק אוֹתָךְ עַל
זֶה הָעֲנָן, וַיִּדְבֵּר מִגְּדֹלַת מַעְלָתוֹ, אִזּוֹ תִדַּע שֶׁהַצְּדִיק הֵזָה הוּא צְדִיק
אֲמָתִי, אֲבָל אִם הַצְּדִיק הֵזָה לֹא יִתְפַּס וְלֹא יָבִין אֶת כָּל הָעֲנָן, וְעוֹד
יַעֲשֶׂה מְזֵה לִיְצַנּוֹת וְצֹחֹק, חֵס וְשְׁלוֹם, זֶה סִימָן מְבַהֵק שֶׁהַפֶּל הוּא
שְׂקָר וְדַמְיוֹן גָּדוֹל, וְזֶהוּ מְפָרֵסוֹ שֶׁל שְׂקָר, שֶׁמְזַכֵּר רַבְּנוֹ ז"ל בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, וְהוּא רַק מוֹלִיךְ אֶת אֲנָשָׁיו שׁוֹלָל.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שְׁבִיזָה מִתְרַצֶּת קְשִׁיָּה גְדוֹלָה שְׁמַקְשִׁים
כְּלָלִיּוֹת אֲנָשֵׁי הָעוֹלָם עַל תְּלַמִּידֵי רַבְּנוֹ ז"ל, שֶׁהֲלֹא חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
אוֹמְרִים (וְאֵשׁ הַשָּׁנָה כ"ה): עַל הַפְּסוּק (דְּבָרִים כ"ו): וּבָאתְ אֶל הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הֵהֵם, אֵין לָךְ לִילָךְ אֶלֶּא אֶל כַּהֵן שְׁבִימִיךָ.
וְאִם-כֵּן לָמָּה אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֵינָם הוֹלְכִים אֶל הַצְּדִיקִים הַמְּפָרֵסִים
שְׁבָכַל דוֹר וָדוֹר, וְדַבְּקִים רַק בְּרַבְּנוֹ ז"ל וּבְתַלְמִידָיו הַקְּדוּשִׁים?

אֲבָל בְּאֲמַת הַתְּרוּץ מְבֹאָר בַּפְּסוּק הַנִּזְכָּר בְּעֶצְמוֹ, כִּי תִכְףּ-וּמִיד
אֲחֵר-כֶּךָ כְּתִיב: "וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַגִּדְתִּי הַיּוֹם לְהִשָּׁם אֶלְקִיךָ" וְכוּ', הֵינּוּ
שֶׁהִיָּתָה לִי הַתְּבוּדוֹת הַיּוֹם, וְשַׁחַתִּי אֶת כָּל לְבִי לְפָנָיו יִתְפָּרֵךְ, אֲבָל
"כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ" וְכוּ', הֵינּוּ שְׁעֵדִין עוֹבְרִים עָלַי כָּל מִינֵי
אֲרִצִּיּוֹת וְגַשְׁמִיּוֹת, וְאֲנִי נוֹפֵל בְּדַעַתִּי מֵאֵד, כִּי אֵינְנִי רוֹאֶה מָה אֲנִי
פּוֹעֵל בְּתַפְלָתִי.

וְאִזּוֹ כְּתִיב: "וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּנֵא מִיַּדְךָ", הַטָּנֵא מְרַמֵּז עַל
עֲנָן הַתְּפִלָּה, כִּי טָנֵא רָאשֵׁי תְּבוּת טְעָמִים נְקֻדוֹת אֲוִתִּיּוֹת,
שֶׁהֵם כְּלָלִיּוֹת אוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה (כַּמּוּבָא בְּכַתְבֵי הָאָרֶץ ז"ל), וְהַה"א
שֶׁל הַטָּנֵא הֵיא כְּנֶגֶד הַתְּבוּדוֹת, הֵינּוּ הַכֹּהֵן שֶׁהוּא הַצְּדִיק
הָאֲמָתִי שְׁבָכַל דוֹר וָדוֹר, הוּא יִקַּח אֶת הַטָּנֵא מִיַּדְךָ, הֵינּוּ אֶת
הַתְּפִלָּה שֶׁלָּךְ מִיַּדְךָ, "וְהִנִּיחוֹ לְפָנָי מִזְבַּח הַשֵּׁם אֶלְקִיךָ", שְׂבִיבֵי וַיַּעֲלֶה

אותה לפניו יתברך (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ט'), ויחזק אותך מאד, שלא תעזב עבודתך, רק תמשיך להתפלל ביתר שאת וביתר עז, וזהו סימן מבהק שהוא נקרא הצדיק והשופט שבמינה, אבל כשתבוא לצדיק ומפרסם, ותבקש ממנו התחזקות בענין תפלה ושיחה בינו לבין קונו, ובמקום לחזק אותך יחליש ויעתף יותר, וישאל אותך (בדרך ליצנות): "מה, באמת אתה מדבר עם האלקים?... האם הוא עונה לך?... וכו', זהו סימן שהוא צבוע גדול ורחוק מאד ממנו יתברך, ואינו יכול להנהיג אפילו את עצמו, ומכל שכן את אחרים (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס"א).

וספר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו היקרים סבלו צרות ורדיפות כל הדורות ממפרסמים של שקר באלו, שהוציאו שם רע עליהם, כאלו אנשי שלומנו חסרי דעת, חס ושלום, ואינם מן הישוב, רחמנא לצלן, ובאמת הכל בא מהמותרות שבמחם של אלו המפרסמים (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס"א), שלא זכו לאמונה זכה ומבררת בו יתברך, ולכן לא היתה להם שום תפיסה בענין עבודת התפלה וההתבודדות באמת.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבמדינת פולין היה בחור אחד, שהתקרב אל דרכי רבנו ז"ל, והיתה דרכו להתחמק בכל פעם מהישיבה שלו, וללכת להתבודד בבית הפנסת של אנשי שלומנו, (שהיו להם שם חדרים מיחדים להתבודדות, שנקראו "התבודדות שטיבלעף" כדיוע), ואביו רדף אותו מאד והחזיק אותו למשגע, רחמנא לצלן, עד שפעם אחת חפש אותו בישיבה, ולא מצאו שם, והלך לבית הפנסת של אנשי שלומנו, ומצא אותו שם סגור בבית הפנסת לבד, ומתבודד עמו יתברך, וחרה אפו עד מאד, ותפסו באזנו ובפאות שלו, וסחב אותו אל הרבי המפרסם שלו (שהיה מנהיג של כמה אלפי חסידים), שיוכיח אותו.

וכשנכנסו האב והבן, וספר האב לרבו את הצרה שלו, רמו

הרבי לאב לצאת מהחדר, והוא ידבר ביחידות עם בנו, פשיצא האב, שאל הרבי את הכחור: "למה לא היית בישיבה?" ענה לו הכחור, שהיה בבית הפנסות, ועסק שם בעבודת השם יתברך, שאל אותו הרבי: "ומה עשית שם?" ענה לו הכחור, שדבר עם השם יתברך, התאפק הרבי מלצחוק, ושאל אותו בלשון תמה וליצנות: "מה, באמת דברת עם השם יתברך? האם ענה לך השם יתברך גם-כן?"... פשישמע הכחור את דבורי הליצנות של הרבי הנ"ל, רצה לתת לו שתי סטירות, ולברוח, אכל פחד מאביו והתאפק, וענה ואמר לרבי הנ"ל: "ויכשהרב מתפלל, האם השם יתברך עונה לו?!" ובאלו המלים ברח מן החדר.

ותכף-וימיד דפק הרבי הנ"ל על השלחן עם הקפסה של הטבק שלו, (פשישמע האב וינגס), ואמר לו, שכבר אי אפשר לעשות שום דבר עם בנו, כי "כל באיה לא ישובון"...

ויכשספר מוהרא"ש ג"י את הספור הזה, תמה ואמר: "עד כדי כך התגבר השקר בעולם, עד שרבי מפרסם, מנהיג של כמה אלפי אנשים, עושה ליצנות מכל הענין של תפלה והתבודדות, השם ישמרנו".

וסיים מוהרא"ש ג"י: ולכן עלינו להתחזק מאד מאד בעבודת התפלה, ולהחיות את עצמנו מאד מאד עם התקרבותנו לרבנו ז"ל, כי אלמלא קבלנו מרבנו ז"ל רק עצה זו של תפלה והתבודדות, גם-כן היה פדאי כל ההתקרבות אליו, (ויכמו שרגילים אנשי שלומנו, תמיד לומר זאת), וגם עלינו לחפש ולבקש אחר הצדיקים האמתיים שבכל דור ודור, המחזקים ומאמצים אותנו בעבודה הקדושה הזאת, כי הם הם צדיקי האמת שבדור, ורק הם בכלל מה שאמרו חכמינו הקדושים: "אין לך אלא שופט שבמיד", כי באפן אחר, אינו נקרא בשם שופט כלל.

ואמר אז מוהרא"ש ג"י גם-כן, שמהגמרא הנ"ל (ראש השנה

כ"ה:), מוכח מאד קל הענין הזה, כי איתא שם: "יפתח בדורו כשמואל בדורו" וכי, וכל פחו של יפתח הנה רק על-ידי האמונה הקדושה ולח התפלה, וכמו שכתוב שם (שופטים י"א): "וידבר יפתח את כל דבריו לפני השם", וכי, ומחמת זה זכה להיות נמנה עם רועי ישראל ושופטיו, כי כל מי שזוכה לגלות את הגלוי הזה לעם ישראל — שיתחזקו מאד מאד בעבודת התפלה וההתבודדות אליו ותברך, ולא תחלש דעתם משום דבר, זה נקרא רועה ושופט אמתי, ולו נאה השם של צדיק אמתי, ואליו בודאי ראוי להתקרב.

* * * * *

ציצית

מוהרא"ש נ"י אמר, שראוי לכל אדם להחיות עצמו מאד מאד עם מצות הציצית הקדושה, שהיא זוכה לקיים בכל יום, הן בטלית גדול והן בטלית קטן, כי מעלת יקרת מצות ציצית אי אפשר לתאר ולשער כלל, וכמבאר בזהר הקדוש, שהציצית היא לבושה דמלקא עלאה, (לבוש מלך עליון), ובשעה שהאדם הולך עם ציצית, הוא מלבש בלבוש המלך ממש, ויוצאים כרוזים בכל העולמות: "הבו יקר לדיוקנא דמלקא, שהולך בלבוש המלך".

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבפרט עכשו, שכבר גלה לנו רבנו ז"ל בכמה תורות נפלאות את נוראות סגלות מצות ציצית, שעל ידם האדם זוכה להיות נשמר מתאות נאוף, ולהתקרב לצדיקי אמת, ולקבל מהם עצות אמתיות בכל ענין (עין לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ז'), וגם הם מסגלים לרפואת החולה (עין בסוף התורה הצי"ל), ועל ידם זוכים להמשיך הרוח חיים מן הצדיקי אמת שבדור (עין לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ח'), עכשו בודאי ראוי לנו לשמח עם הציצית כל היום, ואפשר ממש לרקד מרב שמחה וחיות,

שהנחיל לנו השם יתברך מצוה נוראה כזאת, ובפרט כשזוכין לילה בטלית קטן כל היום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפנהג אנשי שלומנו היקרים להתבודד עמו יתברך בעת התעטפותם בטלית גדול בפקר, (מלבד הפסוקים שנוהגים לומר אז, כמו "מה יקר חסדך" וכו'), ולבקש אז ממנו יתברך, שיזכו להיות נשמרים מתאות נאוף, ולהמשיך עליהם רוח חיים מן הצדיקים האמתיים שבדור, וגם להמשיך רפואה שלמה לכל חולי עמו ישראל, כי אז הזמן מסגל ביותר לבקש על התקונים הנפלאים האלה שגלה לנו רבנו ז"ל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת נתן רבנו ז"ל הטלית הישנה שלו במתנה לאחד מחשוביו, וענה ואמר לו רבנו ז"ל: "הזהר מאד לכבד הטלית הזו, כי כמו מספר שערות שיש בטלית, כל-כף דמעות שפכתי, עד שידעתי מהו טלית" (עין שיחות הר"ן, סימן קע"ב), נמצא — שמי הגיע לעמק סודן של הדברים כמו רבנו ז"ל?! ולכן בודאי ראוי לנו להתפלל תמיד על אלו הסגלות, שגלה לנו בספריו הקדושים, ולהחיות עצמנו בהם מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפעם התבטא רבנו ז"ל, שהוא מאד משתוקק שיהיה לו בן, שילך בטלית ובתפלין בכל יום, ומדבור זה הבינו אנשי שלומנו היקרים את גדל מעלת מצות טלית ותפלין, שכדאי להוליד בנים בזה העולם, אפלו כדי שיקימו מצוות אלו בלבד, [ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם הבינו מדברי רבנו ז"ל, שאפלו אם הבנים הם כמו שהם, אבל אם הם זוכים לכל הפחות לקיים מצוות אלו בכל יום, יש להורים להחיות עצמם בזה מאד, ודו"ק].

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם שאלו את הרב החסיד רבי אהרן ליב ציגלמאן ז"ל (אחד מחשובי אנשי שלומנו במדינת פולין, שעסק הרבה בהדפסת ספרי רבנו ז"ל), מה הוא מכון בשעה שהוא מתעטף בציצית? וענה ואמר, שהוא מכון — לא לטפח בפני האיש

שְׁעוֹמֵד עַל יָדוֹ עִם הַצִּיצִית... (כִּי עַל-פִּי-רֹב אֵין אֲנָשִׁים נִזְהָרִים בְּזֶה כָּלֵל, וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְעַטְטִים עִם הַטְּלִית, הֵם טוֹפְחִים עִם הַצִּיצִית בְּפָנָי מִי שְׁעוֹמֵד עַל יָדָם, וְלִפְעָמִים זֶה כּוֹאֵב מְאֹד בְּיָדוּעַ).

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, שֵׁשׁ בְּזֶה סוּד גַּם-כֵּן, כִּי רַבְּנוּ ז"ל אוֹמַר (עֵין לְקוּטִי-מוֹהְרָ"ן, חֵלֶק א', סִימָן נ"ד), שֶׁהַצִּיצִית הִיא סוּד הַצְּמָצוּם, שֶׁהִיא מְצַמְצֶמֶת אֶת הַמַּחֲזִין, שְׁלֵא יֵצְאוּ מִגְּבוּלוֹת הַקְּרִשָּׁה, וְעַל יָדָם הָאָדָם זוֹכֶה לְעֵבֶד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּפִי מְדַרְגָּתוֹ, עֵין שָׁם; כִּי הֵנָּה לִפְעָמִים בָּאָה לְאָדָם הַתְּלַהֲבוֹת גְּדוּלָה לְעֵבֶד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָבֵל מִחֲמַת שָׂאִין לוֹ מֵדַת הַצְּמָצוּם כְּרְאוּי, לְכֵן הוּא גוֹרֵם רָעָה וְהוֹק לְאַחֲרָיִם בְּעִבּוּדָתוֹ, כְּגוֹן לְמִשְׁלָל: מִי שֶׁבָּאָה לוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת לִישֵׁב בְּשִׁדָּה כָּל הַלֵּילָה בְּהַתְּבוּדוֹת, אָבֵל בֵּין כֶּף הוּא גוֹרֵם רָעָה וְצָעַר לְאִשְׁתּוֹ וּבְנָיו, שֶׁהֵם מִפְּחָדִים מְאֹד לֵהִיוֹת בְּבֵית לְבַד, וְגַם הֵם דוֹאֲגִים לוֹ כָּל הַזְּמַן, נִמְצָא שֶׁמִּחֲמַת חֶסְרוֹן מֵדַת הַצְּמָצוּם יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהַפְסָדוֹ, וְהַסוּף הוּא, שֶׁגַּם הָאָדָם בְּעֵצְמוֹ מִתְקַרֵּר מֵעִבּוּדָתוֹ, וְנִשְׁאָר חֶסֶר וְרִיק מְכֹל, כִּי שְׁלוֹם-בֵּית כְּבָר אֵין לוֹ, וְגַם מִח וְיִשׁוּב הַדַּעַת לְלַמֵּד וּלְהַתְּפַלֵּל אֵין לוֹ, וְאִם כֵּן מָה הוֹעִילוֹ לוֹ כָּל עִבּוּדוֹתָיו?! מָה שָׂאִין כֵּן כְּשֵׁשׁ לְאָדָם מֵדַת הַצְּמָצוּם כְּרְאוּי, וְאִף פַּעַם אֵינוֹ מִחֲפֵשׁ וּמִבְקֵשׁ גְּדוּלוֹת וְנִפְלְאוֹת מִמֶּנּוּ, וְהוּא נִזְהָר בְּיוֹתֵר לֹא לְגַרֵם שׁוֹם צָעַר וְיִסּוּרִים לְאִף אֶחָד בְּעִבּוּדָתוֹ, אֲזִי הוּא מְבֹטָח שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וְאִף פַּעַם לֹא יִכָּשֵׁל, נִמְצָא שְׂדִיקָא בְּזִכּוֹת הַצִּיצִית, הָאָדָם זוֹכֶה לְמֵדַת הַצְּמָצוּם הַזֶּה, וְאִם-כֵּן נִכּוֹנָה הִיא מְאֹד הַפְּנֵה הַנִּל — שֶׁהָאָדָם צְרִיף לְהִזְהָר, שְׁלֵא לְטַפֵּחַ בְּפָנָי חֲבָרוֹ עִם הַצִּיצִית שְׁלוֹ, כִּי הֵלֵא זֶהוּ כָּל סוּד הַצְּמָצוּם הַנִּל — שְׁלֵא יִגְרַם הוֹק לְחֲבָרוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה לְעַסֵּק בְּעִבּוּדָתוֹ, וְהַכֵּן.

אֲשֶׁרֵי מִי שְׁזוֹכֶה לְקִים מְצוֹת צִיצִית כְּרְאוּי בְּכָל פְּרֻטְיָה וְדִקְדוּקָיָה.

ציון

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁאֵל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל בְּעִיר אוּמָן, אִי אֶפְשָׁר לְהִגִּיעַ בְּשׁוּם פְּנִים וְאָפֶן, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַרְבֵּה תַּפְלָה וְהַתְּבוּדוּת, כִּי כְּפִי רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת שֵׁשׁ לְהִגִּיעַ אֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל — הֵן מְנִיעוֹת הַמַּחַ וְהֵן מְנִיעוֹת הַכֶּסֶף וְהֵן מְנִיעוֹת קַבְּלַת הַיּוֹזָה וְכוּ', אִי אֶפְשָׁר לְעֵבֶר עַל כָּלָם, רַק אִם הָאָדָם הוּא חֲזַק מְאֹד בְּרִצּוֹנוֹתָיו וּבְכִסּוּפָיו, וּבְכָל פַּעַם הוּא מוֹצִיא אֶת הַרְצוֹנוֹת שְׁלוֹ מִפִּי בַתְּפִלָּה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ — שְׂיִזְכֶּה לְהִיּוֹת לְכָל הַפְּחוֹת פַּעַם אַחַת בַּחַיּוֹ עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וּמִי שֵׁשׁ לוֹ שֶׁכֵּל, הוּא מְקַדִּים תַּפְלָה לְצַרָּה, וּמִתְפַּלֵּל יָמִים וְשָׁנִים שְׂיִזְכֶּה לְהִגִּיעַ אֶל הַצִּיּוֹן בְּלִי שׁוּם מוֹרָא וְפַחַד כָּלָל, וְשֵׂיכְנֵס בְּשָׁלוֹם, וְיֵצֵא בְּשָׁלוֹם, וְאִזּוֹ לֹא יִצְטָרֵךְ לְעֵבֶר דְּרָךְ יִרְאוֹת וּפְחָדִים חִיצוֹנִיִּים שֵׁשֶׁבְּרוּ אֶת לְבוֹ, כְּדִי שֵׂיִתְפַּלֵּל לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הֵלֵא כָּל הַזְּמַן הוּא תָּמִיד מִתְפַּלֵּל עַל זֶה.

אָבֵל מִי שֶׁהוּא חָכֵם בְּעִינָיו, וְחוֹשֵׁב שֵׂיִגִיעַ אֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל בְּדֶרֶךְ הַטָּבֵעַ וּבְלִי שׁוּם מְנִיעוֹת, אִזּוֹ מִן הַשָּׁמַיִם מְסַבְּבִים עִמּוֹ עַל־פִּי־רַב כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת וּפְחָדִים וְכוּ', עַד שֶׁנִּשְׁכַּר לְבוֹ לְגַמְרֵי מְרַב צְרוּת שְׁעוֹבָרִים עָלָיו, וְאִזּוֹ מִתְחִיל לִכְפּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ מִקִּירוֹת לְבוֹ, וְרַק אִזּוֹ הוּא זוֹכֶה לְהִגִּיעַ לְשֵׁם, וְלִכֵּן אֲשַׁרִי הַמְּשַׁכֵּל עַל דְּבַר אָמֵת וּמְקַדִּים רַבּוּי תַּפְלוֹת וְהַתְּבוּדוֹת בְּכָל עֵת, שְׂיִזְכֶּה לְכָל הַפְּחוֹת פַּעַם אַחַת בַּחַיּוֹ לְהִשְׁתַּטַּח עַל צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, וְאִזּוֹ בְּוַדָּאִי יִזְכֶּה לְהִגִּיעַ לְשֵׁם בְּשָׁלוֹם, וְלַפְעַל שֵׁם כָּל מַה שֶׁצָּרִיךְ בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת.

וּסְפָר מוהרא"ש נ"י, שֶׁעַל כָּל נִסְיָעָה וְנִסְיָעָה שְׁלוֹ לְצִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, הָיוּ לוֹ מְנִיעוֹת קָשׁוֹת בְּלִתֵּי רְגִילוֹת, "וְהַרְבֵּה פְּעָמִים נִדְמָה הָיָה לִי שֶׁבּוֹדָאִי לֹא אֶגִּיעַ, אָבֵל אֵף פַּעַם לֹא הִנַּחְתִּי אֶת הַרְצוֹן, וְתָמִיד בְּקִשְׁתִּי בַתְּפִלוֹת וּבְהַתְּבוּדוֹת, שֶׁאֲזַכֶּה לְקַפֵּץ וּלְדַלֵּג עַל כָּלָם", וְזֶהוּ עֶקֶר הַהַקְּדָמָה וְהַיְסוּד, שֶׁצָּרִיכִין לְדַעַת כְּנוֹגֵעַ לְהִגִּיעַ לְצִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל — שֶׁאֵף פַּעַם לֹא יֵצֵא אֶת הַרְצוֹן וְאֶת הַתַּפְּלָה, וְאֶפְלוּ

אם יגיד לך איזה בן אדם: "הרי תראה איה שיש לך כל-כך הרבה מניעות מכל הצדדים, מסתמא אין רצון רבנו ז"ל, שתהיה אצלו, ורבנו ז"ל אינו צריך אותך" וכו', אף אתה ענה לו: "אפלו אם יהיה בן באמת, שרבנו ז"ל אינו צריך אותי, אכל אני בן צריך את רבנו ז"ל, ולא אניח את הרצון להגיע אליו בשום פנים ואפן", וכשאדם חזק ברצונות ובכסופין כאלו, בודאי סוף כל סוף יזכה להגיע לשם ולפעל כל מה שצריך.

ופעם אחת בא איש אחד למוהרא"ש נ"י, ואמר לו, שיש לו השתוקקות גדולה לנסע לציון רבנו ז"ל, רק שהוא מתבייש מאד מרבנו ז"ל מחמת גריעות מעשיו ורפוי עוונותיו, וזה גורם לו הרבה מניעות הממך מלנסע, ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "תראה איזה בטלן אתה, הרי אתה דומה לאחד שהולך אל המכבסה עם הכביסה שלו, ואומר לבעל המכבסה: 'תדע שהייתי רוצה לתת לך הכביסה שלי לכבס, אכל אני מתבייש, פי זה מלכלךך מאד'... ועונה לו הכובס: 'מה אתך?! הלא זוהי הפרנסה שלי, אם אין זה מלכלךך אין לי מה לכבס'... וכך הוא אצל ציון רבנו ז"ל, רבנו ז"ל הוא רוחץ ומנקה ומלביש אותנו בלבושים חדשים ונקיים, ומה שנהך להגיד, שאתה מתבייש מחמת הלכלוך שלך, הלא אדרבה מפני זה אתה מקרח להיות אצל הציון של רבנו ז"ל"..." והלה קבל התעוררות גדולה מדברי מוהרא"ש נ"י, ותקף-ומיד נזדרז בהכנות לנסע אל הציון, וזכה להגיע לשם בשלום.

ורגיל על לשונו של מוהרא"ש נ"י לומר, שזאת צריכה להיות תפלת כל אחד ואחד תמיד: "רבנו של עולם, תזבני, שלכל הפחות פעם אחת בחיים שלי, אזכה להיות על ציון רבנו ז"ל". אשרי מי שזוכה להוציא מחשבתו מן הכח אל הפעל, וזוכה להגיע לשם באמת.

צרות

מוהרא"ש נ"י אמר, שבענין הצרות שעוברות על האדם, אסור לאדם בשום פנים ואפן לערב את כל צרותיו ביחד, ולחשב שכלן מקשרות אחת אל השניה, ואי אפשר לצאת מאף אחת, אם לא יפטר מכלן, כי אם יחשב בן, באמת לא יהיה לו פח לסבל שום דבר, וישבר לגמרי מוב צער ויסורים, מה שאין בן בשאדם מסתפל על כל דבר בפני עצמו, ומבקש ומחפש את הישועות וההרחבות שהשם יתברך מרחיב לו בכל עת גם בתוך כל תקף צרותיו, אזי בודאי יהיה לו פח לסבל את הכל, וסוף כל סוף יזכה להפטר מכלן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כן היא דרך הפעל-דבר — להכניס בדעת האדם, כאלו כל העולם כלו נפל עליו, ובודאי כבר לא תהיה לו שום ישועה, אבל האדם צריך להיות חכם ונבון כנגדו, ולדעת, שתשועת השם כהרף עין, וכל זמן שלא יתאש מלצפות לישועת השם, ולא יקשר ויחבר כל צרותיו ביחד, בודאי סוף כל סוף יזכה לישועה שלמה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהאדם דומה בזה העולם לספינה ההולכת בלב ים, ופתאם באה רוח סערה גדולה, וכל הספינה עומדת להתהפך, והנה בעת צרה כזאת על-פירוב עקר עצת מנהיגי הספינה היא — להשליך מעל הספינה כל המשאות הכבדים, ועל-ידי-זה יש תקנה לספינה, שלא תטבע במים כידוע, ואמנם כן צריכה להיות עצת האדם בשעה שהוא רואה את הרוח סערה של הפעל-דבר עומדת עליו — שיראה להשליך מעל כתפיו את כל המשאות הכבדים, דהינו את הרשימה הארקה של כל צרותיו, ולא יחשב מהם כלל, ורק יתישב היטב מה יש לו לעשות עכשו בעת הזאת אפלו בתקף צרותיו, ובאפן כזה בודאי ימצא לעצמו איזו דרך להפטר מהצרה היחידה הזאת, ואז יהיה בנקל לו לסבל כל הבא תחת ידו, ואף פעם לא ישבר משום דבר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמוהרנ"ת ז"ל מפרש על-פי זה את הפסוק (דברים כ"ב): "לא תחלוש בשור ובחמור יחדו", כי מוכא בזהר הקדוש (ריש פרשת וישלח), ששור וחמור הם תרי זיני בישא (שני מיני רעים, הינו קלפות), ואסור לחלוש בשניהם יחדו, הינו לערב אותם ביחד, ולהעלות על דעתו כאלו כל הצרות נפלו עליו בפעם אחת, כי באפן כזה אי אפשר לסבל אותם כלל, רק עקר העצה לשים רוח והפסק בין שניהם, ולהסתכל על כל ענין בפני עצמו, ואז בודאי יזכה לישועה שלמה.

וזהו גם-כן פרוש דברי המדרש (בראשית וכה פרשת וישלח) על הפסוק (בראשית ל"ב): "ורוח תשימו בין עדר ובין עדר", שבקש יעלב אבינו שלא יביא הקדוש-ברוך-הוא צרות תכופות זו לזו, עין שם; וזהו כנ"ל — שלא יהיה לח לבצל-דבר לחבר ולקשר את כל הצרות של האדם בחבילה אחת, ולזרק את כלן עליו בפעם אחת, כי אז האדם בסכנה גדולה מאד, רק שיהיה רוח והפסק בין צרה אחת לשניה, ואז יזכה לעבר על כלן בשלום.

וכמה פעמים התבטא מוהרא"ש נ"י על עצמו, שכל פחו וגבורתו, מה ששכח לסבל את כל הצרות והיסורים שעוברים עליו מבית ומבחוץ, הוא רק על-פי דרך הני"ל — שאף פעם אינו מחבר ומקשר צרה אחת לחברתה, והוא משתדל להתעסק ולהסתדר רק עם הענין שעובר עליו באותה העת, בבחינת (ברכות ט): "דייה לצרה בשעתה", כי באפן כזה, האדם מקבל פחות של ברזל לסבל כל מה שעובר עליו, ואמר שזה היה גם כל פחו של מוהרנ"ת ז"ל, איך שהיה יכול לסבל כל מה שעבר עליו, וכמוכן כל זה מתוך ספרי הקדושים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר העצה היעוצה לאדם כשהוא בעת צרה, לדעת שאין אף אחד בעולם ששכח לעזר לו רק השם יתברך בעצמו, כי כל זמן שהאדם חושב לרגע, שהישועה שלו תלויה ביד איזה בשר ודם, אז יהיו לו אכזבות רבות בחייו, כי כל אדם הוא

רק לעצמו ולצרות שלו, ואין לו זמן וכח כלל לדאג לצרות חברו באמת, אבל כשאדם משים כל בטחונו בהשם, ומבקש ומתחנן רק מלפניו יתברך שיושיעו מצרותיו, אזי סוף כל סוף בודאי יזכה לישועה שלמה ואמתית.

ופעם אמר מוהרא"ש ג"י בדרך מליצה, שבשעה שהאדם נמצא באיזו עת צרה, הוא דומה למי שמנח בש"ב"י ובתפיסה, ורע וב"י"ש' לו מאד שם, וכל זה מחמת ש"ב"ש' אצלו כל מיני לחלוחית הקדושה, ונדמה לו כאלו ישועתו תלויה ביד איזה בשר ודם, אבל תכף-ומיד כשיפיר וידע באמת ובתמים, שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ואין עצה ותחבולה אחרת, רק לבקש מלפניו יתברך שיוציאו מכל צרותיו, אזי הוא יוצא מבית הש"ב"י, ונתקיים בו הפסוק (תהלים כ"ז): "שבתתי בבית השם כל ימי חיי", ש'בתי ב'בית י', ראשי תבות ש"ב"י, כי עקר ישועת האדם היא רק לשבת בבית השם — זו תפלה, ולהמשיך משם כל השפעותיו; אשרי הזוכה לזכר כל זאת בכל עת.

* * * * *

צמצום

פעם הלך בחור אחד מתלמידי היכל הקדש להפיץ ספרים בערב שבת-קדש באיזו עיר, ופתאם התחיל לירד שלג גדול, (כי היה אז אמצע החורף), והוא בעקשנותו לגמר את כל הספרים שהיו עמו, נשאר עוד איזה זמן שם בעיר, לפני שהתחיל את דרכו בתורה לישיבה הקדושה, ומחמת גדל התנועה וכבודות הנסיעה הגיע לישיבה הקדושה ממש כמה דקות לפני זמן כניסת שבת-קדש, וכשנתנדע זאת למוהרא"ש ג"י, הקפיד עליו מאד מאד, והוכיח אותו, שנהג בזה בכסילות גדולה, כי בכל עבודה ועבודה צריכין גם את מדת הצמצום, ולדעת מתי צריכין להתעקש

בדבר ומתי לא, ובשלב גדול כזה בנקל היו יכולים להפסיק את כל תנועת גוי הרפכת, והיה עלול להשאיר באמצע הדרך כל שבת-לדש, ובדבר כזה וכיוצא בזה צריך להיות לאדם ישוב הדעת גדול — איך להשתמש במדת הצמצום, ולא להרס את הגבול ולהוציא שָׁכרוֹ בהפסדו.

ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שדבר זה קשה עליו יותר מן הפל, דהינו להכניס ידיעה זאת בתלמידיו — שהצמצום וההגבלה מִכְרָחִים מאד בעבודת השם יתברך, כי על-פי-יוב יש לתלמידיו היקרים רצונות וכסופים חזקים מאד לעבודת השם יתברך, כי הם תמיד עסוקים בתורה ובתפלה ולזכות את הרבים וכו', אבל שיקנו גם את מדת הצמצום בשלמות, וידעו מתי הם מִכְרָחִים להפסיק, ולא להתעקש על איזה ענין, דבר זה הוא למוד דק מאד, וצריך הרבה התבודדות אמתית וישוב הדעת גדול, כדי לקנות אותו בשלמות, ואשרי האדם שמתפלל על זה תמיד לפני השם יתברך — שיורהו את דרך האמת, שיזכה לדעת מתי להשתמש במדת הצמצום וההגבלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמדת הצמצום נחוצה מאד מאד בעבודת השם יתברך, ובלעדה אי אפשר לעבר את זה העולם בשלום, כי איך יתחמץ האדם ויוליד בנים, ויפרנס את אנשי ביתו וכו', אם לא תהיה לו מדת הצמצום? ! כי בכל עת ורגע יחשב מחשבות איך לברח מהבית ולהפקיר את הפל, מחמת שנדמה לו שכלם מפריעים לו בעבודת השם יתברך, מה שאין בן פשיש לאדם מדת הצמצום כראוי, אז הוא תמיד מבין מרחוק למה השם יתברך מסבב עמו דוקא סבובים וצמצומים כאלה, ואדרבה על-ידי כלם הוא זוכה להתקרב יותר להשם יתברך, כי דיקא על-ידי הפח המונע והמעבב, נעשה עקר המישב ומסדר את המחין, וזוכה לשכל גדול בעבודת השם יתברך (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כ"ד).

ואמר אז מוהרא"ש נ"י בדרך רמז, שזהו מה שמזכר בגמרא

(קדושין כ"ט): כְּשֶׁאָדָם נושא אִשָּׁה, הוּא מְקַבֵּל עַל רַחִים עַל צְוֹאָרוֹ, כִּי רַחִים עַל צְוֹאָרוֹ הוּא רֹאשֵׁי תְבוֹת עִצְרוֹ, דְּהֵינּוּ עַל-יְדֵי שֶׁהוּא מְתַחַתֵּן, הוּא מְקַבֵּל אֶת פֶּחַ הַעֲצִירוֹת וְהַצְמָצוֹם בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יְתַבְרָךְ, וּכְשֶׁהוּא זוֹכֵה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּקִנּוּשָׁה, דִּיקָא עַל-יְדֵי-זֶה הוּא בָּא לְשִׁלְמוֹתוֹ וּלְתַכְלִיתוֹ.

וּפְעַם, בְּלִילָה הָאֲחֵרוֹן שֶׁל סְפִירַת הָעֵמֶר אַחֲרֵי חֻצוֹת לַיְלָה, סִפֵּר אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁקָּרָה לְבָנוּ נִס גְּדוֹל אוֹתוֹ הַיּוֹם, כִּי בָּנוּ הֵלֶךְ בְּרַחוּב, וְהָיָה שָׁם בּוֹר פְּתוּחַ בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיּוֹת, (כִּי הָיָה בְּאֶמְצַע הַרְחוּב אֵיזָה מְרַתֵּף עִם דִּלְת פְּתוּחָה, וּמְדַרְגּוֹת הַיּוֹרְדוֹת לְמַטָּה), וּבָנוּ לֹא שָׁם לֵב לְזֶה כָּלֵל, וְנִפְּל לְתוֹךְ הַבּוֹר, וְנִתְגַּלְגַּל עַד לְמַטָּה, וְרַק בְּדַרְךָ נִס לֹא נִשְׁבְּרוּ עֲצָמוֹתָיו, וַיֵּצֵא מִשָּׁם לְחַיִּים, וּכְשֶׁשָּׁמַע מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת כָּל הַסְּפּוּר, עָנָה וְאָמַר לְאִישׁ הַנֶּ"ל, שֶׁבּוֹדָאֵי זְהוּ נִס גְּדוֹל וְעֲצוֹם מְאֹד, וְהוּא מְחַיֵּב לְכַרֵּךְ בְּרַפְתַּת הַגּוֹמֵל עַל זֶה בְּלִי סִפְקָא, "אַבָּל לָמָּה אַתָּה מְסַפֵּר לִי כָּל זֶה עֲכָשׁוּ בְּלִילָה הָאֲחֵרוֹן שֶׁל סְפִירַת הָעֵמֶר?!" (וּכְדַרְכוֹ שֶׁל מוֹהֲרָא"ש נ"י תְּמִיד, לְהַסְתַּפֵּל עַל הַחֻקָּה וְהַשְׁכָּל שֵׁשׁ בְּכָל דְּבַר, וְלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ רַמְזִים וְנִפְלְאִים לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יְתַבְרָךְ).

וְהַתְּרוּץ הוּא, כִּי בְּנֵת סְפִירַת הַלִּילָה הִיא בְּמַלְכוּת שְׁבַמְלָכוֹת (כְּדֹאֵיתָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל וּבַסְּדוּרִים), וּמַלְכוּת שְׁבַמְלָכוֹת הִיא תַּכְלִית הַצְּמָצוֹם כִּידוּעַ (בְּחִינַת צְמָצוֹם שְׁבַצְמָצוֹם), כִּי כְּדֵי לְזַכּוֹת לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה בְּחַג הַשְּׁבֻעוֹת, צָרִיכִין לְעַבֵּר מִקֵּדָם דְּרָךְ תַּכְלִית הַצְּמָצוֹם, וְגַם שָׁם לְהַחְזִיק מְעַמֵּד, וְרַק עַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וּלְקַיֵּם אוֹתָהּ עִם כָּל פְּרֻטְיָהּ וְדִקְדוּקָיָהּ, כִּי אִם לֹא, אֲזִי יִכְשַׁל הָאָדָם בְּרַבּוּי אוֹר, חֵס וְשִׁלּוֹם, שֶׁזְּהוּ בְּחִינַת (שְׁמוֹת י"ט): "פֶּן יִהְרָסוֹן אֵל הַשֵּׁם לְרֹאוֹת וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב", (הַנֶּאֱמַר לְפָנֵי מִתֵּן תּוֹרָה), וְלֹא יִזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה כָּלֵל, כִּי אִם לֹא יִשְׁגִּיחַ הָאָדָם עַל צָרְכֵי גּוּפוֹ וְצָרְכֵי בֵיתוֹ כְּרְאוּי, אֲזִי אֵי אֶפְשָׁר לוֹ בְּשׁוֹם פְּנוּיִם וְאֶפֶן לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וַיִּשְׁאַר בְּלֹא כְּלוּם מִמֶּשׁ, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן.

שיחות מוהרא"ש

ערה

ולכן נקרא חג השבועות חג "העצרת", כי עצרת הוא מלשון עצירות וצמצום, וכדי לזכות לקבלת התורה באמת, מכרחים קדם את מידת הצמצום וההגבלה, ובאפן אחר אי אפשר לקבל את התורה כלל.

ולכן גם אז דיקא נצטוו כלל ישראל על מצנת ההגבלה, וכמו שקתוב (שם): "הגבל את הָהָר וקדשתו", כי רצה השם יתברך שיקנו מקדם את מידת הצמצום באמת.

וזהו מה שספרת לי כל הספור הנ"ל מבנה בלילה זה, כי ספרת, שבנה גל לבור עמק, וזה מרמז, שלפני שזוכין לקבלת התורה ולעלות בתכלית העליה, צריכין קדם לעבר בתכלית הירידה והצמצום, וכן גם להגנס בבור עמק מאד, אכל גם משם יוצאין לחיים, רק אם זוכין להחזיק מעמד, כי דיקא מתוך ספירת מלכות שבמלכות, זוכין לצאת לקבלת התורה, והבן.

וסים מוהרא"ש נ"י, שגם מה שאנחנו נעורין בליל שבועות, זהו ענין תקון מידת הצמצום הנ"ל, כי בליל קבלת התורה היו כלל ישראל כל-קף עסוקים בעבודות ובהקנות שלהם, עד שבאשר בא הבקר לקבלת התורה בפעל ממש, היו כלם ישנים, והצרך משה רבנו לעורר אותם (כמוכא במדרש), אכל כל זה היה מחמת חסרון הצמצום, כי במקום להכין עצמם להיות נעורין בבקר לקבלת התורה, במקום זה עשו עבודות אחרות, עד שבכר לא היה להם פח בבקר, ולכן לתקן כל זה אנחנו שומרים מאד על הלילה הקדוש הזה, ואנחנו מצמצמים עצמנו להיות נעורים בודאי בבקר בשעת קבלת התורה, ועל-ידי-זה אנו מקבלים את התורה הקדושה ביחד עם הצמצום הקדוש, וזוכים לחיים טובים ונצחיים באמת.

* * * * *

קרוב רחוקים

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁעֵנֵן קְרוֹב רְחוּקִים הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּמִי שְׁעוֹסֵק בְּזֶה, דוֹמֵה לְאִישׁ שְׂמֵחֵזֵי לְמֶלֶךְ אֶת בְּנוֹ הָאֲבוּד, וְאִיזָה שְׁעֵשׂוּעַ וְשִׂמְחָה יֵשׁ לְמֶלֶךְ אֹז, וְאִיזָה כְבוֹד וְתַעֲנוּגִים הוּא נוֹתֵן לְאָדָם שֶׁחֲזִיר לוֹ אֶת בְּנוֹ, כְּמוֹ-כֵן מִי שְׂמֵחֵזֵר לְמוֹטָב אִיזָה בֵּר יִשְׂרָאֵל, וּמְחִזִּירוֹ בְּתִשׁוּבָה, אֵין לְשַׁעַר וְיִלְסַפֵּר אֶת גְּדוּל הַשִּׂמְחָה שְׁגוּרִם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאֵין לְשַׁעַר אֶת הַשָּׂכָר הַגְּדוֹל שְׂמֵחָה לוֹ.

וּפְעַם שָׂאֵל אֶחָד אֶת מוהרא"ש נ"י: "אֵיךְ אוּכַל לְהַחֲזִיר בְּנֵי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, בְּשַׁעַה שְׂאֵנִי יוֹדֵעַ אֶת הָאֲמֵת, שְׂאֵנִי מְלַכְלֵךְ בַּחֲטָאִים וּבְעֲוֹנוֹת וּבְכַפְשָׁעִים" וְכוּ', וְהַשִּׁיב לוֹ מוהרא"ש נ"י: "אֲדַרְבֶּה, תִּצִּיר בְּדַעְתְּךָ שֵׁשׁ מְלָךְ, וְיֵשׁ לוֹ בֶּן יָחִיד וְנֶאֱבָד וְטָעָה בְּאִיזָה יַעַר, וּמִצְאוֹ אִישׁ כְּפָרִי, אָכֵר, אִישׁ מְגִשֵּׁם עִם בְּגָדִים מְלַכְלָכִים, הַיַּעֲלֶה עַל הַדַּעַת, שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה יֹאמֵר — יַעֲן שְׂאֵנִי כָל-כֶּף מְלַכְלֵךְ, לֹא אֲשִׁיב אֶת הַבֶּן הַזֶּה לְמֶלֶךְ? אֲדַרְבֶּה הוּא רִץ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּמְחִזִּירוֹ כֶּף עִם בְּגָדָיו הַמְלַכְלָכִים, וְהַמְלָךְ אֵינוֹ מְסַתְּפֵל עָלָיו בְּעֵין רָעָה, אֲדַרְבֶּה מְקַבְּלוֹ בְּכְבוֹד גְּדוֹל כֶּף עִם בְּגָדָיו הַמְלַכְלָכִים, וְנוֹתֵן לוֹ כְבוֹד גְּדוֹל, מֵה שְׂבוּמָן אַחֵר אִם הִיָּה כָּאֵל כֶּף אֵל הַמְלָךְ בְּבָגְדִים כְּאֵלוֹ מוֹהֲמִים, הִיָּה אַחַת דָּתוֹ לְהֵמִית", וְסִיִּם מוהרא"ש נ"י: "רוֹאִים מוֹה, שְׂאֵם מְחִזִּירִים אֶת בֶּן הַמְלָךְ, הַמְלָךְ אֵינוֹ מְסַתְּפֵל עַל בְּגָדָיו הַמְלַכְלָכִים, כְּמוֹ-כֵן כְּשֶׁרַק מְחִזִּירִים אֶחָד בְּתִשׁוּבָה, אֹז כְּבָר אֵין מְסַתְּפֵלִים עָלָיו לְרָעָה", וְכַעֲיֵן שְׂסַפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהִיָּה עֲשִׂיר גְּדוֹל, שֶׁהִלְוֶה לְבְנֵי-אָדָם רַבִּים אֲלָפִים וּרְבֻבוֹת, וּבְתוֹף כָּל בְּנֵי-הָאָדָם, הִיָּה גַם אִישׁ עֲנִי שְׁלוֹה סְכוּם קֶטָן, וּכְשֶׁבָא זְמַן הַפְּרָעוֹן, אָף אֶחָד לֹא בָּא לְשֵׁלֵם, וְהִיָּה לְעֲשִׂיר צַעַר גְּדוֹל, וְהַעֲנִי גַם-כֵּן הַצַּטְעַר, כִּי הוּא רָצָה בְּאֲמֵת לְשֵׁלֵם, אָף לֹא הִיָּה לוֹ מֵאֵין, וְנִתְיַשֵּׁב, שֶׁהוּא יֵלֵךְ אֵל הָעֲשִׂיר וְיִסְפֵּר לוֹ אֶת מֵר לְכַבוֹ, וַיְהִי כְּאֲשֶׁר הִלֵּךְ אֵלָיו, וְיִסְפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לְבוֹ, שְׁרוּצָה לְשֵׁלֵם לוֹ אֶת הַסְּכוּם, אֲכַל אֵין לוֹ, צָחַק הָעֲשִׂיר וְאָמַר: "מֵה יְהִיָּה לִי כְּבָר אִם תִּשְׁלַם אֶתָּה הַסְּכוּם הַקָּטָן

שאתה חייב לי, הלא חייבים לי לאלפים ולרובות, ואף אחד אינו בא לשלם, קח רשימה של כל בעלי החובות שלי ולך וגיבה מהם, ואם רק תחזיר לי מזה למחצה ולשליש או לרביע, גם כן יהיה סכום עתק, וממילא כשתחזיר לי חובות בני-האדם אמחל גם על חובך הקטן... וסיים רבנו ז"ל: כמו-כן הוא בענין קרוב רחוקים, כשגובין חובות אחרים, הקדוש-ברוך-הוא מוחל גם את חובו (עין חיי מוהר"ן, סימן תמ"ז — דפוס חדש).

ופעם הביא אחד מאנשי שלומנו אברהם אחד אל מוהרא"ש נ"י, והאברהם הזה לא היה שפוי בדעתו, ומוהרא"ש נ"י דבר עמו קצת, וכשהלה לא רצה לציתו, שלחו וגרשו תכף-ומיד, ואחר-כך בא והקפיד מאד מאד, ואמר לבחורים: מה הבאתם אלי איזה משגע, מטריך וחסר דעה?! ואמר, שבאמת גם אדם כזה יכולים לקרב, אם רק ישליך את חכמתו, וירצה לצית (עין שיחות הר"ן, סימן ס"ז), אבל כשאינו רוצה לצית, צריכים לגרשו ולסלקו. וזה מאנשי שלומנו שהביאו, עמד משתומם — למה נזף בו מוהרא"ש נ"י כל-כך, והמשיך מוהרא"ש נ"י: "האיש הישראלי צריך להיות תמיד עסוק — או ללמד ולהתמיד בתורה, או להתפלל תפלותיו בדבקות ובחיות, או ללכת ולאסף צדקה בעבור הדפסת ספרי רבנו ז"ל, או להפיץ ספרי רבנו ז"ל, או לדבר עם בני-אדם דבורי אמונה, אבל סתם לבלות את הזמן עם איזה מטריך, חבל מאד על הזמן היקר".

וזה מאנשי שלומנו התנצל, ואמר: "הלא לא ידעתי שהוא אינו שפוי בדעתו", ושאל את מוהרא"ש נ"י: "מאין מכירים את האדם, אם הוא שפוי בדעתו או לא? ומאין יודעים את מי לקרב ואת מי לא?" והשיב לו מוהרא"ש נ"י: "באמת מי שאינו שפוי בדעתו, מכירים אותו תכף-ומיד כשרק מתחיל לדבר, כי מי שאינו שפוי בדעתו הוא מפטפט הרבה, כי (זהו, בלק קצ"ג): סימן לשטות — מלין, ומפיו של האדם נכר כל האדם".

ואמר אז מוהרא"ש נ"י בעגן קרוב רחוקים, שהוא דבר גדול מאד, וצריכים לדבר רק דבורי התחזקות והתעוררות, ואם הוא מקבל את דבריה, זהו סימן שהוא הגחלת שלה, ואתה צריה ללבנותו, אבל אם אינו רוצה לשמע בקולך, תשלחו ותגרשו ממך תכף-וימיד, או שאתה תברח ממנו, כי זה סימן שאינו הגחלת השיכת לה, ותכל על כל רגע שמבטלים עמו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדרך לנסות בן אדם, כשרוצה לבוא אליו ולדבר עמו, ואם הלה מצית לו, הוא ממשיה, אבל אם אינו רוצה לצית, הוא משלחו תכף-וימיד.

וספר מוהרא"ש נ"י, שלא עם כל אדם צריכים לדבר, ומכל שכן לבלות עמו זמן רב, כי חבל על הזמן היקר, רק תמיד יקח דבר זה לנסיון — אם הוא מצית לה, תמשיך לדבר עמו, ואם אינו מצית לה, תעזב אותו, ואמר אז: "ודעת לנבון, שעגן הצייות, צריה להיות רק בעגן רוחני, הינו, שתזכה אותו באיזה למוד או באיזה קיום מצוה, ולא סתם להשתלט על חברו, שאז הרבנות קוברת את בעליה, כי עקר קרוב הרחוקים צריה להיות רק לשם שמים".

ואמר מוהרא"ש נ"י: כשמקרבם את משהו, והלה אינו רוצה לקבל דבריו, אין לומר לו שאין לו כבר תקנה, חס ושלום, מלומר דברים פאלו, אלא צריה לשלחו, ולומר לו: "דע לה, שאני אינני הנפח שיכול ללבנות את הגחלת שלה, לה וחפש לה איזה נפח אחר", אבל לא לומר לו: "אין לגחלת שלה כבר שום תקנה", וספר ספור, שפעם ספרו לפני מוהרנ"ת ז"ל, שמגיד אחד אמר מוסר כדרך, וישבו שם שני אברכים, ולא קבלו את דבריו, ועוד התלוצצו ממנו, והקפיד המגיד, ואמר להם: אמשל לכם משל: כל אחד הוא גחלת ששבתה, אך עדין יש אצלה כמה נצוצות אור קטנים, וכשבא בעל המוסר, הוא מלבה את נצוצות האור, ועושה אש שלהבת גדולה, אבל אצלכם אין כבר שום נצוץ של

אור, ועל-פן אין לי מה ללבנות, והלך לו, וכשספרו למוהרנ"ת ו"ל את הספור הזה, נתלהב מאד ואמר: "הוא אינו צודק, כי נצוצות אור יש לכל בר ישראל, אף מה, הוא לא היה יכול ללבנות את הגחלת, כי מסתמא הוא אינו הנפח הטוב, שילכו האברכים אל נפח אחר", וסיים מוהרא"ש נ"י: "כמו-כן צריכים לדעת להתנהג עם כל אחד ואחד, אם מקבל דבריך — הרי טוב, ואם לאו — אסור ליאשו, רק לומר לו: 'אתה, אינך שיה אלי, לך חפש לעצמך נפח אחר'".

* * * * *

קבלה

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר קטב למוד הקבלה הוא — איך לחבר רוחניות עם גשמיות, דהינו שיתבונן האדם, איך בכל הגשמיות שבתכלית עולם העשיה, יש רוחניות אלקות, ואין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, מה שאין בן, מי שלומד קבלה בתור חכמה בעלמא — שרוצה לדעת מה נעשה בכל הספירות והעולמות העליונים, אבל שוכח בינתים שהכל מקשר אל חיו הגשמיים ואל עסקיו היום יומיים, הוא רחוק מלמוד הקבלה בתכלית הרחוק, כי הלא עשה פרוד בין גשמיות ורוחניות, ונדמה לו כאלו אלקותו יתברך נמצאת בכל העולמות העליונים, ושוכח לגמרי שבאמת בכל תקף הגשמיות, יש גם-כן התגלות אלקותו יתברך, ומכל פרט ופרט של הבריאה יכולים לדבק עצמו אל השם יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שלומד קבלה באפן של חכמה בעלמא כנ"ל, הוא דומה לאדם שהולך עם מכשיר "טלסקופ" (שחוזים עמו בכוכבים) בידו, ומסתכל בכוכבים ובמזלות וכו', ובינתים אינו שם לב, שיש בור גדול תחת רגליו, והוא נופל לתוף

הבור, ושובר את רגלו... כי מי שלומד קבלה בתור חכמה, ואינו יודע איך לקשר את זה לחייו הגשמיים, אז כל החכמה הזאת רק מבלבלת את מחו, וכשכא לעבדה ולמעשה, שצריך להחזיק מעמד באיזה ענין שעובר עליו, הוא שוכח לגמרי שגנוזה בתוכו רוחניות אלקותו ותברך, והוא נשבר ונדכא לגמרי, נמצא שלא הועיל לו כלום כל למוד הקבלה שלו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלמוד חכמת הקבלה, צריך להכניס באדם דעת — שידע שבכל עסקי ביתו עם אשתו ובניו, יש סודות גדולים מאד, ובכל עסקיו עמהם הוא יכול לבון לדברים גבוהים ורמים מאד בדבקות וביחודים וכו', ואפלו בצרכי פרנסתו ובמה שצריך לשלם שכר דירה וחשמל וכו', בפל יש סודות גדולים מאד, וכשזוכה ללמד חכמת הקבלה באופן כזה, הוא מדבק בו ותברך בכל פרט ופרט, ואין שום דבר יכול לבלבל אותו כלל, מה שאין כן. מי שאינו לומד חכמת הקבלה באופן הראוי, אזי כל הדברים האלו מבלבלים אותו מאד, ותמיד יש לו תלונות וטענות — למה הוא צריך לבלות זמנו עם אשתו ובניו, ולמה צריך לבלבל את עצמו עם תשלום החשבונות וכו', יותר טוב היה לו לישב במדבר או בשדה, ושלא תהיה לו שיכות עם אף אחד, וכל זה סימן שלא הוציא מחכמת הקבלה שום דבר, כי עקר הלימוד הזה הוא רק — איך למצא את הרוחניות בתוך הגשמיות דיקא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ולכן אם רואים איזה בן אדם, שלומד קבלה, אכל כל הלוחו בחיים הוא רק להתבדל מגשמיות העולם הזה, ולהיות מבדל מבני אדם וכו', תדעו נאמנה, שעדין לא השיג בחכמת הקבלה כלום, כי עקר חכמת הקבלה היא רק התגלות אור הרוחניות בתוך תקף הגשמיות, לידע ולהודיע, שאין שום מציאות בלעדיו ותברך כלל.

ופעם התבטא מוהרא"ש נ"י ואמר, שלהסתכל בסדור האר"י

ז"ל בפשע אַמירת קדוש בליל שבת-קדש, ולעשות תנועות משנות עם הידים כאלו הוא חוטף מלאכים וכו', זה עדין אינו מעיד על האדם שהוא מקבל, רק אדרבה זה מראה שהוא עדין בתוך תקף הגשמיים, ורוצה לצאת מן המציאות, ולעלות לעולם המלאכים, נמצא שעשה פרוד בין הגשמיים והרוחניים, וממילא הוא כבר רחוק מאד מאד מכל השגה של קבלה אמתית.

ופעם היינו עומדים בחדרו של מוהרא"ש נ"י, ומוהרא"ש נ"י אחז אז סרגל (קנה מדה) בידו, (כי מודדנו את הגליונות של פמה קונטרסים מספריו הקדושים), ופתאם נכנס חתן אחד לדבר עם מוהרא"ש נ"י, ודבר עמו מוהרא"ש נ"י פמה דבורי התעוררות והתחזקות (בפנינו), איך שחתן צריך לזכר, שגם בבית עם אשתו הוא יכול לעבד את השם יתברך באמת, ואין בזה שום סתירה כלל וכו' וכו', ואחר-כך סיים מוהרא"ש נ"י: והרי מצינו בגמרא (שבת ל"ד), שכשאנשים נכנסו לשמאי לדבר עמו מעבודת השם יתברך, מצאו אותו עם אמת הבגן (קנה מדה) בידו, וזה מרמז ששמאי היה יכול לגלות, שגם בתוך בגן גשמי יש אלקות, כי אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל... ובזה הלה לו החתן הנ"ל מחדרו של מוהרא"ש נ"י.

אחר שיצא החתן הנ"ל מהחדר, ענה ואמר לנו מוהרא"ש נ"י: אינני יודע אם החתן הזה קבל עכשו חזק אצלנו או אם נחלשה דעתו מאד, (כי ראה אותנו יושבים ומודדים עם סרגל כל מיני דפים וגליונות וכו'), כי ענין זה קשה מאד מאד להכניס בידענות בני-אדם — שיכולים לעסוק בכל מיני עסקים גשמיים בזה העולם, ואף-על-פי-כן להיות דבוקים בו יתברך בתכלית הדבקות, וזהו כל יסוד החיים ויסוד חכמת הקבלה, שיאחז אמת הבגן בידו, ויגלה שהכל אלקות, ואף-על-פי שאצל מפרסמים אחרים אין רואים כל זה, ואף פעם לא יכנס אליהם איזה חסיד, וימצא אותם יושבים עם סרגל ומודדים מדות ועורכים חשבונות וכו', אבל זהו מחמת שמועטים המה מאד צדיקים כאלו — שזוכים

להשגה זאת, כי רק רבנו ז"ל הקדים לנו הקדמות נפלאות כאלה, וגלה לנו את ההשגה של (רות ב'): "לעת האכל גשי הלום", שדיקא בשעת האכילה, שהאדם עוסק בתכלית הגשמיות, אז נגשת אליו עקר היראת השמים (עין לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ס"ב, וחלק ב', סימן ז', וסימן ע"ז), מה שאין פן אצל מפרסמים אחרים עשו עבודה שלמה מפל מיני סגופים שונים בשעת האכילה, ונדמה להם שרק בזה יזכו להפיר אותו יתברך.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהוא הפיר איש אחד, שהיתה דרכו בשעת האכילה לצעק בין כל לעיסה ולעיסה: "נאר לשם שמים, נאר לכבודו יתברך", (רק לשם שמים, רק לכבודו יתברך), וסופו היה, שנפל ונתקער אחר-כך לגמרי מעבודת השם יתברך, כי פתאם ביום אחד שכח לאכל פדרכו — "לשם שמים" פנ"ל, ונשבר, ונחלשה דעתו לגמרי, עד שנתיאש מכל וכל, מה שאין פן כשהאדם זוכה להשגה הנ"ל — שגם בתוך האכל יש אלקות, אז אין שיף כל זה פלל, "פי יהיה איה שיהיה אני עובד את השם יתברך על-ידי האכילה שלי", ודו"ק.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן לא אחז רבנו ז"ל מן הדרך של תקירות ועיונים בעבודת השם יתברך, כי היו פאלו שרצו להביא ראיה מן הפסוק (דברים ד'): "וידעת היום והשבות אל לבבך" וכו', שצריכין לדעת אותו יתברך על-פי תקירות, ואמר רבנו ז"ל, שפרוש זה הוא מפת הקראים, רחמנא לצלן, אכל האמת היא, שצריכין לדעת אותו יתברך רק על-ידי אמונה שלמה וקיום מצוותיו בתמימות ובפשיטות, ועל-ידי-זה דיקא זוכין אחר-כך לדעת ולהשגה גדולה בידיעת רוממותו יתברך, (עין פל זה בשיחות הר"ן, סימן רי"ז), וזהו ממש הענין הנ"ל, שעקר השגת הקבלה הוא רק — למצא אותו יתברך בתמימות ובפשיטות גם בתוך פל גשמיות העולם הזה, ולא לתקר בתקירות ובעיונים וכו' בעולמות העליונים, ובינתים לשפח לגמרי, שכבודו יתברך נמצא תחת הרגלים שלו ממש.

והיו עוד כמה דברים בגו בשיחה נפלאה זו של מוהרא"ש נ"י, אכל זהו מה שזכינו להעלות על פני הכתב, ואשרי מי שזוכה להבין ענינא לעבדה ולמעשה, פי יכולים להוציא ממנה הקדמות נפלאות, איך לחיות חיים טובים ונצחיים בעולם הזה ובעולם הבא לנצח נצחים.

* * * * *

קריאת-שמע

מוהרא"ש נ"י אמר, שעל-ידי שהאדם נזהר במצות "קריאת-שמע" כראוי, דהינו שגזקו לקרותה בכל יום בעתה ובזמנה, וגם נזהר לאמרה בדיקדוק אותיותיה, על-ידי-זה זוכה להיות נשמר מכל רע ברוחניות ובגשמיות, וגם ממשיך על עצמו בריאות הגוף, כי יש רמ"ח תבות בשלש הפרשיות של "קריאת-שמע", והן מכונות כנגד הרמ"ח איברים שיש באדם, ועל-ידי קריאת כל תבה ותבה בזמנה ובדיקדוקיה כראוי, האדם ממשיך חיות ובקריאות לאותו איבר המקנן כנגד אותה תבה, ויש לו חיים טובים ובקריאים ברוחניות ובגשמיות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן מי שנעשה חולה, לא עלינו, עליו לבלק תקף-ומיד אם הוא נזהר במצות "קריאת-שמע" כראוי, וזוהי סגולה נפלאה מאד לזכות לרפואה שלמה במהרה — לקבל על עצמו לדיקדק מהיום והלאה במצות "קריאת-שמע" תמיד, כי על-ידי-זה ימשיך חיות חדשה לכל רמ"ח איבריו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו מה שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ט"ו): כל הקורא "קריאת-שמע" ומדקדק באותיותיה, מצננין לו גיהנם, פי אפלו אם כבר נגזרה על האדם איזו גזרה של גיהנם, חס ושלום, בין בעולם הזה (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן

כ"ב, ובחלק ב', סימן קי"ט, שעקר הגיהנם הוא בעולם הזה, ובין בעולם הבא, על-ידי שהוא נזקק במצות "קריאת-שמע" כראוי, על-ידי-זה אין האש של הגיהנם יכולה להזיק לו כלל, כי כל תבה ותבה תשמר על כל איבר ואיבר שלו, ותקרה אותו לגמרי מכל מיני יסורים של גיהנם, ויהיה כריא ושלם באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר מצות "קריאת-שמע" היא לאמרה ארבע פעמים ביום, וכמבאר בכתבי האר"י ז"ל (עין "פרי עץ חיים", שער "קריאת-שמע", ובסדור בפגנות), דהינו — פעם אחת בבקר בתפלה לפני סדר הקרבנות, (כי גם אז צריכין לאמרה בשלמותה עם כל שלש פרשיותיה), פעם שניה בכרבת "יוצר אור", פעם שלישית בתפלת ערבית, ופעם רביעית בסדר "קריאת-שמע שעל המטה", ועל-ידי שהאדם אומר אותה בכל יום באלו הארבע פעמים, הוא ממשיך על עצמו אור עליון ונורא מאד מכל הארבעה עולמות, ומארבע אותיות השם הג"ה ברוך הוא, ועל-ידי-זה מצליח מאד בכל עניניו ברוחניות ובגשמיות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריכין לדקדק מאד מאד בבקר — לא לעבר את זמן "קריאת-שמע", כי תכף-ומיד שעבר הזמן, הוא בטל מצות עשה מדאורייתא, ודומה כמי שלא הגיח תפלין באותו היום, חס ושלום, או כמו שלא אכל מצה בליל פסח, ולכן אלו שמתפללים מאחר, דהינו לאחר שעבר זמן "קריאת-שמע", צריכים לדקדק מאד לקרות "קריאת-שמע" בבקר לפני התפלה — בעתה ובזמנה, ושלא יבטלו בידיהם מצות עשה מדאורייתא.

ובענין עצם הזמן, היה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שכוונתי צריכין לחשש לשיטות המחמירים (כמו ה"מגן אברהם"), ולקרות אותה בהקדים האפשרי, אבל על כל פנים לא יאחר את הזמן של הנשעה תשע (גיין אויגער) בשום פנים ואפן, כי ברוב ימות השנה זו השעה המאחרת ביותר לפי כל השיטות, ומשעבר הזמן הזה, כבר אבד את מצות "קריאת-שמע" של היום הזה.

והיה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שהטוב ביותר הוא, שירגיל האדם את עצמו לקום בכל יום בזמן לברך ברכת התורה, ותכף-ומיד אחר-כך לקרות כל שלש הפרשיות של "קריאת-שמע", כי באפן כזה, אפלו אם יארע לו איזה אנס, שהכרח להתאחר קצת מהתפלה, על כל פנים כבר קרא "קריאת-שמע" בזמנה; אשרי הזוכה להזהר במצות "קריאת-שמע" כראוי.

* * * * *

קדוש

מוהרא"ש נ"י אמר, שכפי גדלת נוראות מצות הקדוש בליל שבת-קדש, ראוי לכל אחד ואחד לעשות קדוש על היין בעצמו, ולא לצאת בשמיעה על-ידי אחרים, ואף-על-פי שהלכה מתר לצאת ידי חובתו על-ידי אחרים, אכל מחמת עצם גדלת המצנה, שהיא הגדת עדות על הקדוש-ברוך-הוא, שברא את כל העולם כלו בששת ימי המעשה, ושבת ביום השביעי, על-ידי-זה נעשה שתף להקדוש-ברוך-הוא במעשה בראשית, כמו שאמרו חכמינו הקדושים, מחמת זה ראוי לכל אחד ואחד לעשות קדוש בעצמו ולא לצאת ידי חובה על-ידי חברו כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כשאדם לוקח בידו הכוס של היין בליל שבת-קדש, ואומר עליו קדוש, ומעיד העדות הנ"ל, הוא מתקן בזה את הפגם והחטא של אדם הראשון בעץ הדעת טוב ורע, כי לפי חד מאן דאמר — גפן היה (עין ברכות מ.), וכן איתא במדרש (בראשית רבה, פרשה י"ח, סימן ט'): סחטה תנה ענבים ונתנה לו וכו', וכשאדם מבני פרוש המלות של הקדוש בפשוטן, שהוא מעיד אז עדות האמונה הקדושה על השם יתברך, שהוא יתברך לבד ברא, יצר ועשה את הכל, זהו התקון הגדול ביותר, וראוי לשמח מאד מאד עם המצוה הנוראה הזאת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, ששהולך לעשות קדוש, צריך לדעת, שהשם יתברך עם כל הפמליה של מעלה שלו, עומד שם ומחכה לשמע את תבות הקדוש מפיו, שהוא ענין העדאת האמונה ותקון החטא הנ"ל, כי מלמעלה מצפים שפבר יתקן פגם חטא זה לגמרי, ולכן ראוייה לפל על האדם יראה והתעוררות גדולה בפעיה שעושה קדוש, ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שנפי השמיצה יכולים לשמע איה שפל הפמליה של מעלה עונים אמן על ברכותיו.

וספר אז מוהרא"ש נ"י, שדרכו של רבנו ז"ל היטה, שקדם הקדוש היה נוטל הכוס בידו, והיה עומד זמן רב עם הכוס בידו לפני השלחן בשתיקה, ולא היו שומעין ממנו כי אם קצת קול השתוקקות, ועלה אז למקום שעלה, ואחר-כך אחר ששקה הרבה מאד, פתח פיו בנעימות נפלאה — "יום הששי" וכו' (צין שיחות הר"ן, סימן קס"ט).

ופעם הסביר מוהרא"ש נ"י את ענין המזיגה, שנוהגין לעשות בליל שבת-קדש עם היין, (הינו מה שנוהגין לשפף במה טפות מים לתוך הבקבוק של היין לפני שמוזגין את הכוס של הקדוש), כי ענין הקדוש הוא תקון פגם החטא של אדם הראשון בנ"ל, וזה נגרם לו על-ידי היין, שמורה על תקף הדינים והגבורות (פדאיטא בזהר הקדוש, ויקרא ל"ט. קכו), ולכן אנחנו מוזגין לתוכו קצת מים, המרמזים לחסד, כדי להמתיק את הגבורות ולהמשיך החסדים, שעכשו יהיה היין בבחינת — יין המשמח, שפשוזוכין — נעשין ראש (פדאיטא ביומא ע"ו), ועל-ידי-זה יהיה לאדם ראש טוב ותזק להדבק בו יתברך, ולגלות אמונתו לכל העולם כלו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שנוהגים לשפף את יתר המים שנשארו בכוס (אחר המזיגה הנ"ל) לתוך הקערה שיש תחת הכוס של קדוש, ואחר-כך להעמיד את הכוס על המים האלו ויקא, והסוד בזה, כי הנה פו"ס בגימטריה פ"ו, כמספר שם אלקי"ם שמורה גם-כן על דינים וגבורות, ועל-ידי שמעמידים הפו"ס שמרמזת על

גבורה על המי"ם, שמרמזים על חסד (בנ"ל), על ידי-זה נמתקים
הדינים בשרשון, והבן.

(ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שכל זה שיה רק כליל שבת-קדש,
אכל בשבת-קדש בבקר כבד נמתקו כל הדינים, ונתהפכו לחסדים
גמורים, ואין צריכים כלל למזג את היין ולעשות בנ"ל, וכעינינו
ראינו תמיד, איה שמוהרא"ש נ"י מדקדק כליל שבת-קדש לעשות
את המזיגה הנ"ל, וגם את מלוי הכוס בעצמו [ולא שימזגו לו
אחרים], אכל בבקר אינו מדקדק על זה כלל).

אחר-כך המתיק מוהרא"ש נ"י קצת יותר את סוד הענין, ואמר,
שהלא יי"ן עולה בגימטריה ע', ומי"ם (עם הכולל) עולה צ"א,
ויבחד הם בגימטריה קס"א, כמנין השם הקדוש אקיי"ק במלוי
יודי"ן, שעל ידו נעשית ההמתקה וכו' (עין מזה בבגנות האר"י ז"ל),
וסים אז מוהרא"ש נ"י ואמר: "באפן כזה צריכים לכתב ספר
שלם על כל פרט ופרט מסדר שבת-קדש, על-פי טעמים וסודם
עם יחודים וכו', ובעזרתו יתברך יגיע הזמן לזה... השם יתברך
יזכנו לראות באורה".

* * * * *

קדוש לבנה

פעם אחת במוצאי תשעה באב בשעת קדוש הלכנה [מה
שמוכא מהאר"י ז"ל, שיש סוד גדול לקדש הלכנה במוצאי תשעה
באב ויקא, (עין "פרי עץ חיים" בבגנות תשעה באב)], ענה ואמר
מוהרא"ש נ"י לאנשים שעמדו סביבו: ל'ב'נ'ה הוא ראשי תבות
ל'היות ב'נחת, ג'סתרות, ה'תבודדות, ובאלו המלים תלויה עקר
עבודת האדם בזה העולם.

אחר-כך הסביר לנו מוהרא"ש נ"י את פונתו הקדושה, פי הנה, אם האדם רוצה לזכות לנסתרות שבתורה ולמדת ההתבודדות והדבקות בו יתברך, מִכְרַחִים מאד להיות כֵּל התנהגותו ודרכיו בנחת ובדרך ארץ גדול, וכמו שכותב הרב רבי חיים ויטאל, זכרוננו לברכה, בִּשְׁם רבו האר"י ז"ל (עין בתחילת שער רוח-הקדש), שֶׁהַתְּנַאי הראשון להשגת החכמה הוא — השתיקה והשמירה מִכַּעַס, עֵינַי שֶׁם, הֵינּוּ שִׁישְׁמַר עַל קַדְשַׁת הַחֹטֵם — עַל-יְדֵי שְׁמִירָה מִכַּעַס, וַיִּשְׁמַר עַל קַדְשַׁת הַפֶּה — עַל-יְדֵי מִדַּת הַשְּׁתִיָּקָה, וַיְהִי כֵּל עֶסְקוֹ בְּנַחַת גְּדוֹל עִם הַבְּרִיּוֹת, וְהֵנָּה יֵשׁ לְדַקְדָּק, לְמַה הַזְהִיר הָאֲר"י ז"ל עַל שְׁנֵי חוּשִׁים אֵלּוּ בְּיוֹתֵר וְלֹא הַזְהִיר כָּל-כָּף עַל קַדְשַׁת הָעֵינַיִם וְהָאָזְנַיִם, שֶׁהֵם לְכַאוֹרָה יוֹתֵר גְּבוּהִים בְּסֵדֶר הָעוֹלָמוֹת, (כִּי הָעֵינַיִם, הָאָזְנַיִם, הַחֹטֵם וְהַפֶּה מְכַנְּנִים כְּגַד אַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה וְעֲשִׂיָּה, כִּדְוַע מִכְתְּבֵי הָאֲר"י ז"ל).

אבל הענין הוא, כי דוּעַ שְׁעַקַר הַשְּׁכִירָה וְאַחִיזַת הַקְּלָפוֹת הֵיוּ דִיקָא בְּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת אֵלּוּ, הֵינּוּ בִּיצִירָה וְעֲשִׂיָּה, שֶׁהֵם מְכַנְּנִים כְּגַד קַדְשַׁת הַחֹטֵם וְהַפֶּה, וְהֵם גַּם מְכַנְּנִים כְּגַד שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁל שֵׁם הַנּוֹי"ה בְּרוּךְ הוּא, הֵינּוּ אוֹתִיּוֹת ו"ה, כִּי הֵם בְּחִינַת הַמְּדַרְגּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱחָזִים בָּהֶן הַקְּלָפוֹת וְהַסְטְרָא אַחְרָא, בְּבַחֲינַת (מְשַׁלִּי ה'): "רַגְלֶיךָ יוֹרְדוֹת מוֹת", וְלָכֵן גַּם עַקַר אַחִיזַת עַמְלָק הוּא דִיקָא בְּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ, וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּנַחוּמָא, פְּרַשַׁת כִּי תֵצֵא) עַל הַפְּסוּק (שְׁמוֹת י"ז): "כִּי יָד עַל כַּס י"ה" וְכוּ', שָׂאִין הַשֵּׁם שְׁלָם וְאִין הַכַּסָּא שְׁלָם, עַד שִׁימְחָה זְרַעוֹ שֶׁל עַמְלָק, כִּי הֵם מְפָרִידִין הָאוֹתִיּוֹת ו"ה מִן י"ה, וְלָכֵן עַקַר עֲבוֹדַתְנוּ הוּא דִיקָא לְהַשְׁלִים שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ, וְלַהֲזַהֵר מְאֹד בְּקַדְשַׁת הַחֹטֵם וְהַפֶּה (הַמְכַנְּנִים כְּגַד שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ כְּנ"ל), וְלִשְׁמַר מְאֹד מְאֹד מִכַּעַס וּמְקַפְּדוֹת, וְלֹא לְהַפְקִיר אֶת הַפֶּה וְהַדְּבוּר, חֵס וְשְׁלוֹם, וְעַל-יְדֵי שִׁיתְנַהֵג בְּנַח"ת בְּשְׁנֵי דְבָרִים אֵלּוּ דִיקָא, עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהַתְּבַדְּדוּת וְלַעֲבוֹדַת הַתַּפְּלָה, וַיִּתְגַּלוּ לוֹ סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַיְחִיָּה חַיִּים טוֹבִים וְנִצְחָיִים בְּאַמֶּת.

והנה כל זה הוא בחינת תקון מלוי הלבנה ובגן בית-המקדש, כי עקר פגם הלבנה וחרבן בית-המקדש נעשה על-ידי שנחשכו המאורות בעוונותיהם של ישראל, ובקרקר על-ידי שנאת חנם ודילטורים שהיו ביניהם, שכל זה הוא בחינת פגם שני החושים הנ"ל של החטם והפה, כי על-ידי הפעס וחרון האף שהיה ביניהם, וגם על-ידי הלשון הרע והמחלקת שנתרבתה בקרבם, על-ידי-זה נעשה פרוד בין החמה והלבנה, וכבר לא האירו המאורות כמו שהיו צריכים.

אבל על-ידי שהאדם מקבל על עצמו להתנהג בנח"ת ובדרך ארץ גדול, והוא שומר מאד על קדשת החטם והפה, על-ידי-זה הוא ממשיך על עצמו ח"ן אמת, ונעשה אור הלבנה כאור החמה, כי מתיחדים אצלו שתי אותיות אלו ח"ת ונו"ן [שהם מכונים כנגד החמה והלבנה, (עין היטב כל זה בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן א')], ואז נתקיים בו הפתוב (קהלת ט'): "דברי חכמים בנח"ת נשמעים", שהוא זוכה, שכל תפלותיו נתקבלות, ומגלין לו רזי וסתרי התורה הקדושה באפן נעלה ונורא מאד, נמצא שכל אלו הבחינות הנ"ל מקשרות ומחברות ביחד, שעל-ידי שהאדם מרגיל עצמו להיות בנח"ת, הוא זוכה להתגלות נסתרו"ת שבתורה ולעבודת ההתבודדו"ת, וזה ל'בינה', ראשי תבות ל'היות ב'נחת, נ'סתרות, ה'תבודדות, והבו.

ונאם תשימו לב היטב תבינו איה שמוהרא"ש נ"י קשר בשיחה זאת כמה ענינים נוראים ונפלאים מאד, (המבארים בדברי רבנו ז"ל ובכתבי האר"י ז"ל), בענין קדוש הלבנה, ובנין תקון מלוי הלבנה וחרבן בית-המקדש, ולמה מקדשין את הלבנה במוצאי תשעה באב דיקא וכי, ומעט הדברים שזכינו להבין, העלינו על פני הפתב, וישמע החכם, ויוסף לקח].

רצון

מוהרא"ש נ"י אָמר: הָעֵקֶר שֶׁהִפְלֵל תְּלוּי בּוֹ, הוּא הַרְצוֹן וְהַכְסוּפִים שֶׁל הָאָדָם, אִם יֵשׁ לְאָדָם רְצוֹנוֹת וְכְסוּפִים טוֹבִים אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרַתוֹ הַקְּדוּשָׁה, בְּיָדָאֵי סוּף כָּל סוּף יִזְכֶּה לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְטַיִל בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אַבָּל אִם אֵין לְאָדָם רְצוֹנוֹת וְכְסוּפִים לְזֶה, בְּיָדָאֵי לֹא יִגִּיעַ אֶל זֶה כָּלֵל, וְיִשָּׂאֵר בְּאוֹתוֹ מֵעֵמֶד וּמְדֻרְגָה פְּחוּתָה שֶׁהִיא בָּהּ בְּתַחֲלָה.

וְכַמָּה פְּעָמִים אָמַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁכָּל כְּלָלִיּוֹת הַדְּבָרִים שֶׁהוּא מְרַבֵּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ, הוּא רַק כְּדֵי לְעוֹרֵר אֶצְלָנוּ אֶת הַרְצוֹנוֹת וְהַכְסוּפִים שֶׁלָּנוּ, שֶׁנִּתְחִיל לְכַסֵּף אֶל כָּל הַדְּבָרִים הַנּוֹפְלָאִים, שֶׁיְכוּלִים לְזַכּוֹת אֵלֵיהֶם בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִי שֶׁעִינֵי שֶׁכָּל לוֹ, אֲזִי כְּשֶׁקּוֹרָא אוֹ שׁוֹמֵעַ דְּבָרִים נִפְלְאִים כְּאֵלוֹ שֶׁל גְּלוּי אֱלֻקוֹת וְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְסִפּוּרֵי צִדִּיקִים וְכוּ', אֲזִי הֵהֱכִיחַ שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ אֶצְלוֹ רְצוֹנוֹת וְכְסוּפִים גְּדוּלִים לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַבָּל מִי שֶׁאֵין לוֹ שׁוֹם רְצוֹן וְחֶשֶׁק לְזֶה, אֲזִי הִפֵּל אֶצְלוֹ רַק כְּמִיָּתֵר, וְהוּא נִשָּׂאֵר בְּשִׁנְתוֹ הַעֲמֻקָּה, עַד שֶׁכָּל הַשְּׂבָעִים שָׁנָה פּוֹרְחִים אֶצְלוֹ בְּלֹא כְּלוּם מִמֶּשׁ.

וְכַמָּה פְּעָמִים הִתְבַּטָּא מוהרא"ש נ"י וְאָמַר לָנוּ: אֶת הַפֶּל אֲנִי יְכוּל לְתַת לְכֶם חוּץ מֵרְצוֹן, אִם יֵשׁ לְכֶם רְצוֹן לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהִגּוֹת בְּתוֹרַתוֹ הַקְּדוּשָׁה, אֲזִי תּוֹכְלוּ לְקַבֵּל אֶצְלֵי עֲצוֹת וְיִדְרָכִים נִפְלְאוֹת לְזַכּוֹת לְכָל זֶה, אַבָּל אִם אֵין לְכֶם רְצוֹן, זֶה אֵינְנִי יְכוּל לְתַת לְכֶם, וְהָרִי זֶה כְּמוֹ שֶׁמְנִיחִים לְפָנָי הָאָדָם סְעֵדָה שְׁלֵמָה שֶׁל יִין, בְּשָׂר וְדָגִים וְכוּ', אַבָּל אִם אֵין לוֹ שׁוֹם רְצוֹן לְאֵלֵל, בְּיָדָאֵי יִשָּׂאֵר רַעֲב וְחֶסֶר פֶּל.

וּפְעַם אָמַר לָנוּ מוהרא"ש נ"י: בּוֹאוּ וְאִגְלֶה לְכֶם מְקַצֵּת מִן הַרְצוֹנוֹת שֶׁהָיוּ לִי: כְּשֶׁשִּׁמְעֵתִי שֶׁה"שֶׁאֲגַת אַרְיָה" סִיִּם אֶת כָּל הַשֵּׁם שֶׁמוֹנֶה מֵאוֹת פְּעָמִים (וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אֵלָּהּ פְּעָמִים), אֲזִי הִתְחִיל לְבַעַר בִּי רְצוֹן נִפְלֵא, שָׁגַם אֲנִי אֲזָכְרָה לְזֶה, וְכִשְׁקִרְאֵתִי שֶׁהָאֲרִי ו"ל

זכה לגלוי אליהו בקביעות, חשבתו בודעתו, הלא גם האר"י ז"ל היה בשר ודם, ולמה אין כל אדם יכול לזכות לזה?! וכששמעתי שהרב הקדוש רבי שלום מפעלזא ז"ל היה ער אלף לילות רצופים, ועסק בעבודת השם יתברך, נכספתי מאד גם-כן לקיים את זה, וכן כששמעתי איך שהרב הגאון רבי מנחם זעמבא, השם יקם דמו, בכה מאד בלי הפוגה, כששרפו הצוורים הנאצים, ימח שמם, את ביתו, ונשרפו גם כל חדושי תורתו וכתביו הקדושים, ובכה והצטער מאד מאד על זה, ואמר, שארבעים שנה לא ישן בלילות ועסק בכתיבת חדושי התורה שלו, ועכשו עלה הכל באש... (ואף-על-פי שגם מבני משפחתו נהרגו אז, אף-על-פי-כן היה עקר צערו על זה), אז גם-כן נתעוררתי לשמירת הלילות הקדושים, ואיך שיכולים למלא אותו עם טוב הרבה מאד ולכתב בהם חדושי תורה וספרים קדושים, ומכל שכן וכל שכן כל ספור וספור של רבנו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל התעורר בי חשק ורצון נפלא לחקות אותם, וללכת בדרךיהם הקדושות.

ופעם אחת בימי הספירה אמר לנו מוהרא"ש נ"י: כלל זה תנקטו בינכם — "נישט אלעס וואס מען וויל קען מען, און נישט אלעס וואס מען קען וויל מען", (לא כל מה שרוצים יכולים, ולא כל מה שיכולים רוצים).

והסביר מוהרא"ש נ"י אחר-כך את כוונתו הקדושה, כי אצל רב בני-האדם עקר הטעם שמתרשלים מעבודת השם יתברך ומלמוד התורה הקדושה, הוא מחמת שאין להם רצון לזה וכנ"ל, ולפעמים נדמה להם, שאין להם האפשרות כלל לזכות לדברים כאלו, ולכן אין מתחילים לכסף לזה, וזהו הפרוש (של החלק השני של הפתגם הנ"ל) — "נישט אלעס וואס מען קען וויל מען" (לא כל מה שיכולים — רוצים), כי בנודאי אם היו רוצים היו יכולים, אבל עקר הצרה — שאין רוצים.

אבל גם מצד שני צריכים לדעת היטב — "אז נישט אלעס וואס

מען וויל קען מען" (שלא כל מה שרוצים — יכולים), כי בנודאי הרצון צריך להיות חזק מאד מאד, אבל גם צריכין את מדת הצמצום, ולדעת שלפעמים עדין אין יכולים להגיע לאיזה דבר, ואסור לדחוק את השעה או לפל בדעתו מחמת זה כלל, כי העקר מה שמישב ומסדר את המחין הוא מדת הצמצום (עין לקוטי-מוהר"ן חלק א', סימן כ"ד), ודיקא על-ידי שיש לאדם הסבכלנות והצמצום, כשרואה שעדין אינו יכול להוציא רצונו וכסופו מן הפח אל הפעל, ודיקא על-ידי-זה מתישב ומסדר מחו ונדעתו, וסוף כל סוף יזכה על-ידי-זה לאורות נשגבים מאד, עין לא ראתה אלקים ולתף וכו'.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, שכל זה הוא הסוד של פסח, ימי הספירה ושביעות, כי פסח הוא התגלות הארת הרצון המפלג מאד, כי האדם צריך לדעת, שצריכים לכסוף אליו ותברך, אף-על-פי שהוא עדין מנח בטמאת וזהמת מצרים, כי אף-על-פי-כן יש בידו לצאת משם, ולחזור ולזכות לגלוי אלקות נורא ונפלא מאד, אבל שביעות הוא כבר סוד הצמצום והסבכלנות — לחכות ולקוות, וכן ענין ימי העמר שיש לפגיו, שאז צריכים לספר כל יום ויום, ולדעת שלעת עתה עדין אי אפשר לגמר את הכל בשלמות כרצונו, כי אף-על-פי שבוודאי היה רוצה לזכות לקבלת התורה מיד, אף-על-פי-כן מחמת כמה טעמים כמוסים אי אפשר לעשות זאת בפעם אחת, כי יהיה בבחינת (שמות י"ט): "פן יהרסו לראות אל השם", ורבויו אור יגלם שבירת הפלים לגמרי, ולכן צריכים לכסוף ולהשתוקק אליו ותברך בכל יום ויום, ולדעת שלעת עתה — "נישט אלעס וואס מען וויל קען מען" (לא כל מה שרוצים — יכולים), ועל-ידי-זה נתקן המישוב ומסדר את המחין, ואחר-כך יזכה באמת להארה גדולה ועצומה מאד, ולקבל את התורה (בפח השביעות) בשלמות.

והזכיר אז מוהרא"ש נ"י, שגם אצל אמות העולם רואים זאת, כי מה שרצו ברצון חזק מאד, סוף כל סוף הגיעו לזה,

הנה רצו להגיע אל הלכנה, וסוף כל סוף הגיעו לשם, פי העקר הוא הרצון החזק, ואם רוצים וכוספים מאד, יכולים להגיע לכל דבר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהכלל הנ"ל הוא בקיאות עצומה מאד, הינו מצד אחד להחזיק את הרצון בלח גדול מאד, ומצד שני להחזיק בלח הצמצום, ולדעת שלפעמים לעת עתה אי אפשר לגמר את הרצון, ולא לפל בדעתו כלל מזה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם חדש אלויל הוא דגמא טובה לענין הזה, כי בחדש אלויל על-פי-רב אנשים מתגברים ברצונות ובכסופים חזקים אליו יתברך, ורוצים לעשות הרבה טוב וללמד ולהתפלל הרבה וכו', אבל מחמת שאין להם הבקיאות השגויה הנ"ל של לח הצמצום, כשרואים לאחר זמן, שלא הולך להם כסדר, אזי מתנאשים מהכל ועוזבים את הרצון לגמרי, אבל כשיש לאדם את שני סוגי הבקיאות הנ"ל, הינו — את הרצון אינו מניח מפני שום דבר שבעולם, אבל גם יודע שלפעמים צריכים לחפות ולהמתין עד שיכול לגמר את הרצון, אז בודאי ילך לבטח ויזכה לכל הטוב שבכל העולמות.

ותלמידי מוהרא"ש נ"י יודעים היטב, שכל רצונם וכסופם אליו יתברך בא להם, על-ידי ששמו עין והטו אזן למעשי מוהרא"ש נ"י ולדבריו, וכל מעשה ודבור שלו הכניס בהם רצון וחשק גדול להתקרב אליו יתברך וללכת בדרך הצידיקים האמתיים, וכמו שיכול כל תלמיד ותלמיד של מוהרא"ש נ"י להעיד על זה בעצמו, וכל זה הוא עקר מעלת ההתקרבות לצידיקי אמת שבדור, שעל ידם אנחנו זוכים לדעת למה אנחנו יכולים להגיע, להשתוקק ולכסף בזה העולם, ואשרי מי שזוכה להתקרב אליהם, ולטעם מהאור הגנוז השורה אצלם, ואז בודאי יזכה לכל טוב באמת בזה ובבא לג'ח.

רמזים

מוהרא"ש נ"י הנה רגיל מאד לעורר את כל אחד ואחד שישתפל על הרמזים שהשם יתברך מרמז לו בכל עת ורגע, והנה אומר, שבאמת כל חיי האדם תלויים בזה — איך להוציא רמזים מכל פרט ופרט של הבריאה, כי השם יתברך כביכול מלביש עצמו מאין סוף עד אין תכלית, כדי לקרא לאדם שיתקרב אליו באמת (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נ"ד), וכשהאדם משים עין פקוחה ואזן שומעת לרמזים אלו, הוא חי חיים טובים ונצחיים באמת, והוא תמיד בשוב הידעת גדול מאד, כי הוא מבין היטב מתוך רמזים אלו, מה השם יתברך מרמז לו באותה העת, ואיך הוא צריך להתנהג באותו הענין, ולא להתבלבל משום דבר כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה קשה מאד, להספיר לבני-האדם כי זה שיף לכל אחד ואחד כפי השגתו ומדרגתו כמוכח, אבל בכלליות מטל על כל אחד ואחד לדעת, שהשם יתברך מרמז לו רמזים שונים בכל עת, כדי שיתקרב אליו באמת, ואם רק ישים לזה לב מבין, וגם יבקש מלפניו יתברך, שיזכה להבין את אלו הרמזים, אז בודאי יזכה לראות ולהבין דברים נוראים ונפלאים מאד, וידיבק בו יתברך בדבקות אמיתית.

ופעם בליל שבת-קדש אחר שאמר מוהרא"ש נ"י תורה נפלאה של גלוי אלקות באפן נעלה ונשגב מאד כדרך ביקדש, וגם דבר אז מהענין הנ"ל, איך שצריכים להוציא רמזים מכל דבר, הביאו אנשי שלומנו בפקבוק יין לשלחן, והפיר מוהרא"ש נ"י שהיה הפקבוק שבויר קצת מלמעלה, ובשעה שאנשי שלומנו גמרו לשיר את הזמירות של ליל שבת-קדש, הסתפל מוהרא"ש נ"י הרבה על הפקבוק הנ"ל, ולא אמר שום דבר, אחר שגמרו, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י בחן אמתי ונפלא מאד: הרי תראו, שלא צריכין ללכת למרחוק למצא את הרמזים של השם יתברך, בואו ואראה לכם רמז נפלא על יד שלחננו: הנה ידוע שיין מרמז על סודות התורה,

כי זי"ן בגימטריה סו"ד, והנה כל זמן שעם ישראל הם עדין בגלות, הרי כדי שנוזקה להבין סודות התורה, צריכין להלביש ולכסות אותם בכל מיני לבושים וכסויים, וגם אז רק מי שראוי להבין, הוא מבין קצת, אבל כשיתגלה משיח צדקנו במהרה בימינו, וישחט את היצר הרע והסמך-מם, אז יתגלו סודות התורה לכל אחד ואחד, ויקים בנו מקרא שכתוב (יואל ג'): "ונבאו בניכם ובנותיכם וכו', ואז ישפוף כל היין לבחוצ, בבחינת (ברכות ל"ד): זי"ן המשמר בענביו מששת ימי בראשית, שיתגלה אז ויהיה הפל פתוח וגלוי, נמצא, שרק גשמיות העולם הזה והיצר הרע — שהוא הסמך-מם, הם הגורמים לכך — שצריכים לכסות ולהלביש היום סודות התורה בלבושים ובכסויים ובכלים מכלים שונים.

והנה עכשו תראו, שהפלי הזה של היין שהביאו לשלחן, הוא שבור, ואם-כן כבר אסור לשתות ממנו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (חלין י): תמירא ספנתא מאסורא, (כי אולי יש זכויות בפנים), והנה ראשי התבות של ת'מירא ס'פנתא מאסורא הוא ח'ס"מ, והחיות מרמזת על סודות התורה הנ"ל, שיוצאים מעולם הבינה שהוא הספירה השמינית (מלמטה למעלה) כמובא, וגם שרש היין הוא בבינה ובגבורה פי'דוע (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן מ"א), ומי מעפב שיתגלה זה היין ורזי התורה לכל העולם כלו? זהו רק הסמך-מם וכת דליה (המרמז בראשי התבות הנ"ל), ובגללו ובסבתו אי אפשר לשתות היום מן היין, אבל כשיבוא משיח במהרה בימינו, וישחטו אותו, ויעבירו את טמאתו לגמרי מן העולם, אז יתגלה יין זה לכל העולם כלו, ויכירו כלם אותו יתברך מקטנם ועד גדולם.

והנה היום, אף-על-פי שאנחנו עדין בגלות, אף-על-פי-כן מטל על כל אחד ואחד לבקש ולחפש אחר הרמזים שהשם יתברך מרמז לו בכל עת ובכל"ל, וכשהאדם זוכה למצא אותו, אז הוא מבין למפרע איה שבאמת השם יתברך מסתתר ומלביש עצמו גם בתוך כל הגשמיות וכל הגלות, ואין שום מציאות

בלעדיו יתברך כלל, בבחינת מה שפרש הבעל-שם-טוב הקדוש, זכרוננו לברכה, על הפסוק (שמות ט"ו): "אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל וכו', שבראשי התבות של פסוק זה, יש חמשה אלפי"ן, לרמז, שגם בתוך תקף הרדיפה והמלחמה של האויב הגדול — שהוא היצר הרע, שם גם-כן מסתתר אלופו של עולם, הינו השם יתברך, וכשזוכים לשבר את כל אלו הקלפות, רואים בעין אמת איה שהכל הוא רק אלקות, ולכן תמצא שגם בסופי תבות של שלש התבות הנ"ל — חמירא' ספנתא' מאסורא' יש שלש אלפי"ן, לרמז לנו, שגם היום הסמך-מם מעכב את רב בני-אדם מלהסתפל בסודות התורה, ולשתות מן היין הנ"ל, אף-על-פי-כן מי שיודע שגם בו מתלבש אלופו של עולם, הוא מדלג ועובר על הכל, ומוציא את אלקותו יתברך המסתתר גם שם, ומוציא לעצמו רמזים נפלאים מכל פרט ופרט של הבריאה, ואז הוא חי חיים טובים ונעימים באמת; אשרי לו ואשרי חלקו!

* * * * *

רפואות

מוהרא"ש נ"י אמר, בענין לקיחת תרופות ורפואות, ידוע לנו, שרפנו ו"ל הזהיר את אנשי שלומנו מאד מאד לא ללכת אל רופאים (עין בשיחות הר"ן, סימן נ'), ואמר על זה מוהרא"ש נ"י, שדבר זה לא יכולים לומר לאחר, בפרטיות כשהוא בעצמו אינו מקים זאת, אסור לו לומר לאחר: "אל תלה אל רופא, ואל תקח תרופה".

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, כי כף התנהגו גדולי אנשי שלומנו בכל דור ודור, שבדבר זה, הינו בענין תרופות ורפואות לא אמרו שום דבר, הינו כשבא אחד לשאל עצה, לא השיבו, רק אמרו לו: "אתה יודע את דברי רפנו ו"ל, תעשה כפי שמאיר

לד."

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי בעגנן זה, צריכים להיות חזקים מאד מאד, ואם אינו חזק, אזי יכול לפל בפח יקוש, ועל-כן מי שאינו חזק בעגנן שמירה מתרופות ורפואות, אל יאמר לאחר שלא יקח זאת, כי יכול לספן את חיי השני.

ודבר מזה הרבה מוהרא"ש נ"י, ואמר, שבדרך כלל צריכים לפחד ולירא מאד מרופאים שהם רופאי אליל, ובכל דבר רציני צריכים לשאל לכל הפחות חמשה רופאים, (פעם אמר שצריכים לשאל לכל הפחות שלשה רופאים), אבל דבר זה רק בעגנן רציני, כי סתם כשפואב לו משהו, אינו ממליץ לקחת שום דבר רק אספירין, כי הטבע של אספירין, שמכניס באדם זעה, ורבונו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ר'), שהזעה היא רפואה גדולה לאדם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרק מוהרנ"ת ז"ל היה חזק עד הסוף בשיחה הזאת של רבנו ז"ל בעגנן רופאים, תרופות ורפואות, ובשאר אנשי שלומנו אנו מוצאים שלא היו יכולים לעמד בזה, אפלו רבי נפתלי, שהיה מתלמידיו הגדולים של רבנו, והוא אחד משני העדים שרבנו ז"ל לקח בעבור התקון הפללי, עם כל זאת אנו מוצאים שהלך לרופאים, ופעם פאבו לו מאד עיניו, ונתנו לו רפואות ותרופות, וכתב לו מוהרנ"ת ז"ל מכתב רצפט (מרשם):

א. אל תקח שום רפואות.

ב. אל תקח שום רפואות.

ג. אל תקח שום רפואות.

והזהירו לא לקחת תרופות, ועם כל זאת לא היה יכול רבי נפתלי לעמד בנפיון, אף שהיה מגדולי תלמידי רבנו ז"ל, על אחת כמה וכמה שהיום קשה לומר לאחד — "אל תקח תרופות".

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיה אחד מאנשי שלומנו בעיר אומן, שהיתה דרכו ללמד ברכים, ותמיד דבר נגד רופאים ונגד רפואות

והתרופות, ולבסוף לא היה דוקטור ורופא אחד בכל העיר אומן, שלא הלה אליו, והיתה דרכו לקחת את התרופות שנתנו לו, ואנשי שלומנו הקפידו עליו מאד, ממה נפשך — אם אתה הולך לרופאים, עד שאין רופא אחד שלא בקרת אצלו, למה אתה מעורר את אחרים, שלא ילכו לרופא? וסיים מוהרא"ש נ"י, שכן הדבר שהוא אומר תמיד: אם אחד אינו יכול לעמד בנסיון, איך יחזק את אחרים? ואל ידבר על דבר שהוא בעצמו אינו מקיים.

וספר מוהרא"ש נ"י, כי יש שיחה מרבנו ז"ל, שאמר, שאפלו כשתעשו, חס ושלום, איזו עברה, ככר לא יהיה לה רגלים וידיים, הינו מאחר שאנו יודעים מההקדמות של רבנו ז"ל, אז אפלו שיעבר איזו עברה, חס ושלום, ויתאנח באמצע, על-ידי-זה לא יהיה לעברה — לא ידיים ולא רגלים, פן הדבר אמרו אנשי שלומנו היקרים בענין לקיחת תרופות, שאפלו מי שכבר לוקח תרופה, זה בלא ידיים ובלא רגלים, כי מתאנח, שעליו לעבר על דבר רבנו ז"ל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיה אחד מגדולי אנשי שלומנו, רבי נאשקע ז"ל, והיתה דרכו לחזק ולשמח את אנשי שלומנו, ועזר להם הרבה, וגלה ופרסם את דעת רבנו ז"ל, והיה איש מפרסם בין אנשי שלומנו, פעם אחת נחלה בנו, ואשתו קראה לרופא, ונתן להם מרשם (רצפט), והלכה אל בית המרקחת להוציאו, והיה זה בקבוק של תרופה, וכשראה רבי נאשקע את זאת, הלה ושפך את תכולת הבקבוק לבית הפסא, כשאשתו לא ראתה, והכניס בבקבוק יין צמוקים שעשה בעצמו לכבוד שבת-קדש, ובכל שעה נתן לילד בפית אחת, פי כן היה פתוב במרשם — שקל שעה צריכים לתת לחולה בפית אחת, והיתה אשתו מתפארת לשכנותיה: "ראו איך בעלי שנה מהנהגותיו", פי תמיד דבר נגד הרופאים והתרופות, ועכשו הוא נזהר בכל שעה לתן לילד מבקבוק התרופה, וכשהבריא הילד, גלה רבי נאשקע ז"ל לאשתו,

ואמר לה: "ראי איך שהטעיתי אותך, שזה היה בסך הכל יין של שבת-קדוש..."

ופעם אחת חלה רבי נאשקע בעצמו, ושכב על ערש דרוי כמה שבועות, עד שכמעט היה בלי הכרה, ואשתו רצה להביא איזה רופא זקן אליו, וכשנכנס הרופא, וראה אותו, שהוא נמצא במצב אנוש מאד, (כמעט גוסס), שאל בקפידה: "איזה רופא היה אצלכם עד עכשו?" והשיבה אשתו: "בעלי לא רצה שום רופא עד עכשו, ובטח בהשם", וחרה לרופא מאד, והתחיל לצעק: "חזרו אל השם, מאחר שעד עכשו בטחתם בו, חזרו אליו גם עכשו, ונראה אם יעזר לכם", בן אומר בכעס ובקפידות ובדרך לעג ובוז, ויצא לחוץ, ולא עברו כמה ימים, ורבי נאשקע הבריא, ואמרו על זה אנשי שלומנו, שרבי נאשקע היה כל-כף חזק בענין של לא להתעסק עם רופא אליל, שעזרו הקדוש-ברוך-הוא, שהרופא בעצמו יכרח להודות ולומר לו: "חזר אל מי שאתה בוטח בו", וכן היה, שהיתה לו רפואה שלמה.

אף-על-פי-כן כשנאָרע שאיזה תלמיד מתלמידי מוהרא"ש נ"י נעשה חולה, מוהרא"ש נ"י מתענין בו מאד מאד, ושולחו אל רופא גדול מאד, ותמיד אומר בשם רפנו ז"ל, שאם כבר הולכים אל רופא, צריכים ללכת אל רופא בקי מאד, רופא הבקי ברפואה, ואף-על-פי-כן צריכים לבקש הרבה רחמים ממנו יתברך — שהמלאך רפאל יצמד לימין הרופא, ושלא יקלקל, חס ושלום, וכן דרכו של מוהרא"ש נ"י, לתן פדיון קדם שהולך אל רופא, ואומר לכל מי שהולך לרופא, שיתן פדיון, כמובא (בלקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ג'), וילמד את המאמר הזה, ויאמר על זה התפלה מלקוטי-תפלות.

רבי שמעון בר יוחאי

פעם דבר מוהרא"ש נ"י מגדלת התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, וממעלת הזוכה להיות אצל ציונו הקדוש במירון, ולהתבודד שם עמו ותברך, כי זוכין להרגיש שם כל מיני הרגשות נפלאות שבעולם, ענה ואמר אז מוהרא"ש נ"י: אכל גם תדעו נאמנה, שמי שזוכה לישוב בקרן זוית ולומד ספרי הזהר הקדוש וספר התקונים, הוא נמצא ממש אצל רבי שמעון בר יוחאי במירון, וכאלו הוא משתטח עכשו על ציונו הקדוש, ויכול להרגיש בתוך למודו את כל הטעמים הנפלאים הנ"ל, ואיך שנשמתו מדבקת בנשמת רבי שמעון ממש (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן י"ב).

והזכיר אז מוהרא"ש נ"י את דברי הרב הקדוש רבי נחום מטשערנאביל ז"ל בספרו "ישמח לב" על אגדות הש"ס, שאומר, שמי שלומד תורת הצדיק, זה נחשב לו כאלו הוא משתטח אז על ציונו של הצדיק ממש, עין שם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם יכול להיות שאחד כבר יושב במירון בפעל ממש בציון רבי שמעון בר יוחאי, אכל אין לו שום שיכות כלל לרבי שמעון, כי סתם מבלה שם את זמנו בשטיות ובהבלים, ורואה ומסתפל בכל פעם אילו תירים הגיעו עכשו, ואיך יכולים להוציא מהם פסך וכו', ואלו מזמורי התהלים שהוא חוטר בין "עסקיו הרבים", הנה יכול לומר גם בביתו, ולא לחלל את קדשת המקום של מצבת קבורתו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, וגם לא הצרף מחמת זה לצער את אשתו ובני ביתו ברחוקם, ולברח מהם, ולישב במירון כל-כה הרבה זמן, בשעה שבאמת אינו עוסק שם בעבודת השם כלל.

ופעם ספרו למוהרא"ש נ"י, שאחד התפאר עם "העבודות" שלו, שנוסע בכל יום מירושלים עד מירון, וטובל שם במקנה, ואומר אחר-כה התקון הכללי אצל הציון של רבי שמעון בר יוחאי, ותכף-ומיד

חוזר לירושלים, וגם התפאר, שפעם עשה כן שלש פעמים ביום אחד, (שזה דבר כמעט בלתי אפשרי). ענה ואמר מוהרא"ש נ"י על זה: זהו סתם שגעון בעלמא, ותאמינו, שיש לרבי שמעון בר יוחאי יותר נחת רוח, כשיושבין באיזו פנה שקטה ולומדים הזהר הקדוש ותקונים, מאשר עושים עבודות פראיות כאלה, כי על-ידי למודיו הקדושים נמצאים אצלו ממש, יהיה באיזה מקום שיהיה, מה שאין כן עם עבודות פראיות, אין לאדם שום שיכות עמו כלל.

ופעם בליל שבת-קדש הסביר מוהרא"ש נ"י שלשה טעמים — למה נוהגים לומר השיר "בר יוחאי" בכל ליל שבת-קדש (וכן הוא מנהג מוהרא"ש נ"י).

טעם אחד — כי זכי הנפש יכולים להרגיש בפעם שמזמרין השיר הנ"ל, כאלו הם יושבין אז במירון ממש אצל הציור הקדוש של רבי שמעון, ומרגישים בזה כל מיני הרגשות נפלאות.

טעם שני — כי רבי שמעון בר יוחאי נקרא שבת דכלהו יומי, וכמו שאמרו לו תלמידיו הקדושים בזהר הקדוש: "אנת הוא שבת דכלהו יומי", עין שם; נמצא שבשבת-קדש זוכין להרגיש איזו בחינה של קדשית התנא רבי שמעון, שגם-כן נקרא על שם קדשית שבת-קדש, ולכן דיקא אז מזמרין השיר הנ"ל, המדבר מגדלת רבי שמעון.

וטעם שלישי — כי מי שזוכה ללמד ספרי הזהר הקדוש והתקונים כל השבוע, כשבאה שבת-קדש, נפשו מתגעגעת מאד מאד לרבי שמעון, כי רבי שמעון בר יוחאי הבטיח, שבהאי חבורא דאיהו ספר הזהר יפקון ביה מן גלותא (עין בזהר הקדוש, נשא קכ"ד:); ובשבת-קדש הלא מתנוצץ גם-כן מהארת הגאולה, בבחינת מה שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קי"ח): כל המענג את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים, ולכן בשבת-קדש אנחנו משתוקקים מאד לרבי שמעון, שבכחו ובזכותו בודאי נזכה בקרוב לצאת מן

הגלות לגמרי, ולכן שפיר הוא עת הפלשר מאד לזמר השיר הנ"ל, המדבר משבח התנא רבי שמעון, ודו"ק.

וכמה פְּעָמִים סִפֵּר מוהרא"ש נ"י, שְׁהִיְתָה דְרָפוּ לְסִיִּם בְּכָל לַיִל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ אֶת כָּל הַזֶּהר שֶׁל פְּרֻשַׁת הַשָּׁבוּעַ, וְאָמַר, שְׁלֵא הָיָה יְכוּל לִפְעַל בְּעֲצָמוֹ לִילָף לִישׁוֹן בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, עַד שְׁסִיִּם אֶת הַזֶּהר שֶׁל פְּרֻשַׁת הַשָּׁבוּעַ, וּפְעַם פְּשֵׁהֲתֶאֱכֶסֶן בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ אֶצֶל אִישׁ אֶחָד, שְׁהָיָה נִקְרָא אִישׁ חָשׁוּב מְאֹד, וְרָאָה אִיךָ שְׁבָלָה אֶת כָּל הַלְּיָלָה בְּלֵא כְלוּם, (מֵה שְׁאִין בֶּן מוהֲרַא"ש נ"י, בְּלָה כָּל הַלְּיָלָה בְּלִמּוּד הַזֶּהר וְכַנ"ל), אַחֲר־כֵּן הִחִיָּה אֶת עֲצָמוֹ בְּזֶה מְאֹד, וְאָמַר: הִנֵּה הָאִישׁ הַזֶּה הוּא נִחְשָׁב לְאִישׁ חָשׁוּב מְאֹד, אֲבָל עֶבֶר אֶצְלוֹ כָּל לַיִל הַשַּׁבַּת-קֹדֶשׁ בְּלֵא כְלוּם, וְאֲנִי, בְּרוּף הַשֵּׁם, הֵייתִי כָּל הַלְּיָלָה אֶצֶל רַבֵּי שְׁמַעוֹן... אֲשֶׁרֵי מִי שְׁזוּכָה לְהִיּוֹת תְּמִיד אֶצֶל רַבֵּי שְׁמַעוֹן, וְלִהְיוֹת תְּמִיד בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים.

* * * * *

רמב"ם

מוהרא"ש נ"י תְּמִיד מְעוֹרָר אֶת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ הַיְקָרִים, שֵׁיִהְיוּ הֶרְבֵּה בְּסִפְרֵי הַרְמַב"ם, הֵינּוּ בְּסִפּוֹר מְשֻׁנָּה תוֹרָה וְהֵיךְ הַחֲזָקָה, כִּי הוּא תְּמַצִּית נִפְלְאָה מְכַל הַתּוֹרָה שְׁבַע-לִפְנֵי, וְהָיָה רְגִיל לוֹמַר, שְׁהֶרְבֵּה שָׁנִים לִפְנֵי שֵׁיִצְאוּ מִפְּרֻסְמִים אַחֲרֵים עִם מְבַצְעִים גְּדוּלִים לְלַמֵּד אֶת סִפְרֵי הַרְמַב"ם וְכוּ', הָיוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ הַיְקָרִים הוֹגִים תְּמִיד בְּסִפְרֵי הַרְמַב"ם, וּמְסִיִּמִּים אוֹתָם פְּעַם אַחַר פְּעַם, כִּי הֵם חִלַּק מְסֻדָּר דְרָף הַלְּמוּד שֶׁל רַבְּנוֹ ז"ל, (וּכְמִבְּאֵר בְּשִׁיחוֹת הַר"ן, סִימָן ע"ו, עֵין שֵׁם), וּמִי שְׁמַצִּית אֶת רַבְּנוֹ ז"ל בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁיטוֹת, זוֹכָה לְטִיֵּל בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וּבְכָל סִפְרֵי הַפּוֹסְקִים וְכוּ', וְהוּא מְרַגֵּשׁ נְעִימוֹת נִפְלְאָה בְּכָל לְמוֹדֵיו.

ופעם אחת תכף-ומיד כְּשִׁיצָא פְּרָסוּם וּמְבַצֵּעַ בְּעוֹלָם לְלַמַּד אֶת הַרְמַב"ם, פָּגַשׁ חֲסִיד אֶחָד אֵיזָה בְּחוּר מִתְלַמְּיֵי מוֹהֲרָא"ש נ"י, וְרָאָה אִיךָ שְׁלוּמֵד רְמַב"ם, וְנִהְיָה מְאֹד, וְשָׁאַל אֶת הַבְּחוּר: "הֵאֵם גַּם אַתָּה לְקַחְתָּ אֶת הַהֲתַעֲוּרוֹת לְלַמּוֹד הַרְמַב"ם מִהַרְבֵּי שְׁלִי?" עָנָה וְאָמַר לוֹ הַבְּחוּר: "מָה פִּתְאֹם, אֲנִי כְּבָר אוֹחֵז בַּפְּעַם הַשְּׁלִישִׁית בְּלַמּוֹד רְמַב"ם", וְתַמָּה הֵנִ"ל מְאֹד, וְאָמַר: "הֲלֹא עֲכָשׁוּ הֵיא הַפְּעַם הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁהִתְחִילוּ לְלַמַּד רְמַב"ם", וְשָׁחַק הַבְּחוּר, וְאָמַר: "אֵת זֶה קִבַּלְתִּי כְּבָר לְפָנַי כִּמָּה שָׁנִים מִמּוֹרֵי מוֹהֲרָא"ש נ"י". (וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן מְשַׁבַּח תְּמִיד מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת הַרְבֵּי שְׁפָרְסִם לְלַמַּד אֶת הַרְמַב"ם, וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "לְזַכּוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּלַמּוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אֵין לְמַעַלָּה מְזֵה").

ופעם הַתְּנַצֵּל אֵיזָה אִישׁ לְפָנַי מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהוּא אֵינוֹ לוֹמֵד רְמַב"ם, כִּי הוּא לֹא מִכַּת הַחֲסִידִים הָאֵלוּ שְׁלוּמְדִים רְמַב"ם בְּכָל יוֹם, וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י: תִּרְאֶה אֵיזוֹ שְׁטוּת אַתָּה מְדַבֵּר, הֵאֵם לַמּוֹד הַרְמַב"ם שִׁיף לְאֵיזוֹ כֵּת אוֹ מְפֻלְגָּה מִיַּחַדְתָּ, הֲלֹא הַרְמַב"ם נִתֵּן בְּמִתְנָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, וְהוּא מְאִיר עֵינַי כָּל מִי שְׁזוֹכֶה לְהַגּוֹת בּוֹ, וְאִיךָ אַתָּה פּוֹטֵר עֲצֻמָּךְ מְזֵה עַם טַעֲנָה שֶׁל הַבָּל, שְׁאֵין לָהּ שׁוּם טַעַם וְרִיחַ כָּלֵל?!

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁלַמּוֹד הַרְמַב"ם מְסַגֵּל מְאֹד לִירְאָת שָׁמַיִם, כִּי מְלַבֵּד פְּסָקֵי הַהֲלָכוֹת הַמוֹבָאִים שָׁם, יֵשׁ גַּם-כֵּן מוֹסֵר רַב וִירְאָת הַשָּׁם טְהוֹרָה, וְכֵן הַהֲלָכוֹת הַנּוֹהֲגוֹת לְעֵתִיד לְבוֹא, כְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, (מָה שֶׁלֹּא מוֹבָא מִכָּל זֶה כָּלֵל בְּשִׁלְחַן עֲרוּף), וְלָכֵן רְאוּי לְכָל בֵּר יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּעַ לְעַצְמוֹ שְׁעוֹר קְבוּעַ לְלַמַּד וְלַגְרוֹס בְּכָל יוֹם כִּמָּה פְּרָקִים בְּסִפְרֵי הַרְמַב"ם, וְלַחֲזוֹר וּלְסַיֵּם אוֹתָם פְּעַם אַחַר פְּעַם.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י סִפּוּר נִפְלָא מְגַדֵּל הִירְאָה שֶׁהִיָּתָה לוֹ לְרְמַב"ם ז"ל בְּעַצְמוֹ, מָה שֶׁהִרְבַּ הַקְּדוֹשׁ מִסַּאטְמַעַר ז"ל סִפֵּר אֶת זֶה בְּשַׁעַת הַשְּׁתַטְחוּתוֹ עַל צִיּוּנוֹ הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הַרְמַב"ם בְּעִיר טְבֵרְיָה,

שפעם בקש הרב הקדוש בעל ה"ישמח משה" ז"ל (זקנו של הרב הקדוש מסאטמער ז"ל הנ"ל), שיזכה למדת היראה שהיתה לאבות הקדושים, וענו לו מן השמים, שאי אפשר לתן לו יראה כזאת, כי לא יהיה יכול לעמד בה כלל, ויתבטל ממציאותו לגמרי מרב יראה ופחד, וחזר ושאל מהשם יתברך, שימתן לו היראה שהיתה לנביאים, וענו לו, שגם זאת היראה לא יהיה יכול לעמד בה, וחזר ושאל על היראה של אנשי כנסת הגדולה ושל התנאים והאמוראים וכו', ועל כלם ענו לו כנ"ל — שאי אפשר לו לעמד ביראה כזאת, עד ששאל מהשם יתברך, שימתן לו את היראה של הרמב"ם ז"ל, ועל זה הספימו בשמים, ופתאם נכנסה בו יראה כזאת, עד שהתחיל לרעד מרב אימה ופחד, והתעלף, וראה שאינו יכול לעמד גם ביראה כזאת, ובקש מלפניו יתברך שיקח זאת ממנו; הרי אנחנו רואים עד היכן הגיעה יראתו של הרמב"ם ז"ל, ולכן ספריו מסגלים מאד להכניס יראת שמים בכל מי שהוגה בהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י שגם ידוע גדל קדשתו ואמונתו של הרמב"ם ז"ל, ואיך שהציל את היהודים שהיו בתימן מגזרת שמד, כי היו להם אז נסיונות גדולים בענין האמונה הקדושה, והוא פתב עליהם את ה"אגרת תימן" המפרסמת, כדי לחזק אותם באמונה הקדושה, ובזה הציל אותם מגזרת שמד, רחמנא לצלן, והם הפירו לו טובה כל-כף, עד שהכניסו אותו בתוך הקדיש שלהם, והיו אומרים: "בתיכון וביומיכון ובחיי דרבנו משה בן מימון" וכו', כי הבינו היטב שבכחו ובזכותו נצלו מאכזר נצחי, רחמנא לצלן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף-על-פי שרבנו ז"ל היה מאד מגנה את כל ספרי החקירה וגם את הספר "מורה נבוכים" של הרמב"ם ז"ל, ובפרוש צוה לנו לא ללמד בזה (עין חיי מוהר"ן, סימן ת"ח — דפוס חדש), אף-על-פי-כן אין זה גורע כלל מגדלתו של הרמב"ם, ובודאי יש מצוה גדולה להגות בשאר ספריו הקדושים,

ואדרבה הם מאד מסגלים ליראת שמים וכנ"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י שפעם אמר רבנו ז"ל, שבנין בית-המקדש השלישי יהיה על-פי התבנית המבארת בהלכות בית הבחירה של הרמב"ם ז"ל, וזה יהיה התקון לספרו ה"מורה נבוכים" וכו', והסביר מוהרא"ש נ"י את פונת תבת וכו' הנ"ל, כי רבנו ז"ל גם אמר אז, שזה יהיה תקון למה שהיה רופא אצל המלך, והצריך להתעסק גם עם השטרות וכו', ולא נכתב מזה בפרוש, כדי שלא יבוא אחד לחשב איזו מחשבה של פגול, חס ושלום, על מאור עינינו — הרמב"ם, זכרנו לברכה.

וסים מוהרא"ש נ"י, שר'מ'ב"ס' הוא ראשי תבות — מ'חיה מ'תים ב'רחמים ר'בים, כי ספריו הקדושים הם מחיים מתים ממש לכל מי שהוזה בהם, ואשרי מי שזוכה להגות בהם תמיד.

* * * * *

שבת-קדש

מוהרא"ש נ"י דבר פעם מעצם גדלת מעלת שבת-קדש, והתבטא ואמר: "שבת-קדש איז אזוי גרויס, מען גייט אריין אין דעם אייבערשטער אליין", (שבת-קדש היא כל-כף גדולה, עד שנכנסין בה בתוך השם יתברך בעצמו כביכול), (עין בזהר הקדוש מאי שבת שמא דקדשא בריך הוא), כי השבת-קדש היא אור גדול מאד מאד, ואין האדם צריך לעשות שום דבר כדי לקבלה, רק "שב ואל תעשה", הינו על-ידי שביתה ממלאכה, האדם כבר בתוך שבת-קדש, וכבר נמשכת עליו הארה עצומה כל אחד כפי זכות נפשו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש פתגם בשם צדיקים, שמעלת מצות

סֶכָּה היא גדולה מאד, כי האדם נכנס לתוך הסֶכָּה עם כל גופו, אִפְלוּ עִם הַמַּגְפִּים (שְׁקוּרִין שְׁטִיוּלֵעַף) שְׁלוּ, וְהוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ אֹר הַסֶּכָּה, וְאָמַר עַל זֶה מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁמִצּוֹת שַׁבַּת-קֹדֶשׁ הִיא גְדוּלָּה יוֹתֵר מִזֶּה, כִּי בַּסֶּכָּה יֵשׁ לְאָדָם עֲדִין בַּחִירָה אִם לְהַכְנִס לְתוֹכָהּ אוֹ לֹא, וְהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פְּעֻלָּה שֶׁל "קוּם וְעֲשֵׂה", כְּדֵי לְהַכְנִס לְתוֹךְ אֹר הַסֶּכָּה, מֵה שְׂאִין בֶּן בְּשַׁבַּת-קֹדֶשׁ אִין זֶה תְּלוּי בְּבַחִירָתוֹ כָּלֵל, רַק בָּאָה שַׁבַּת בָּאָה מְנוּחָה, וְהָאֹר מִמִּילָא נִמְשָׁךְ עַל הָאָדָם, וְאִינוּ צָרִיךְ רַק לְשַׁבּוֹת מִמְּלָאכָה בְּ"שַׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה", וְאִזִּי כָּל גִּימֵי נִפְשׁוֹ וְגוֹפּוֹ הֵם כְּכֹר בְּתוֹךְ אֹר הַשַּׁבַּת; אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לְטַעַם טַעַם שַׁבַּת-קֹדֶשׁ בְּאַמַּת.

וְאָמַר פַּעַם, שְׁזַכִּי הָרְאוֹת מַשְׁעָה שְׁמַדְלִיקִין אֶת הַנְּרוֹת בְּעָרַב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, עַד שְׁעוֹשִׁים הַבְּדֻלָּה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, הֵם רוֹאִים אֹר מִיַּחַד נְעָרַב וְנִפְלָא מְאֹד הַמְּאִיר סְבִיבָם, וְהֵם יוֹשְׁבִים בְּתוֹךְ הָאֹר וּמִתְעַנְּגִים בְּזִיו הַשְּׂכִינָה מִמֶּשׁ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁכַפִּי שֶׁהָאָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה בְּתוֹרָה וּבַתְּפִלָּה וּבַמַּעֲשִׂים טוֹבִים, וּבַכְּרִטוּת בְּהַרְבֵּה הַתְּבוּדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנּוֹ, כְּמוֹ-כֵן נִמְשַׁכֵּת עָלָיו הָאָרָה גְדוּלָּה וְנוֹרָאָה בְּלִיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ בְּכַנִּיסַת הַשַּׁבַּת, וּמִמֶּשׁ מִתְנַעֲגֵעַ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּכֹלוֹת הַנֶּפֶשׁ לְהַכְלִיל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וּבְזֶה יְכוּל כָּל אָדָם לְדַעַת אִיךְ עָבְרוּ עָלָיו שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַשְּׁבוּעַ שְׁעָבַר — כְּפִי הַהָאָרָה שְׁנִמְשָׁכָה עָלָיו בְּלִיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁמָה דְאִיתָא בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ: שַׁבַּת אִיהִי שְׁמָא דְקֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, הֵינּוּ כִּי בְיוֹם הַשַּׁבַּת-קֹדֶשׁ יֵשׁ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת, וְעִם שְׁתֵּי הַשָּׁעוֹת שֶׁהֵן "תּוֹסְפוֹת-שַׁבַּת", הֵינּוּ שָׁעָה לְפָנֵי שַׁבַּת וְשָׁעָה אַחֲרֵי שַׁבַּת, יֵשׁ בְּיַחַד עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ שָׁעוֹת, כְּנֶגֶד הַשֵּׁם הַנּוֹי"ה בְּרוּךְ הוּא (הָעוֹלָה בְּגִימְטְרִיָּה עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ), שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֶת אַמַּתָּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל הַשַּׁבַּת כְּלָה מְבֹאוֹ וְעַד צֵאתוֹ, עַד שְׁיִזְכֶּה שְׂאִיר לְפָנֵי עֵינָיו שֵׁם הַנּוֹי"ה

ברוך הוא בגונון גהירין.

ובפעם אחרת אמר מוהרא"ש נ"י, שעל-פי האר"י ז"ל יש לשבת-קדש ל"א שעות, כי קדשת שבת-קדש מתחילה להתנוצץ מהתחלת שעה ששית בערב שבת-קדש, ועם עשרים וארבע שעות של שבת, יש ביחד ל"א שעות כנגד השם הקדוש א"ל, שהוא בחינת חסדים, וכמו שכתוב (תהלים נ"ב): "חסד אל כל היום", כי בכל השבת-קדש מאיר אור החסד באור גדול מאד מאד, וצריכים להזהר מאד בקדשתה, שלא לגרם, חס ושלום, איזה פגם וחסרון בחסדים שיורדים אז, וכדאיתא בתקוני-הזהר על הפסוק "מחלליה מות יומת", שלא יעשה בחינת חלל, חס ושלום, לקדשתה, ולהפוך, מי שזוכה ונוהר בה כראוי, ממשיך על עצמו רחמים וחסדים לכל השבוע הבא, וכל השבוע שלו כבר הולך באפן אחר לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שההתבודדות של שבת-קדש היא התבודדות אחרת לגמרי, והיא עם דבקות וכסופין נוראים להשם יתברך, ובפרט בליל שבת-קדש, אז יש עת רצון גדול מאד בשמים, כמבאר בהרבה מקומות בזהר הקדוש, והזוכה להתבודד אז עמו יתברך, ממשיך על עצמו הארה עצומה לכל השבוע, וכן בשבת-קדש במנחה ובסעודה שלישית, אז רצוא דרצוין אשתבח, ומה שמתפללים אליו יתברך אז, בודאי מתקבל; אשרי הזוכה לבלות את השבת-קדש עם הרבה התבודדות ושיחה בינו לבין קונו.

ופעם שאל אחד את מוהרא"ש נ"י מענין התבודדות בשבת-קדש, שהלא יש אסור של בקשת רחמים ותחנונים בשבת-קדש, וכמבאר בגמרא ובשלחן ערוך, ענה לו מוהרא"ש נ"י, שענין ההתבודדות אליו יתברך הוא ענין אחר לגמרי, כי הוא ענין של געגועים וכסופין של בן אל אביו, שהוא מגלה לפניו את כל מצפוני לבו בתמימות ובפשטות, ואינו מכסה ממנו שום דבר, וכל מבקשו הוא רק לזכות להתקרבות אליו יתברך, הינו שיהיה קרוב תמיד אל השם יתברך ולתורתו הקדושה וכו', ולכן אין זה

בגדר רחמים ותחנונים קלל, רק בגדר של דבקות והכללות בו יתברך, וכל המרבה בזה הרי זה משבח.

וגדל ועצם הדבקות והיראה של מוהרא"ש נ"י בשבת-קדש ובכפרט כליל שבת-קדש, זה אי אפשר לתאר בכרט עלי גליון קלל, רק מי שזכה לשבות אצלו ולראות את עבודתו באמירת "שלום עליכם" וקדוש וסדר אכילתו וכו', יכול להתנוצץ אצלו איזה נצוץ בעלמא מהי הדבקות והיראה של שבת-קדש, פי גדל היראה ששורה בשלחנו כליל שבת-קדש, זה אי אפשר לשער כלל, ואחד מאנשי שלומנו, שזכה להיות מאוכלי שלחנו זמן ארוך העיד, שהיה הולך משלחנו כליל שבת-קדש ביראה ויבבושה כזאת, עד שלא היה יודע איפה הוא נמצא בעולם, והיה אחר-כך בוכה הרבה אליו יתברך, שזכה שישאר אצלו תמיד הרשמים וקדושה האלו שזכה לקבל שם.

ופעם התבטא מוהרא"ש נ"י, ואמר: פשם שראש השנה נתן במתנה לרבנו ז"ל, כך נתנה לי השבת-קדש במתנה... ובכרט אלו השבתות בהיכל הקדש, (הינו בצותא עם אנשי שלומנו היקרים) הם מתנה עלאה מאד, חסד חנם ממש... גם אמר פעם, שליל שבת-קדש אצלו הוא נורא ואיום מאד מאד, ועל-פי-י-רב מסבבים עמו מלמעלה איזה צמצום ועכוב ממשפחתו וכו', עד שלא יצא לגמרי מגדר אנושי וכו', ואמר: נפוק דוק ותשפח שבכל ליל שבת-קדש יש לי איזה בלבול ועגמת נפש אחרת, שהוא כל הצמצום שלי... ואמר, שבכליל שבת-קדש אינו יכול לישן קלל, רק הוא מכריח את עצמו לישן קצת, כדי שיהיה לו פח לעבודת הפקר דשבת-קדש.

אשרי הזוכה לשבות בשבת-קדש אצל הצדיקים האמתיים, ולהמשיך על עצמו אור ונעם השבת-קדש מעין עולם ממש, אשרי לו ואשרי חלקו.

שמוש צדיקים

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁעַקַר הַהִשְׁקָלָה בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַמְּפָתָחוֹת לְסִתְרֵי תוֹרָה וְהַשְׁגוֹת אֱלֻקוֹת וְכוּ' מְקַבְּלִים, עַל-יְדֵי שְׁמוֹשׁ הַצְּדִיקִים וְתַלְמִידֵי חַכְמִים אֲמִתִּיִּים, הֵינּוּ עַל-יְדֵי שְׁמִסְתוֹכְבִּים אֲצֵלָם וְהוֹלְכִים עִמָּהֶם תָּמִיד לְשִׁמְשׁ אוֹתָם, כִּי אֲצֵל הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּאַמְתָּ, רוֹאִים תוֹרָה וְגִלּוּי אֱלֻקוֹת בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה, גַּם כְּשֶׁהֵם עוֹסְקִים בְּצַרְכֵּים גְּשָׁמִיִּים וּבַעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְכֹל שְׁמִסְתוֹכְבִּים אֲצֵלָם יוֹתֵר, זוֹכִים לְרֵאוֹת אֶת הָעֲנָנִים הַזֶּה יוֹתֵר, כֹּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתּוֹ, וְסוּף כֹּל סוּף הָאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל הַצְּדִיק, בּוֹדֵאֵי יִשְׁפִיעַ עָלָיו, וְכַמֵּאֲמַר הַחֶכֶם שְׁמַבִּיא רַבְּנוּ ז"ל (בְּלִקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כ"א): "אֵלּוּ יִדְעֵתּוּ הִיִּיתִיו", וְכֹל מֵהַשְׁיֹדְעִין יוֹתֵר מֵהַצְּדִיק, נִתְּהַפְּכִים לְמַהוּתּוֹ, (עֵין לִקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ככ"ט), וְזוֹכִין לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמְתָּ.

וְאָמַר מוֹהַר"ש נ"י, שְׁבַמָּה שְׁמִשְׁמָשִׁים אֶת הַצְּדִיק עוֹשִׂים טוֹבָה רַק לְעַצְמוֹ, כִּי הַצְּדִיק הֵיךְ יָכוֹל לִתֵּן עֲצָה לְנַפְשׁוֹ גַּם בְּלַעֲדָיו, כִּי (בַּמְדַּבֵּר רַבָּה פָּרְשָׁה י"ח): הַרְבֵּה שְׁלוּחִים יֵשׁ לְמַקּוֹם, וְאִפְלוּ אִם לֹא הֵיךְ אִזּוֹ אֶף אֶחָד שֶׁהֵיךְ עוֹשֶׂה אֶת זֶה, הֵיךְ הַצְּדִיק יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת מֵה שְׁצָרִיךְ לְבֹד, אֲבָל עַל-יְדֵי שְׁזוֹכִים לְשִׁמְשׁ אוֹתּוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה הַצְּדִיק מְשַׁפִּיעַ לוֹ בְּחִזְרוֹת כְּפָל כְּפָלִים, וְזוֹכֵה לְדַרְכֵּים יָפִים מְאֹד, עֵין לֹא רֵאתָה אֱלֻקִּים זְלַתְךָ.

וְאָמַר מוֹהַר"ש נ"י, שְׁזֵהוּ מֵה שְׁמוּכָא בְּמַדְרָשׁ (פָּרָשַׁת תְּשָׁא), שִׁיְהוּשַׁע בֶּן נוּן זָכָה לְמֵה שְׁזָכָה עַל-יְדֵי שֶׁהֵיךְ מְסַדֵּר אֶת הַסְּפָסָלִים בְּבֵית מְדַרְשׁוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, כִּי אִם לֹא הֵיךְ יְהוּשַׁע עוֹשֶׂה אֶת הַדְּבָר, הֵיךְ מֹשֶׁה רַבְּנוּ בְּעַצְמוֹ עוֹשֶׂה זֹאת, כִּי מְדַרְגֵת מֹשֶׁה רַבְּנוּ הֵיחָד בְּבְחִינַת (שְׁמוֹת י"ט): "מִן הָהָר אֶל הָעָם", הֵינּוּ שְׁלֹא נִהְיָ כְּבוֹד בְּעַצְמוֹ כָּלֵל, כְּשֶׁנִּגְעַת הַדְּבָר לְטוֹבַת כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, אֲבָל עַל-יְדֵי שְׁזָרַז עֲצָמוֹ יְהוּשַׁע, וְחִטַּף אֶת הַמַּצּוֹה, עַל-יְדֵי-זֶה הַשְּׁפִיעַ מֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלָיו בְּחִזְרוֹת כְּפָל כְּפָלִים, וְזָכָה

על-ידי-זה למה שזכה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהוא זכה לשמש את רבנו ז"ל בכל מיני אפנים, שאף אחד לא ידע ולא נפל בדעתו מה שהיה עושה, כי מלבד מה שעסק וטרח בעצמו כל שנות התקרבותו בהדפסת ספרי רבנו ז"ל והפצתם, שזהו השמוש הכי גדול בעולם, שיכולים לשמש את רבנו ז"ל, מלבד זאת היתה דרכו בשנים הקודמות (לפני שהקים את מתיבתא "היכל-הקדש") לנקות את בית המדרש הנקרא על שם רבנו ז"ל בכל שבוע, ואף אחד לא ידע מזה.

וספר, כי בימים ההם לא היו מתפללים שם בבית המדרש כל השבוע, רק בשבת-קדש, ובליל רביעי הנה מוהרא"ש נ"י נותן שם שעור בלקוטי-מוהר"ן, והיתה דרכו לבוא לשם ביום שלישי אחר הצהרים, והיה מוצא את כל בית המדרש במהפכה גדולה, וכל השגרים של סעדה שלישית משבת שעברה היו עדין על השלחנות, כי אף אחד לא היה מנקה את זה, (כי מוהרא"ש נ"י בעצמו לא היה בא בדרך כלל לסעדה שלישית שם), ונקה את הכל בעצמו, ולא אמר לאף אחד מלה, וכן בכל ליל ששי היה בא לבית המדרש, והיה רוחץ את הרצפה לכבוד שבת-קדש, ולכבוד רבנו ז"ל, ואף אחד לא עלה על דעתו — מי הוזה עושה את זה, ורק אחרי שהלך משם עם תלמידיו, והקימו את בגנין ישיבת "היכל-הקדש", הבינו למפרע שמוהרא"ש נ"י היה עושה זאת בכבודו ובעצמו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת בא לשם בליל רביעי, ומצא תל גדול של זבל, ששפף שם איזה מתנגד בכונה לפני פתח בית המדרש, וכבר היו אילו אנשים בבית המדרש שבאו לשעור, אבל אף אחד לא עלה על דעתו לפנות את הזבל משם, רק כל אחד עשה לעצמו דרך ושכיל בתוך הזבל ונכנס פה לבית המדרש... וכשהגיע מוהרא"ש נ"י, תכף-ומיד לקח בעצמו פה אשפה, ופנה את כל הזבל בלי עזרת אף אחד.

וסיים מוהרא"ש נ"י (פֶּשְׁפֶּר לָנוּ אֶת כָּל הַנִּלְל): "אַל תַּחֲשְׁבוּ שָׂרְבָנוּ וְלֹא לֹא שָׁלַם לִי בְּעִבּוּר כָּל זֶה, כִּי, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, שָׁלַם לִי רַבְּנוּ וְלֹא טוֹב מְאֹד בְּשִׁבִיל כָּל זֶה, וְאִין לִי תַרְטָה כָּלֵל עַל כָּל מַה שֶּׁטָּרַחְתִּי".

וְאַפְלוּ אַחַר שֶׁהָקִים מוהֲרַא"ש נ"י אֶת בְּנֵי יְשִׁיבַת "הַיִּכְל הַקִּדְּשׁ", עוֹד לִפְנֵי שֶׁלְמָדוֹ שֶׁם הַתְּלִמִּידִים בְּקַבִּיעוֹת, הִיָּתָה דְרָכּוֹ שֶׁל מוהֲרַא"ש נ"י הִרְבֵּה פְעָמִים לְנִקּוֹת אֶת בֵּית הַמְדַרְשׁ, וְלִשְׁטֹף רִצְפַת בֵּית הַמְדַרְשׁ בְּעִצְמוֹ, וּכְשֶׁהָיָה אֶחָד רוֹצֵה לְקַחַת זֹאת מִמֶּנּוּ, לֹא הָיָה מְנִיחַ לוֹ, וְהָיָה אוֹמֵר: "זֶהוּ כְבוֹדִי וְזֶהוּ תִפְאָרְתִּי, שְׂאֲנִי עוֹשֶׂה זֹאת בְּעִצְמִי, וְאִין בְּזָה שׁוֹם בְּזִיוֹן כָּלֵל".

וְהִיָּתָה דְרָכּוֹ לְסַפֵּר, שְׂאוֹמְרִים עַל אָבִיו שֶׁל רַש"י הַקְּדוֹשׁ, שְׂזָכָה לְבֵן צַדִּיק כְּזֶה, מִפְּנֵי שֶׁהִיָּתָה דְרָכּוֹ לְנִקּוֹת לִפְנֵי אַרְוֹן הַקִּדְּשׁ עִם הַזְקֵן שֶׁלוֹ.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י: כְּשֶׁרוֹצִים כָּבֵר לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצַּדִּיק, צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּשִׁלְמוֹת, הֵינּוּ אִם הַצַּדִּיק מִבְּקֵשׁ אֵיזָה דְבָר, צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ תַכְּף-וּמְיָד בְּלִי שֶׁהָיָה כָּלֵל, וְאִם לֹא-כֵן, אִין זֶה נִקְרָא שְׂמוּשׁ בְּאַמְת, רַק הָאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֵיזוֹ טוֹבָה לַצַּדִּיק, וְאִין זֶה אַמְת כָּלֵל, כִּי הַצַּדִּיק הָיָה יְכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה בְּעִצְמוֹ וּכְנ"ל.

וְכֵן אָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שְׂאִין צְרִיכִים לְהוֹסִיף עַל בְּקִשְׁת הַצַּדִּיק, הֵינּוּ אִם הַצַּדִּיק מִבְּקֵשׁ אֵיזָה דְבָר מוּעָט, אִין צְרִיכִים לְלַכֵּת וּלְהַבִּיא לוֹ דְבָר גְּדוֹל מְאֹד שֶׁלֹא בְּקֵשׁ, כִּי גַם זֶה לֹא נִקְרָא שְׂמוּשׁ וּמְלוֹי רְצוֹנוֹ בְּאַמְת, כִּי כָּל הַמוֹסִיף גּוֹרַע.

וְהָיָה פְעַם סְפוּר, שֶׁבְּקֵשׁ מוהֲרַא"ש נ"י מֵאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ תַכְּף-וּמְיָד אַחַר תְּפִלַּת שְׁחֲרִית בְּעָרֵב שְׁבַת-קִדְּשׁ, שֶׁיָּבִיא לוֹ הַחֲלוֹת שֶׁל שְׁבַת-קִדְּשׁ מֵהַמְּפִלָּת, (כִּי רָצָה לְטוֹל יַדָּיו לְסַעְדָּה עוֹד לִפְנֵי

חצות היום כְּדָרְכוּ בְּכָל עֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וְלִבְצַע עַל חִלָּה הַמּוֹכְנָה לְשַׁבַּת-קֹדֶשׁ דִּיקָא), וְהֵלֶךְ הִלָּה וּמָצָא בַּמַּכְלֵל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שֶׁהֵלֶךְ כְּבָר לְקַחַת אֶת הַחִלּוֹת (עַל דַּעַת עֲצָמוֹ) בְּשִׁבִיל מוֹהֲרָא"ש נ"י, וְהֵלֶךְ הָאִישׁ הָרֵאשׁוֹן (שֶׁשָּׁלַח מוֹהֲרָא"ש נ"י), וְחִטֵּף אֶת הַחִלּוֹת מֵהַשְּׁנִי, וְאָמַר לוֹ, שְׁמוֹהֲרָא"ש נ"י צָוָה אוֹתוֹ לְהִבְיֵא אֶת הַחִלּוֹת, וְלָכֵן הוּא רוֹצֵה אֶת הַמְּצוּה הַזֹּאת, וְהַסְּכִים הַשְּׁנִי וְנָתַן לוֹ אֶת הַחִלּוֹת.

וְהִנֵּה הָאִישׁ הָרֵאשׁוֹן הַנִּלְ, הָיָה לוֹ עוֹד כַּמָּה עֲסָקִים לְגַמֵּר אֹז בְּעֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וְהֵלֶךְ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, וּבִינְתִים חִזַּר הָאִישׁ הַשְּׁנִי אֶל מוֹהֲרָא"ש נ"י, וְסִפֵּר לוֹ אֶת כָּל הַסְּפּוּר שֶׁקָּרָה, וְאִיךְ שָׂרְצָה לְהִבְיֵא לוֹ אֶת הַחִלּוֹת תַּכְּף-וּמְיָד, אֲבָל הָרֵאשׁוֹן לָקַח אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ.

עָנָה וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, רָאָה אֵיזוֹ טְפָשׁוֹת הִיא זו, אֶחָד רוֹצֵה לְשַׁמֵּשׂ אוֹתִי, וְחוֹטֵף אֶת הַחִלּוֹת מִיַּד הָאִישׁ הַשְּׁנִי שֶׁכְּבָר עוֹסֵק בָּזֶה, וְהִיָּה נִרְאָה שֶׁכּוֹנְתוֹ לְשֵׁם שְׁמַיִם, וּבִינְתִים הוּא נֶעְלַם עִם הַחִלּוֹת... וְכָבֵד אַחֲרָתִי זְמַן חֲצוֹת הַיּוֹם, שֶׁרְצִיתִי לְטַל יָדַי לְסַעֲדָה, וְכִי אֵיזָה שְׁמוּשׁ הוּא זֶה?! הֲלֹא אִם הִיָּה רוֹצֵה לְשַׁמֵּשׂ בְּאַמְתָּ, הִיָּה בָּא לְכָאן עִם הַחִלּוֹת תַּכְּף-וּמְיָד בְּלִי שׁוּם עֲפּוֹב.

(וְכִשְׁחִזַּר הָאִישׁ הַנִּלְ לְמוֹהֲרָא"ש נ"י עִם הַחִלּוֹת, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י עַל פְּנָיו בְּאַהֲבָה מְסִתֶּרֶת, וְאָמַר לוֹ כְּכֹל הַדְּבָרִים הַנִּלְ, כְּדָרְכוּ שֶׁל מוֹהֲרָא"ש נ"י שֶׁלֹּא לְחַנֵּף שׁוּם בְּרִיָּה, וְכִשְׁרוּאָה אֵיזוֹ עוֹלָה הוּא תַּכְּף-וּמְיָד אוֹמֵר זֹאת בְּלִי שׁוּם חֲנֻפָּה כָּלֵל).

וְכֵן הִיָּה פְּעַם סְפּוּר שֶׁאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שֶׁהוּא צָרִיךְ שְׁנֵי כְּדוּרֵי אֶסְפְּרִין, כִּי כּוֹאֵב לוֹ הָרֵאשׁ, וְהֵלֶךְ הִלָּה תַּכְּף-וּמְיָד בְּזְרִיזוֹת, וְקָנָה לְמוֹהֲרָא"ש נ"י בְּקַבּוּק עֲנָק שֶׁל חֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּדוּרִים, וְהִבְיֵא אוֹתוֹ לְמוֹהֲרָא"ש נ"י.

עָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י, תַּדַּע שְׁגַם זֶה הִיא טְפָשׁוֹת גְּדוּלָּה

מאד, בשביל מה אני צריך כל-כף הרבה כדורים? שיצטרכו הגוים לקחת כל-כף הרבה כדורים, אני בקשתי רק שני כדורים, ולמה תהיה אדם פרא כזה, ללכת ולקנות לי כל-כף הרבה?! אם אתה רוצה לשמש אותי, תצית בדיוק למה שבקשתי.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שדברים אלו נמשכים בדרך כלל מחסרון התבודדות ומחסרון ישוב הדעת, ולכן צריכים לבקש תמיד מהשם יתברך שהוא החונן לאדם דעת, שיחון אותנו בדעת אמיתית ונכונה, לידע איך צריכים לשמר ולקיים כל דבר בשלמות, ובפרט איך לשמש את הצדיקים האמתיים, אשרי מי שזוכה לזה באמת.

* * * * *

שדוף

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר הטובה שיכולים לעשות לבחור או לבחורה היא — לשדוף ולחתן אותם, כי זו מצוה גדולה ונוראה מאד, ומי שיש בכחו וביכולתו לשדוף ולזוג נערי ישראל ונערותיו, כגון רב ומנהיג ומפרסם, שיש תחתיו הרבה אנשים, ואינו עושה זאת, הוא עתיד לתן את הדין, כי העון והאשמה של אלו הצעירים תלוי בצוארו, כי הנה בכחו לחתן אותם ולהציל אותם מעברות, ואינו עושה את זה כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם הנה בכחו, הנה עוסק בזה כל היום כלו בלי שום גזמה כלל, כי זוהי מצוה גדולה מאד מאד, אבל על-פי-רב לא היו באות אצלו בנות ישראל, כי עקר עסקו רק עם בחורים ואברכים וכו', ולא היתה דרכו לקבל נשים, (רק בשהיה נוגע לשלום בית או לעסק השדוכים), אבל אמר בפרוש, שאם היו באות בנות ישראל אליו, הנה עושה כל מה שביכולתו למצא בשבילן שדוכים טובים.

ופעם באה אל מוהרא"ש נ"י איזו בחורה אחת, שהיתה שבויה מאד, וספרה לו את כל צרותיה ומר לבבה, ומוהרא"ש נ"י יעץ לה שתתחתן, וזו תהיה הישועה שלה, והתחילה לבכות לפני מוהרא"ש נ"י, ואמרה, שאינה מוצאת זיווג הגון בשביל עצמה, ואמר לה מוהרא"ש נ"י, שתחזר אליו בעוד שעה, ובעזרת השם יתברך תהיה לו איזו עצה בשבילה, והלכה לה, בינתיים מוהרא"ש נ"י בכה והתפלל הרבה להשם יתברך בעבורה, (כדרך תמיד למטר נפשו בעד כל מי שבא אליו בכל מיני אפנים, ובפרט בתפלות ובבכיות אל השם יתברך). באמצע תפלתו דפק על דלתו איזה בחור, ורצה לדבר אתו, ונכנס והתחיל לשפף נפשו המרה לפני מוהרא"ש נ"י, ואיך שעובר עליו כל מיני צרות ויסורים וכו', וכן שרועה כבר מזמן להתחתן, ואינו יכול למצא זיווג הגון בשבילו וכו', ותכף-וימיד אמר לו מוהרא"ש נ"י, שיש לו שדוף טוב בעבורו, ודבר עמו אודות הבחורה הנ"ל, ענה ואמר הבחור, שהוא מכיר כבר את הבחורה הנ"ל, אבל אינו חושב שהיה זה שדוף טוב ממנה טעמים שונים, וראה מוהרא"ש נ"י, שאין בדבריו ממש, כי כל הטעמים שאמר, היו רק דמיונות בעלמא, ובאמצע דבורם הגיעה הבחורה הנ"ל, ודבר עמה מוהרא"ש נ"י שנית לבד, והציע לה את השדוף הנ"ל, והיא הסכימה תכף-וימיד, ואחר-כך דבר עם הבחור הנ"ל לבדו שנית, ואחר-כך עם שניהם יחד, ובסופו של דבר הסכימו שניהם בשמחה עצומה, וכל זה היה בביתו של אחד מאנשי שלומנו, שהתאכסן אצלו אז מוהרא"ש נ"י בארץ ישראל, ותכף-וימיד לקחו צלחת ושכרו אותה, ואמרו מזל טוב, ונגמר השדוף בכי טוב.

ואמר מוהרא"ש נ"י אז, שאם היו באות אליו עוד בנות ישראל כהנה, היה גומר שדוכים בשביל כלן, כי אין מצוה גדולה יותר מזו, וכן ראינו אצלו הרבה פעמים, שבאו אצלו איזה בחור או בחורה, ועשה כל מה שביקלתו למצא להם שדוף הגון.

והיה מוהרא"ש נ"י מצטער מאד, כששמע על איזה מפרסם,

שלא רק שלא היתה דרכו לעסוק בשדוכים בשביל אלו הצעירים הנמצאים תחתיו, אלא עוד הנה מונע אותם, כְּאִשֶּׁר הַמְשַׁדֵּךְ לֹא הֵיחָה מְאֻנְשֵׁיו, וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, שְׂזוּהֵי רִשְׁעוֹת שְׂאִין כְּמוֹהָ, וְעֵתִיד לִתֵּן דִּין גְּדוֹל עַל כָּהֵן, כִּי אֵיךְ מְלֹאוּ לְבוֹ לְמַנְעַ וּלְעַכֵּב אֵיזָה שְׂדוּךְ הַגּוֹן מִטַּעֲמֵי הַכֵּל שֶׁל פּוֹלִיטִיקָה וְכַדוּמָה, בְּשַׁעָה שְׂשָׁנֵי הַצְּדָדִים מְרֻצִים בְּכָל אַפָּן? ! וְמִי שְׂעוֹשֶׂה דְבַר כְּזֶה, לְהוֹי יְדוּעַ שְׁעוֹן הַצְּעִירִים תְּלוּי בְּרֵאשׁוֹ, כִּי הוּא הַגּוֹרֵם שְׂאֲחֶר-כֶּךָ יִכְשְׁלוּ בַעֲבֻרוֹת חַמּוּרוֹת, רַחֲמָנָא לְעֻלָּן.

וּפְעַם הַצִּיעַ מוֹהְרָא"ש נ"י שְׂדוּךְ טוֹב בַּעֲבוּר כְּחוּר אֶחָד מְאֻנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מִתְּלִמְדֵי "הַיֵּכֶל הַקִּדְשׁ", וְשָׁנֵי הַצְּדָדִים נִתְרַצוּ בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה, כִּי הֵיחָה הַשְּׂדוּךְ הַנִּלְמָתָיִם מְאֹד מְאֹד, רַק שְׂאוֹתָהּ בַּחוּרָה הֵיחָה מְקַרְבֵּת קֶצֶת אֶל אֵיזָה מְפָרֶסֶם, וְלִפְנֵי שְׂגֻמְרָה אֶת הַשְּׂדוּךְ, שְׁלַחָה שְׁלִיחַ לְשֹׂאֵל אֶת פִּיּוֹ — אִם הוּא נוֹתֵן הַסְּכָמָה לְשְׂדוּךְ, וְהַתְּשׁוּבָה הֵיחָה שְׁלֹא תִתְחַתֵּן, אֲלֵא עִם אֶחָד מְאֻנְשֵׁיו, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטַּל כָּל הַשְּׂדוּךְ.

וְכִשְׁשָׁמַע אֶת זֹאת מוֹהְרָא"ש נ"י, הַצְּטַעַר מְאֹד מְאֹד, וְלֹא הֵיחָה יְכוּל לְהַרְגִיעַ אֶת עַצְמוֹ כְּמָה יָמִים מְלֹב צַעַר, אֵיךְ מְפָרֶסֶם שֶׁל שְׂקָר מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אַחֲרֵיוֹת כְּזֹאת לְבַטֵּל שְׂדוּךְ טוֹב כְּזֶה, וְהַתְּבַטָּא מוֹהְרָא"ש נ"י אֲזוֹ, וְאָמַר, שְׂכַמוֹ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין אֵיךְ שְׂמִסְתוֹכְבִים הַיּוֹם עַל הַר הַבַּיִת כֹּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנַפֵּשׁ וְכוּ', כֶּךָ אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין, לְמָה כֶּל-כֶּךָ הַרְבֵּה אֶלְפֵי אֲנָשִׁים מְסִתוֹכְבִים אֲצֵל הַמְּפָרֶסֶם הַזֶּה... (וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, שְׂמַע מוֹהְרָא"ש נ"י אַחֲרֶי-כֶּךָ עוֹד כְּמָה מַעֲשִׂוֹת מְפָרֶסֶם זֶה וּמְמַפְרָסְמִים אַחֲרִים, שְׂבַטְלוּ כְּמָה שְׂדוּכִים טוֹבִים, רַק בְּגִלְלַת הַטַּעֲמִים הַנִּלְ, וְאָמַר כֹּל פְּעַם, שְׂזוּהוּ מְסִתְרֵי סוּדוֹת הַבְּרִיאָה, מְדוּעַ יֵשׁ לָהֶם כַּח וְכוּ').

וְאַחֲרֶי-כֶּךָ נָחַם מוֹהְרָא"ש נ"י אֶת הַבְּחוּר הַנִּלְ, וְאָמַר לוֹ, שְׂבוּדָאֵי זֶה לֹא הֵיחָה הַשְּׂדוּךְ שְׁלוֹ, וְהַרְאִיהָ שְׂנִתְבַּטַּל, אֲבָל זֶה כְּדָגְמַת הַרוֹצֵחַ שְׂרַצַּח אֵיזָה אָדָם, וְאִשֶּׁר בְּוִדָאֵי נִגְזַר עַל הָאָדָם כֶּךָ

מהשמים — שיהרגו אותו, אכל אף-על-פי-כן דנים את הרוצח למיתה, פי מי בקש ממנו להיות השליח לזה?! כמו-כן הוא עם השדוף, בודאי אם נתבטל, זחו סימן שלא היה זה זווגו האמתי, אף מי בקש מהמפרסם הנ"ל, שיהיה השליח לבטל את זה?! וזוהי רציחה ממש, והוא עון פלילי, פי כמו שעשה לבחור הזה, כמו-כן עשה לעוד הרבה, ועל-ידי-זה הוא גורם, שמאות נערי ישראל ונערותיו יבואו לידי קלקולים ורעות רבות, השם ישמרנו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש אצלו הרבה בחורים שעוסקים במסירות נפש בהפצת ספרי רבנו ז"ל בעולם, וגם אוספים צדקה הרבה, כדי להדפיס את ספרי רבנו ז"ל, ובזה הם עוזרים לו מאד מאד, ואם היו לו שדוכים בשבילם, היה מחתן את כלם תכף-ומיד, אף-על-פי שהיה צומח לו מזה הפסד גדול, ולא היה מסתפל על זה כלל, ואדרבה היה עוזר להם בכל מיני אפנים בפרשת הפספ (למי שהיה צריך לזה), ולא היה מאחר אפלו יום אחד מלחמתן אותם, פי זהו הדבר הראשון לפני הכל, וזוהי המצוה הראשונה בתורה, ומי שמתנהג אחרת, הוא מפרסם של שקר ממש, ואינו מחפש, פי אם כבודו והנאת עצמו, ואינו יודע איך לרחם על נשמות ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבזכות מסירת נפשו כל השנים בעבור נערי ישראל ונערותיו, זכה אותו השם יתברך בחסד חנם בספר הקדוש "מציאת הזווג", שהוא הספר הכי יפה שזכה להוציא לאור עד היום (כך אמר בפרוש), ואמר, שבספר הזה עוד ישפכו הרבה נערי ישראל ונערותיו נחלים רבים של דמעות, פי הוא נכתב עם סיעתא דשמיא מיחדת, עין שם, ויערב לה לעד.

שטיפת מח

מוהרא"ש נ"י תמיד אומר, שאיננו סובל את מי ש"יכולים לעשות לו שטיפת מח הן לטוב והן להפוך, כי מי שדעתו כל-כף חלושה, עד ש"יכולים לעשות לו שטיפת מח, אז היום פלוגי ישטף את מחו לטוב (בחמר "נקיון" חזק), ומחר יבוא איש אחר וישטף את מחו לרע (בחמר "נקיון" יותר חזק), ובכל יום היום הוא עלול להפך את דעתו על-ידי שטיפת מח אחרת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, ששטיפת מח ש"י לעשות רק למי שאינו יודע מה הוא רוצה בזה העולם, ולכן בכל יום היום יכולים לשנות את דעתו, אבל מי ש"יודע, שלא בא לזה העולם, כי אם להכיר את השם יתברך, וללמד את תורתו וכו', לאיש בזה אי אפשר לעשות שטיפת מח, כי תכף-ומיד יראה, שכל דבר חוץ מזה הוא רק שקר ודמיון גדול, ולא יפנסו הדברים בדעתו כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רנ"ה), שאמונת חכמים צריכה להיות עם דעת, הינו ש"יודע ויבין האדם מה יש לו על-ידי התקרבותו אל החכם והצדיק, ויהיה יכול לעשות לעצמו חשבון תמיד: מה יש לי ביד על-ידי שאני מקרב אל הצדיק הזה — כמה פרקים משניות הרוחתי על-ידי הצדיק הזה? כמה דפים גמרא הרוחתי על-ידי הצדיק הזה? כמה דבורים של התבודדות והשתוקקות אל השם יתברך הרוחתי על-ידי הצדיק הזה?! כי אם אינו יכול לעשות לעצמו חשבון כזה, ורק הולך עם אמונה לכד בלי שום דעת, זהו רק שטיפת מח בעלמא, והפל הוא הבל ורעות רוח, וכשישכב עם רגליו אל הדלת (הינו לאחר הסתלקותו), יבין למפרע איך שהטעו אותו לגמרי.

וכמה פעמים הכריז מוהרא"ש נ"י באמצע אמירת תורתו או שיחתו לכל העומדים שם: "אם אתם מאמינים בדברי בדרך

אמונה בעלמא בלי לנסות את זה במציאות, אין זה כי אם שטיפת מח בעלמא, כי מחר יבוא אחר, שיודע לדבר יותר יפה, וישטף את מחכם מן ההפוף אל ההפוף, אכל אם תנסו ותקיימו את כל העצות האלו במציאות, אז תראו בעיניכם את גדל אמתותם, ולא יהיה אף אחד בעולם שיוכל לשנות את דעתכם".

וכמה פעמים ענה ואמר מוהרא"ש נ"י בדרך תמיהה גדולה: "אינני מבין, איך יכולים לעשות לאדם שטיפת מח, ואיך לא יהיה לו דעת ושכל בעצמו, הלא למה לא יכלו לעשות לי שטיפת מח, שאלך מרבנו ו"ל, או שאפסיק להדפיס את הספרים הקדושים וכו', כי תכף-ומיד כשראיתי מה הרוחתי על-ידי רבנו ו"ל — שהתחלתי ללמד משניות ושלחן ערוך, וכבר גמרתי את כל הששה סדרי משנה וכל השלחן ערוך ארח חיים וכו', כבר לא היו יכולים לרחק אותי מרבנו ו"ל בשום פנים ואפן, והייתי כל-כף תקיף בודעתי, עד שאמרתי לאדם גדול מאד: 'אפלו אם תוריד לי כתות של מלאכים מן השמים, וכלם יאמרו לי פה אחד לעזב את רבנו ו"ל, לא אלה ממנו, כי אני רואה מה יש לי ביד, ואני מפיר את עצמי היטב, איך הייתי נראה לפני-כן".

וכן בענין הדפסת ספרים, תכף-ומיד כשראיתי את הפעלה הגדולה והנפלאה שעושים הספרים החדשים בין כלליות נשמות ישראל, לא היה יכול שום בן אדם, ובנדאי לא ועד של זקנים טפשים וכו', לעצר אותי, כי ראיתי בעיני את גדל הפעלה, ומה שיהי כבר לשטף את מחי!?

וכל שאיפת מוהרא"ש נ"י תמיד היא — להקים תלמידים כאלו, החזקים ותקיפים מאד בודעתם, שלא יוכל אף אחד לבלבל אותם, הינו על-ידי שהוא מכניס בהם את אמתת מציאותו ותברך, על-ידי-זה הם יודעים שאין שום תכלית אחרת בזה העולם, רק להתקרב אליו ותברך בתורה, בתפלה ובמעשים טובים, וממילא כבר לא יכולים לעשות להם שטיפת מח על-ידי שום דבר

שבעולם.

ופעם הציעו לאיזה בחור מתלמידיו איזה שדוה עם אשה גרושה, והרבה אנשים רצו לשכנע אותו, שזה שדוה הגון וטוב מאד, אבל הבחור הנ"ל היה תקיף בדעתו מאד, וטען שהרי הוא עדין בחור, ולמה לו לדחק את השעה, ולקחת אשה גרושה וכו', וכששמע זאת מוהרא"ש נ"י, היתה לו הנאה גדולה מזה, מחמת שראה שיש לבחור הנ"ל שכל בעצמו, ומי שיש לו שכל בעצמו, לא יכולים לעשות לו שטיפת מח, וזוהי מעלה גדולה מאד, כי הוא סימן שהאדם יודע מה הוא רוצה בזה העולם, אשר זהו העקר.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר, שבחוץ אומרים על הבחור הנ"ל, שעשו לו שטיפת מח להשאר אצלנו, הרי לפניכם הוכחה ברורה, שברוף השם, לתלמידי אין יכולים לעשות שטיפת מח, והם יודעים היטב מה הם רוצים, וזה עקר הנאתי וחיותי.

* * * * *

שכחה

מוהרא"ש נ"י אמר, שאנחנו בתור תלמידי רבנו ז"ל, זוכים לדעת שאין שום חסרון במדת השכחה, ואדרבה מעלה גדולה יש בה — שעל ידה יכול האדם לשפח תמיד את העבר לגמרי, ולעשות התחלה חדשה, וכמו שאמר רבנו ז"ל בפרוש (שיחות הר"ן, סימן כ"ו), שהשכחה היא מעלה גדולה מאד, עין שם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם בענין למוד התורה הקדושה, אין בזה שום פגם וחסרון כלל, כשאדם אינו זוכה לזכר את מה שלמד, (כל זמן שזה לא בא מחמת התרשלות), כי כן אמרו חכמינו

הקדושים (מדרש רבה קהלת): בך הוא שפוטטה של תורה, אדם לומד תורה ומשכחה, כדי שיהא חביב עליו כל שעה ושעה ככפעם ראשונה, וכן איתא בכתבי האר"י ז"ל, שיש נשמות שבאים מעלמא דנוקבא ששוכחים הרבה, ולכן אסור לאדם שתהיה לו חלישות הדעת מזה שהוא שוכח מה שלומד, כי אין בזה שום פגם או חסרון, ובעולם העליון יזכירו לו את כל מה שלמד בעולם הזה (עין היטב בשיחות הר"ן שם).

וספר מוהרא"ש נ"י, שהוא הפיר אדם אחד מאנשי שלומנו, שהיה לו מח כמו מחשב (שקורין קמפיוטר) ממש, ואף פעם לא שכח שום דבר ממה שלמד, אכל מחמת זה לא עסק הרבה בתורה, כי לא היה צריך לחזור על למודו, וראה אז מוהרא"ש נ"י את אמתת דברי חכמינו הקדושים, שיש מעלה גדולה בשכחה, כי על ידה האדם מרגיש טעם חדש בחזרת למודו בכל פעם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו דבר מצוי מאד, שאדם עוסק בתורה בהתמדה גדולה, ופתאם שואלים אותו איזה ענין, והוא אינו זוכר אותו, ועל-פירוב יש לאדם חלישות הדעת למה אינו זוכר, ונכנסים בו כל מיני מחשבות, שאולי כל למודו אינו שנה כלום, ובפרט כשהלה מביש אותו ואומר לו — "הלא אתה רואה בעצמך שאינך זוכר כלום, ומה כבר שנה כל הלמוד שלך?", ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל זה הוא הכל גמור, וצריכים להשיב לאדם בזה: "לא למדתי בשבילך, ולא למדתי לזכרון, למדתי בשביל השם יתברך ולטובת הנשמה שלי, ומה אכפת לי אם אני זוכר או לא".

ופעם היה ספור, שאיזה אדם מגשם וריק (שקרא לעצמו מאנשי שלומנו), שאל את אחד מתלמידי "היכל-הקדש": "איפה כתיב בקוטי-מוהר"ן הענין של תורה בלחם?" והתלמיד הנ"ל לא ידע להשיב לו על המקום, והתחיל הלה לבזות אותו מאד, ואמר לו: "הלא תראה שלמודך אינו שנה כלום, הנה אתה אומר שהנהך מסים לקוטי-מוהר"ן בכל חדש, ואינך יודע אפלו מה שכתוב

בתורה הראשונה וכו', ובזה אותו מאד, וכשכא התלמיד הנ"ל אל מוהרא"ש נ"י, ענה ואמר לו: "ראה איזה טפש האדם הזה, הלא הוא אף פעם אינו לומד לקוטי-מוהר"ן, רק גדע מה אומר רבנו ז"ל בתורה הראשונה, כי פעם הסתפל שם, ואמה, ברוך השם, זוכה לסיים כל חדש את הלקוטי-מוהר"ן הקדוש, ולכן מה אכפת לך על שאינך זוכר בדיוק מה שלמדת, וכי למדת בשבילו או בשביל משהו אחר? הלא למדת רק בשביל השם יתברך ובשביל נשמתך, ומה יש לך עם אחרים כלל?!"

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהספור הזה דומה לאדם שלמד תנ"ך עשרים שנה, וכא איזה אדם (שאף פעם לא פתח תנ"ך), ופותח את התנ"ך, ושואל אותו על איזה פסוק, איפה הוא נמצא, והלה אינו יודע להשיב לו על המקום, האם יש בזה איזה חסרון? הלא לא כל אחד זוכה לזכר כל מה שלמד בדיוק, ואין בזה שום חסרון כלל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהוא בעצמו אף פעם לא למד בשביל זכרון, ולא הרגיל את עצמו כלל ללמד בעל-פה וכו', ואין דרכו כלל לומר גמרות והלכות בעל-פה, כי אם בפנים בתוך הספר, ואין בזה שום חסרון כלל.

ופעמים הרבה התפאר מוהרא"ש נ"י בפנינו על מדת השכחה שלו, והיתה דרכו לומר, שמפני זה הוא יכול לגמל כל הטובות שבעולם, אפלו למי שעשה לו כל הרעות שבעולם, כי תכף-ומיד הוא שוכח הכל, ובפרט אחרי שהוא קם מהשנה, כל העולם נדמה לו כחדש לגמרי, והוא שוכח כל מה שהיה לפני-כן.

ופעם ישב מוהרא"ש נ"י עם אנשי שלומנו בסעדה שלישית, והניחו זיתים על השלחן, ומוהרא"ש נ"י אכל מהם, ושאל אותו אחר מן המסבים (שלא היה כל-כך מקרב למוהרא"ש נ"י), איך מתר לאכל זיתים, הלא חכמינו הקדושים אומרים (הוריות י"ג:),

שזיתים קשים לשכחה? ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "רפנו ז"ל אומר ששכחה היא מעלה גדולה... והמשיך את סעדתו. [ואחר-כך מצאנו בסדור האר"י ז"ל, שכותב בפרוש, שמי שאוכל בפונה שכתבנו (עין בפנים), מתר לו לאכל זיתים, ואינם גורמים לו שכחה, אדרבה מוסיפים לו זכרון, כי מעלה אותם ומתקנם על-ידי פונתו, עין שם].

ופעם עמדנו עם מוהרא"ש נ"י במעלות הר הזיתים בירושלים, (כשהלך מוהרא"ש נ"י לקברות הצדיקים דשם), ודבר אז שיחה נוראה ונפלאה מאד ממעלת מדת השכחה, וענה ואמר, שלכן כתוב אצל משיח (זכרה י"ד): "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים" וכו', כי הזיתים מרמזים על מדת השכחה (פנ"ל), ומשיח צדקנו יכניס ענין זה בשלמות בתוך העולם, הינו — שישפח כל אחד ואחד את העבר שלו לגמרי, וינתחיל התחלה חדשה פאלו לא התחיל כלל מעולם, וזה יוציא את כל אחד ואחד מהגלות שלו, ויהיה נעשה אצלו בחינת תחית המתים ממש, כי כפי שהאדם מרגיל את עצמו לשפח את עברו, ותמיד אומר לעצמו, שמעכשו הוא עושה התחלה חדשה, ואינו זוכר כלל מה שהיה מקדם, כפי זה הוא זוכה להתקרב אליו יתברך באמת, ומכניס בעצמו את אורו של משיח, שכל עקר התגלותו היא בבחינת — "אני היום לידתך" (תהלים ב'), שהוא ענין ההתחדשות (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ס"א).

ועוד האריך אז מוהרא"ש נ"י במעמד זה מול הר הבית בשיחות קדושות ונוראות מאד, אשרי האזנים ששמעו זאת, כי הרגשנו טעם גן עדן ממש.

תפלה

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריכים להתפלל להשם יתברך על כל דבר יהיה מה שיהיה — דבר קטן או דבר גדול, והתפלה צריכה להיות בכלליות, בפרטיות ובפרטי פרטיות, כי על כל פרט ופרט צריכים לבקש ממנו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו כל עקר מעלת התפלה וההתבודדות — כשאדם מרגיל את עצמו לבקש מלפניו יתברך על כל פרט ופרט מסדר יומו, ובדרך ובאופן כזה נעשית התפלה כאשר ידבר איש אל רעהו ממש (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן צ"ט), כי הוא מרגיל את עצמו לספר לפניו יתברך את כל מצפוני לבו ואת כל צרכיו הפרטיים, אפילו הקטנים יותר.

וספר, שפעם נקרא בגדו של מוהרנ"ת ז"ל, ואמר לו רבנו ז"ל, שיתפלל להשם יתברך על זה, והיה קצת תמה בעיני מוהרנ"ת ז"ל, שאפילו על דבר קטן כזה צריכין להתפלל להשם יתברך, ותפס רבנו ז"ל מחשבתו, ואמר לו: "האם אין כבודך להתפלל להשם יתברך על זה?" (צו דען פאסט דיר נישט צו בעטען אויף דעם?), כי סוף כל סוף הלא כל דבר הוא רק ממנו יתברך, ואם-כן מקרחין לבקש ממנו יתברך עזר וסיוע על כל פרט ופרט.

וספר גם מוהרא"ש נ"י, שהיה אחד מאנשי שלומנו בפולין, שהיה עובד השם גדול, והיה גם חזן (שניידער), והיה רגיל לומר: "אתה רוצה לדעת עד היכן צריכים להתפלל? אני מתפלל תמיד להשם יתברך, שיכנס חוט התפירה דרך חור המחט..." כי גם על זה צריכים תפלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה מבאר בדברי חכמינו הקדושים (מענית ד.): אמר רב שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן: שלשה שאלו שלא כהגון וכו', ואחד מהם היה אליעזר עבד אברהם,

דכתיב (בראשית כ"ד): וְהָיָה הַנְּעִרָה אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיהָ הֵטִי כַדָּף וכו', יְכוּל אֶפְלוּ חֲגֵרַת, אֶפְלוּ סוּמָא? וְהַשִּׁיבוּ: בַּהֲגֹן, וְנִזְדַּמְנָה לוֹ רִבְקָה, עֵינַי שָׁם; הֵרִי בַּמִּפְרָשׁ יוֹצֵא מִדְּבָרֵי הַגְּמָרָא, שְׁתַּפְּלַת אֲלֵיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם הֵיחָה שְׁלֵא בַּהֲגֹן, מַחֲמַת שְׁלֵא פָּרַט כָּל דְּבָר בַּחוּף תַּפְּלָתוֹ, וְלֹא הִתְפַּלֵּל בַּפְּרָטִיּוֹת: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, הַמְצִיא נָא זְוֵוג הַגּוֹן בְּעָבוּר יִצְחָק אֲדוֹנָי, שְׁלֵא תִהְיֶה חֲגֵרַת אוֹ סוּמָא וכו', חַס וְשְׁלוֹם", כִּי כִשְׁמֵתַפְּלָלִים לִפְנֵי יִתְבָּרַךְ, צְרִיכִים לִפְרָשׁ שִׁיחָתוֹ עַל כָּל פָּרַט וּפְרָט, וְלֹא לַעֲצֹר אֶת עֲצָמוֹ בַּמְלִין כָּלֵל לִפְנֵי יִתְבָּרַךְ.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפּעם אחת קבלה הצדקת אדל בת רבנו ז"ל לִפְנֵי רַבְנֵי ז"ל, שֵׁישׁ לָהּ הַרְבֵּה יְסוּרִים וְצָרוֹת מִהַמְשָׁרֶתֶת שְׁלֵה, וְשֵׁאלָה: מָה אֶפְשֶׁר לַעֲשׂוֹת עִמָּה? וְשֵׁאל אוֹתָהּ רַבְנֵי ז"ל: "הֵאֵם הִתְפַּלַּת בְּיוֹם חִפְתָּךְ לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה?"... כִּי בַתַּפְּלָה צְרִיכִים לִפְרָט הַפֵּל, וְלִהְתַּפְּלֵל אֶפְלוּ עַל הַדְּבָר הַקָּטָן בְּיוֹתֵר, וּבַפְּרָט בְּיוֹם הַחִפָּה, שְׁאֵז הוּא עַת רְצוֹן גְּדוֹל מְאֹד, וּמוֹחְלִין לְאָדָם עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וְלִכֵּן בְּוֵדָאֵי רְאוּי לְבָלוֹת אֶת הַיּוֹם וְאֶת הַלֵּילָה בַּהֲרֵבָה תַּפְּלוֹת וְהַתְּבוֹדָדוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל פָּרַט וּפְרָט מִימֵי חַיָּו הַעֲתִידִים, וּבַפְּרָט שִׁיזָכָה לִהְיוֹת אִישׁ כְּשֶׁר כְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שַׁעֲקַר הַסִּבָּה, שְׁבִנֵי־אָדָם מִתְרַשְׁלִים בַּתַּפְּלָה וּבְשִׁיחָה בֵּינָם לְבִין קוֹנָם, הוּא מִפְּנֵי שְׁאִינָם יוֹדְעִים אֶת כַּחַם, וְאִינָם מְאֲמִינִים, שְׁגַם הֵם יְכוּלִים לַפְעַל בַּתַּפְּלָתָם כָּל מָה שֶׁהֵם רוֹצִים — כָּל מִינֵי יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת וְנִפְלְאוֹת, וּמִזֶּה בָּא, שְׁבִנֵי־אָדָם הוֹלְכִים לַצְדִּיקִים וְלַמְּפָרְסָמִים לַהֲתַבָּרַךְ עַל יָדָם, וּלְבַקֵּשׁ מֵהֶם שִׁתְּפַלְלוּ בְּעַדָם, (מָה שְׁבִאָמַת גַּם זֶה הוּא דְבָר טוֹב מְאֹד (עֵינַי לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן י'), אֲבָל אֵינוֹ עוֹלָה בְּדַעְתָּם כָּלֵל, שֶׁהֵם בְּעַצְמָם גַּם־כֵּן יְכוּלִים לַהֲתַפְּלֵל וְלַפְעַל אֲצֵלוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מָה שֶׁהֵם צְרִיכִים, (וּבִבְאָמַת זֹהֵי אֲשַׁמְתָם שֶׁל אֵלוֹ הַצְדִּיקִים וְהַמְּפָרְסָמִים הַנִּזְל, שְׁאִינָם מְלַמְּדִים דַּעַת אֶת הָעָם, שֶׁהֵם גַּם־כֵּן יְכוּלִים לַעֲסֹק בַּתַּפְּלָה), וְלִכֵּן לַמְצָוָה גְּדוֹלָה יִחָשֵׁב — לְדַבֵּר עִם כָּל

יהודי מנוראות פח התפלה, ואיך שלכל אחד ואחד יש פחות עצומים לפעל כל משאלות לבו לטובה אצלו יתברך, ועל ידי זה יהיה בכלל הזוכה ומזכה את הרבים, שמעלתו גדולה מאד פידוע.

ופעם בא לפני מוהרא"ש נ"י יהודי אחד מעולי רוסיקה, וקבל לפניו על עצם מרירות הצרות שיש לו, כי רק לפני כמה ימים חלה חותנו מאד מאד, ולקחו אותו לבית החולים, והרופאים אומרים שצריכים לעשות לו ניתוח מסבך מאד, רחמנא לצלן, והנה בבית חותנו הנ"ל אין כמעט אפלו לחם לאכל, כי היו עניים ואביונים ממש, ויש להם הרבה ילדים בבית, ומה יעשו עכשו בעת צרה כזאת?!

והנה היהודי הזה היה יהודי פשוט מאד מאד, ואפלו לקרא כמעט ולא ידע, אבל על נקדה אחת היה מוסר את נפשו תמיד, אפלו כשהיה ברוסיה — שבכל יום ויום היה מניח טלית ותפלין בסתר, והיה מתפלל הרבה להשם יתברך בלשון שלו שרגיל בה, וספר זאת למוהרא"ש נ"י לתמו — שתמיד היה עוסק בשיחה ובתפלה אליו יתברך, וכבר ראה הרבה ישועות והרחבות על ידי זה, ורק בזכות זה זכה לצאת עם בני ביתו ממדינת רוסיקה וכו', והתפעל מוהרא"ש נ"י מאד מגדל התמימות והפשיטות שלו, וענה ואמר לו: "הלא אתה בעצמך אומר, שכל תקותך תמיד היתה רק ענין התפלה והשיחה אליו יתברך, ואם כן למה תפל בדעתך כל-כך עכשו בעת צרה כזאת, למה לא תתפלל אליו יתברך גם עכשו, שלחותך תהיה רפואה שלמה, ולא יהיה צריך לעשות את הניתוח כלל?!"

והיהודי הזה כנראה נתעורר מאד מאד מדברי מוהרא"ש נ"י, והלך לביתו ובכה הרבה מאד אליו יתברך כל הלילה, ופתאם עלתה בדעתו מחשבה — למה הוא כל-כך סומך על הרופא של בית החולים, ומדוע אינו הולך לשאל את הרופא והפרופסור הגדול ביותר?!. ... למחרת הלך לבית החולים, ואמר לרופאים,

שהוא רוצה שביאו לשם את הפרופסור הכי גדול בענן המחלה הזאת, והוא מוכן לשלם כל מחיר על זה, וכך עשו, וקראו לרופא הגדול ביותר, ועשה כמה בדיקות ואבחנות לחותנו הנ"ל, והתברר שהרופא הקודם לא ידע כלום, וטעה לגמרי בכל סברתו, כי לא היתה שום מחלה מסכנת כלל, רק איזה קלקול קבה, מחמת איזה מאכל שאכל, ולא היה צריך שום גתוח כלל וכלל.

והאיש הנ"ל בא בחזרה למוהרא"ש נ"י, וספר לו את כל הספור בשמחה גדולה, ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שלפעמים יש לאדם הכלי זין בידו ממש, והוא גם רגיל להשתמש בו תמיד, ובקי בזה מאד, אף בעת המלחמה הוא מתבלבל לגמרי, ושוכח מה עליו לעשות, ואינו יודע לשית עצות לנפשו בשעה שהעצה והישועה הם בידו ממש.

וסים מוהרא"ש נ"י, שלכן למצוה גדולה יחשב — לעורר תמיד את כל אחד ואחד על גדל כח התפלה והשיחה אליו יתברך, ולהכניס בו אמונה ובטחון עצמי, שיש בידו הכח לפעל הכל אצלו יתברך, כי הכח הזה נמצא אצל כל אחד ואחד מישראל, וצריך רק להוציאו מהכח אל הפעל; אשרי הזוכה לעסק בתפלה תמיד.

* * * * *

תנ"ך

מוהרא"ש נ"י אמר, שבני העולם מחפשים כל מיני ספרי מוסר ויראת שמים, כדי למצא בהם דברי התעוררות והנהגות טובות וכו', ובינתיים אמר לנו רבנו ז"ל, שהספר מוסר שלו הוא ספר התנ"ך, כי כשקוראים בתורה וידבר השם אל משה לאמר, ושמים לב איך שהשם יתברך דבר עם משה רבנו, שהיה יליד אשה ובשר ודם,

שיחות מוהרא"ש

שכו

זהו המוסר וההתעוררות הכי גדולים, כי רואים שגלוי אלקותו יתברך שיה גם לבשר ודם השוכן בזה העולם עם אשה וילדים וכו', וכן כשקוראים ביתר ספרי הנביאים, ורואים איך השם יתברך נתגלה לכל הנביאים והצדיקים וגם לכלליות עם ישראל, מזה ראוי לקבל התעוררות נפלאה לעבודת השם יתברך, וזהו כל עקר תכלית למוד המוסר — לקרב את האדם אליו יתברך, ושיזכה להרגיש אלקותו יתברך מכל פרטי הבריאה.

וסמך מוהרא"ש נ"י לזה, מה שפעם אמר רבנו ז"ל, שחספסר "עץ חיים" של האר"י ז"ל הוא ספר מוסר נפלא מאד וכו', כי שם בספר הנ"ל מתגלה גלוי אלקותו יתברך באפן נורא ונפלא מאד, מכל פרטי העולמות העליונים עד תכלית נקודת המרכז של העולם הגשמי הזה, וכשנתגלה לאדם איך שמלא כל הארץ כבודו, ובכל תנועה ותנועה שם אלופו של עולם ממש, זהו המוסר וההתעוררות הגדולה ביותר.

ומכיון שאמר רבנו ז"ל, אשר ספר המוסר שלו הוא ספר התנ"ך, לכן ראוי לנו ללמד ולהגות הרבה בספר התנ"ך, ולעשות שעור קבוע בספר זה כסדרן, מתחילת פרשת בראשית ועד סוף דברי הימים, ולגרוס כמה פרקים בכל יום, וכך לסיים אותו פעם אחר פעם (עין בשיחות הר"ן סימן ע"ו).

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרובנו ז"ל גם אמר לנו, שבימי אלול עד שמיני עצרת, ראוי לעבר על כל התנ"ך כלו (שיחות הר"ן, סימן רנ"א), ובנדאי ראוי לנו לקיים זאת, וגם להמשיך בזה כל ימות השנה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבנדאי כדאי לעבר לכל הפחות פעם אחת על התנ"ך עם פרוש רש"י והמצודות וכו', כי כך יוכל להבין את פרוש הפסוקים, אבל חוץ מזה ראוי להיות רגיל לגרוס כמה וכמה פרקים בכל יום, ולסימו כסדרן פעם אחר פעם, עד שיהיה רגיל על לשונו.

ואמר, שפנהג אנשי שלומנו הוא, לקנות את כל ספר התנ"ך בכרך אחד גדול, ולקבץ לעצמו בו שעור בסדרן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנחנו רואים את מעלת למוד ספר התנ"ך, כי הנה מוהרנ"ת ז"ל צוה לפני הסתלקותו, שיביאו לו את ספר התנ"ך ללמד בו, וקרא לו ספר "כל טוב" (עין במכתב שכתבו אנשי שלומנו על הסתלקות מוהרנ"ת ז"ל), כי בודאי כל טוב גנוז בגויה; אשרי מי שזוכה להגות בו תמיד.

ופעם דבר מוהרא"ש נ"י אודות דברי התקונים (תקון כ"א) על הפסוק (בראשית ל"ד): "אל ישוב דף נכלם", ד"ף איהו בכ"ד ספרים דאורייתא, בחינת (בראשית כ"ד): "וכדה על שכמה" וכו', הינו שתקוני הזהר קורא את הכ"ד ספרים של התנ"ך בחינת כד, שבו שואבין מים וכו', כי דיקא על הפסוקים של הכ"ד ספרי תנ"ך, מגלים הצדיקים דברי תורה והתעוררות ויראת שמים לעם קדוש, כי הצדיקים בעצמם מלאים התעוררות ודבקות אמיתית להשם יתברך, ותמיד לבם בוער באש גדול ונורא אליו יתברך, אבל קשה להם לצמצם את עצמם ולהוריד את האור שלהם אל עם ישראל, אף על-ידי הפד של הכ"ד ספרי תנ"ך, הינו שמעמידים את עצמם על איזה פסוק, ומגלים עליו רזי וסתרי תורה, על-ידי-זה נעשה כלי מפאָר לשאב בו מים, שהיא תורה לעם ישראל, ולהשיב אותם אליו יתברך בתשובה שלמה, בבחינת — "אל ישוב דף נכלם".

וזאת ראינו אצל מוהרא"ש נ"י, שהיתה דרכו לפעמים לצוות ליושבי שלחנו לפתח לו את ספר התנ"ך, ולומר לו איזה פסוק, והיה אומר על זה תורה נפלאה מאד המקשרת ומשלבת בדברי רבנו ז"ל הפלא ופלא, ואמר, שנהג כף זמן ארוך גם עם בני ביתו בשעת הסעודה, ונתחבר מזה ספר נפלא, השם יתברך יזכנו לראות באורו.

תפלין

מוהרא"ש נ"י אמר, שראוי לאדם להחיות את עצמו מאד מאד, כשזוכה להניח תפלין בכל יום, כי גדל מעלת יקרת מצות תפלין בזה אין לנו השגה כלל, כי האדם מלביש עצמו אז עם כתרא דמלכא עלאה (בכתר המלך) כמבאר בזהר הקדוש, ויוצאים פרוזים בכל העולמות: הבו יקר לדיוקנא דמלכא (תנו כבוד לצלם אלקים), שהולך עם כתר המלך, ומתפארים עם האדם הזה בכל העולמות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר מעלת מצות תפלין היא, כשהאדם מקים אותה בשמחה גדולה, ומחיה את עצמו בה מאד מאד, ואינו מניח אותה בעל כבוד כמו שמניח על היד עצים ואבנים, חס ושלום, כי זהו מעשה הרשעים, רחמנא לצלן, שהרצועה של התפלין היא רצועה להלקות אותם בה, ונדמה להם כאלו קושרים ואוסרים אותם בבית האסורים, רחמנא לצלן, וכמבאר כל זה בתקוני זהר.

והזכיר אז מוהרא"ש נ"י את דברי הגמרא (ברכות ל:), שרבה ורבי זירא שמחו כל היום על שזכו לקיים מצות תפלין, עין שם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש בני-אדם מאיזו פת חסידים, שמחיים את עצמם מאד מאד, כשזוכים להניח תפלין לעוד יהודי ברחוב, ועורכים רשימה ועושים חשבון לכמה יהודים הניחו תפלין, וזכו אותם עם מצוה זו, ואחר זמן מודיעים את הסכום למנהיג שלהם, ובינתיים שוכחים, שגם הם בעצמם שיכים לזה החשבון, כי זכו לחטף את הגוף שלהם, ולהניח עליו תפלין, ולמה לא יחיו את עצמם גם עם מה שזכו להניח תפלין לעצמם, אשר זוהי השמחה הראשונה, ואחר-כך יכולים לשמח גם עם מה שזכו לזכות עוד יהודים עם המצוה היקרה הזאת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמבאר בכתבי האר"י ז"ל, שמי שזוכה

להניח תפלין בכל יום, הוא ממשיך על עצמו מחין נוראים ודבקות נפלאה להשם יתברך, וכדאיתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ל"ח), שסימן לדבקות הוא תפלין, עין שם; הינו מי שדבוק בו יתברך, ירגיש דבקות נפלאה כשמניח את התפלין הקדושים על ראשו וזרועו, ואשרי הזוכה לשמח עם התפלין הקדושים, עד שיאירו לפני עיניו השמות הקדושים של התפלין, ואז כל היום כבד ילך לו בצורה אחרת לגמרי.

ומוהרא"ש נ"י מעורר תמיד את אנשי שלומנו היקרים לקיים את רצון רבנו ז"ל, שיניחו שני זוגות תפלין בכל יום, הינו תפלין דרש"י ותפלין דרבנו תם, ורצון רבנו ז"ל היה, שמיום בר המצוה ואילך כבד יניחו שני זוגות של תפלין הנ"ל, (עין בכוכבי אור, חלק א', סימן ל"ו), כי צריכים לשניהם דיקא על-פי הסוד, וכמבאר בתקוני זהר, אשר אלו ואלו דברי אלקים חיים, (הינו שהן שיטת רש"י והן שיטת רבנו תם יש להם מקור נאמן על-פי שרשן של הדברים).

וגם מאור עינינו מוהרנ"ת ז"ל מאריך מאד בגדלת קדשת תפלין דרבנו תם (לקוטי הלכות, תפלין, הלכה ה'), וכותב שם (אות כ"ז), דתפלין דרבנו תם הם מחין גדולים ביותר, בכחינת המחין של הצדיקים הגדולים, שיכולים לירד לתוף החלל הפנוי, ולהוציא משם כל הנשמות הירודות שנפלו לשם, ולכן עכשו בעקבות משיחא בסוף הגלות צריכים להזהר מאד להניחם בכל יום (עין שם באות כ"ט).

וידוע בינינו גדל מסירות הנפש שהיתה לאנשי שלומנו הקדושים בכל הדורות להניח שני זוגות של תפלין בכל יום, ואפלו הבחורים שלא היה להם עדין תפלין דרבנו תם משלהם, עשו כל מיני פעולות והשתדליות להניחם בכל יום, וחפשו ושאלו וכו', עד שהשיגו זוג תפלין דרבנו תם, אפלו סמוך לערב, כדי שלא יעבר היום בלי שני זוגות תפלין.

וספר מוהרא"ש נ"י, שגם הוא בעצמו לא היה לו לפני החתונה זוג תפלין דרבנו תם משלו, אבל היה נזהר מאד להניח תפלין דרבנו תם בכל יום, ועל-פירוב השתמש בתפלין של אביו, גרו יאיר, בלי ידיעתו, וכשלא היה בבית, היה שואל מבני-אדם אחרים, ולא עבר יום אחד בלי להניחם.

ופעם אמר מוהרא"ש נ"י בדרך צחות: "הלא לי לא היו ההקדמות שיש לכם (כלומר אנחנו בתור תלמידיו), כי היום כשיש לכם ההקדמות של "היכל-הקדש", כבר קל מאד לכל בחור להשיג תפלין דרבנו תם לעצמו, ואיננו צריף לתפלין של אחרים כלל", (פי מוהרא"ש נ"י מלמד תמיד את תלמידיו שיהיו עצמאיים, ולא יהיו צריכים לאחרים כלל וכלל, ואם חסר להם משהו כל העולם פלו לפניהם, ויכולים לצאת ולאסוף כסף, ולקנות לעצמם תפלין דרבנו תם).

ופעם אחרי שדבר מוהרא"ש נ"י דבורי התעוררות על מעלת תפלין דרבנו תם, ועל הזוכה להניחם בכל יום, קבל בחור אחד לפניו, שהוא מאד מאד כוסף להניחם, אבל היות שהוא נמצא הרבה מאד בדרך, ואין לו תפלין דרבנו תם לעצמו, הוא חושש שלא יהיה יכול לקיים זאת בכל יום, ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "ומה היית עושה אם לא היה לך יום אחד תפלין דרש"י? הלא היית מוסר את עצמך ונפשך בכל מיני אפנים שבעולם, כדי שלא יעבר היום בלי תפלין, חס ושלום, וכמו-כן תהיה חזק בהנחת תפלין רבנו תם... והבחור הזה נתעורר מאד מדברי מוהרא"ש נ"י, והלה מיד אל איזה סופר, והזמין אצלו תפלין דרבנו תם, וכשנודע הדבר למוהרא"ש נ"י, שמח מאד, שדבריו עשו פעלה לטובה, ובפרט בענין נורא כזה — שיזכה בן אדם להניח תפלין דרבנו תם בכל יום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו נוהגים לצרף שני הדבורים של רבנו ז"ל ביחד, הינו מה שרצה שניניח תפלין דרבנו תם בכל יום, וכן מה שרצה שגלמד "שלתן צרוף" בכל

יום, שני ענינים אלו מצרפים ביחד, ונוהגין ללמד איזה שעור ב"שלחן ערוך" עם תפלין דרבנו תם.

גם אמר מוהרא"ש נ"י, שנוהגים להתבודד קצת בתפלין דרבנו תם, וכששאלו אותו על התנהגותו בימי פחרותו בתפלין דרבנו תם, אמר, שהיתה לו בהם התבודדות.

גם ספר מוהרא"ש נ"י, שכשנעשה בר מצוה, הביאה אותו אמו תחילי (כי אביו נ"י לא היה באותה עת בארץ ישראל) להרב הקדוש רבי אהרן מפעלזא ז"ל, שיניח לו תפלין בפעם הראשונה, ואמר לו הרב הקדוש הנ"ל כמה דבורים אודות קדשת התפלין, הינו שלא ישיח בהם דברים בטלים, ויזהר בגוף נקי, וידקדק בטבילת מקנה בכל יום, והיו הדבורים יקרים בעיניו בכל הון.

ושנים רבות אחר-כך קשהביאו אנשים את בניהם אל מוהרא"ש נ"י, שיניח להם תפלין בפעם הראשונה, היה מוהרא"ש נ"י גם אומר דבורים יקרים, והיתה דרכו לומר להם, שלא ישיחו דברים בטלים עם התפלין, וילכו למקנה בכל יום, ויזהרו להתפלל במגן בכל יום, ובזכות זה יזכו לאריכות ימים ושנים טובות.

* * * * *

תקון הברית

פעם בא איש אחד לשאל את מוהרא"ש נ"י עצה בענין תקון הברית, והיה מוהרא"ש נ"י יושב אז בבית המדרש, והעביר את הסדרא שנים מקרא ואחד תרגום (בשבוע של פרשת ואתחנן), ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: עמד וראה השגחתו יתברך, שבדיוק עכשו אני אוחד בפסוק הזה, שבו מרמזות כל השאלות שלך: "פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר

או נקבה" (דברים ד'), כי תדע שְׁפָל עָקָר העצה להנצל מפגם הברית, פגם המחין, הוא רק על-ידי תקף האמונה בו יתברך, כי כשאדם מאמין ויודע, שאין שום מציאות מבלעדיו יתברך כלל, כמו-כן נתבטלים אצלו כל מיני הרהורים רעים ומחשבות זרות, וכמבאר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ל"ו), שקריאת פסוקי "שמע ישראל" ו"ברוך שם כבוד מלכותו" וכו', הם מסגלים לבטל הרהורי נאוף, עין שם, כי אלו שני הפסוקים הם יסוד כלליות האמונה הקדושה.

והסביר מוהרא"ש נ"י כי עקר כל הרהורי נאוף באים רק כשאדם עושה איזו מציאות וישות מן האשה, שזהו בחינת עבודה זרה ממש, וכמו שאמר רבי שמעון בר יוחאי לתלמידיו (קדושים פ"ד), כשראו נשין שפירין (ויקרא י"ט): "אל תפנו אל האלילים" וכו', (וכמוכא בתורה הנ"ל), כי זה עבודה זרה ממש, שעושה מציאות מאיזה דבר בלעדיו יתברך, אבל כשאדם מכניס בדעתו אמתת מציאותו יתברך, שאין בלעדיו יתברך כלל, אז ממילא נופלים ומתבטלים כל הרהורי נאוף, כי הלא הכל הוא רק אלקותו יתברך, ומה שיף לעשות מציאות מאיזו אשה וכיוצא בזה.

והמשיך מוהרא"ש נ"י, ואמר, שְׁפָל זה מרמז בפסוק הנ"ל: "פן תשחיתון" — אין השחתה אלא לשון צריות, נכמו שאמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה) על הפסוק (בראשית כ"ו): "כי השחית כל בשר את דרכו" וכו', "ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל" — הינו שתדעו, כי כל ההשחתה באה רק מחמת שעשה לעצמו איזו תמונה ועבודה זרה, הינו איזו מציאות בלעדיו יתברך, ועל-ידי-זה נעשה "תבנית זכר או נקבה" — הינו שנעשיתה אצלה מציאות של זכר ונקבה, ויש אצלה איזה הפרש ביניהם, אבל אם תכניס בדעתך אמונה זכה וברורה בו יתברך, שאין בלעדיו יתברך כלל, אז בודאי לא תעשה שום הפרש בין זכר לנקבה, ויהיה הכל שוה אצלה, ותנצל מכל מיני הרהורים רעים תמיד. והתנה מאד מוהרא"ש נ"י את האיש הנ"ל בדבוריו.

תמימות

מוהרא"ש נ"י אמר, שענין התמימות שגלה לנו רבנו ז"ל, הוא עצה נוראה ונפלאה בעבודת השם יתברך, ובלי תמימות ממש אי אפשר להצליח כלל, ואף שרבנו ז"ל הזהירנו, שגם בתמימות אסור להיות שוטה, עם כל זאת מדת התמימות עולה על הכל, וכשאדם תם וישר בעבודת השם יתברך, אז מצליח מאד בדרך.

והסביר מוהרא"ש נ"י, שמי שמרגיל את עצמו ללכת בדרך התמימות והפשטיות, על-ידי-זה בעצמו זוכה להגיע אל חכמה עמקה, כי התמימות והפשטיות הם יסוד גדול ביהדות, ורבנו ז"ל אמר, שקל החכמים נתפסו רק על-ידי חכמתם המדמית (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן י"ב), כי כשאדם הולך עם חכמות, אז נעקר לגמרי משני העולמות.

על-כן העקר לילה עם תמימות ובפשטיות גדולה, כי זה כבוד יביא אותו אל חכמה עמקה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שקל אלו מאנשי שלומנו היקרים, שנהגו עצמם לילה בדרך התמימות והפשטיות, ואמרו בכל לילה תקוון חצות בתמימות ובפשטיות עם שק ואפר, וישבו על הארץ וככו הרבה, וכן התבודדו הרבה עמו יתברך, וספרו לפניו יתברך את כל לבם ונפשם וכל מה שעובר עליהם, ויקא על-ידי-זה גדלו והצליחו להגיע אל מדרגת הדבקות בו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שביותר צריכים את עבודת התמימות והפשטיות ויקא בלמוד התורה הקדושה על-פי דרכו של רבנו ז"ל, ללמד בסדרן מקרא, משנה, גמרא, מדרש, זהר ותקונים, רמב"ם, טור ושלחן ערוך וכו' וכו', אשר לדבר זה אי אפשר להגיע רק כשהוא איש תם, ומקיים בתמימות ובפשטיות את מה שבקש מאתנו רבנו ז"ל, שאז מצליחים מאד מאד.

ותמיד משבח מוהרא"ש נ"י את עצמו, שאף שבבית אביו למד חכמה, (היגיו שאביו היה לו בית-דין, והיו שם דיני תורה בכל יום ויום, וכל מיני טפוסים של אנשים הסתובבו שם, ואביו היה צריך לדון ביניהם, ולעשות פשרות וכו', ולזה צריכים חכמה ושכל ישר, ואביו הוא חכם נפלא), עם כל זאת שמח מאד, שזכה להתקרב אל רבנו ז"ל, כי אצלו למד את דרך התמימות והפשטות, ועל-פן דיקא על-ידי שחבר יחד "חכמה ותמימות" הצליח ביותר בכל עסקיו.

וספר מוהרא"ש נ"י, איך שרבנו ז"ל היה בימי קטנותו חכם גדול, ואמר רבנו ז"ל, שהבין בחכמתו, שעקר החכמה הגדולה בעבודת השם יתברך, שלא להיות חכם כלל, רק להיות תם וירא אלקים, ובשביל זה הצליח כל-כף (עין בשבחי הר"ן, סימן י"ג).

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי זה עקר גדלת התמימות, בשהיא מחברת אל חכמה, כי חכמה עם תמימות פשהם מחפרים יחד, ועשים מזה ענינים נפלאים עד מאד.

והרבה פעמים שמענו ממוהרא"ש נ"י, שחכמה למד אצל אביו, ותמימות למד אצל רבנו ז"ל, ונצו שחברם יחד, על-ידי-זה מצליח.

* * * * *

תם ונשלים, שבח לאל בורא עולם!

* * *

ברוך רחמנא, שזכני לסיים את כל החבור הנפלא הזה, והוא כרך שלישי, ויזכני השם יתברך לסדר עכשו לדפוס את הכרך הרביעי, להגדיל תורה ולהאדירה. **אנא השם הושיעה נא, אנא השם הצליחה נא.**

מפתח הענינים

חלק ג'

א'

ט	.....	אמונה
יג	.....	אמת
יז	.....	אהבת ישראל
כ	.....	אכילה
כד	.....	אבה

ב'

כו	.....	בטחון
כט	.....	בטול זמן
לא	.....	בחירה
לו	.....	בחור
לט	.....	בין הזמנים

ג'

מג	.....	גלוי אלקות
מו	.....	גמרא
מח	.....	גלגל

שיחות מוהרא"ש

שמה

מט ..... גלוי אליהו
נא ..... גלות

ד

נו ..... דעת
נט ..... דרך ארץ
סא ..... דבור
סג ..... דרך
סו ..... דבקות

ה

סח ..... התחזקות
ע ..... השגחה פרטית
עג ..... התלהבות
עה ..... הרהורים
עט ..... התרחקות

ו

פד ..... ופוחים
פז ..... ותן
פט ..... ויגבה לבו
צב ..... ודוי
צב ..... וי

ז'

צז	.....	זמן
צט	.....	זווגים
קה	.....	זריזות
קח	.....	זקנים
קיא	.....	זכיות

ח'

קטו	.....	חברים
קיט	.....	חתונה
קנא	.....	חמץ
קכג	.....	חתימה
קכו	.....	חולה

ט'

קלד	.....	טעות
קלו	.....	טענות
קלט	.....	טובות
קמ	.....	טהרה
קמב	.....	טרוף הדעת

י'

קמד	.....	יאוש
קמו	.....	ידיעה

שיחות מוהרא"ש

שמז

קמח	.....	יום
קנא	.....	יניקה
קנב	.....	יראה

כי

קנז	.....	כלי זמר
קס	.....	כעס
קסה	.....	כסף
קסט	.....	כפיות טובה
קעב	.....	כפרה

לי

קעג	.....	לקוטי-מוהר"ן
קעז	.....	לשון הרע
קפב	.....	לב
קפד	.....	למוד
קפח	.....	לחץ

מי

קצא	.....	מזכה את הרבים
קצד	.....	מחשבה
קצו	.....	מדות
קצח	.....	מניעות
רב	.....	מלבושים

נ'

רו	.....	נְקִיּוֹת
רי	.....	נְתוּחַ
ריג	.....	נְדָרִים
ריז	.....	נֶס
ריח	.....	נְגִינָה

ס'

רכ	.....	סְבָלָנוֹת
רכג	.....	סֶדֶר
רכו	.....	סְכוּת
רכח	.....	סְמִים
רלב	.....	סֶפֶר

ע'

רלג	.....	עֲשֵׂה טוֹב
רלה	.....	עֲנֶה
רלט	.....	עֲרֵבוֹת
רמא	.....	עֲרֵב הַיּוֹם הַקָּדוֹשׁ
רמה	.....	עֲבֵרָה

פ'

רמו	.....	פְּרֻנְסָה
רנא	.....	פְּדִיוֹן הַפֶּן

רנג	.....	פסח
רנז	.....	פועלים
רנט	.....	פשטות

צי

רסב	.....	צדיק
רסה	.....	ציצית
רסח	.....	ציון
ער	.....	צרות
ערב	.....	צמצום

קי

רעו	.....	קרוב לחוקים
רעט	.....	קבלה
רפג	.....	קריאת-שמע
רפה	.....	קדוש
רפז	.....	קדוש לבנה

רי

רצ	.....	רצון
רצד	.....	רמזים
רצד	.....	רפואות
ש	.....	רבי שמעון בר יוחאי
שב	.....	רמב"ם

שי

שה	.....	שבת-קדש
שט	.....	שמוש צדיקים
שיג	.....	שדוד
שיז	.....	שטיפת מח
שיט	.....	שכחה

תי

שכג	.....	תפלה
שכג	.....	תנ"ך
שכט	.....	תפלין
שלב	.....	תקון הברית
שלד	.....	תמימות

תיקון הפללי

קודם שיתחיל באמירת תהלים יאמר זה:

”לכו נרננה ליהוה, נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה, בזמרות נריע לו: כי אל גדול יהוה, ומלך גדול על כל אלהים:”

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה ברחילו ורחימו על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבדורנו. ולכל הצדיקים האמתים שזכני עפר. קדושים אשר בארץ המה. ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פיגא. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(* ועל דעתם ועל פונתם אני אומר כל אלו העשרה קפיטל תהלים, ובזכותם וכחם אזכה לעורר ולגלות כל העשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם: אשרי, ברכה, משכיל, שיר, נעוץ, נגון, תפלה, הודאה, מזמור, הללויה. שהם שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שהם כלולים בשמך המיוחד הגדול והקדוש. ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במלואם, שהם אל אלהים (בזה): אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"י ו"ד מ"ם, שהם עולים במספר תפ"ה, במספר תהלים. בכח אלו השמות תזכני לתקון הברית שהוא תקון הפללי אמן:

טז

א מְכַתֵּם לְדוֹד, שְׁמַרְנִי אֵל כִּי חֲסִיתִי בְךָ: ב אָמְרָתָּ לַיהוָה, אֲדַנְיָ
אֶתְּךָ, טוֹבֹתַי בַּל עָלִיךָ: ג לְקַדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְץ הַמָּח, וְאֲדִירִי, כָּל
חִפְצֵי בָם: ד יִרְבוּ עֲצוּבוֹתֶם, אַחַר מְהָרוּ, בַּל אָסִיף נְסִיפֵיהֶם מִדָּם, וּבַל
אֶשָּׂא אֶת שְׁמוֹתֶם עַל שְׁפָתַי: ה יְהוָה מִנֵּת חֶלְקִי וְכוּסִי, אֶתְּךָ תּוֹמֵךְ
גּוֹרְלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בְנַעֲמִים, אֶף נַחֲלַת שְׁפָרָה עָלַי: ז אֲבָרְךָ אֶת
יְהוָה, אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי, אֶף יִלְלוּ יִסְרוֹנֵי כְלִיוֹתַי: ח שׁוֹיֵתִי יְהוָה לְנִגְדֵי
תְּמִיד, כִּי מִיְמִינִי בַל אָמוּט: ט לָכֵן שָׁמַח לְבִי, וַיִּגַּל כְּבוֹדִי, אֶף בְּשָׂרִי
יִשְׁכַּן לְבַטָּח: י כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֵׂאוּל, לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרֵאוֹת
שְׁחַת: יא תוֹדִיעֵנִי אֶרֶח חַיִּים, שְׁבַע שְׁמַחוֹת אֶת פְּנִיךָ, נַעֲמוֹת
בִּימִינְךָ נַצַּח:

לב

א לְדוֹד מְשֻׁכֵּיל, אֲשָׁרֵי נִשְׁוִי פֶשַׁע, כְּסוּי חַטָּאָה: ב אֲשָׁרֵי אָדָם לֹא
יַחֲשֵׁב יְהוָה לוֹ עֹון, וְאִין בְּרוּחוֹ רְמִיָה: ג כִּי הִחַרְשֵׁתִי, בָּלוּ עַצְמִי,
בְּשֵׂאֲגָתִי כָּל הַיּוֹם: ד כִּי יוֹמָם וּלְיַלְהָ תִכְבֵּד עָלַי יָדְךָ, נִהַפְךָ לְשִׂדִּי,
בְּחַרְבֵּנִי קִיץ סֶלַח: ה חַטָּאתִי אֹודִיעָךָ, וְעוֹנֵי לֹא כִסִּיתִי, אָמְרָתִי,
אוֹדָה עָלַי פֶשַׁעִי לַיהוָה, וְאַתְּךָ נִשְׂאָתָּ עֹון חַטָּאתִי סֶלַח: ו עַל זֹאת
יִתְפַּלֵּל כָּל חֲסִיד אֱלֹוֶיךָ, לְעֵת מִצָּא, רַק לְשֵׁטֶף מִים רַבִּים אֱלֹוֵי לֹא

וַיַּעַן: ז אַתָּה סֵתֶר לִי¹, מַצַּר תַּעֲרַנִּי, רָנִי פִּלְט תְּסוּבְּבֵנִי
 סֵלָה: ח אֲשַׁכִּילָךְ, וְאוֹרֶךְ בְּדָרְךָ זֶה תִּלְךָ, אִינְעָעָה עָלֶיךָ עֵינַי: ט אַל
 תַּהְיוּ כְּסוֹס, כְּפֶרֶד, אִין הַבַּיִת, בְּמַתְגַּ וּרְסֵן עֲדִיו לְבָלוֹם, בַּל קָרַב
 אֵלֶיךָ: ירְבִּים מְכַאוּבִים לְרָשָׁע, וְהַבוֹטֵחַ בִּיהוָה חֶסֶד יְסוּבְּבֵנוּ: יא
 שְׂמַחוּ בִיהוָה, וְגִילוּ עֲדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל:

מא

א לַמְנַעַח מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ
 יְהוָה: ג יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ, וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, וְאֵל תִּתְּנֵהוּ בְּנַפְשׁ
 אֵיבָיו: ד יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל עֵרֶשׁ דָּוִי, כָּל מִשְׁכְּבוֹ הַפִּכֶת בַּחֲלִיו: ה אֲנִי
 אָמַרְתִּי, יְהוָה חֲנּוּנִי, רַפְּאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: ו אֵיבֵי יֹאמְרוּ רַע
 לִי, מָתִי יָמוּת וְאֶבֶד שְׁמוֹ: ז וְאִם בָּא לְרֹאוֹת, שׁוּא יִדְבֵר, לְבוֹ יִקְבֹּץ
 אָן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יִדְבֵר: ח יַחַד עָלִי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׁנְאֵי, עָלִי יַחֲשְׁבוּ
 רָעָה לִי: ט דְּבַר בְּלִיעַל יַעֲזוּק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לְקוֹם: י גַּם
 אִישׁ שְׁלוֹמִי, אֲשֶׁר בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי, הִגְדִּיל עָלִי
 עֵקֶב: יא וְאַתָּה יְהוָה, חֲנּוּנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֵמָה לָהֶם: יב בּוֹזֵאת יַדְעֵתִי
 כִּי חִפְצֵת בִּי, כִּי לֹא יָרִיעַ אֵיבֵי עָלַי: יג וְאֲנִי בְּתַמִּי תִּמְכַּת בִּי,
 וְתַצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בְּרוּךְ יְהוָה, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִהָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

¹ כַּאֲזַי עָרִיךְ לְהַפְסִיק מַעַט. (עֵינַי בְּלִקוּטֵי מוֹתֵר"ן חֶלֶק א' סִימָן רי"ג).

מב

א לַמְנַעַח מִשְׁכִּיל, לְבַנֵּי קֶרֶחַ: ב כְּאִיל תַּעְרַג עַל אֲפִיקי מַיִם, כִּן נַפְשִׁי תַּעְרַג אֵלַיךָ אֱלֹהִים: ג עֲמָאָה נַפְשִׁי לְאֱלֹהִים, לֵאלֹהֵי חַי, מִתִּי אָבוֹא וְאַרְאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הִיְתָה לִי דְמַעְתִּי לְחֵם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּאָמַר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֲזַכְּרָה, וְאֲשַׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר בַּסֶּף, אֲדַדֵּם עַד בַּיִת אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה, הַמּוֹן חוֹגֵג: ו מֶה תִּשְׁתַּוְּחַחֵי נַפְשִׁי וְתַהֲמִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד אֲוֹדְנֵנִי יְשׁוּעוֹת פְּנִי: ז אֱלֹהֵי, עָלַי נַפְשִׁי תִּשְׁתַּוְּחַח, עַל כֵּן אֲזַכְּרֶךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים, מִהַר מְעַרְחֵי תְהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא, לְקוֹל עֲנֻרֶיךָ, כָּל מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְיֶיךָ עָלַי עֲבָרוּ: ט יוֹמָם יַעֲזֹב יְהוָה חֶסְדּוֹ, וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תִּפְלֶה לֵאלֹהֵי חַיִּי: י אֲזַכְּרָה לֵאלֹהֵי סִלְעִי, לְמָה שְׁכַחְתָּנִי, לְמָה קָדַר אֵלֶיךָ בְּלַחֵץ אֲוִיבִיא בְּרִעַח בְּעַצְמוֹתַי, חֶרְפוֹנֵי עוֹרְרִי, בְּאָמַרְם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ: יב מֶה תִּשְׁתַּוְּחַחֵי נַפְשִׁי, וּמָה תַהֲמִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד אֲוֹדְנֵנִי יְשׁוּעַת, פְּנֵי וְאֱלֹהֵי:

נט

א לַמְנַעַח, אֶל תִּשְׁחַח, לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוּל, וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לְהַמִּיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאִיבֵי, אֱלֹהֵי, מִמִּתְקוֹמָמִי תִשְׁגָּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפְּעֻלֵי אֲנֹן, וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי, יְגוּרוּ עָלַי עֲזִים, לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי עוֹן, יְרוּעוֹן וַיִּפְּוֹנְנֵנִי,

עוֹרָה לְקִרְאתִי וּרְאָה: וּוְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים עֲבָאוֹת, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
הַקִּיצָה לִפְקֹד כָּל הַגּוֹיִם, אֶל תַּחֲזֹן כָּל בְּגָדֵי אָוֶן סֵלָה: זִישׁוּבוּ לְעֶרֶב,
יַחֲמוּ כִכְלָב, וַיִּסּוּבּוּ עִיר: ח הִנֵּה יִבְיַעֲוֹן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת
בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, כִּי מִי שָׁמַעַ: טוּאַתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל
גּוֹיִם: י עֲזוּ, אֱלֹהֵי אֲשֻׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי: יא אֱלֹהֵי חֲסָדִי,
יִקְדַּמְנִי, אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשֶׁרְרִי: יב אֶל תִּהְרָגֶם פֶּן יִשְׁכַּחוּ עַמִּי,
הַנִּיַּעְמוּ בַחִילָךְ, וְהוֹרִידֵמוֹ, מִגִּנְנוּ אֲדֹנָי: יג חֲטָאת פִּימוֹ, דִּבֶּר שְׁפָתַימוֹ,
וַיִּלְכְּדוּ בַגְּאוֹנָם, וּמֵאֲלָה וּמִכַּחַשׁ יִסְפְּרוּ: יד כִּלְהַ בַּחֲמָה, כִּלְהַ, וַאֲיַנְמוֹ,
וַיִּדְעוּ כִּי אֱלֹהִים מִשָּׁל בִּיעֶקֶב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֵלָה: טו וַיִּשְׁבוּ לְעֶרֶב,
יַחֲמוּ כִכְלָב, וַיִּסּוּבּוּ עִיר: טז זֶה־הֵמָּה יִנְיַעֲוֹן לְאָכֵל, אִם לֹא יִשְׁבְּעוּ,
וַיִּלְיָנוּ: יז וַאֲנִי אֲשִׁיר עֲזָךְ, וַאֲרָנִן לְבַקֵּר חֲסָדֶךָ, כִּי הִיִּיתַת מִשְׁגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צָר לִי: יח עֲזִי, אֱלֹהֵי אֲזַמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי אֱלֹהֵי
חֲסָדִי:

עז

א לְמַנְעַח עַל יְדוֹתָיו לְאַסֵּף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים, וְאַעֲעֵקָה
קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים, וְהֵאֲזִין אֵלַי: ג בְּיוֹם צָרְתִי אֲדֹנָי דִּרְשָׁתִּי, יְדִי לִילָה
נִגְרָה, וְלֹא תִפּוּג, מֵאַנְהָה הַנַּחֵם נַפְשִׁי: ד אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים, וְאַהֲמִיָּה,
אֲשִׁיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֵלָה: ה אַחֲזַת שְׁמֵרוֹת עֵינָי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא
אֲדַבֵּר: ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֵּדָם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֲזַכְּרָה נְגִינְתִּי

² בְּאַמְרָךְ אֶל אֱלֹהִים תִּכְבֹּן הַמְלוּי כִּזְהוּ אֱלֹהֵי לְמִ"ד אֱלֹהֵי לְמִ"ד ה"י יו"ד מ"ם

בְּלִילָה, עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה, וַיַּחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הִלְעוּלָמִים יִזְנַח אֲדָנִי,
וְלֹא יוֹסִיף לְרַצוֹת עוֹד: ט הָאֶפֶס לְנֶצַח חֲסִדוֹ, גָּמַר אָמַר לְדָר
וְדָר: י הִשְׁכַּח חַנוּת אֵל, אִם קָפַץ בְּאֵף רַחֲמָיו סְלָה: יא וְאָמַר חֲלוּתִי
הִיא, שְׁנוֹת יָמָיו עָלִיוֹן: יב אֲזָכֹר מֵעַלְלֵי יְהוָה, כִּי אֲזָכְרָה מִקְדָּם
פְּלִאָה: יג וְהוֹדִיתִי בְּכָל פְּעֻלָּה, וּבַעֲלִילוֹתַיִךְ אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים, בְּקֹדֶשׁ
דְּרָכֶךָ, מִי אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עָשָׂה פְּלֵא, הוֹדַעְתָּ
בְּעַמִּים עֲזָה: טז גָּאֲלַת בְּזִרוּעַ עַמְּךָ, בְּנִי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סְלָה: יז רְאוּךָ
מִיָּם אֱלֹהִים, רְאוּךָ מִיָּם יַחֲלוּ, אֵף יִרְגְּזוּ תַּהֲמוֹת: יח זֶרְמוּ מִיָּם
עֲבוֹת, קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אֵף חֲצַצִּיף יִתְהַלְכוּ: יט קוֹל רַעֲמָה בְּגִלְגָּל,
הָאִירוּ בְּרָקִים תַּבַּל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: כ בֵּינֵי דְרָכֶךָ, וּשְׁבִילֶךָ
בְּמִים רַבִּים, וַעֲקֹבוֹתַיִךְ לֹא נָדְעוּ: כא נַחֲיֵת כִּצְאָן עַמְּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן:

ע

א תִּפְלָה לְמֹשֶׁה, אִישׁ הָאֱלֹהִים, אֲדָנִי מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר
וְדָר: ב בְּטָרֶם הָרִים יִלְדוּ, וַתַּחֲזִלֵּל אֶרֶץ וְתַבַּל, וַיַּמְעוּלֶם עַד עוֹלָם
אַתָּה אֵל: ג תֵּשֵׁב אָנוּשׁ עַד דְּכָא, וַתֹּאמֶר, שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: ד כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינַיִךְ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה: ה זֶרְמַתָּם
שָׁנָה יִהְיוּ, בְּבִקְרַת כְּחֲצִיר יַחֲלֹף: וּבְבִקְרַת יַצִּיץ, וַחֲלֹף, לְעָרֵב יִמּוּלֵל
וַיִּבֶשׁ: ז כִּי כָלִינוּ בְּאַפְּךָ, וּבַחֲמַתְךָ נִבְהַלְנוּ: ח שִׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנִגְדָה,
עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנוּיָה: ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתְךָ, כָּלִינוּ שְׁנִינוּ כְּמוֹ

הָגָה: י ימי שְׁנוֹתֵינוּ, בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה,
וְרַהֲבָם, עֵמֶל וְאָוֶן, כִּי גַז חֵישׁ וְנִעְפָּה: יֵאָמֵר יוֹדֵעַ, עַז אֶפֶד,
וְכִירָאֲתָדָה, עֶבְרֵתָדָה: יב לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדֵעַ, וְנִבְאָה לְבָב
חֲכָמָה: יג שׁוֹבָה יְהוּזָה, עַד מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל עֶבְדִּיךָ: יד שִׁבְעֵנוּ
בְּבִקְרָה, חֲסִדֶיךָ, וְנִרְנָנָה, וְנִשְׁמַחָה, בְּכֹל יָמֵינוּ: טו שְׁמַחְנוּ, כִּימוֹת
עֲנִיתָנוּ, שְׁנוֹת רְאִינוּ רָעָה: טז יִרְאָה אֶל עֶבְדִּיךָ פְּעִלְךָ, וְהִדְרֶךְ עַל
בְּנֵיהֶם: יז וַיְהִי נָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ, כּוֹנְנָה עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנְנָהוּ:

קה

א הוֹדוּ לַיהוָה, קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ: ב שִׁירוּ לוֹ,
זַמְרוּ לוֹ, שִׁיחוּ בְּכֹל נִפְלְאוֹתֵינוּ: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קְדֹשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב
מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דַּרְשׁוּ יְהוָה, וְעִזּוּ, בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תָּמִיד: ה זְכְרוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפְּתִיו וּמִשְׁפְּטֵי פִּיו: ו זֶרַע אֲבָרְהָם, עֲבָדוּ, בְּנֵי
יַעֲקֹב, בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ בְּכֹל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זְכֹר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דָּבָר עֲזָה, לְאַלְף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרְהָם,
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב, לְחֵק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֵאמֹר, לְךָ, אֶתְּנֶנּוּ אֶת אֶרֶץ פְּנֵעוֹ, חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בַּהֲיוֹתֶם
מִתִּי מִסְפָּר, כַּמַּעֵט, וְגָרִים בָּהֶם: יג וַיִּתְּחַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי, מִמַּמְלָכָה
אֶל עַם אֲחֵר: יד לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעַשְׂקֶם, וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם
מַלְכִים: טו אֶל תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי, וְלֹנְבִיאי אֶל תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל

הָאָרֶץ, כָּל מִטָּה לָחֶם שָׁבֵר: יז שֶׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ, לְעֶבֶד נִמְכָּר
וְיוֹסֵף: יח עֲנוּ בְּכָל רִגְלוֹ, בְּרִזְל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד יֵת, בֵּא דְבַרוּ,
אָמַרְתָּ יְהוָה, עֲרַפְתָּהוּ: כ שֶׁלַח מֶלֶךְ, וַיִּתְּרָהוּ, מִשָּׁל עַמִּים,
וַיִּפְתָּחֵהוּ: כא שְׁמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמִשָּׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ: כב לְאֶסֶר שָׂרְיוֹ,
בְּנַפְשׁוֹ, וּזְקִינוֹ, יַחֲפֵס: כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ
חָם: כד וַיִּפֹּר אֶת עַמוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצִמְהוּ מִצְרַיִם: כה הִפְךָ לִבְּסָ לְשֹׂנְאֵי
עַמוֹ, לְהִתְנַפֵּל בְּעֵבְדָיו: כו שֶׁלַח מִשָּׁה עֲבָדוֹ, אֲחֵרֹן אֲשֶׁר בָּחַר
בוֹ: כז שְׁמוֹ בֶּסֶם, דְּבָרֵי אֲתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: כח שֶׁלַח חֲשָׁד,
וַיַּחֲשָׁד, וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ: כט הִפְךָ אֶת מִימֵיהֶם לְדָם, וַיִּמַּת אֶת
דִּגְתָּם: ל שָׂרֵץ אֲרָעָם עֲפָרְדַּעִים, בְּחֹדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר, וַיָּבֵא
עָרֵב, כָּנִים, בְּכָל גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֹד, אִשׁ לְהִבּוֹת
בְּאֲרָעָם: לג וַיֵּד, גִּפְנִים וְתַאנְתָּם, וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר, וַיָּבֵא
אֲרָבָה, וַיִּלֶּק, וְאִין מִסָּפֵר: לה וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאֲרָעָם, וַיֹּאכַל פְּרִי
אֲדָמָתָם: לו וַיֵּד כָּל בְּכוֹר בְּאֲרָעָם, רֵאשִׁית לְכָל אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם
בְּכֶסֶף וְזָהָב, וְאִין בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּעֲאֲתָם, כִּי נָפַל
פַּחַדָם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׁ עֲנָן, לְמִסְדָּה, וְאִשׁ, לְהַאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל,
וַיָּבֵא שְׁלִי, וְלָחֶם שָׁמִים, יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח עוֹר, וַיִּזְוּבוּ מַיִם, הִלְכוּ
בְּצִיּוֹת נָהָר: מב כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת אֲבָרָהָם עֲבָדוֹ: מג
וַיּוֹצֵא עַמוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם,
וַעֲמַל לְאֲמִים וַיִּירָשׁוּ: מה בְּעֶבֶר וַיִּשְׁמְרוּ חֻקָיו, וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ,
הַלְלוּיָהּ:

קלז

א על נְהָרוֹת בְּבַל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם בְּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן: ב על
 עַרְבִים בְּתוֹכָהּ, תְּלִינוּ פְּנֹרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאַלְנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבַרֵי שִׁיר,
 וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֵחָה, שִׁירוּ לָנוּ, מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אִיךָ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה,
 עַל אֲדַמַּת נֶכֶר: ה אִם אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק
 לְשׁוֹנִי לְחִפִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֶכִי, אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם, עַל רֹאשׁ
 שְׂמֵחָתִי: ז זָכֹר יְהוָה לְבִנְי אֲדָוָם, אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאֹמְרִים, עָרוֹ
 עָרוֹ, עַד הִיסוּד בָּהּ: ח בַּת בְּבַל הִשְׁדּוּדָהּ, אֲשֶׁרִי שִׁישַׁלְמֵם לָךְ, אֶת
 גְּמוּלָךְ שְׂגַמְלָת לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי שִׁיאַחֲזוּ וְנַפֵּץ אֶת עַלְלֶיךָ אֶל הַסַּלְעַ:

קנ

א הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ אֶל בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֲזוֹ: ב הַלְלוּהוּ
 בְּגִבּוֹרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדָלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנֶבֶל
 וּכְנֹר: ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמַחּוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִגָּב: ה הַלְלוּהוּ
 בְּעֲלֻצֵי שְׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּעֲלֻצֵי תְרוּעָה: ו כָּל הַנְּשָׁמָה תִּתְחַלֵּל יְהוָה,
 הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלה:

מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יי שבות עמו, יגל יעקב ישמח ישראל: ותשועת
 צדיקים מני, מעוזם בעת צרה: ויעזרם יי ויפלטם, יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו:

זאת התפלה מצאנו באמתחת הפתבים והיא מעט הפמות ורב האיכות:
רבנו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת לעלא, לעלא
מן בלא, ולית לעלא מנף, דלית מחשבה תפיסא בך כלל, ולך
דומיה תהלה, ומרמם על כל ברכה ותהלה. אותך אדרש, אותך
אבקש שתחתך חתירה דרך כבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד
השתלשלות שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך, יודע
תעלומות, ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי רצון מבחר הברואים,
לכלי לחשב במחשבותי שום מחשבת חוץ ושום מחשבה ובלבול
שהוא נגד רצונך, רק לדבק במחשבות זפות צחות וקדושות
בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך. הט לבי אל עדותיך, ותן לי
לב טהור לעבדך באמת. ומפעולות ים תוציאני לאור גדול חיש קל
מהרה. תשועת יהוה כהרף עין, לאור באור החיים כל ימי חיותי
על פני האדמה. ואזכה לחדש נעורי, הימים שעברו בחשך,
להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי, בלא
חטא. ואזכה לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, כלו אומר כבוד,
אמן נצח סלה ועד:

א. "אני אומר בפרוש לכל יהודי שנזתנים
קונטרס אחד - נפטרים מכרת אחד, לכן אשרי מי
שמרבה להפיץ להרבה יהודים, פכה יפטר מכל מיני
עונשים קשים ומרים: פרת, סקילה, שריפה והרג,
שלצערנו הרב באים על האדם שעבר על רצונו
יתברך".

ב. "אין לה עוד צדקה גדולה מצדקה זו - להדפיס
ולהפיץ ספרי רבנו ז"ל בעולם. אשר מחזקים ומאמצים
ונזכחים חיות חדשה בנפש הקורא בהם, ומחפכים את
הבחירה מהחיפוד אל החפנה, ועל פן אשרי מי שיעזור
לזה"

ג. "כל מי שידפיס איזה ספר מספרנו, יהיה לו חלק
בגאולתנו העתידה".

ד. "עסק ההדפסה וההפצה הוא תיקון כל העולמות
וקרוב הגאולה, כי על ידי זה יזכו כל ישראל להתקרב
אליו יתברך, ולדבר עמו יתברך, ובוודאי יראה נסים
נגלים ממש, שישפיע עליו שפע גדול מכמה מקורות
חדשים. מי שרוצה לעזור לי - יעזור לו ה' יתברך
ובפרטיות כל מי שיוזב להדפיס ספר שחברתי - אהיה
לו בעזרתו יתברך למליץ יושר בעולם הבא ולא אנוח
ולא אשקוט עד שאזכה לעשות לו איזו טובה שצריך

בבני חיי ומזוני (ואני יודע שהלצים שבהור ילעגו גם
מדיבורים אלה אך תהלה לאל אני חזק בהם מאד)."

ה... "ואתה בני ידידי ואחי! חום ורחם עלי ועליך
ותראה להדפנים איזה ספר מספרנו שזכינו להכיר
ותפיצו בין כלל ישראל ולמצוה רבה ולזכות גדולה
יחשב לך"

ו... "ועל כן היה לי אסור תודה שתדפנים לי איזה ספר
ותפיצו בזול גדול באופן שיתפשט בין כלל ישראל
ובפרטיות בין בני הנעורים למען השם תראה להיות
טוב ותזכה גם אחרים עם ספרינו" (מתוך סדרת
ספרי אשר בנחל)

יהודי יקר,

אנו מאד רוצים להמשיך את הדפסת כל
סדרת ספרי "שיוזות מוהרא"ש",

אם ברצונך להשתתף בהדפסת הספרים,

(תוכל גם לקבלם לעצמך – אם תרצה, או שזה יתגלגל לעוד ספרים

שיודפסו בזכותך) לזכות וישועה כל שהיא, צור

עמנו קשר. תודה

פלאפון: 055-678-3366